

UPA

= STRATEGIC AFFAIRS =

March 2021

Vol. 2 No: 1

ISSN: 2718-0182

UPA Strategic Affairs is the academic journal published by UPA
(<http://politikaakademisi.org>)

Owner: Assoc. Prof. Ozan ÖRMECİ

Editor in chief: Assoc. Prof. Deniz TANSİ

<http://politikaakademisi.org/upa-strategic-affairs/>

UPA STRATEGIC AFFAIRS

UPA Strategic Affairs is an open access, peer-reviewed online (electronic) international academic journal that is published twice a year.

UPA Strategic Affairs is established in 2020 by the founders of UPA (Uluslararası Politika Akademisi-International Political Academy), a well-known foreign policy initiative in Turkey that was initiated in 2012.

UPA Strategic Affairs is solely established for academic purposes and does not collect article processing or submission charges from contributors.

UPA Strategic Affairs is currently indexed with Türkiye Kaynakçası, ASOS index, and DergiPark.

ISSN: 2718-0182

Aims and Scope:

UPA Strategic Affairs encourages all Social Sciences scholars, students, and researchers to send their scientific articles for publication.

UPA Strategic Affairs aims to appeal to a wide scholarly audience by welcoming all Social Sciences works without a geographic or topic-based limitation.

UPA Strategic Affairs publishes theoretical, methodological, and research-based articles in addition to original op-eds and book reviews.

UPA Strategic Affairs publishes only Turkish and English articles.

All published articles are archived in the UPA website (<http://politikaakademisi.org/archive/>).

Editorial Board:

Owner: Assoc. Prof. Ozan ÖRMECİ

Editor in chief: Assoc. Prof. Deniz TANSİ

Editors:

- Dr. Ayşe YARAR
- Dr. Gamze HELVACIKÖYLÜ
- Dr. Begüm BURAK
- Güney Ferhat BATI
- Yağmur BAHRAM
- Ahmet CEYLAN
- İsa USLU
- Tülin AVCU
- Onur BİGAÇ
- Serdar ÇUKUR
- Yusuf ERTUĞRAL
- Oğuzhan MANİOĞLU
- Nisa MAMMADOVA
- Gülçin Sağır KESKİN
- Neriman TUNBUL
- Ercan TUTAR

Editorial & Advisory Board:

Prof. Ali Vahit TURHAN

Prof. Haydar ÇAKMAK

Prof. Mensur AKGÜN

Prof. Cristiana CRISTUREANU

Prof. Tayyar ARI

Prof. Adnan ŐİŐMAN

Prof. SÜha ATATÜRE

Prof. Hasret ÇOMAK

Prof. Hasan ÜNAL

Prof. Sefa ÇETİN

Prof. H. Tarık OĞUZLU

Prof. Hüseyin GÜL

Prof. Aykut ARIKAN

Prof. Ulvi KESER

Prof. Uğur ÖZGÖKER

Prof. Hüseyin IŞIKSAL

Prof. Hüsametdin İNAÇ

Prof. Őaban Halis ÇALIŐ

Prof. Ghadir GOLKARIAN

Prof. Levent ÜRER

Prof. Mesut Hakkı CAŞIN

Prof. Ahmet TALİMCİLER

Prof. Timuçin KODAMAN

Prof. Jeffrey HAYNES

Prof. Michelangelo GUIDA

Prof. Russel HIRST

Assoc. Prof. Ozan ÖRMECİ

Assoc. Prof. Deniz TANSİ

Assoc. Prof. Hakan Mehmet KİRİŞ

Assoc. Prof. Göktürk TÜYSÜZOĞLU

Assoc. Prof. Oytun MEÇİK

Assoc. Prof. Giray FİDAN

Assoc. Prof. Murat ÖNSOY

Assoc. Prof. Şebnem UDUM

Assoc. Prof. Gürol BABA

Assoc. Prof. Nikos CHRISTOFIS

Assoc. Prof. Beata PISKORSKA

Assoc. Prof. Ariel González LEVAGGI

Assoc. Prof. Fahri ERENEL

Assoc. Prof. Faruk KALAY

Assoc. Prof. Okechukwu Lawrence EMEAGWALI

Assoc. Prof. Yusuf ÇINAR

Assoc. Prof. Mehmet Fatih DOĞRUCAN

Assoc. Prof. Ainur NOGAYEVA

Assoc. Prof. Armağan GÖZKAMAN

Assoc. Prof. Masamichi IWASAKA

Dr. Sina KISACIK

Dr. Hasibe ŞAHOĞLU

Dr. Oğuzhan GÖKSEL

Dr. Ahmet ÖZCAN

Dr. Songül MİFTAKHOV

Dr. Ayşe Deniz ÜNAN GÖKTAN

Dr. Melek YURDAKUL

Dr. Furkan KAYA

Dr. Mustafa Murat YURTBİLİR

Dr. Sezgin MERCAN

Dr. Volkan İPEK

Dr. Michael WUTRICH

Dr. Maxime GAUIN

Dr. Ahmet İlkay CEYHAN

Dr. Cenk ÖZGEN

Dr. Aurélien DENIZEAU

Dr. Enver GÜLSEVEN

Dr. Özker KOCADAL

Dr. Matthew WEISS

Dr. Matthew S. COHEN

Dr. Nikolaos STELYA

Dr. Elnur İSMAYIL

Dr. Eren Alper YILMAZ

Dr. Barzan Jawhar SADEQ

Dr. Ayşegül DOĞRUCAN

Dr. Monique SOCHACZEWSKI

Dr. Selim SEZER

Dr. Ayhan KOÇ

Instructions for Authors:

UPA Strategic Affairs accepts articles with the condition of having maximum 20 % similarity score from Turnitin or iThenticate program.

Length limit for articles is 20,000 words; inclusive of the Abstract, References (Bibliography), and Footnotes. There is no other specific page limit for articles.

UPA Strategic Affairs encourages authors to use American style spelling.

Authors should submit their full articles to upastrategicaffairs@gmail.com or ozanormeci@gmail.com.

Articles should comply with the format rules.

Articles are going through blind review process by two different scholars. Only articles having 2/2 acceptance are published in *UPA Strategic Affairs*. In case of “minor revision” decisions, editors of the journal are given chance to decide. Articles having one approval and one rejection will be sent to a third referee.

Contributors should sign a licensing agreement before the publication of their articles.

Format:

Margins: All margins should be 2.5 cm (1 inch).

Main title: Main title should be Times New Roman in size 14 pt font with all capital letters, centered, and bold format.

Author names: Author names should be added below the main title (align text right) without academic titles with Times New Roman in size 12 pt. Academic titles and affiliated institutions should be mentioned below as the first footnote and with an e-mail address.

Abstract: Begin your chapter with an Abstract part that summarizes the content of the chapter in 100 to 250 words. Abstract should be written in Times New Roman in size 12 pt.

Keywords: Maximum 5 Keywords to be written after the Abstract. Keywords should be Times New Roman in size 12 pt and in Italics.

Alignment: Alignment should be justified. First lines should not start from inside.

Font: Use Times New Roman font in size 12 pt with 1.5-line spacing. Use 0 pt before and 6 pt after each paragraph in writing.

Subheadings: Each article should have Introduction and Conclusion parts. Introduction and Conclusion parts should not be numbered. The number of subheadings should not exceed 20. Subheadings should be numbered as 1., 2., 3.; 1.1., 1.2., 1.3.; 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3. etc. Subheadings should be written in size 12 pt with bold letters with only first letters as capital.

Double-quote: Double-quote (“...”) should be used for emphasized words or quoted sentences. In using double-quote, Italics should be used for the text in quote.

Italics: Journal, book, and newspaper names should be written in Italics both in running text and at the Bibliography part. Foreign words also should be written in Italics in running text.

Tables and Graphics: Tables and Graphics should be numbered as Table I, Graphic II etc. with Roman letters, Bold, and Times New Roman in size 12 pt. Table and Graphic number should be written above. A definition should be made after Table of Graphic number with Times New Roman in size 12 pt and in Italics.

Referencing:

Chicago style footnote system is used for referencing.

Footnotes should be written with Times New Roman in size 10 pt and with “align text left” style.

References should be indicated within the text by a footnote and then explained in detail at the bottom of the page.

Footnotes should be placed at the end of the relevant sentence (after the full stop) with superscript Arabic numerals.

Footnotes can be inserted in Microsoft Word by clicking on “Insert Footnote” from the References tab.

Each footnote ends with a full stop.

Page referencing should be “p.” for single pages and “pp.” for multiple pages.

Books:

Standard Bibliography: Author last name, Author first name (Publication year), *The Name of the Book*, Place of publication: Publisher.

Standard Footnote first use: Author first name Author last name (Publication year), *The Name of the Book*, Place of publication: Publisher, pp. 12-13.

Standard Footnote second use: Author first name Author last name (Publication year), *The Name of the Book*, pp. 12-13.

Standard Footnote consecutive use: *ibid.*, pp. 12-13.

Multiple Authors Bibliography: Author last name, Author first name & Author last name, Author first name & Author last name, Author first name (Publication year), *The Name of the Book*, Place of publication: Publisher.

Multiple Authors Footnote first use: Author first name Author last name & Author first name Author last name & Author first name Author last name (Publication year), *The Name of the Book*, Place of publication: Publisher, pp. 1-4.

Multiple Authors Footnote second use: Author first name Author last name et al. (Publication year), *The Name of the Book*, pp. 1-4.

Multiple Authors Footnote consecutive use: *ibid.*, pp. 1-4.

Articles:

Standard Bibliography: Author last name, Author first name (Publication year), “The Name of the article”, *The Name of the Journal*, Vol. 3, No: 5, pp. 10-32 (full article).

Article Footnote first use: Author first name Author last name (Publication year), “The Name of the article”, *The Name of the Journal*, Vol. 3, No: 5, p. 7 (cited page only).

Article Footnote second use: Author first name Author last name (Publication year), “The Name of the article”, p. 7 (cited page only).

Article Footnote consecutive use: *ibid.*, p. 7.

Multiple Authors Bibliography: Author last name, Author first name & Author last name, Author first name & Author last name, Author first name & Author last name, Author first name (Publication year), “The Name of the article”, *The Name of the Journal*, Vol. 3, No: 5, pp. 10-32 (full article).

Multiple Authors Footnote first use: Author first name Author last name & Author first name Author last name & Author first name Author last name & Author first name Author last name (Publication year), “The Name of the article”, *The Name of the Journal*, Vol. 3, No: 5, p. 7 (cited page only).

Multiple Authors Footnote second use: Author first name Author last name et al. (Publication year), “The Name of the article”, *The Name of the Journal*, p. 7 (cited page only).

Multiple Authors Footnote consecutive use: *ibid.*, p. 7.

Newspapers:

Editorial: *The New York Times Editorial* (2015), “The name of the article”, 23.07.2010 (exact date of publication), p. 5.

Untitled: *Los Angeles Tribune* (2012), “The name of the article/news”, 23.07.2010 (exact date of publication), p. 13.

Written by a specific columnist/reporter (Bibliography): Last name of the reporter/columnist, First name of the reporter/columnist (Publication year), “The name of the article/news”, *The Name of the Newspaper*, 23.07.2010 (exact date of publication), p. 3.

Written by a specific columnist/reporter (Footnote): Full name of the reporter/columnist (Publication year), “The name of the article/news”, *The Name of the Newspaper*, 23.07.2010 (exact date of publication), p. 3.

Written by a specific columnist/reporter (Footnote) second use: Full name of the reporter/columnist (Publication year), “The name of the article/news”, p. 3.

Newspapers Footnote consecutive use: *ibid.*

Internet archives: Full name of the reporter/columnist/*journal* (Year of publication), “The name of article/news”, *The Name of the Newspaper*, 23.07.2010 (exact date of publication), Date of Accession: DD/MM/YYYY from <http://www> (full URL).

Institutions & Organizations:

Name of the Institution, “The name of the page”, 23.07.2012 (Page last modified), Date of Accession: DD/MM/YYYY from <http://www>. (full URL).

Movies:

Director’s full name (Production year), “The Name of the Movie”.

Youtube:

“Video title”, Date of Accession: DD/MM/YYYY from <http://www>. (full URL).

Contact

E-mail: upastrategicaffairs@gmail.com / ozanormeci@gmail.com / dtansi@gmail.com

LinkedIn: <https://tr.linkedin.com/in/uluslararası%20politika-akademisi-178246184>

Twitter: <https://twitter.com/UPAkademisi>

FOREWORD

Dear readers,

Our academic journal *UPA Strategic Affairs* is gaining momentum and having a rapid development. Venerable academicians from different universities and countries send their original articles to UPA. Moreover, both young academicians and experienced professors prefer *UPA Strategic Affairs* journal for academic studies. This indicates a high-quality professional academic work performed and confidence given by the owners and the editors of the journal towards the academic community.

UPA Strategic Affairs evaluates regional and global political problems in the world with an academic interest and without any profit. Articles about current political developments, international relations, political theories as well as historical analyses can be sent to UPA journal by academics for the evaluation process. We aim to keep light on political events and discussions solely for academic purposes. The founder of modern Republic of Turkey, Mustafa Kemal Atatürk's famous motto "*Our true mentor in life is science*", draws our road map. We do not collect money from the contributors and we spend enormous efforts to make a high-quality academic work.

In each issue of the journal, current political and international issues will be analyzed via scientific articles written by various academics and experts around the world. We believe that *UPA Strategic Affairs'* issues will have a lasting legacy on international academic and political discussions. Since the journal is still in its early stages and the majority of the editorial team is composed of Turkish scholars, most of the articles come from Turkish universities and academics. However, the primary goal of *UPA Strategic Affairs* is to become a respected

international academic journal. Our Editorial Board already includes respected colleagues from universities all over the world.

The year 2021 is very interesting concerning the struggle of all nations and states against the Covid-19 (coronavirus) pandemic, climate change discussions, new developments in Turkish foreign policy, the new U.S. (Biden) administration, the ongoing Eastern Mediterranean and Cyprus disputes, Syrian chaos, Israeli elections, events in Southern Caucasia, Russia and China's new initiatives, and the civil war in Libya. So, articles published in this issue will try to provide objective and scientific answers to some of these global political problems. There have always been many problems in human life throughout the history and the role of social sciences is to analyze the situation and to find appropriate means and mechanisms to solve problems. Without any hesitation, social outcomes can be evaluated with scientific approaches. Despite the problems, we must not lose our hope for the future. As Atatürk said: "*Peace at home, peace in the world*"...

Finally, I would like to thank Assoc. Prof. Ozan Örmeci and his student Onur Bigaç and Professor Russel Hirst from The University of Tennessee Knoxville and his students Travis Heldibridle, Ayden Kelly Register, Madelyn Muschek, Ethan Barlow, and John Fisher Sexton for their contribution to the proofreading and editing process of the journal.

Assoc. Prof. Deniz TANSİ

UPA Strategic Affairs journal editor-in-chief

TABLE OF CONTENTS

Foreword.....	1
Table of Contents.....	3
<i>2009'dan Günümüze Türkiye'nin İnsan Hakları İhlalleri Karşısındaki Tutumu</i>	
Eren Alper YILMAZ.....	5
<i>Soğuk Savaş, Bölgesel Sorunlar ve Türkiye-ABD İlişkileri</i>	
Hüsamettin İNAÇ & Betül YAZICI.....	29
<i>Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti'nin ABD Siyasal Sisteminde Fikir Ayrılığı Yaşadığı Beş Temel Konu</i>	
Oğuzhan MANİOĞLU.....	47
<i>Avrasya Jeopolitiğinin Yeniden Hareketlenmesinde Kuşak-Yol İnisiyatifi'nin Rolü</i>	
Zehra AYVAZ & Jelang RAMADHAN.....	73
<i>Understanding the Eastern Mediterranean Policy of France and Recent Tensions with Turkey</i>	
Ozan ÖRMECİ.....	96
<i>Türk Dış Politikası'nın Dijital Kapasitesi: Pandemi Perspektifinden Dijital Diplomasi Uygulamaları</i>	
Mehmet BABACAN.....	119

The Media in India: An Analysis on Actors and Their Roles in Politics

Begüm BURAK.....143

The Role of Turkey and Russia on the Resolution of the Nagorno-Karabakh Conflict

Gamze HELVACIKÖYLÜ.....158

Kıbrıs'ta FBIS Faaliyetleri: Enformasyon mu, Entelijans mı ?

Ulvi KESER.....175

Understanding the New Russian Energy Policy after the Crimean Crisis: A Case Study on Turk Stream, Power of Siberia, and Nord Stream-2 Natural Gas Projects

Mesut Hakkı CAŞIN & Sina KISACIK.....206

2009'DAN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'NİN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ KARŞISINDAKİ TUTUMU

Dr. Eren Alper YILMAZ¹

Öz: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan yeni uluslararası düzende, her ne kadar birçok devlet gerek kalıcı barışın sağlanması, gerekse insan hakları ihlallerinin önlenmesi için çeşitli uluslararası sözleşmelere imza atmış olsalar da, halen kişilerin hak ve özgürlüklerine dünyanın hemen hemen her bölgesinde çeşitli saldırılar yapılmaktadır. Türkiye de, Soğuk Savaş sürecinde taraf olduğu bazı uluslararası antlaşmalar bağlamında, olası insan hakları ihlallerine karşı tepki göstermeyi taahhüt etmiştir. Bu çalışmada, 2009 yılından itibaren Türkiye'nin bilhassa Türk ve Müslüman coğrafyalarda insan hakları ihlallerine karşı geliştirdiği siyasi tutum analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Türk Dış Politikası, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Sözleşme.*

Article Category: International Relations/Political Science

Date of Submission: 06.01.2021

Date of Acceptance: 08.01.2021

¹ Dr. Araştırma Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, Uluslararası Politika Akademisi (UPA) yazarı.
Email: alpery@adu.edu.tr.
ORCID: 0000-0002-5137-4948.

TURKEY'S ATTITUDE TOWARDS HUMAN RIGHTS VIOLATIONS SINCE 2009

Abstract: Although many states have signed different international agreements to provide permanent peace and prevent human rights violations in the new world order established after the Second World War, there have been attacks against people's rights and freedom in almost every region of the world. Turkey has also guaranteed to respond to possible human rights violations within the context of some international conventions that it had signed. In this study, the political attitude of Turkey towards human rights violations since 2009, especially in Turkish and Muslim geographies, will be analyzed.

Keywords: *Turkish Foreign Policy, Human Rights Violations, International Convention.*

Giriş

İnsan hakları, genel olarak bireylerin doğuştan sahip olduğu ve devlete karşı iddia edebileceği haklar olmakla birlikte, sınırların geçişkenliği, uluslararası sistemin kaotik yapısı, devletlerin ve uluslararası örgütlerin bölgesel ve küresel arenada daha aktif bir rol oynaması gibi sebeplerle, zaman içerisinde yalnızca bireyleri değil, devletleri de ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. İnsan hakları ihlalleri konusunda, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, barışı, demokrasiyi ve güvenliği sağlayabilmek amacıyla imzalanan uluslararası sözleşmeler hasebiyle, devletler, yalnızca kendi vatandaşlarına karşı değil, hakları, özgürlükleri ve insani değerleri elinden alınan dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan vatandaşlara karşı da sorumluluk almaya başlamışlardır. Bu süreçte Afrika kıtasında yaşanan bir insan hakları ihlaline karşı Avrupa kıtasından tepkiler yükselbilmiş; bu tepkiler, kınama gibi basit yöntemlerle gösterilebildiği gibi, ağır yaptırımlar şeklinde de uygulamaya konulmuştur.

Türkiye de, 1949 yılında taraf olduğu “*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*” çerçevesinde, dünya üzerindeki insan hakları ihlallerinin önüne geçilmesine, her türlü ayrımcılığın engellenerek bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasına, temel insani değerlerin şiddet ve baskıdan dolayı zarar görmemesine ve barışın sağlanmasına yönelik bir tutum sergileyeceğine dair siyasi taahhütte bulunmuştur. Zamanla “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*” ve “*Paris Şartı*” gibi insan hakları temelli mevzuatlara da imza atan Türkiye, dünya üzerinde yaşanan ihlallere daha güçlü şekilde sesini çıkarabilme hakkını kazanmıştır. Fakat Türkiye, bu sorumluluğu ve nüfuzunu daha çok Ortadoğu, Kafkasya ve Asya’da Türklere ve Müslümanlara karşı kullanmayı tercih etmiş; bunda yeri geldiğinde başarılı olmuş, yeri geldiğinde ise pasif bir tutum göstermiştir.

Bu çalışmada, 2009 yılından günümüze kadar olan süreçte Türkiye’nin çoğunlukla Müslüman coğrafyalardaki insan hakları ihlallerine karşı olan siyasi (dış politik) tutumu analiz edilecektir. Çalışmada, ilk olarak insan hakları bağlamında kullanılan diplomasi araçları kavramsal olarak açıklanacaktır. İkinci bölümde, Türkiye’nin imza atmış olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerine yer verilecektir. Üçüncü ve son bölümde ise, 2009-2020 döneminde bölgesel ve küresel çapta yaşanan siyasi krizlerin de tetiklemesi sebebiyle Türkiye’nin kendisine yakın Müslüman coğrafyalarda insan hakları ihlallerine karşı göstermiş olduğu tepkilerin boyutu ve bu ihlallere karşı yapılan kamuoyu baskılarının Türkiye açısından siyasi kazanımlar sağlayıp sağlamadığı analiz edilecektir.

1. İnsan Hakları Bağlamında Kullanılan Diplomasi Araçları

Bir devletin, diğer devletlerde yaşayan bireylerin insani haklarını korumak ve bu normların yaygınlaştırılmasını sağlamak için dış politikasında hangi araçlara yer vereceği, o devletin insan hakları koruyuculuk misyonunu yerine getirmek için nasıl bir maliyet üstlenmeyi öngöreceği ile doğru orantılıdır.² Başka bir devletin güdümünde yaşayan ve hakları ihlal edilen toplumların koruyuculuğunun üstlenilmesi, askeri müdahale biçiminde tezahür edebileceği gibi, diplomatik kanallarla da gerçekleşebilir. Bir diğer ifadeyle, her devletin insan hakları ihlallerinin önüne geçmek için kullanacağı yöntem ve usuller farklılık arz etmektedir. Bu yöntem ve usuller, ihlalin boyutuna, müdahale edilen devletin iç politik yapısına ve uluslararası sistemin koşullarına göre şekillenebilir. Bu noktada uygulamaya konulacak dış politika araçları “açık ve gizli diplomasi”, “ikili ve çok taraflı diplomasi” ve “bireysel diplomasi” araçları olmak üzere üç temel şekilde kategorize edilebilir.

1.1. Açık ve Gizli Diplomasi Araçları

Gizli diplomasiye tepki olarak ortaya atılan açık diplomasi anlayışı; ikili ilişkilerin ve dış politikadaki tepkiler veya taleplerin kapalı kapılar ardında değil, kamuoyuna açık bir şekilde yönetilmesidir. Bu bağlamda, tarafların yüklenecekleri hak ve sorumlulukların kamuoyunun bilgi ve denetimine sunulması amaçlanmaktadır. Özellikle barış zamanlarında, tüm taraflarca ve her düzeyde açık diplomasiinin bir gereği olarak bilgi paylaşımı yapmak siyaseten en doğru seçenektir.³ İnsan hakları bakımından açık diplomasiyi değerlendirecek olursak; baskıcı, otoriter veya diktatörce (diktatoryal) devletler tarafından ortaya konulan hak ve özgürlük ihlallerinin kamuoyuna yansiyacak biçimde hedef devlete iletilmesidir. Bu noktada, kendi vatandaşının temel haklarını baskı altına aldığı düşünülen devletin tüm dünya kamuoyu önünde eleştirilmesi, o devletin yapmış olduğu zulmün boyutuna dikkat çekmek açısından elzemdir. Hedef ülkeye yönelik hazırlanan insani durum raporları, insan hakları savunucularının bir devlet tarafından davet edilerek medya aracılığı ile konuşma yaptırılması gibi yazılı veya sözlü uygulamalar, açık diplomasiinin yaygın kullanılan araçlarındandır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'nin (OHCHR) ülkelere yönelik olarak yayınlamış olduğu yıllık raporlar, işte bu tür diplomasiye örnek olarak verilebilir.⁴

Gizli diplomasi ise, taraflar arasındaki ilişkilerin kamuoyuna kapalı bir şekilde, bir diğer ifadeyle, kapalı kapılar ardında yürütülmesidir. Gilboa'ya göre, gizli diplomasi; medyanın ve

² Jack Donnelly (2013), *Universal Human Rights in Theory and Practice*, London: Cornell University Press, s. 164.

³ Walter Clemens (2011), “History Shows Us That Open Diplomacy Is Best”, *Global Asia*, Cilt 6, Sayı: 1, s. 49.

⁴ United Nations Human Rights Office (2020), “Annual Reports, Appeals and Plans”, Erişim Tarihi: 30.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.ohchr.org/en/publicationsresources/pages/annualreportappeal.aspx>.

halkın müzakerelerden ve ilgili politika süreçlerinden tamamen soyutlanması ve dışlanmasıdır.⁵ Devlet görevlilerine uluslararası müzakerelerde yüksek düzeyde takdir yetkisi verilirken, daha geniş kamuoyu temel diplomatik meselelerden veya bu süreçte kullanılan yöntemlerden habersiz bırakılmaktadır. Gizli diplomasi, liderler arasında yapıcı görüşmeler için elverişli bir ortam sağlayarak, barış müzakerelerinin kilidinin açılmasını da sağlayabilir. İnsan hakları açısından bakıldığında ise, gizli diplomasi ile hedeflenen; insan haklarını ihlal eden ülke ile görüşmeleri gizli tutarak, onu dünya kamuoyunun önünde küçük düşürmemek ve devletin dışarıdaki imajına hanel getirmemektir. Bu doğrultuda, hedef ülke ile öncelikle gizli diplomasi yöntemi ile iletişim kurulmakta, eğer demokratik talepler yerine getirilmez ve insan hakları ihlallerinin önüne geçilmezse, zorunlu olarak açık diplomasiye geçilmektedir. Eski Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Bakanı Henry Kissenger (1973-1977), açık diplomasiin beklenmeyen sonuçlar doğurduğunu söylemiş ve gizli diplomasiyi savunmuştur.⁶

1.2. İkili ve Çok Taraflı Diplomasi Araçları

İkili diplomasi, yalnızca iki devlet arasında sürdürülen ve başka hiçbir aktörün müzakerelerin hiçbir aşamasında yer almadığı diplomatik ilişkileri ifade etmektedir. Eger bir devlet, ikili ilişkilerdeki sorunları yalnızca hedef devlete iletiyorsa, ikili diplomasi aracını kullanmış olmaktadır. Bu şekilde, sorun, bizzat eleştiren ve eleştiriye hedef olan devletler arasında karşılıklı biçimde çözülmektedir. İnsan hakları minvalinde düşünüldüğünde, ikili diplomasi, tarafların birbirlerine karşı ülkelerinde uyguladıkları insan hakları ihlallerini sonlandırma çağrısında bulunması ve bunun için Büyükelçilerini, diplomatlarını ve Dışişleri Bakanlarını devreye sokması ile gerçekleşmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Almanya'da yaşayan Türklere yönelik olarak yapılan baskıların sona ermesi için Almanya ile yapmış olduğu ikili müzakereler⁷, ikili diplomasi ağının bir örneği olarak görülebilir. Ancak bir krizin veya sorunun çözümü için diğer küresel aktörler de devreye sokuluyorsa (BM, AB, AGİT vs.), bu, bir tür çok taraflı diplomasi örneğidir. Buradaki amaç, farklı aktörleri de sürece dahil ederek, hedef devletle ikili ilişkilerin bozulmamasıdır.

1.3. Bireysel Diplomasi Araçları

⁵ Eytan Gilboa (1998), "Secret Diplomacy in the Television Age", *International Communication Gazette*, Cilt 60, Sayı: 3, s. 213.

⁶ Clair Apodaca (2006), *Understanding U.S. Human Rights Policy: A Paradoxical Legacy*, New York: Routledge, s. 17.

⁷ *Hürriyet* (2020), "Erdoğan'a oy veren Almanyalı Türkler baskı altında", 23.01.2020, Erişim Tarihi: 28.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/biz-sozlesmeye-bagliyiz-bir-de-abye-bakalim-41426259>.

Taraflar arasında açık veya gizli olarak yürütülen müzakere sürecinin olumsuz sonuçlanması halinde, hedef ülkeye, başka bir ülke tarafından, insan hakları ihlallerini önlemek amacıyla bireysel girişimlerde ve başvurularda da bulunulabilir. Luard, bir devletin insan hakları ihlallerini önlemek amacı ile başka bir devlete karşı alacağı bireysel tedbirleri birkaç kategoriye ayırmıştır. Bunlar; ekonomik ambargo konulması, Büyükelçilerin geri çekilmesi, kültürel ve sportif faaliyetlerin engellenmesi, uluslararası kuruluşlara insan hakları ihlallerinin incelenmesi için çağrı yapılması ve askeri müdahalenin yapılması gibi tedbirlerdir.⁸ Donely ise, bu sayılan araçlara ek olarak, insan hakları ihlalinde bulunan ülkedeki sivil toplum örgütlerine ve muhalif gruplara destek verilmesinin yanı sıra, o ülkenin işgal edilmesini de bireysel diplomasi aracı olarak görmektedir.⁹ Avrupa Birliği'nin (AB) Türkiye'deki insan hakları ihlallerini gerekçe göstererek müzakereleri askıya alması, ABD'nin “*insan hakları ve demokrasi inşası*” gibi sebepleri öne sürerek Afganistan'a 2001 ve Irak'a 2003 yılında yapmış olduğu askeri müdahaleler, yine ABD'nin kendi vatandaşına karşı kimyasal silah saldırısı düzenlemekle suçladığı Suriye hükümetine yönelik yüzlerce bürokrat ve iş adamını yaptırım listesine alması, bireysel diplomatik araçların en somut örneklerindedir.

2. Türkiye'nin Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerine Üyelikleri

İkinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu yıkım ve güvenlik endişesi, kalıcı barış ortamının sağlanabilmesi adına savaşın kazanan devletleri tarafından uluslararası bir örgüt kurulmasını ve uluslararası hukuk çerçevesinde demokrasi ve insan haklarına yönelik düzenlemeler yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Savaş sonrası yeni dünya düzeninde yönünü Batı'ya çeviren Türkiye de, bu düzenlemelere imza atan devletlerin başında gelmiştir. Bu çerçevede, bu bölümde Türkiye'nin taraf olduğu bazı uluslararası sözleşmelere vurgu yapmak, konunun anlaşılması adına faydalı olacaktır.

2.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne Taraf Olma (1949)

Soğuk Savaş sürecinin başlamasıyla birlikte, devletler arasında barışın sağlanması, evrensel insan haklarının korunması ve demokrasi zemininin hazırlanması için 25 Nisan 1945'te San Francisco Konferansı ile Birleşmiş Milletler (BM) adlı uluslararası örgüt kurulmuştur. Bu örgüte bağlı olan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ise, 10 Aralık 1948 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Oylamaya katılan BM üyesi 48 devletin temsilcileri, bu bildirgeye “*olumlu*” oy vermiştir. Türkiye de bildirgeye olumlu oy vererek, 6 Nisan 1949'da

⁸ Evan Luard (1980), “Human Rights and Foreign Policy”, *International Affairs*, Cilt 56, Sayı: 4, s. 598.

⁹ Jack Donnelly (2013), *Universal Human Rights in Theory and Practice*, s. 164.

beyannameyi kabul eden ülkeler arasına katılmıştır. Böylece, Türkiye, insan hakları ihlallerinin önüne geçilmesine, ayırım yapılmadan her bireyin hak ve özgürlüklerin korunmasına ve dünya üzerinde adalet, özgürlük ve barışın sağlanmasına dair bir politika izleyeceğini uluslararası kamuoyuna taahhüt etmiştir.

2.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Yürürlüğe Girmesi (1954)

Avrupa Konseyi üyesi devletlerin Dışişleri Bakanları tarafından Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan sözleşmeyi, Türkiye de aynı tarihte imzalamıştır. Sözleşme, 19 Mart 1954 tarih ve 8662 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır.¹⁰ Sözleşmede, daha önce imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde güvence altına alınan medeni ve siyasi hakların sınırlı bir bölümüne yer verilmiştir. Bu sınırlı haklar listesi, daha sonra yürürlüğe giren protokollerle genişletilmiştir. Özellikle 2001 yılından itibaren hayata geçirilen çok sayıda yasal ve anayasal düzenlemeyle, Türkiye'nin mevzuatı, vatandaşların demokratik hak ve temel özgürlüklerinin genişletilmesini baz alarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) müktesebatıyla uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir. Bilhassa AİHS hükümlerinin pratiğe dökülmesini daha etkin kılmak amacıyla getirilen Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun açılması hükmü, 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasal düzenlemeler, o dönemlerde Türkiye'nin dış politikada AB ile tam üyelik müzakerelerinin sürdürülmesi açısından da hem Türk, hem de Avrupalı diplomatlar açısından hayati adımlar olarak görülmüştür.

2.3. Paris Şartı'nın (AGİK) İmzalanması (1990)

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda imzalanan ve insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin vurgulandığı Paris Şartı, 21 Kasım 1990 tarihinde AB üyesi ve üyeliğe aday birçok ülke tarafından kabul edilmiştir. Türkiye de, bu antlaşmaya imza atan ülkeler arasında yer almaktadır. İlişkilerin o dönemden itibaren saygıya ve işbirliğine dayalı olacağını ilan eden ülkeler, Avrupa'nın bölünmüşlüğüne ve cepheleşmenin sona ereceğine, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne sonuna kadar bağlı olacaklarına, devletlerin kendi güvenlik düzenlemeleri özgürlüğüne sahip olacaklarına ve ekonomik ve toplumsal kalkınma için gerekli altyapının oluşturulacağına vurgu yapmışlardır.¹¹

¹⁰ Cüneyt Er (2004), "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesi: İnsan Haklarına Saygı Yükümlülüğü ve Sözleşme'nin Uygulanması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 53, s. 45.

¹¹ İnsan Hakları Derneği (1990), "Paris Şartı", Erişim Tarihi: 30.01.2020, Erişim Adresi: <https://www.ihd.org.tr/par-rti/>.

1990 Paris Şartı ile birlikte, AGİK'in siyasi danışma mekanizmaları ve bir dizi daimi organ aracılığıyla kurumsallaşması ihtiyacının gerekliliğine karar verilmiş, 1994 Budapeşte Zirvesi'nde ise AGİK bir uluslararası teşkilata dönüşerek, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) adını almıştır. Bu çerçevede, Türkiye; terörizm, kolluk kuvvetleri faaliyetleri, sınır güvenliği ve yönetimi gibi konuların yanı sıra, ayrımcılıkla mücadele, göç ve uyumun sağlanması, insan ticaretiyle mücadele gibi alanlar başta olmak üzere direkt olarak insan hakları ile ilgili konularda da AGİT'in çalışmalarına katkıda bulunmakta ve AGİT kurumları ile işbirliği yapmaktadır.¹²

3. 2009-2019 Arasındaki İnsan Hakları İhlalleri Karşısında Türk Dış Politikası

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti/AKP), 2009 sonrası dış politikada “*Stratejik Derinlik*” kavramı çerçevesinde -ki bu kavrama Davutoğlu'nun aynı adlı ünlü eseri kaynaklık etmektedir-, dönemin Dışişleri Bakanı olan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu öncülüğünde, Türkiye'nin Ortadoğu'da “*bölgesel lider*”, dünyada ise “*merkez ülke*” olarak konumlanmasını sağlamak amacıyla iddialı ve idealist bir dış politika anlayışını benimsemiştir. Bu çerçevede, etrafının düşmanlarla dolu olduğu psikolojisinden kurtularak, Türkiye'nin komşuları ile tarihten gelen sorunlarının tam olarak çözümlendiği “*komşularla sıfır sorun politikası*”, gelişmeleri önceden öngörerek ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına engel olmak amacıyla uygulanacak olan “*proaktif diplomasi*” ve uluslararası örgütlere daha yoğun bir katılım ve daha fazla inisiyatif almaya yönelik bir anlayış olan “*ritmik diplomasi*” modellerinin uygulanması amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, “*insan hakları ihlalleri*” ve “*daha fazla demokrasi*” kavramları Türkiye için dış politikada öncelikli konular haline gelmiş ve Ankara, uluslararası toplumda sesini daha fazla duyurmaya çalışan İdealist (değerlere dayalı) bir dış politika anlayışı benimsenmiştir. Uzunca bir süredir Batı nezdinde insan hakları ihlalleri ile eleştirilen Türkiye, bu noktada uluslararası kamuoyuna adeta ders vermek istemiş ve uluslararası sistemdeki anti-demokratik eylemleri (askeri darbeler, diktatörlükler vs.) asıl Batılı ülkelerin koruduğuna ve bu tarz olayların Batı ülkelerinin hamiliğini üstlendiği devletlerden geldiğine dikkat çekmiştir. 2009 yılında Davos Krizi ile başlayan bu süreç, Arap Baharı'nın patlak vermesiyle büyüyen mülteciler konusunu da ele alacak şekilde günümüze dek devam etmiştir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye'nin insan hakları ihlalleri konusunda aktif olarak hareket ettiği

¹² Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)”, Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-isbirligi-teskilati-agit.tr.mfa>.

dönemler olduğu kadar, pasif kaldığı ve sesini yeteri kadar duyuramadığı, hatta eleştirildiği dönemler de olmuştur.

3.1. Davos Zirvesi ve Türkiye'nin İsrail'e Tepkisi

Ortadoğu'da bölgesel lider ülke olma amacıyla hareket ederek, bölgedeki en eski ve köklü sorunlardan birinin çözümünde arabuluculuk yapmak isteyen Türkiye, AK Parti döneminde İsrail-Filistin Sorunu'nun çözümüne de ciddiyetle eğilmiştir. Bu arabuluculuk siyaseti sonucunda İsrail-Filistin arasında yaşanan krizler ise, doğrudan Türkiye-İsrail ilişkilerine de yansımıştır.¹³

Her ne kadar Türkiye'nin bu süreçte amacı, taraflardan biri ile çatışmaya girmeden yalnızca taraflar arasında orta yolu bulmak ve bu minvalde Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanlığı döneminde hayata geçirmek istediği proaktif diplomasi yöntemini kullanmak olsa da, uluslararası sistemden kaynaklanan bir takım gelişmeler, Türkiye'nin bazı ülkelerle kriz yaşamasına yol açmıştır. Uluslararası sistemin yapısından kaynaklanan bazı gelişmeler de Türkiye'nin dikkatini insan hakları ihlallerine daha fazla çekmiş; böylelikle Türk dış politikası, zaman zaman Ortadoğu'da yaşanan zulümlere vurgu yaparak, insan haklarının hamiliğini yapan aktif bir tutum göstermiştir. Bu tutumun sesli olarak dile getirilmesi, Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanlığı döneminde ilk kez 29 Ocak 2009 tarihinde İsviçre'nin Davos kentinde düzenlenen “*Dünya Ekonomik Forumu*” toplantıları sırasında yaşanmıştır. Davos Dünya Ekonomik Forumu'nda Gazze konulu panelde moderatör olan *The Wall Street Journal* gazetesi yazarı David Ignatius'un süresinin dolduğunu belirterek sözünü kesmesine tepki olarak, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, sunucunun bu hareketine “*one minute*” (bir dakika) diyerek tepki göstermiş; ayrıca hemen bu sözün sonrasında, panelde kendisiyle birlikte konuşmacı olan İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'e dönerek, ülkesinin Filistinli sivillere yönelik tutumlarından dolayı “*Siz öldürmeyi çok iyi bilirsiniz, Gazze'de plajlardaki çocukları nasıl vurduğunuzu çok iyi biliyorum.*” sözleriyle, İsrail'i sert şekilde eleştirmiştir. Bu sözler, Türkiye'nin Filistin'de İsrail baskısına ve zulmüne maruz kalan Müslümanların haklarını savunması ve Filistin Davası olarak bilinen siyasi mücadelenin hamiliğini üstlenmesi açısından önemli bir dönüm noktasıdır.

İsrail'le ilişkilerin daha çatışmacı bir boyuta ulaşması nedeniyle ülke içerisindeki yerleşik diplomatik çevrelerce eleştirilen ve kaygıyla izlenen bu sürecin, ilginç bir şekilde, dönemin

¹³ Bulut Gürpınar (2017), “Dış Politika ve Kamuoyu: Mavi Marmara Krizi”, *Journal of International Social Research*, Cilt 10, No: 53, s. 243.

Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Türkiye açısından bazı getirileri de olmuştur. Öncelikle, Erdoğan'ın bu beklenmedik çıkışı, kendisinin Türkiye'ye dönüşte geniş halk kitleleri tarafından bir kahraman gibi algılanmasının yanı sıra, Arap dünyasında da popülerliğinin artmasına zemin hazırlamıştır.¹⁴ Arap kamuoyu da, büyük ölçüde Erdoğan'ın insan hakları ihlalleri karşısındaki bu tutumuna destek vermiş; nitekim merkezi Kahire'de bulunan Ahrım Stratejik Araştırmalar Merkezi, Erdoğan'ın bu hareketinin Arap dünyasında çok büyük bir etki meydana getireceğinin ve Türkiye'nin hem demokratik, hem de insan haklarına saygılı bu tutumunun takdirle karşılanması gerektiğinin altını çizmiştir.¹⁵ Londra'da Arapça yayımlanan *El Kuds El Arabi* gazetesi ise, Erdoğan'ın tavrına teşekkür ederek, “*onun İslami ve asil cevherini ortaya koymasının bir ilk olmadığını, her seferinde İsrail saldırılarının karşısında durup Gazze'de İsrail tarafından yapılan insan hakları ihlallerini ve katliamları kınadığını*”¹⁶ vurgulamıştır. Ayrıca Arap dünyasının Nobel Ödülü olarak kabul edilen “*Kral Faysal Ödülü*”, bu dönemde Türkiye Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan'a layık görülmüş; bu ödüldeki en büyük payın ise Erdoğan'ın Davos'ta İsrail'e karşı gösterdiği cesaret örneği ve İslam dünyasının bu haklı davasına önemli katkı sağlaması olduğu ifade edilmiştir.¹⁷

Erdoğan'ın Davos'taki bu tavrı, her ne kadar bazı çevreler tarafından popülizm peşinde koşmak, aşırı milliyetçi/İslamcı davranmak ve seçim yatırımı yapmak gibi gerekçelerle eleştirilse de, Türkiye iç kamuoyunda da genel olarak destek görmüştür. Erdoğan'a çoğunlukla muhalif yapıda görünen gazetecilerden Cengiz Çandar bile, o dönem yaptığı yorumlarda, Erdoğan'ın gücünü sadece Türkiye'deki yandaşlarından alan bir siyaset adamı olmadığını ve Türkiye sınırlarının çok ötesinde, Ortadoğu'nun sokaklarında da bu gücün hissedildiğini vurgulamıştır.¹⁸ Eski Kültür Bakanı ve dönemin hükümet karşıtı yayın organlarından olan *Radikal* gazetesi yazarı Namık Kemal Zeybek ise, Erdoğan'ın zalimin zulmünü yüzüne karşı haykırdığını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin onurunu kurtardığını ifade

¹⁴ Emre Erdoğan (2013), “Dış Politikada Siyasallaşma: Türk Kamuoyunun ‘Davos Krizi’ ve Etkileri Hakkındaki Değerlendirmeleri”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı: 37, s. 45.

¹⁵ *Finans Gündem* (2009), “Dünya Erdoğan'ı Konuşuyor”, 30.01.2009, Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: <https://m.finansgundem.com/haber/dunya-erdogani-konusuyor/255538>.

¹⁶ *CNN Türk* (2009), “Davos'taki Gazze Krizi Dış Basında”, 30.01.2009, Erişim Tarihi: 01.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/2009/dunya/01/30/davostaki.gazze.krizi.dis.basinda/511254.0/index.html>.

¹⁷ Muhittin Ataman (2012), “Turkey and Saudi Arabia: Newly Discovered Partners?” *SETA*, 02,08.2012, Erişim Tarihi: 30.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.setav.org/en/turkey-and-saudi-arabia-newly-discovered-partners/>, s. 18.

¹⁸ Cengiz Çandar (2013), “Ortadoğu ‘yanarken’ Türkiye ne yapmalı?”, *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/ortadoğu-yanarken-türkiye-ne-yapmalı-24788613>.

etmiştir.¹⁹ Metropoll araştırma şirketinin 30 Ocak 2009 tarihinde 1.002 kişiye uyguladığı kamuoyu araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de görüşülen kişilerin yüzde 81’i Recep Tayyip Erdoğan’ın “İsrail’e karşı konuşmalarını” ve “Türk hükümetinin tavrını” doğru bulmuştur. Erdoğan’ın “toplantıyı terk etmesini doğru bulanlar”ın oranı ise yüzde 79’dur.²⁰

Kısacası, Davos çıkışı, Erdoğan’ın gerek Arap dünyasında, gerekse Türkiye’de ciddi şekilde destek almasına zemin hazırlamış; ayrıca bu olay, Türkiye’yi uluslararası sistemde zulüm karşısında tavrını cesurca ortaya koyan ve insan hakları ihlallerine karşı kayıtsız kalmayan bir devlet pozisyonuna getirmiştir.

3.2. Doğu Türkistan Meselesine Yönelik Olarak Türkiye’nin İstikrarsız Tutumu

Doğu Türkistan sınır bölgesinde özgürlükçü hareketlerin varlığını yıllardır inkâr ederek ulusal birliğe vurgu yapan Çin Halk Cumhuriyeti (Çin), 1990’lı yıllarda Doğu Türkistan meselesinin uluslararası medya kuruluşları vasıtasıyla uluslararası kamuoyunun gündemine taşınmasına engel olamamıştır. Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte, Çin’de daha önce yapılan reformların geri çekilmesiyle giderek ağırlaşan yaşam koşulları, Doğu Türkistan’da halkın özgürlük arayışları adına sokaklara taşmasına sebep olmuştur. 1990’lı yılların başında Çin hükümetinin Doğu Türkistan’daki baskıları giderek artmış; çok sayıda cami ve Kuran kursu kapatılmış, din görevlilerinin faaliyetlerine sınırlamalar getirilmiş ve halkı galeyana getirdiği düşünülen dinî liderler görevden alınmış veya tutuklanmıştır. Hatta bu dönemde devlet memurlarının ibadet özgürlükleri de yasaklanmıştır.²¹ Çin’in Doğu Türkistan bölgesinde yaşayan Müslümanlara yönelik olarak uygulamış olduğu bu asimilasyon politikaları, Çin’in din-inanç temelinde ayrımcı ve baskıcı bir siyaset izlediğini ispatlamıştır.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nin başkenti Urumçi’de 5 Temmuz 2009 günü başlayan olaylarda yüzlerce Uygur Türkü’nün Çin güvenlik güçleri tarafından öldürülmesi ise, yeni bir Çin mezalimini gündeme getirmiştir. Uygur kaynaklarına göre, 5 Temmuz’da Uygur kökenli en az 500 kişi öldürülmüş, 1.000 kişi ise Çin kolluk kuvvetlerinin sert güç kullanımı sonucunda yaralanmıştır. Polis ve ordunun Urumçi’de ağırlıklı olarak Uygur Türklerinin yaşadığı muhitlerde düzenlediği geniş çaplı saha operasyonlarında ise, en az 4.000 kişi Çin

¹⁹ Namık Kemal Zeybek (2009), “Başbakanı Kutluyorum”, *Radikal*, 31.01.2009, Erişim Tarihi: 29.12.2021, Erişim Adresi: <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/namik-kemal-zeybek/basbakani-kutluyorum-919369/>.

²⁰ Emre Erdoğan (2013), “Dış Politikada Siyasallaşma: Türk Kamuoyunun Davos Krizi ve Etkileri Hakkındaki Değerlendirmeleri”, s. 46.

²¹ Amnesty International (1999), “People’s Republic of China Gross: Violations of Human Rights in the Xinjiang Uighur Autonomous Region”, 21.04.1999, s. 10.

hükümetine karşı yapılan protestolar sırasında cinayet, yağmalama ve kundakçılık vakalarına karıştıkları iddialarıyla gözaltına alınmıştır.²²

Doğu Türkistan'daki Uygur Türklerine yapılan baskılar ve insan hakları ihlalleri karşısında, Türkiye, Filistin konusundaki kararlılığını ve istikrarını gösterememiştir. Bu tepkiler, kınama ve uyarı niteliğinden öteye geçememiş ve Doğu Türkistan'daki Uygur Türklerinin sorunlarını çözmeye yetmemiştir. Örneğin, 2009 yılındaki Urumçi katliamı sonrası Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı bir açıklama yaparak; olayların Türkiye kamuoyunda derin bir üzüntü ve endişe yarattığını ve Türk halkı ile akrabalık bağları bulunan Uygur halkının acılarının paylaşıldığını dile getirmiştir.²³ Akabinde ise, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, *“vahşet boyutlarına ulaşan olayların bir an önce sona ermesi, olayın sorumlularının hesap vermesi ve evrensel insan hakları mevzuatları çerçevesinde gerekli tedbirlerin acilen alınması”*²⁴ gerektiği yönünde beyanlarda bulunmuştur. Fakat Türkiye'nin bu çağrısı, Davos ve Mavi Marmara olaylarındaki kadar ses getirmemiş ve Müslüman devletleri ve uluslararası toplumu harekete geçirme noktasında etkili olamamıştır.

Nitekim 5 Temmuz olaylarından sonra Türkiye'den gelen sert tepki üzerine ilişkiler gerilse de, 2010 yılının Eylül ve Ekim aylarında Türk ve Çin hükümetlerinin askerî uçaklarının Konya'da gizli hava tatbikatları yapması, ilişkilerin düzelmeye başladığının ilk belirtileri olmuştur. 2010 yılının Ekim ayında Brüksel'de yapılan Asya-Avrupa Zirvesi dönüşü, dönemin Çin Başbakanı Wen Jiabao, Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmi ziyarette, Çin gibi Türkiye'nin de *“terörizm ve ayrılıkçılık”* tehditleri ile iç içe olduğunu vurgulamış ve her iki tarafın da kendi egemenliklerini ve toprak bütünlüklerini korumayı amaçladıklarını ve Türkiye ile siyasi ve ekonomik alanda işbirliğini arttırmak istediklerini ifade etmiştir. Bu açıklamalar, Türkiye'nin Uygur Sorunu'ndan ziyade, Çin ile arasındaki ticari ve siyasi ilişkilere odaklanması gerektiğine yönelik olarak verilen bir uyarı niteliğindedir.

Türkiye, bu yıllarda giderek daha çok baskı altında kalan Arakanlı ve Filistinli Müslümanların lideri olarak uluslararası toplumda ön plana çıkmış, ancak Uygurların baskı görmesi karşısında genelde sessiz kalmıştır. Nitekim 2019 yılında, ABD, Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık'ın da içinde olduğu 22 ülke, Doğu Türkistan'daki kamplarda zorla tutulan Uygurların

²² Human Rights Watch (2009), “We are Even Afraid to Look for Them Enforced Disappearances in the Wake of Xinjiang's Protests”, 05.10.2009, s. 18.

²³ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Meydana Gelen Olaylar Hk.”, No: 118, 10.07.2009, Erişim Tarihi: 03.01.2020, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/no_118_-08-temmuz-2009_-sincan-uygurozerk-bolgesi_nde-meydana-gelen-olaylar-hk_.tr.mfa.

²⁴ *Hürriyet* (2009), “Erdoğan Sincan katliamını kınadı”, 08.07.2009, Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/12030415.asp>.

serbest bırakılması için ortak bir bildiriye imza atmış²⁵; fakat ne Türkiye, ne de başka bir İslam dünyası ülkesi bu bildiriye imza atmayı uygun bulmamıştır. Sincan'daki Uygur Türkleri ve diğer Müslüman topluluklara mensup azınlıkları keyfi gözaltılardan kurtarmak ve serbest dolaşım haklarını iade etmek için tasarlanan bu plana Türkiye'nin imza atmaması, Doğu Türkistan halkı nezdinde büyük üzüntü yaratmıştır.

2019'daki Çin ziyaretinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Uygur Türkleri konusunda bazı istismaların olduğunu, bu istismaların Türk-Çin ilişkilerinde olumsuz yansımalara yol açtığını ve buna izin verilmemesi gerektiğini ifade etmesi, Türkiye'nin bu konuda kısmi bir değişim içine girdiğini ve eskisi kadar keskin ifadeler kullanmayı tercih etmediğini, hatta Uygur Türkleri konusuna aşırı tepki gösteren muhalif partileri ve sivil toplum örgütlerini eleştirdiğini göstermektedir. Nitekim Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da, 2020 yılında düzenlenen 56. Münih Güvenlik Konferansı'nda Çin Dışişleri Bakanı Wang Li ile bir araya geldikten sonra düzenlediği basın toplantısında, Uygurların aynı Çinliler gibi "tüm haklara" sahip olması gerektiğini vurgularken, öte yandan "Çin'in ülkesel bütünlüğünü destekliyoruz" mesajını vermiştir. Bu mesaj, Türkiye'nin özgürlük ve insan haklarının korunması anlamında Uygur Türklerini desteklediğini gösterse de, ayrılıkçı bir Uygur ayaklanmasını desteklemediğini de açıkça vurgulamaktadır. Dolayısıyla, Türkiye, Doğu Türkistan meselesinde son yıllardaki tutumunda yeterince istikrarlı davranmamış ve daha çekingen ve tarafsız bir çizgide yürümüştür.

Türkiye'nin son yıllarda Uygur Türklerine yönelik aktif bir politika sergilememesi, Çin'in Türkiye pazarındaki ekonomik etkisini yıllar içinde arttırmasına bağlanabilir. Çin'in Türkiye ile olan ekonomik ilişkilerinin kapsamı, ucuz Çin mallarının yanı sıra, hızlı demiryolu hattı, köprü ve nükleer enerji santrali inşaatları gibi çeşitli altyapı projeleriyle de genişlemiştir. Ayrıca, son yıllarda, Türkiye, Batı ile ilişkilerinde ciddi bir kırılma yaşamış; AB ile üyelik müzakereleri adeta donmuş, Doğu Akdeniz konusunda yalnızlaşmış ve Rusya'dan satın aldığı S-400 hava savunma sistemi sebebiyle de ABD tarafından savunma sanayisini hedef alan bazı yaptırımlara (CAATSA yaptırımları) maruz bırakılmıştır. Bu noktada, Türkiye, Batılı müttefiklerine siyasi alternatif arayışı içine girmiş ve yönünü Asya'ya çevirerek, yükselen bir ekonomik güç olan Çin'le ittifak kurma yoluna gitmiştir. Hem ekonomik, hem de siyasi

²⁵ *Independent Türkçe* (2019), "Doğu Türkistan için 22 ülkeden ortak bildiri.. İmza atanlar arasında hiçbir İslam ülkesi yok", 11.07.2019, Erişim Tarihi: 03.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.indyturk.com/node/50161/d%C3%BCnya/do%C4%9Fu-t%C3%BCrkistan-i%C3%A7in-22-%C3%BClkeden-ortak-bildiri-imza-atanlar-aras%C4%B1nda-hi%C3%A7bir-islam>.

sebeplerden ötürü, Türkiye, son yıllarda Uygur Türkleri konusunda itidalli davranmış; pragmatik bir bakış açısıyla çıkarlarını ön planda bulundurarak hareket etmiş ve bu konuda Filistin Davası konusunda gösterdiği kararlılığı gösterememiştir.

3.3. Mavi Marmara Baskını Sonrasında Türkiye'nin Sert Tavrı

Türkiye'nin dış politikada insan hakları ihlalleri konusunda tepki gösterdiği bir diğer olay ise 2010 yılında gerçekleşen “*Mavi Marmara*” baskınıdır. 2009 Davos Krizi'nden sonra İsrail ile ilişkilerin gergin bir boyuta gelmesi, tarafların birbirlerine karşı siyasi duruşlarını etkilediği gibi, kısa süre içerisinde siyasi eylemlerini de etkilemiş; hatta bu durum şiddet boyutuna kadar varmıştır. 22 Mayıs 2010'da bir sivil toplum kuruluşu olan İnsani Yardım Vakfı'nın (İHH) Türkiye'den Filistin'e yardım götürmek üzere yola çıkmasının ardından, 31 Mayıs 2010'da yardım filosunda bulunan “*Mavi Marmara*” adlı yolcu gemisi, henüz uluslararası sulardayken İsrail askerlerinin saldırısına uğramış; olay sonucunda çok sayıda Türk mürettebat hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır.

İsrail'in baskını sonrasında, Türkiye, dönemin İsrail Büyükelçisi Oğuz Çelikkol'u ülkeye geri çağırarak, bu saldırıyı protesto etmiştir. Bunun üzerine olayı uluslararası arenaya taşıyan Türkiye, BM Güvenlik Konseyi'ne olağanüstü toplantı çağrısı yapmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Davutoğlu, buradaki konuşmasında İsrail'i barbarlıkla suçlamış; bu olayın Türkiye'nin 11 Eylül'ü olarak hatırlanacağını ve İsrail'in yaptığı haydutluk, korsanlık ve “*devlet terörü*” olduğunu vurgulamış²⁶, ayrıca İsrail'in cezalandırılması için sonuna kadar uluslararası hukuk çerçevesinde mücadele edileceğini de ifade etmiştir. Olayın ardından Birleşmiş Milletler'in defalarca ertelediği Mavi Marmara raporu *The New York Times* gazetesine sızmıştır. Bu rapora göre, 31 Mayıs 2010 tarihinde Gazze'ye giden Mavi Marmara gemisine İsrail askerlerinin yaptığı baskında aşırı ve orantısız güç kullanıldığı sonucuna varılmış, İsrail'in saldırıda ölen sivillerin ailelerine tazminat ödemesi gerektiğine ve bu aşırı eyleminden ötürü üzüntüsünü açıklamasının uygun olacağına vurgu yapılmıştır.²⁷

BM'nin diğer bir organı olan İnsan Hakları Konseyi de, bu saldırıdan sonra, 1 Haziran 2010 tarihinde toplanıp İsrail güçlerinin insani yardım amaçlı gemi filosuna yaptığı ve farklı ülkelerden birçok masum sivilin öldürülmesi ve yaralanmasıyla sonuçlanan şiddet yanlısı

²⁶ Mensur Akgün & Sabiha Senyücel Gündoğar & Aybars Görgülü (2014), “Zor Zamanda Siyaset: İsrail-Türkiye İlişkileri”, *TESEV*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.tesev.org.tr/tr/research/zor-zamanda-siyaset-israil-turkiye-iliskileri/>, s. 5.

²⁷ *Al Jazeera Turk* (2011), “Mavi Marmara raporu sızdı”, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/mavi-marmara-raporu-sizdi>.

saldırısını en güçlü şekilde kınamış ve işgal altındaki Gazze'ye İsrail'den gıda, yakıt ve tıbbi malzemenin engelsiz olarak sağlanmasını talep etmiştir.²⁸ BM kararlarının yetersiz olduğunu vurgulayan Türkiye ise, İsrail'in ölümlere sebebiyet verdiği için yalnızca üzüntü ifadesinin yeterli olmayacağını savunmuş ve İsrail'den resmi olarak özür talebinde bulunmuş, fakat İsrail tarafından bu özür talebi kabul edilmemiştir. Ayrıca Gazze Şeridi'ndeki ablukanın kaldırılması için de Türkiye İsrail'i uyarılmış; fakat İsrail'den bu yönde de beklenen adım gelmemiştir. Tüm bu sebeplerle, İsrail'in tavrını yapıcı bulmayan Türkiye, İsrail ile ilişkilerini en alt düzeye indirme kararı almıştır. Böylece, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler minimum düzeye çekilmiş, devam eden projeler sekteye uğramış ve askeri anlaşmalar da askıya alınmıştır.

Dönemin Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Mavi Marmara'dan sonra Batı'nın kararlarını ve tavrını tatmin edici bulmadığı için, Gazze halkına uygulanan ambargonun kaldırılması, insan hakları ihlallerinin son bulması ve Arap-İsrail çatışmasına çözüm bulunmasına yönelik baskı yapılması için İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) devletlerine de çağrıda bulunmuştur. Gemi saldırısını bir cinayet olarak tasavvur eden dönemin İslam İşbirliği Teşkilatı (eski adıyla İslam Konferansı Örgütü) Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu da, uluslararası hukuka aykırı olan bu eylemin sonuçlarından İsrail devletinin sorumlu olduğunu vurgulamış ve İsrail'in Gazze'ye uyguladığı ambargonun bir an önce kaldırılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Diğer Arap örgütleri ve ülkelerinden de benzer şekilde sesler yükselmiştir. Örneğin, dönemin Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa bu saldırının İsrail'in barış istemediğini ve savaş yanlısı olduğunu gösterdiğini, aynı şekilde dönemin Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek İsrail'in aşırı ve gerekçesiz güç kullandığını ve Katar Emiri Şeyh Hamid bin Halife el Tani de İsrail'in eyleminin "korsanlık" olduğunu vurgulamıştır.²⁹

İsrail'in yapmış olduğu bu insan hakları ihlalleri karşısında Türkiye'nin aktif tutumu, her ne kadar Batı'dan Türkiye'nin beklediği yönde bir tepki gelmese de, Arap dünyasında genel olarak İsrail'i hedef alan bir hareketlenme yaratmış, dolayısıyla Türkiye'nin uluslararası arenadaki çabaları genelde destek görmüştür.

3.4. Mülteci Krizi Karşısında Türkiye'nin İnsani Diplomasisi

²⁸ United Nations Human Rights Council (2010), "14/... The Grave Attacks by Israeli Forces against the Humanitarian Boat Convoy", 01.06.2010, ss. 1-2.

²⁹ DW Türkçe (2010), "Arap ülkelerinden BM'ye çağrı", 31.05.2010, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.dw.com/tr/arap-%C3%BClkelerinden-bmye-%C3%A7a%C4%9Fr%C4%B1/a-5635974>.

Mültecilerle ilgili ilk düzenleme, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme, içeriği itibariyle yetersiz görülmüş ve sonrasında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile yeniden düzenlenmiştir. 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 1. maddesinde, “*mülteci*” kavramı, “*1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda din, ırk, uyruk, siyasi görüş veya belli bir toplumsal gruba mensubiyeti sebebiyle ülkesini terk eden ve zulme uğrayacağından korktuğu için dönmek istemeyen kişiler*” olarak ifade edilmiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne imza atan, dolayısıyla mülteciler konusunda sorumluluk yüklenen ülkelerden birisi de Türkiye'dir. Fakat Türkiye, bu sözleşmeye coğrafi sınırlama çekincesi koyarak, yalnızca Avrupa'dan gelenleri “*mülteci*” olarak kabul etmiş, Asya ve Afrika'daki yoksul ülkelere gelen kişileri mültecilik statüsünün dışında tutmuştur.

Bu çerçevede, yabancıların ve mültecilerin haklarını korumak adına Türk yasaları bazı düzenlemeler öngörmüştür. “*6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*” kapsamında Arap Baharı sonrasında Suriyelilerin sayılarının bir hayli artmasına istinaden 2014 tarihinde çıkarılan “*Geçici Koruma Yönetmeliği*”, Suriyelilerin haklarını garanti altına almak adına yapılan önemli bir düzenlemedir. 6458 sayılı Kanun'un 91. maddesine göre; “*Geçici Koruma*”, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel biçimde sınırlarımıza gelen ve uluslararası koruma talebi değerlendirilmeye alınamayan yabancılar sağlanan korumadır.

Suriye'de yaşanan iç savaştan ötürü ülkelerini terk eden Suriyelilere, ilk kez 2011 yılında, Türkiye, “*açık kapı politikası*” ve “*insani diplomasi*” çerçevesinde ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, çok boyutlu proaktif dış politikası çerçevesinde şekillendirdiği ve insanı merkeze alan bu anlayış çerçevesinde, Suriye'deki iç savaştan kaçanları ayırt etmeksizin ülkesine kabul etmiştir. 2012 yılının sonunda Türkiye'deki “*geçici koruma statüsü*” altındaki Suriyelilerin sayısı 14.000 iken, 2015 yılının sonunda bu rakam 2,5 milyona ulaşmıştır.³⁰ Türkiye, bu süreçte Avrupa Birliği'ni mültecilere kapılarını kapatmakla suçlamış, “*demokrasi, evrensel insan hakları, ahlaki norm ve değerler*” gibi kavramların AB için sadece bir söylemden ibaret olduğunu, kriz zamanlarında AB'nin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediğini ve yükü Türkiye gibi ülkelerin omzuna yüklemek istediğini vurgulamıştır.

³⁰ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler”, 23.12.2020, Erişim Tarihi: 30.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Türkiye, dünyadaki tüm ülkeler arasında Suriyelilere en çok ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Ankara, Suriyelilerin ihtiyaçlarının karşılanması için kendi ekonomik gücünün yeterli olmayacağını belirterek, bu konuda Avrupa'ya mülteci akını önleme karşılığında AB'den fon istemiş ve bu çerçevede AB ile Türkiye arasında 18 Mart 2016'da "Geri Kabul Anlaşması" imzalanmıştır. Fakat AB'nin Suriyeliler için vaat ettiği 3+3 milyar euroluk fon konusunda sözünü tam olarak tutmadığı gerekçesiyle, Türkiye, AB'yi defalarca eleştirmiştir. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'a göre, AB, fon ödemelerini bilinçli olarak geciktirmiş ve mülteciler konusunda Türkiye'ye karşı dürüst davranmamıştır. AB'nin fonlar konusundaki bu istikrarsız tavrına karşılık olarak, Erdoğan da, sınırlarını Avrupa'ya geçmek isteyen mültecilere açmak konusunda AB'ye gözdağı vermiştir.³¹

2019 yılında, AB'nin Türkiye'deki mülteciler için ayırdığı fonları ödememesi ve Türkiye'nin iç politik meseleleri nedeniyle, Geri Kabul Antlaşması bir süre askıya alınmıştır. Bu durum, mülteciler konusunda Türkiye ile AB ilişkilerini geren bir dönüm noktası olmuştur. Üzerine bir de İdlib'de devam eden çatışmalardan ötürü yeni bir göç dalgasının kapıya dayanması ve AB'nin Türkiye'ye İdlib operasyonları konusunda yeterli desteği vermemesi, Türkiye'nin Mart 2020'de kısa bir süreliğine mültecilere sınır kapılarını açmasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmeden sonra Yunanistan'a akın eden Suriyelilere, Yunan polisi tarafından gaz bombası sıkılması ve gerçek silahlarla bir Suriyelinin öldürülmesi üzerine, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yunanistan'ın sınır hattında takındığı tavrın cinayet olduğunun ve bunların hesabının sorulacağını altını çizerek, Yunanistan'ı suçlamıştır. Erdoğan, "Mültecilere sınırlarını kapatan, onları döverek geri göndermeye çalışan, bindikleri botları batırarak botların içindekileri ölüme terk eden bir Avrupa ülkesinin (Yunanistan) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni ihlal ettiğini, bu insanlık dışı görüntülerin kabul edilemez olduğunu"³² vurgulayarak, Yunanistan'ın insan haklarıyla çelişen bir tutum gösterdiğini ve AB'nin de bu konuda sessiz kalarak ihlallere çanak tuttuğunu dünya kamuoyuna duyurmuştur.

2020 yılı sonu itibariyle, Türkiye'deki Suriyelilerin sayısı 3,5 milyonu geçmiştir. Türkiye, yalnızca Suriyelileri barındırmakla kalmamakta, onların sağlık, eğitim, istihdam ve diğer ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Bu konuda en başından beri "açık kapı politikası" anlayışını savunan Türkiye Cumhuriyeti ve Türk halkı, her ne kadar AB'nin bu konudaki isteksiz ve

³¹ European Parliament (2020), "EU-Turkey relations in light of the Syrian conflict and refugee crisis", European Parliamentary Research Service, Brussels, s. 2.

³² VOA Türkçe (2020), "Erdoğan: AB Ülkelerini Mültecilere Saygılı Davranmaya Davet Ediyoruz", 04.03.2020, Erişim Tarihi: 03.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.amerikanin sesi.com/a/erdogan-ab-%C3%BClkelerini-multecilere-saygili-davranmaya-davet-ediyoruz/5314499.html>.

sorumluluktan kaçan tavırlarıyla karşı karşıya kalsa da, Suriyelilere yönelik dışlayıcı ve ötekileştirici bir tavır takınmamış ve duruma insani açıdan bakmıştır. Bu noktada, Türkiye, Suriyelilere kapılarını kapatarak onları kendi kaderlerine terk eden ve “*Kale Avrupası*” (*Fortress Europe*) anlayışını geliştirerek, kendisini mülteci krizinden soyutlayan AB’yi insan haklarına saygı duymamak noktasında sert bir şekilde eleştirmiştir.

3.5. Dağlık Karabağ Sorunu Konusunda Türkiye’nin Azerbaycan’a Desteği

Dağlık Karabağ Sorunu’nun başrol oyuncuları Ermenistan ve Azerbaycan’dır. Bugüne kadar çözülemeyen söz konusu meselede, Ermeni tarafının tezleri, Ermenilerin bu bölgede tarihi önceliklerinin olduğu, nüfus olarak çoğunluğu teşkil ettikleri ve bu nedenlerle self-determinasyon hakkına sahip oldukları yönündedir. Azerbaycan tarafı ise, Dağlık Karabağ bölgesinin hukuki ve tarihi olarak kendilerine ait olduğunu, bölgedeki etnografik yapının zaman içinde Sovyet ve Rus politikalarıyla suni olarak değiştirildiğini ve bu sebeple sorunun toprak talebine kapalı olacağını iddia etmektedir.³³

1993 senesinde Dağlık Karabağ’ın pozisyonuna ilişkin olarak BM Güvenlik Konseyi tarafından Azerbaycan’ın lehine olacak şekilde bazı kararlar alınmıştır. Bu kararda (Karar no 884), özetle; bölgede istikrar ve güvenliğin tehlike altında olduğu, Ermeni birliklerinin Azerbaycan’a ait olan bölgelerden çekilerek işgali durdurması gerektiği belirtilmiş, ayrıca Azerbaycan’ın egemenliğine, toprak bütünlüğüne ve uluslararası sınırlarının dokunulmazlığına vurgu yapılmıştır.

Tüm bu kararlara rağmen, Eylül 2020’de Ermenistan’ın Azerbaycan’a ait olan bölgeleri işgale başlaması üzerine taraflar arasında yoğun çatışmalar başlamış; Ermenistan Ordusu, Dağlık Karabağ’da cephe hattı boyunca Azerbaycan ordusunun mevzilerine ve sivil yerleşim birimlerine yönelik saldırılara başlamıştır. Bu saldırılara Azerbaycan Ordusu da sert cevap vermiş; neticede birçok Azeri ili, kasabası ve köyü Ermenistan işgalinden kurtarılmış ve Karabağ Sorunu Azerbaycan’ın askeri zaferiyle fiili olarak çözümlenmiştir.

Türkiye, sorunun çıkış noktasından beri Ermenistan’a karşı Azerbaycan’a verdiği desteği ilan etmekten çekinmemiştir. Hem diplomatik, hem de askeri alanda Azerbaycan’ın yanında olduğunu her fırsatta belirten Türkiye, çatışmalar devam ettiği süreçte Ermenistan’ı işgalci olarak ilan etmiş ve işgal ettiği yerlerden geri çekilmesini talep etmiştir. Türkiye’nin resmi tepkisi de çok fazla gecikmemiş; 28 Eylül 2020 tarihinde TBMM’de grubu bulunan dört

³³ Reha Yılmaz (2010), “Azerbaycan Dış Siyasetinde Bağımsızlık Sonrası Yıllar ve Karabağ Problemi”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı: 2, s. 71.

büyük siyasi parti (AK Parti, CHP, MHP ve İYİ Parti,), Ermenistan silahlı güçlerinin Dağlık Karabağ'da uluslararası hukuku ihlal ederek ağır silahlarla Azerbaycan sivil yerleşim alanlarına saldırmasını ortak bildiri ile kınamıştır.³⁴ Özellikle sivillerin yaşadığı köylerin hedef alınması, Türkiye açısından insan haklarının ihlali anlamına gelmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Türkiye'nin, tüm imkânlarını kullanarak kardeş Azerbaycan'ın yanında olmayı sürdüreceğini, bölgenin yeniden barışa ve huzura kavuşmasının Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarını derhal terk etmesine bağlı olduğunu”³⁵ ifade ederek, bu durumun illegal olduğuna dikkat çekmiştir.

Azerbaycan Ordusu'nun sahadaki başarısının ardından, savaş, 9 Kasım 2020'de imzalanan ateşkes anlaşmasıyla sona ermiştir. 17 Kasım 2020'de gerçekleştirilen görüşmelerden sonra ise, Türkiye ile Azerbaycan arasında “Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması” imzalanmış; böylelikle Azerbaycan'a asker gönderme konusundaki tezkere kabul edilmiştir. Bu karara istinaden, Türkiye, Dağlık Karabağ konusunda yalnızca masada değil, sahada da aktif olacağını göstermiştir. Anlaşmaya göre, Azerbaycan ile Ermenistan arasında varılan mutabakat sonucunda ateşkesine uyulup uyulmadığının kontrol edilmesi amacıyla işgalden kurtarılan Azerbaycan topraklarında Rusya ile Türkiye arasında bir “ortak merkez” oluşturulacaktır. Bu ortak merkezde, Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin yanı sıra, ihtiyaca göre sivil personelin de görev yapmasına izin verilecektir.

Dağlık Karabağ Sorunu konusunda, Türkiye, Azerbaycan'a ait olan toprakların uluslararası hukuka uygunsuz olarak işgal edildiğini ve işgal altındaki sivillerin haklarına tecavüz edildiğini uluslararası kamuoyunda sıkça dile getirerek, hem insan hakları ihlallerine kayıtsız kalmadığını göstermiş, hem de bölgede barışın ve güvenliğin tesis edilmesine katkı sağlamıştır. Azerbaycan'ın işgal edilen bölgelerini kurtarması, Ermenistan'ın ateşkesi kabul etmesi ve Türkiye'nin ülkede asker konuşlandırma yetkisine sahip olması, Türkiye'yi kazananlar safına sokmuştur. Böylelikle, Türkiye'nin uluslararası hukuk ve insani ideallere dayalı politikaları, Karabağ Sorunu'nda net bir netice elde etmiş ve olumlu sonuç vermiştir.

Sonuç

³⁴ TBMM (2020), “TBMM'de 4 Siyasi Partiden Ermenistan'a Kınama”, 28.09.2020, Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=149410.

³⁵ NTV (2020), “Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Ermenistan'a kınama”, 28.09.2020, Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: https://www.ntv.com.tr/turkiye/son-dakika-haberi-cumhurbaskani-erdogandan-ermenistana-kinama,Rp_h2hizHUuFSDz7x8Snnw.

Sonuç olarak, 2009 sonrasında bölgesel bir güç olma parolasıyla hareket eden Türkiye'nin gelişmeleri önceden öngörüp, istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına engel olmak amacıyla izlediği “*proaktif diplomasi*” ve uluslararası örgütlere daha yoğun bir katılım ve daha fazla inisiyatif almaya yönelik geliştirdiği “*ritmik diplomasi*” modelleri, yakın coğrafyasında, bilhassa Ortadoğu politikalarında kendini daha fazla hissettirmiştir. “*Merkez ülke*” sıfatıyla kendisinde daha önemli kararlar alma ve müdahale alanlarını genişletme hakkını gören Türkiye, Müslüman coğrafyasındaki insan hakları ihlalleri karşısında daha yoğun bir şekilde sesini çıkarabilmiştir. Fakat Türkiye'nin bu tepkisi her soruna karşı aynı ölçüde olmamış ve her zaman diliminde aynı istikrarlı çizgide yürümemiştir.

Davos Krizi ile başlayan süreçte, Türkiye, İsrail'in Filistin'de yapmış olduğu katliamlara karşı ilk kez sesini bu kadar yüksek tonda çıkarmış ve dünya kamuoyu önünde İsrail'i soykırım yapmakla suçlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin Ortadoğu'daki imajını özellikle halklar nezdinde güçlendirmiştir. Mavi Marmara Baskını sonucunda Türk mürettebatın öldürülmesinin ardından Türkiye'nin İsrail'e karşı gösterdiği sert tavır ve BM'ye yapılan baskılar, Türkiye'yi uluslararası toplum nezdinde “*ciddiye alınan*” bir pozisyona soksa da, BM'nin İsrail'e karşı yaptırımlarının yetersiz kalması, Türkiye'nin halen uluslararası örgütler üzerinde yüksek bir baskı gücü olmadığını göstermiştir.

Arap Baharı'nın başlangıcından bu yana Türkiye'nin Suriyeli mültecilere kapısını açması, yine insani diplomasi bağlamında düşünülmesi gereken bir politikadır. 3,5 milyondan fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye, bu anlamda hem kendi misafirperverliğine vurgu yaparak insani değerleri yüceltmış, hem de Avrupa Birliği'nin mülteciler konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediğini ve bunun Avrupa'nın demokratik değerlerine aykırılık teşkil ettiğini ifade ederek AB'yi eleştirmiştir. Fakat Suriyelilerin ekonomik anlamda Türkiye'ye yük olması, AB'nin verdiği hibe sözünü henüz tam olarak yerine getirmemesi ve Türkiye'nin askeri operasyonlarının her fırsatta eleştirilmesi, artık Türkiye'nin de tahammül sınırlarını zorlamış, en nihayetinde mültecilere -kısa bir süre için- sınır kapıları açılarak, Avrupa'ya doğru akın etmelerine izin verilmiştir. Bu durum karşısında Yunanistan'ın mültecilere karşı uyguladığı sert politikalar ise, yine Türkiye tarafından insan haklarının ihlali olarak eleştirilmiştir. Bu şekilde, Ankara, Batı dünyasına yine uluslararası toplum önünde adeta ders vermeye gayret etmiş ve insani ve demokratik değerlere sahip çıkmayanın asıl Batılı devletler (Yunanistan ve AB) olduğunu ispatlamaya çalışmıştır.

Etnik köken odaklı olarak ise, Türk soydaşlarına karşı Türkiye'nin 2009 sonrasında korumacı bir politika izlediğini, fakat bilhassa Doğu Türkistan (Uygur Sorunu) örneğinde görüldüğü üzere, bu konuda her zaman istikrar sağlanamadığını söylemek mümkündür. Nitekim 2009 yılındaki Urumçi katliamına karşı sesini yükselten ve Çin'in bu vahşete son vermesi çağrısı yapan Türkiye, 2019 yılına gelindiğinde, 22 ülkenin Uygur Türklerinin serbest bırakılması için imza attığı bildiriye imza atmamış; Türk heyetinin Çin ziyaretinde ise, Uygur Türkleri konusunun istismar edildiği ve Çin'in toprak bütünlüğünün savunulduğu açıklanmıştır. Böylece, Çin'le geliştirilen ikili ticari ilişkilerin Uygur Türkleri konusunun önüne geçtiği görülmüştür. Dağlık Karabağ'ın Azerbaycan'ın toprakları olduğu konusunda ise, Türkiye, yıllardır savunduğu çizgiyi ısrarla sürdürmüştür; 2020'deki Ermeni işgali sırasında Azerbaycan'a her türlü destek vereceğini açıklamış, bölgede yapılan ateşkes sonrası Rusya ile oluşturulacak “*ortak merkez*” kapsamında Azerbaycan'a asker gönderilmesini içeren tezkereyi de meclisten geçirmiştir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Mensur & Senyücel Gündoğar, Sabiha & Görgülü, Aybars (2014), “Zor Zamanda Siyaset: İsrail-Türkiye İlişkileri”, *TESEV*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.tesev.org.tr/tr/research/zor-zamanda-siyaset-israil-turkiye-iliskileri/>.
- *Al Jazeera Turk* (2011), “Mavi Marmara raporu sızdı”, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/mavi-marmara-raporu-sizdi>.
- Amnesty International (1999), “People’s Republic of China Gross: Violations of Human Rights in the Xinjiang Uighur Autonomous Region”, 21.04.1999.
- Apodaca, Clair (2006), *Understanding U.S. Human Rights Policy: A Paradoxical Legacy*, New York: Routledge.
- Ataman, Muhittin (2012), “Turkey and Saudi Arabia: Newly Discovered Partners?” *SETA*, 02.08.2012, Erişim Tarihi: 30.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.setav.org/en/turkey-and-saudi-arabia-newly-discovered-partners/>, ss. 1-24.
- Clemens, Walter (2011), “History Shows Us That Open Diplomacy Is Best”, *Global Asia*, Cilt 6, Sayı: 1, ss. 48-50.
- *CNN Türk* (2009), “Davos’taki Gazze Krizi Dış Basında”, 30.01.2009, Erişim Tarihi: 01.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/2009/dunya/01/30/davostaki.gazze.krizi.dis.basinda/511254.0/index.html>.
- Çandar, Cengiz (2013), “Ortadoğu ‘yanarken’ Türkiye ne yapmalı?”, *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/ortadogu-yanarken-turkiye-ne-yapmali-24788613>.
- Donnelly, Jack (2013), *Universal Human Rights in Theory and Practice*, London: Cornell University Press.
- *DW Türkçe* (2010), “Arap ülkelerinden BM’ye çağrı”, 31.05.2010, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.dw.com/tr/arap-%C3%BClkelerinden-bmye-%C3%A7a%C4%9Fr%C4%B1/a-5635974>.
- Er, Cüneyt (2004), “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1. Maddesi: İnsan Haklarına Saygı Yükümlülüğü ve Sözleşme’nin Uygulanması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 53, ss. 45-62.

- Erdoğan, Emre (2013), “Dış Politikada Siyasallaşma: Türk Kamuoyunun ‘Davos Krizi’ ve Etkileri Hakkındaki Değerlendirmeleri”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı: 37, ss. 37-67.
- European Parliament (2020), “EU-Turkey relations in light of the Syrian conflict and refugee crisis”, European Parliamentary Research Service, Brussels, ss. 1-4.
- *Finans Gündem* (2009), “Dünya Erdoğan’ı Konuşuyor”, 30.01.2009, Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: <https://m.finansgundem.com/haber/dunya-erdogani-konusuyor/255538>.
- Gilboa, Eytan (1998), “Secret Diplomacy in the Television Age”, *International Communication Gazette*, Cilt 60, Sayı: 3, ss. 211-225.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler”, 23.12.2020, Erişim Tarihi: 30.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- Gürpınar, Bulut (2017), “Dış Politika ve Kamuoyu: Mavi Marmara Krizi”, *Journal of International Social Research*, Cilt 10, No: 53, ss. 241-254.
- Human Rights Watch (2009), “We are Even Afraid to Look for Them Enforced Disappearances in the Wake of Xinjiang’s Protests”, 05.10.2009.
- *Hürriyet* (2009), “Erdoğan Sincan katliamını kınadı”, 08.07.2009, Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/12030415.asp>.
- *Hürriyet* (2020), “Erdoğan’a oy veren Almanyalı Türkler baskı altında”, 23.01.2020, Erişim Tarihi: 28.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/biz-sozlesmeye-bagliyiz-bir-de-abye-bakalim-41426259>.
- *Independent Türkçe* (2019), “Doğu Türkistan için 22 ülkeden ortak bildiri.. İmza atanlar arasında hiçbir İslam ülkesi yok”, 11.07.2019, Erişim Tarihi: 03.01.2021, Erişim Adresi: [https://www.indyturk.com/node/50161/d%C3%BCn%C3%BCn%C3%BCn/do%C4%9Fut%C3%BCrkistan-i%C3%A7in-22-%C3%BClkeden-ortak-bildiri-imza-atanlar-aras%C4%B1nda-hi%C3%A7bir-islam](https://www.indyturk.com/node/50161/d%C3%BCn%C3%BCn%C3%BCn%C3%BCn/do%C4%9Fut%C3%BCrkistan-i%C3%A7in-22-%C3%BClkeden-ortak-bildiri-imza-atanlar-aras%C4%B1nda-hi%C3%A7bir-islam).
- İnsan Hakları Derneği (1990), “Paris Şartı”, Erişim Tarihi: 30.01.2020, <https://www.ihd.org.tr/par-rti/>.
- Luard, Evan (1980), “Human Rights and Foreign Policy”, *International Affairs*, Cilt 56, Sayı: 4, ss. 579-606.

- NTV (2020), “Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan Ermenistan’a kınama”, 28.09.2020, Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: https://www.ntv.com.tr/turkiye/son-dakika-haberi-cumhurbaskani-erdogandan-ermenistana-kinama,Rp_h2hizHUuFSDz7x8Snnw.
- TBMM (2020), “TBMM’de 4 Siyasi Partiden Ermenistan’a Kınama”, 28.09.2020, Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=149410.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nde Meydana Gelen Olaylar Hk.”, No: 118, 10.07.2009, Erişim Tarihi: 03.01.2020, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/no_118_-08-temmuz-2009_-sincan-uygurozerk-bolgesi_nde-meydana-gelen-olaylar-hk_.tr.mfa.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)”, Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ve-avrupa-guvenli-ve-ismirligi-teskilati-agit_.tr.mfa.
- United Nations Human Rights Council (2010), “14/... The Grave Attacks by Israeli Forces against the Humanitarian Boat Convoy”, 01.06.2010, ss. 1-2.
- United Nations Human Rights Office (2020), “Annual Reports, Appeals and Plans”, Erişim Tarihi: 30.12.2020, <https://www.ohchr.org/en/publicationsresources/pages/annualreportappeal.aspx>.
- VOA Türkçe (2020), “Erdoğan: AB Ülkelerini Mültecilere Saygılı Davranmaya Davet Ediyoruz”, 04.03.2020, Erişim Tarihi: 03.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.amerikaninsesi.com/a/erdogan-ab-%C3%BClkelerini-multecilere-saygili-davranmaya-davet-ediyoruz/5314499.html>.
- Yılmaz, Reha (2010), “Azerbaycan Dış Siyasetinde Bağımsızlık Sonrası Yıllar ve Karabağ Problemi”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı:2, ss. 69-93.
- Zeybek, Namık Kemal (2009), “Başbakanı Kutluyorum”, *Radikal*, 31.01.2009, Erişim Tarihi: 29.12.2021, Erişim Adresi: <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/namik-kemal-zeybek/basbakani-kutluyorum-919369/>.

SOĞUK SAVAŞ, BÖLGESEL SORUNLAR VE TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİ

Hüsamettin İNAÇ¹

Betül YAZICI²

Öz: Tarih sahnesi; savaşlar, yıkımlar, anlaşmalar, stratejik planlar, bloklamalar ve buna benzer çeşitli politikaları tekerrür ederek ilerlemiştir. Nitekim bu platformdan doğan sonuçlar kimi ülkelerin lehine işlerken, kimilerinin de aleyhine işlemiştir. Soğuk Savaş dönemi ise, dünya tarihinin sayfalarına bu işleyişin en önemli parçalarından birisini oluşturarak girmiştir. Soğuk Savaş olgusu, çift kutuplu bir dünyayı oluşturmuş; buna mukabil dünyayı birbirine düşman şekilde iki ayrı kampa ayırmıştır. Her ne kadar çift kutuplu bir dünyadan bahsedilse de, bu kutuplar, mevcut müttefik devletleri kendi elinde tutmaya çalışmış ve yeni müttefikler kazanmak amacı ile adeta bir yarışa girerek, diğer dünya ülkelerini de kendi tesirleri altına almışlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrası görülen ve ABD ile SSCB'nin hem askeri, hem de siyasi gerginlik dönemini oluşturan Soğuk Savaş dönemi, çeşitli sorunları doğurarak bazı işleyişleri etkilemiştir. Diğer ülkelerin de fazlasıyla etkilendikleri bu dönem (1947-1989), dünya tarihi açısından büyük önem teşkil etmektedir. Buradan doğan sonuçlar, kimilerini doğrudan, kimilerini ise dolaylı şekilde etkilemiştir. Konumuz bağlamında, Türk dış politikasının en hassas kalemi, ABD ile olan ilişkilerimiz olmuştur. Bunun ana sebebi ise, Türkiye'nin iç siyasetinin ve diğer bütün dış politika içeriklerinin Türkiye-ABD ilişkilerinden etkilenmesidir. Türkiye, dünya platformunda daha etkin ve dinamik bir dünya gücü olarak uluslararası sisteme dâhil olma süreci içerisinde bulunmaktadır. ABD ile olan ilişkiler de, bu sürece yansımaktadır. Bu ilişkinin temeli ise stratejik boyutlara dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Türkiye, ABD, Soğuk Savaş, Türk-Amerikan İlişkileri.*

Article Category: International Relations

Date of Submission: 06.01.2021

Date of Acceptance: 01.02.2021

¹ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.
Email: husamettin.inac@dpu.edu.tr.

² Bilim Uzmanı, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
Email: beetuulyazici@gmail.com.

COLD WAR, REGIONAL PROBLEMS, AND TURKEY-USA RELATIONS

Abstract: The scene of history has developed by the repetition of wars, collapses, agreements, strategic plans, formation of blocks, and suchlike policies. While the results of these events militated in favor of some countries, for other countries, the history progressed in a disadvantageous way. As a matter of fact, the Cold War period became one of the most significant pieces of history. Cold War period created a bipolar system and divided the world into two camps which are hostile to each other. Eventhough it was mentioned as a sharp division between these two poles, every camp had got into competition for the sake of gaining new zones of influence and allies as well as attempted to keep hold of existing allied powers. The Cold War period (1947-1989) created a military and political tension in USSR-USA relations together with the longtime peace arising from the balance of power aftermath of the Second World War. In this study, we aim to elaborate how the Cold War influenced Turkey-USA relations, especially Turkish foreign policy during this period of time. We conclude the study on the futuristic analysis of Turkey-USA relations when Turkey has the ambition to be included into the international system as a more effective and dynamic actor with its strategical dimensions. This has an effect on Turkey-USA relations which are strategic in nature.

Keywords: *Turkey, USA, Cold War, Turkish-American Relations.*

Giriş

Dünya düzenindeki dengeleri değiştiren ve Batı ile Sovyetler Birliği arasında 1947'den 1989'a kadar yaşanan gerginlik dönemi, siyasal tarihte “Soğuk Savaş” (*Cold War*) olarak adlandırılmıştır.³ “İki kutupluluk” veya “çift kutupluluk” terimi (*bipolarity*), bu dönemin yapı taşını oluşturmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen belli başlı olgular, bu ülkeleri (SSCB ve ABD) büyük iki güç (süpergüç) konumuna getirmiştir. Nitekim İtalya, Almanya ve Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda yenilmeleri, buna mukabil savaşın İngiltere (Birleşik Krallık) ve Fransa'yı başta ekonomik düzeyde olmak üzere yıpratıp zayıflatması, bu iki ülkeyi diğer ülkelerden ve güçlerden daha büyük güçler haline getirerek, simgeleştirmiştir.⁴ Birbirlerine rakip olan ve yaklaşık 42 sene mücadele veren bu iki ülke, ABD'nin askeri ittifak niteliğinde olan NATO'yu, SSCB'nin de aynı nitelikte Varşova Paktı'nı kurması ve buna mukabil 1961'de Berlin Duvarı inşası ile birlikte Soğuk Savaş'ın şematini (iki kutupluluk) oluşturmuştur.

Soğuk Savaş modeli, iki kutupluluğunu 1960'lardan itibaren göreceli olarak kaybetmiştir. Nitekim 1949'da yaşanan Çin Devrimi'nin sosyalist bloku (Doğu bloku) olumsuz etkileyip, blok içerisinde bir bölünmüşlük yaratması ve Almanya ve Japonya'nın birlikte “*ekonomik süpergüç*” olarak yükselişte olmaları, sosyalist bloku olumsuz yönde etkilemiştir. Bu gelişmeler, zamanla Doğu ve Batı'yı “*detant*”⁵ dediğimiz buzların erimeye başladığı ve ABD'nin “*Wilsoncu*”⁶ prensiplerinin ivme kazandığı döneme götürmüştür. Nitekim dönemin ABD Başkanı Richard Nixon'ın Çin'e ziyareti ile SALT-I ve SALT-II anlaşmaları, bu gelişmenin en bariz örnekleri olarak yansımaktadır.⁷

Soğuk Savaş veya iki kutuplu dünya düzeni, uluslararası arenada olumlu veya olumsuz çeşitli sonuçlar doğurmuştur. Bu bağlamda en önemli sonuç, iki kutuplu bir sistemde güç dengesi modelinin önemli olduğu ve stratejilerin buna göre uygulandığı yönündeki görüştür. Yani bir sistemin gerçek olarak iki kutuplu olabilmesi için, bloklar arasında en azından askeri güçlerin dengede olması gerekmektedir.⁸ Nitekim ABD ve SSCB, güç dengesi ile caydırıcılık

³ Michael G. Roskin & Nicholas O. Berry (2014), *Uİ'nin Yeni Dünyası*, Çeviren: Özlem Şimşek, Ankara: Adres Yayınları, s. 117.

⁴ Andrew Heywood (2014), *Küresel Siyaset*, Çeviren: Nasuh Uslu & Haluk Özdemir, Ankara: Adres Yayınları, s. 264.

⁵ Detant, “*yumuşama*” demektir. Uluslararası bir politika aracı olarak görülebilir.

⁶ Wilsonculuk, Amerikan gücünün barış dolu bir dünya kurması yolundaki İdealist görüştür.

⁷ Andrew Heywood (2014), *Küresel Siyaset*, s. 264.

⁸ A.g.e.

stratejisini aktif olarak kullanmışlardır. Sonuç olarak, iki süpergüç, “*dehşet dengesi*”⁹ kapsamında birbirlerini etkisiz hale getirmiş ve birbirleri ile doğrudan karşı karşıya gelmemek adına, caydırıldıkları için, güç gösterisi arayışlarını emperyalist bir modele eğilim göstererek (vekalet savaşlarını destekleyerek) gerçekleştirmişlerdir. Bu durumdan birçok ülke olumsuz etkilenmiştir. Öte yandan, ABD ile SSCB, yaşadıkları çekişmede, diğer ülkeleri kendi saflarına çekmek adına çeşitli politikalar geliştirmişlerdir. Örneğin, Marshall Planı, Truman Doktrini, çevreleme politikası, Eisenhower Doktrini ve Brejnev Doktrini gibi ifadeler, bu dönemde geliştirilen stratejilerden bazılarıdır. Bu doktrinlerden diğer dünya ülkeleri de etkilenmiş ve Türkiye de ABD’nin SSCB yayılmacılığına karşı oluşturduğu ve daha çok askeri yardım amaçlı kurulan Truman Doktrini’nde Yunanistan ile beraber yer almıştır.

Soğuk Savaş, ülkeleri diplomatik, ekonomik ve askeri olmak üzere birçok boyutta etkilemiştir. İki kutuplu sistem içerisinde zamanla tek süpergüç olarak sivrilen ABD, birçok ülkeyi tesiri altına almıştır. Nitekim Türkiye de, uluslararası arenada daha aktif ve dinamik bir dünya gücü olma istemiyle bu sisteme katılmış ve kısa sürede önemli bir Amerikan müttefiki haline gelmiştir. Türkiye’nin uluslararası sistemde etkin rol alma isteği, ABD ile olan ilişkilerine de yansımaktadır. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne girmek istemesi, stratejik ve jeopolitik açıdan askeri desteğe ihtiyacı olan riskli bir bölgede olması ve NATO gibi önemli kuruluşlara üyeliği de Soğuk Savaş ve sonrası dönemde Türkiye-ABD ilişkilerini yakından etkilemiştir.

1. Türkiye-ABD İlişkilerinin Genel Seyri

1960’lı yıllarda, ABD ve Türkiye arasında gerginleşmeye doğru giden ilişkiler yaşanmıştır. Nitekim Türkiye’de haşhaş ekimine izin verilmesi de bu gergin ortama tuz biber ekmiştir. Çünkü uyuşturucu ticaretinden en olumsuz etkilenen ülkelere birisi olan ABD, Türkiye’nin bu tavrını kendisine karşı alınmış bir karar olarak görmüştür. Buna mukabil, o yıllarda, ABD’deki uyuşturucu sorununun kökeni olarak Türkiye’den alınan haşhaşla bağlantılı olduğuna inanan bir Amerikan devleti mevcuttur. Olaylar bu şekilde gelişince, ABD, “*karşılıklılık*” esasına dayanarak misillime yapma yoluna gitmiş ve Türkiye’ye verdiği yardımları sonlandırmak istemiştir. Olumsuz hadiselerin ardından 1974’te Kıbrıs’ta meydana gelen askeri darbe ve hemen ardından Türkiye’nin adaya garantör haklarını kullanarak askeri

⁹ Dehşet dengesi, bir tür askeri strateji ve ulusal güvenlik stratejisidir. İki tarafın da karşılıklı olarak birbirlerini tümüyle ortadan kaldırmaya yönelik kapasiteye sahip oldukları ortamda oluşan dengeye dayalı bir strateji planıdır.

olarak müdahale etmesi, ilişkilerin genel seyrini değiştirmiştir. Sonuç itibariyle, Amerikan yönetimi, gerek Yunanların, gerekse de Türklerin aşırı tepkilerini önlemek için bu konuda kesin tepkiler vermekten kaçınmış ve yeni statükoyu kabullenmeyi durumunda kalmıştır. Öte yandan, Amerikan yönetimi, ABD Kongresi'nin kararıyla, 5 Şubat 1975 tarihinde Türkiye'ye askeri ambargo uygulamaya başlamıştır. Aslında, ABD'deki stratejik çevreler (Pentagon, ABD Ordusu vs.), bu dönemde Türkiye'ye ambargonun uygulanmasını istememiştir. Çünkü kendisi açısından stratejik açıdan önem derecesi çok yüksek bir ülke olan Türkiye ile ittifakı bozmak, ABD'nin stratejik ve ekonomik çıkarlarına da ters düşmektedir. Nitekim askeri ambargonun temel amacı da, Türkiye ile ilişkileri bozmaktan çok, ABD Kongresi'nin Amerikan yönetimine hukukun dışına çıktığı gerekçesi ile ders vermek istemesidir¹⁰ (Watergate Skandalı sonrası ABD'de Başkanlık makamına duyulan güven azalmıştır). Fakat ABD'nin, daha doğrusu ABD Kongresi'nin etkisiyle uygulanan Türkiye'ye yönelik askeri ambargo, dönemin Kıbrıs Sorunu'nda Türkleri taviz vermeye itme baskısını da içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin etkinlik, güç, itibar vb. olgular bakımından olumsuz etkilenmesi amacıyla yapılan ambargo, Türkiye tarafından ise “*düşmanca*” algılanmıştır. Gelişen olumsuz algılar, kısa süre içerisinde Türkiye'yi de misillemeye itmiştir. Nitekim, bu ambargoya mukabil olarak Türkiye de, topraklarındaki Amerikan askeri üslerini kapatmış ve savunma işbirliği anlaşmasını feshetmiştir. Sonuç olarak, iki devlet arasındaki yaşanan bu olumsuz hadiseler, ikili ilişkileri en alt seviyeye taşımıştır.¹¹ Ambargonun kalkması konusu ise, ABD kamuoyunda uzunca bir süre yankı uyandırmış ve çok uzun süre geçmeden de Türkiye'nin talepleri 1978'de sonuç vermiştir. Türkiye'ye uygulanan askeri ambargo kalkmış; fakat ABD-Türkiye ilişkileri hemen düzelmemiştir.

1980'li yıllarda, Türkiye-ABD ilişkileri genel itibariyle olumlu bir seyir izlemeye başlamıştır. Nitekim Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerini geliştirmesi de buna dayanak olmuştur. ABD Kongresi İsrail'le ilişkilere önem verdiği için dolaylı olarak, Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerinde olumlu gelişmeler yaşanması, ABD için de önem teşkil etmiş ve olumlu neticelere hasıl olmuştur. Bunun sonucunda, Türkiye, ABD perspektifinde yeniden itibarlı bir müttefik konumu kazanmıştır. Türkiye, Kıbrıs Sorunu konusunda destek aradığı dönemlerde (1970'ler), Arap memnuniyetini sağlamak amacıyla İsrail'le açıktan yakınlık kurmamıştır.

¹⁰ Richard Company (1986), *Turkey and the United States: The Arms Embargo Period*, New York: Praeger, ss. 103-123.

¹¹ Dankwart A. Rustow (1987), *Turkey: America's Forgotten Ally*, New York: Council on Foreign Relations, ss. 104-105.

Fakat uluslararası arenada ülke çıkarları adına her an herşey değişim göstererek yeni bir hâl alabilmektedir. Nitekim Türkiye de, 1980’lerde önce ASALA, daha sonra da PKK terörizminin yaygın hale gelmesi ve Suriye’nin ulusal güvenliğine tehdit oluşturmaya başlaması gibi sebeplerle İsrail devletine yakınlık göstererek, bu ülkeyle ilişkilerini ciddi manada geliştirmiş ve derinleştirmiştir. Hatta Türkiye ile İsrail, stratejik ve ticari ilişkiler konularında kısa sürede önemli yol almışlar ve bu süreçte birbirleriyle istihbarat paylaşımlarında bile bulunmaya başlamışlardır.¹²

Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte yeni düzende tek süpergüç olduğu tescil edilen ABD, yeni küresel düzenin temel direği haline gelmiştir. Bu dönemde, Türkiye ise, yeni düzenin bir parçası olmak, jeopolitik benliğine yönelik tehditleri azaltmak ve dünyaya karşı daha güçlü olmak için, ABD’nin yanında kalmaya devam etmek, ama bir yandan da -çift kutupluluk düzeni ortadan kalktığı için- ilişkilerini çeşitlendirmek düşüncesini kendisine ilke edinmiştir. Askeri alandan ekonomi, ticaret ve stratejik meseleler gibi konulara kadar akla gelebilecek hemen hemen her alanda ABD ile birlikte yürümeye devam etmeyi seçen Türkiye (ki bu daha çok Turgut Özal’lı yıllara denk düşmektedir), yeni kurumsallaşan Avrupa Birliği (AB) ile de yakın işbirliği ve hatta zamanla tam üyeliğe dayalı bir birliktelik kurmayı hedeflemiştir. Bu hedef, özellikle ekonomik alanı kapsamaktadır ki, Türkiye, 1990’ların ortalarında AB’nin oluşturduğu Gümrük Birliği’ne dahil olmayı da başarmıştır.

Türkiye, küresel gelişmeler doğrultusunda, bu dönemde dış politikasında bazı önemli değişiklikler de yapmıştır. Türk dış politikasının ABD boyutu, küresel gelişmelerin de seyrini etkilemiştir. Soğuk Savaş’ın sonlanması, 11 Eylül (9/11) saldırıları, Körfez Savaşı vb. gibi olgular, başta ABD olmak üzere tüm dünyayı tesiri altına alıp dönüştürürken, Türkiye’nin dış politikası da bu dönüşüm dalgasına kapılmak durumunda kalmıştır. Türkiye için dönüşümün özellikle ABD ile olan ilişkiler boyutu büyük önem teşkil etmiştir. Nitekim Soğuk Savaş’ın bitiminde tek süpergüç olarak kalan ABD, Körfez Savaşı ile Türkiye’nin önemini anlamış ve iki ülke “stratejik ortak” olma yolunda önemli adımlar atmışlardır. Körfez Savaşı’nda İncirlik Üssü’nü ABD kullanımına açan Ankara, Turgut Özal-George H. W. Bush dostluğu ile sembolleşen yakın Amerikan müttefikliğini sürdürmüştür. Bu durum, Türkiye’nin iç ve dış güvenliği konusunda atacağı adımlar bağlamında rahatlamasına da vesile olmuştur. Stratejik ortaklık sayesinde jeopolitik önemi ABD nezdinde yeniden yükselen Türkiye, eski Sovyetler Birliği topraklarında kurulan Türk Cumhuriyetlerine yönelik kapsamlı girişimler yapmak ve

¹² M. Hakan Yavuz & Mujeeb R. Khan (1992), “Turkish Foreign Policy toward the Arab-Israeli Conflict: Duality and the Development (1950–1991)”, *Arab Studies Quarterly*, Cilt 14, No: 4 (Sonbahar 1992), ss. 81-82.

gerek ABD'ye, gerekse de AB'ye bağımlı durumdan kendisini kurtararak, ulusal çıkarlarını maksimize eden bir politika izlemek yolunda karar almıştır. Lakin alınan bu karar, yaşanan hadiselerden dolayı tam olarak gerçekleştirilememiştir. Türkiye'ye yönelik güvenlik tehditlerinde gözle görülür bir artış yaşanması ve AB ile NATO'nun dönüşüm sürecine girmesi gibi hususlar, dış politikada belirsiz ve karmaşık bir ortam yaratmıştır. Bu belirsiz ve karmaşık ortamda Türkiye'nin izleyeceği yol ve yöntem ise, küresel ve bölgesel politika çemberindeki etkisini, başta ABD olmak üzere diğer küresel güçlerin de icazetini alarak, kontrollü bir şekilde sürdürme eğilimini benimsemek şeklinde tezahür etmiştir.

2. Soğuk Savaş Sonrası Doğan Yeni Dünya Düzenindeki İlişkiler

Yeni dünya düzeninde, Türkiye, Batılıların himayesiyle NATO tarafından korunması gereken bir “*merkez*”, SSCB'nin mirasçısı olan Rusya'nın nüfuz alanında bulunması neticesiyle stratejik öneme sahip olduğu için Moskova'nın durdurulmasında her zaman önem teşkil edecek bir “*duvar*” ve tam olarak Batılı olmayan kimliği nedeniyle gözden çıkarılabilecek bir “*set ülke*” olarak görülmüştür. Nitekim bu dönemde küresel siyaseti etkisi altına alacak fiillerin merkezi; Türkiye'nin tam ortasında yer aldığı Balkanlar, Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Orta Asya coğrafyalarına kaymıştır. Buna mukabil, Türkiye bu merkezlerin ortasında bulunduğundan, NATO'nun gözbebeği ve cephe olarak en stratejik bölgesi olmuştur.¹³ Türkiye, istikrarsızlıkların merkezinde olan bu coğrafyada, ilginç bir şekilde, güvenli bir istikrar teşbihini üzerinde taşımıştır. Nitekim bölgesel çatışmalar, dini köktencilik ve radikalizm, etnik çatışmalar, diğer radikal eylemler, terörizm faaliyetleri, bazı devletlerin bölgesel hâkimiyet savaşları, kitle imha silahları üzerinde güç yarışı ve silahlanma yarışları gibi olguların yaşandığı bu dönemde, Türkiye'nin önemi daha da artmıştır.

Sonuç olarak, yeni dünya düzeninde Türkiye adına Sovyet tehdidi ortadan kalksa da, bunun yerine SSCB'nin ardılı olan Rusya ve Ermenistan gibi ülkeler ve Suriye, İran, Yunanistan ve Irak tehditleri gelmiş ve bu faktörler, Türkiye'yi güvenlik açısından rahat bırakmamıştır. Bu konjonktür, Türkiye'nin kriz merkezleri arasında stratejik bir öneme sahip olarak sivrilmesi ve güvenlik adına Batı dünyası ile ilişkilerini sağlam bir zemine oturtması sonucunu doğurmuştur. Öte yandan, Türkiye için tehdit oluşturduğu düşünülen bu ülkeler, hem uluslararası alandan soyutlanıp zayıflatıldıkları, hem de SSCB'nin etki ve desteğini artık alamayacakları için, aslında zaman içerisinde tehdit oluşturma özelliklerini kaybetmişlerdir. Nitekim güç ve tehdit oluşturma potansiyeli olarak, bu ülkelerin birlikte hareket etmesi

¹³ Şükrü Sina Gürel (1998), “A General Appraisal of Current Turkish Foreign Policy”, içinde *Turkey at the Threshold of the 21st Century* (editör: Mustafa Aydın), Ankara: International Relations Foundation, s. 11.

gerekmektedir. Neticede, Türkiye için, güvenlik kaygısı çerçevesinde tamamen Batı'ya yönelmek, kimi zaman abartılı bir politik tavır olarak görülmüştür.¹⁴ Çünkü Türkiye, tarihsel süreçte kendi askeri gücünü kullanabilme potansiyeline sahip bir ülke olarak gelişim göstermiştir.

Yeni dünya düzeninde, Türkiye, güvenlik tehditlerinin yanında birçok başka sorunla da karşılaşmıştır. Bu bağlamda, Türkiye-ABD ilişkileri açısından en önemli sorun, Türkiye'nin jeopolitik konumunun Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasıyla artık önemli olup olmadığı konusu, yani Batı'nın perspektifinden Türkiye'nin değer derecesi olmuştur. Nitekim çeşitli bölgesel krizler ve Körfez Savaşı'nda, Türkiye, ABD ve Batı bloku için ön planda kalarak, stratejik açıdan önemini koruduğunu ispatlamıştır. Ancak Batı tarafından Türkiye'nin önemi zaman zaman küçümsenmiş ve görmezden gelinmiştir. Nitekim Avrupa Birliği'ne üyelik konusunda tezahür ettiği gibi, Türkiye'nin zaman zaman Batı dünyasındaki entegrasyon ve işbirliği girişimlerinde arka planda kalması ve oluşan yeni sistemin adeta “*vazgeçilebilir bir unsur*” olarak görülmesi, Türkiye'yi hayal kırıklığı ve endişeye uğratmış ve Rusya, Çin, İslam dünyası ve Türk dünyası ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirme gibi farklı arayışlara yönlendirmiştir.¹⁵

Türkiye-ABD ilişkilerini yakından ilgilendiren temel konu ise, Soğuk Savaş'tan sonra da Rusya ve NATO korelasyonu olmuştur. O dönemde ve şimdilerde de, Rusya, hem nükleer silahlara sahip, hem de Kafkasya ve Orta Asya bölgelerinde başat güç olma potansiyelini bünyesinde barındıran bir devlettir. Türkiye, iç istikrarını korumak, Rusya'nın düşmanlığını kendi üzerine çekmemek ve ekonomik ilişkilerini sürdürmek adına, bu yeni dönemde artık komünist yayılcı bir siyaset gütmeyen Rusya ile normal düzeyde seyir alan ilişkiler geliştirme yoluna gitmiştir. Ancak büyük devlet reflekslerini koruyan Rusya, zamanla Türkiye aleyhine gelişen çeşitli faaliyetler göstermiş ve NATO'nun genişlemesine de karşı çıkmaya başlamıştır. Moskova merkezli bu faaliyetler, o dönemde, Türkiye'nin aleyhine, Avrupa'nın bazı konularda Rusya'yı yanına alabileceği düşüncesini bile oluşturmuştur.¹⁶

Buna mukabil, Türk-Amerikan ilişkilerini kötü olarak etkileyen başka olgular da yaşanmıştır. Örneğin, Körfez Savaşı döneminde, Türkiye, ABD'nin istekleriyle hareket ederek, başta Irak

¹⁴ Mehmet Öcal (2005), *Die türkische Außen und Sicherheitspolitik nach dem Ende des Ost West Konflikts: 1990-2001*, Schenefeld: EB-Verlag. ss. 59-65.

¹⁵ Udo Steinbach (1996), *Die Türkei im 20. Jahrhundert. Schwieriger Partner Europas*, Bergisch Gladbach: G. Lübbe, s. 97.

¹⁶ Nur Bilge Criss (1995), “International Institutions and European Security: A Turkish Perspective”, içinde *European Security and International Institutions after the Cold War* (editör: Marco Carnovale), London: Palgrave Macmillan, s. 208.

olmak üzere çeşitli devletlerle arasını bozmuş ve ekonomik olarak da ciddi kayıplara uğramıştır (hem Saddam Hüseyin Irak'ı ile ticari ilişkilerin bozulması, hem de Irak'tan gelen kitlesel göç nedeniyle). Üstelik Irak merkezi hükümeti zayıf düşünce, Kürt ayrılıkçılığı çizgisinde siyaset güden PKK terör örgütü de bölgede Türkiye'ye karşı ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamış ve bu durum Türkiye'yi zorlu süreçlere itmiştir. Nitekim bu gelişmeler, ABD ile Türkiye arasındaki ilişkileri de olumsuz şekilde etkilemiştir.¹⁷

3. ABD Perspektifinden Türkiye

Türk dış politikası açısından ABD ile olan ilişkiler her zaman büyük önem teşkil etmektedir. Buna mukabil, ABD de, Türkiye perspektifini oluştururken; Ankara'nın askeri gücü, ekonomik potansiyeli, stratejik konumu, uluslararası ve ulusal istikrarı gibi sebeplerle Türkiye'yi her daim dinamik, etkili ve *"kaybedilmemesi gereken bir müttefik"* olarak görmüştür. Soğuk Savaş sonrası dönemde, çıkarlarının da etkisiyle, Türkiye'nin önemi, ABD perspektifinde olumlu olarak artış göstermiştir. Bu zaman diliminde kritik alanlarda yeni güvenlik sahalarının ortaya çıkması durumu, ABD'nin güvenlik çıkarlarını sağlama alması için Türkiye'ye duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Türkiye'nin askeri gücü, ABD tarafından kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmüş ve ABD, herhangi bir tehdit halinde Türkiye'nin askeri güç desteğini kendisi için olumlu bir faktör olarak kıymetlendirmiştir. Buna uygun şekilde, NATO da, bölge dışı faaliyetlerle işlevlerini genişletme ve yeni üye alımları faaliyetlerinde Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duymuştur. NATO'nun işleyişine, operasyonel kabiliyetinin geliştirilmesine ve yeni üye alımlarına destek veren Türkiye'nin NATO'daki vazgeçilmez konumu, Ankara'nın Balkanlar bölgesinde Batı ile işbirliği yapma isteği ve bölgesel işbirliklerinde artan etkinlikleri, ABD'nin Türkiye'ye karşı bakışında olumlu bir izlenim oluşturmuştur.¹⁸ Öte yandan, Rusya'nın yıkılan Sovyetler Birliği'nin eski Cumhuriyetleri üzerinde hâkimiyet kurma çabası ve orada bulunan verimli kaynakları ele geçirme politikaları, ABD için yeni dönemde de bir kabus olmuştur. Dolayısıyla, Rusya tehdidi karşısında Türkiye'nin Ortadoğu ve Avrupa'nın istikbali adına stratejik bir set olarak varlığı, ABD için yeni dönemde de büyük önem teşkil etmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, ABD, daha büyük umutlara yelken açan ve Türk ve İslam coğrafyasında etkili olmak isteyen Türkiye'nin dış politikasını desteklemiş ve Ankara'nın girişimlerini kendi dış politikası için de faydalı olarak değerlendirerek, Türkiye'ye önemli

¹⁷ Mehmet Öcal (2005), *Die türkische Außen und Sicherheitspolitik nach dem Ende des Ost West Konflikts: 1990-2001*, Schenefeld: EB-Verlag, ss. 59-65.

¹⁸ Baskın Oran (2001), "Türk Dış Politikasının Teoriği ve Pratiği", içinde *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1* (editör: Baskın Oran), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 31.

yardımlarda bulunmuştur.¹⁹ Nitekim AB'ye üye olma sürecindeki Türkiye'ye ABD'nin verdiği siyasi destek (daha çok Bill Clinton dönemi) ve Türkiye'nin güvenlik kaygılarına karşı ABD'nin AB'ye kıyasla daha anlayışlı bir tutum sergilemesi, Türkiye için değer teşkil etmiştir. Bunlara ek olarak, ABD, stratejik açıdan değerli olan Türkiye ile stratejik ortaklık yapmak ve ikili ilişkileri geliştirmek yolunda da akılcı politikalar izlemiştir. ABD, Türkiye'nin iç ve dış güvenlik kaygılarına ve siyasi gerçeklerine karşı, Avrupalılardan daha anlayışlı bir tavır sergilemiştir. Örneğin, Washington, bölücü terör örgütü PKK'ya karşı her zaman Türkiye'nin yanında olduğunu ve Türkiye'nin askeri operasyonlarını desteklediğini belirtmiştir. Fakat tüm bu gelişmelere rağmen, Türkiye, ABD ile olan ilişkilerinin seyrinde kendisini rahat hissetmemiştir. Çünkü ABD'ye bağımlı olma durumu, Türk iç ve dış politikasının zaman zaman Amerikan çıkarlarıyla çelişmesi durumunda sınırlandırılması şeklinde de tezahür edebilirdi.²⁰ Nitekim günümüzde, ABD'nin Suriye'de PYD-YPG gibi gruplara verdiği destek, bu çekinceleri doğrular nitelikte bir gelişme olmuştur.

4. Türkiye'nin ABD'ye Bakışı

ABD Türkiye'ye karşı işbirliği ve destek politikalarını ortaya koyarken, Türkiye de bunu değerlendirip, uluslararası politikada daha etkin bir rol almak istemiştir. Türk dış politikasının aktifliği ve Avrupa'da ortaya çıkan yeni oluşumlara Türkiye'nin de dahil olması için ABD'nin verdiği siyasi destek, Türkiye için önemli ve faydalı olmuştur. Oluşan yeni düzen, oldukça geniş bir savunma mekanizması ve askeri modernizasyon anlamında en üst seviyede olmayı gerektirdiğinden, Türkiye'nin gözünde, askeri teknoloji ve kapasite anlamında dünya liderliğini sürdüren ABD, güvenlik açısından işbirliği yapılması gereken adeta “vazgeçilmez bir ülke” olmaya devam etmiştir.²¹

Kökenleri Osmanlı dönemine ve 18. yüzyıla dayanan Türk-Amerikan ilişkileri, o günden bu yana tarih sahnesinden asla inmemiş ve günümüze kadar gelişerek gelmiştir. Zira Türkiye, ABD'nin çıkarlarını yakından ilgilendiren bir bölgede yer almaktadır. Bu özellik, Türkiye'yi, jeopolitik konumunun verdiği sorumluluk nedeniyle, dış politikada daha temkinli davranmaya itmiştir. Gerek kendi varlığını geliştirmek, gerekse de ABD'yi zor durumda bırakmamak için sorumlu davranan Türkiye, buna mukabil, güvenlik ve dış politika konularında kimi zaman kendisini kısıtlanmış hissetmiştir. Nitekim bazı durumlarda, Türkiye,

¹⁹ Hüsamettin İnaç (2020), “Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Azerbaycan-Ermenistan Çatışması ve Kafkas Baharı”, *M5 Ulusal Güvenlik, Savunma ve Strateji Dergisi*, Yıl: 46, Sayı: 352, s. 36.

²⁰ Mehmet Öcal (2005), *Die türkische Außen und Sicherheitspolitik nach dem Ende des Ost West Konflikts: 1990-2001*, Schenefeld: EB-Verlag, ss. 59-65.

²¹ Alan Makavsky (2002), “Turkey's Unfinished Role in the War and Terrorism”, *Insight Turkey*, Jänner-März 2002, No: 1, s. 43.

ABD ile yakın ilişki kurmanın mahiyeti olarak, topraklarındaki askeri üslerin Amerikan güçleri tarafından rahatlıkla kullanılmasına rıza göstermiştir. Bunlara ek olarak, Ankara, NATO'nun faaliyet ve fonksiyonlarının genişletilmesi hususunu da her zaman desteklemiştir. Türkiye'nin ABD'ye karşı toleranslı tutumu, özünde, ABD'nin yardımlarının sürekliliğini sağlamak ve değerli bir müttefiki kaybetmemek düşüncesiyle yapılmıştır. Sonuç itibariyle, Türkiye, ABD ile olan ilişkilerini, çıkarları karşılıklı olarak korumaya dayalı şekilde yürütmeyi seçmiş ve bunu çok yönlü bir dış politika anlayışı üzerine oturtma yoluna gitmiştir.²²

Türkiye-ABD ilişkilerini etkileyen ve Türkiye'nin ABD nezdinde vazgeçilmez bir ülke olduğunu hatırlatan 11 Eylül (9/11) saldırıları, tarih sahnesinde çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. Olay, New York'ta bulunan ve Dünya Ticaret Merkezi'nin temelini oluşturan iki binanın (İkiz Kuleler) terörist saldırılarla (kaçırılan uçakların binalara çakılması) yıkımı şeklinde olmuştur. 11 Eylül saldırıları, Türkiye'nin dış politikasını dayandırdığı en önemli aktör ve işbirliği yaptığı en güçlü müttefik devlete karşı yapıldığı için, Türk dış politikası açısından da büyük önem teşkil etmiştir. Türkiye'nin saldırıya karşı verdiği şiddetli tepki ve bu konuda tavizsiz şekilde ABD'nin yanında yer alması, Türk dış politikasının yeni dönemde şekillenmesi adına da kritik bir rol oynamıştır. Kendisi de terörizmden büyük zarar görmüş olan ve halen PKK terörüyle mücadele eden Türkiye, ABD'ye yapılan bu korkunç saldırıya ve bu saldırının mimarlarına karşı tepkisini en sert şekilde ve Afganistan Operasyonu'na aktif katılım göstererek ispatlamıştır. Buna ek olarak, Türkiye, dünya düzenini bozan terörizmle mücadele için daha çok işbirliği yapmaya yönelik çağrı ve istemlerde de bulunmuştur. Nitekim Ankara, bu ve benzeri saldırılara karşı ABD'nin yanında olduğunu koşulsuzca ve defalarca dile getirmiştir.

Gelişim gösteren bu olaylar vesilesiyle, Türkiye, yıllardır yaşadığı terörizm tehlikesini ABD'nin de 11 Eylül saldırılarıyla anladığını düşünmüş ve NATO'nun terör olgusunu "tehdit" şeklinde değerlendirmesi gerektiğini belirtmiştir.²³ Zira Türkiye, NATO'nun terör kaynağı olarak gördüğü sorunlu bölgelere yakın bir konumda yer almaktadır. Türkiye'nin terörizme karşıt bir duruş sergilemesi ve bu konuda ABD'yi desteklemesi, Müslüman kimlikli bir ülke olarak da Ankara'nın önemini yükseltmiştir. Çünkü Türkiye'nin bu tavrı, diğer Müslüman ülkelerin de ABD'nin yanında olmasına dayanaklık etmiştir. Nitekim uzun

²² İlhan Uzgel (2001), "ABD ve NATO ile İlişkiler", içinde *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt II: 1980-2001*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 304.

²³ Alan Makavsky (2002), "Turkey's Unfinished Role in the War and Terrorism", *Insight Turkey*, Jänner-März 2002, No: 1, s. 47.

yüzyıllar Osmanlı İmparatorluğu ile İslam dünyasının liderliğini üstlenen ve Müslüman kimliğine yeni dönemde de sahip çıkan Türkiye, terörizmle mücadele konusunda ABD'nin yanında yer alarak, 11 Eylül saldırılarının Batılı Hıristiyan devletler ile Doğulu İslam devletleri arasındaki bir çatışma olmadığını gözler önüne sermiştir. Yaşanan tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin ABD tarafından diğer Müslüman ülkelere örnek olarak gösterilmesine olanak sağlamıştır.²⁴ Ancak bu dönemde de, Türkiye, ABD Başkanı George W. Bush'un kullandığı “*Haçlılar*” (*crusaders*) ifadesi nedeniyle çeşitli zorluklar yaşamış ve Afganistan ve Irak'ta yapılan askeri müdahalelerin Müslüman toplumlara karşı yapılan bir Hıristiyan saldırısı değil, terör gruplarına karşı yapılan gerekli bir müdahale olduğunu tüm dünyaya ve Müslüman halklara anlatmak zorunda kalmıştır.

5. Türkiye-ABD İlişkilerinde Örtüşen Korelasyonlar

Tarihsel süreç içerisinde bazı ülkeler işbirliği ve yakın ilişkiler kurmaktadır. Nitekim bu durum, söz konusu ülkelerin ilişkilerinin çıkar ve beka birliği çerçevesinde geliştiğini göstermektedir. 20. yüzyıl boyunca, Türkiye-ABD ilişkileri ve iki ülkenin ulusal çıkarları, Ortadoğu coğrafyası bakımından büyük ölçüde paralellik göstermiştir.²⁵ Her iki ülke de Birleşmiş Milletler (BM) düzenini ve kararlarını desteklemiş ve genel olarak istikrar, barış, insan hakları ve demokrasiden yana tavır takınmışlardır. Bu bağlamda, her iki ülke de komünist yayılcılığa ve emperyalist işgallere karşı çıkmış ve tüm ülkelerin toprak bütünlüklerini desteklemişlerdir. Her iki ülkenin İsrail'in kuruluşuna verdiği destek de Ortadoğu politikaları bağlamında önemli bir örtüşme noktası olmuştur.

Türkiye, ABD ile olan ilişkilerini Soğuk Savaş dönemi sonrasında da sıkı tutmuştur. Çünkü gerek coğrafi koordinatları, gerek Osmanlı döneminde başlayan köklü Batılılaşma geçmişi, gerekse de laikliğin bir devlet ilkesi olarak benimsenmesi nedeniyle gelişen dinsel açıdan ılımanlığı, Türkiye'ye İslam dünyası ile Batı dünyası arasında adeta bir “*köprü vazifesi*” görme özelliğini katmıştır. Türkiye'nin gözde olmaya başladığı Soğuk Savaş sonrası dönemin olumsuz yönü ise, Ankara'nın komşuları ile arasının açılması ve istikrarsızlığa dayalı çatışmalarının çıkma olasılığı olarak tezahür etmiştir.²⁶ 1990 sonrasında da, Türkiye'nin çıkarları ile ABD'nin çıkarları büyük ölçüde paralellik göstermiştir. Örneğin, PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması, Bosna müdahalesi, Kuzey Irak operasyonları,

²⁴ A.g.e., ss. 47-48.

²⁵ Burcu Bostanoğlu (1999), *Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası Kuram ve Siyasa*, Ankara: İmge Kitabevi, s. 429.

²⁶ Cengiz Çandar (2001), “Türklerin Amerika'ya Bakışından Örnekler ve Amerika'nın Türkiye Politikası”, içinde *Türkiye'nin Dönüşümü ve Amerikan Politikası* (editör: Morton Abramowitz), Ankara: Liberte Yayınları, s. 213.

Avrasya’da Rusya’ya alternatif yeni enerji hatlarının oluşması gibi gelişmeler, Türkiye’yi çıkarlarını büyük ölçüde ABD’ye göre ayarlayan yarı-özerk bir devlet olarak gösterse de, orta büyüklükte ve gelişmekte olan bir ülke için izlenen bu yöntem Türkiye adına devlet katında genel olarak doğru bir strateji olarak algılanmıştır.²⁷

Her iki ülkenin ortak noktaları ve örtüşen korelasyonları olduğu kadar, çelişen ve uyuşmayan bazı çıkarları da olmuştur. Bu bağlamda en basit örnek; iki ülkenin, İran ve İsrail gibi konularda zaman zaman tezat görüşler sergilerken, terör ile mücadele kapsamındaki çalışmalar ve Arap dünyasının dönüşümü konusunda ortak bir paydada buluşabilmesi olmuştur.²⁸ Sonuç olarak, uluslararası sahada en temel bağ, oluşan yeni dünya düzeninde karşılıklı olarak benliğini kabul ettirip, uluslararası politikada etkin imaj ve kimlik çizme olgusu olmuştur.

Türkiye-ABD korelasyonunun örtüşen kanadında şu maddeler bulunmaktadır:

- Demokratikleşmiş ve barışçıl politikalarla sarmalanmış bir Irak,
- Sınır komşularına karşı ılımlı davranan ve tehdit dengesi yaratmayan bir İran,
- Radikal güçlerle bağını kesmiş ve istikrarlı duruş sergileyen bir Ortadoğu,
- Buzlarını eritmiş bir İsrail-Filistin çemberi,
- İstikrarlı olan bir Pakistan ve Afganistan,
- Güney Kafkasya’da bağımsız olan uluslar.

Türkiye, ABD’nin bu görüşlerini ve hedeflerini ortak şekilde paylaşmaktadır. Nitekim Türkiye’nin sahip olduğu coğrafi/jeopolitik konum da Washington tarafından ortak paydadaki bu hedeflerin gerçekleştirilmesi adına faydalı olarak görülmüştür.²⁹ Netice itibariyle, Türkiye-ABD ilişkileri, karşılıklı güven, işbirliği, çıkar ve uluslararası politikada dayanak şeklinde bir korelasyon kurularak ilerlemiştir. Günümüzde iki ülke arasında yaşanan çıkar çatışmaları ise, büyük resimde örtüşen çıkarların hatalı günlük politikalarla arka planda kalması nedeniyle yaşanmaktadır. Dolayısıyla, bu sorunları aşmak pekala mümkündür.

Sonuç

²⁷ Baskın Oran (2001), “Türk Dış Politikasının Teoriği ve Pratiği”, içinde *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1* (editör: Baskın Oran), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 38.

²⁸ Hüsamettin İnaç & Fatih Aktaş (2013), “11 Eylül 2001 Terör Saldırılarının Amerikan Güvenlik Bürokrasisine Etkileri, *Akademik Bakış: Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 34 (Ocak-Şubat 2013), ss.14-16.

²⁹ Stephen Kinzer (2011), *Ezber Bozmak: İran, Türkiye ve Amerika’nın Geleceği*, Çeviren: Sulhiye Gültekingil, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 218-219.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, dünya ülkeleri arasında yeni siyasal çatışmalar meydana gelmiştir. Nitekim bu gelişmeler, dünya ülkelerinin çoğunu, Doğu-Batı blokları etrafında ve iki farklı kampta toplamıştır. Demokratik ve kapitalist ülkelerin yer aldığı Batı blokunun yönetimini ABD, sosyalist-komünist ülkelerin yer aldığı Doğu blokunun yönetimini ise SSCB eline alarak, iki kutuplu bir dünyanın doğmasına sebebiyet vermişlerdir. Türkiye, en baştan beri kendisini Batı'ya yakın hissettiği ve SSCB'yi kendi toprakları ve çıkarları adına tehlikeli olarak gördüğü için, Batı safhında yer almıştır. Buna mukabil, 1952 yılında NATO'ya üye olunarak, Batı blokuna katılmak anlamında önemli bir ilerleme kaydedilmiştir. Yaklaşık 45 sene süren Soğuk Savaş dönemi, 1990'ların başında Batı blokunun ve ABD'nin kesin zaferi ve tek süpergüç kalmasıyla sonuçlanmış ve siyasal tarihte yeni bir dönem başlamıştır.

Soğuk Savaş'tan zaferle çıkmayı başaran ABD, tarih sahnesinde artık tek süpergüç olarak kalmış ve yeni dönemde tek kutuplu dünya düzeni kurmak istemiştir. ABD'nin yeni stratejisi, kurduğu sistemle dünyanın her yerinde ağırlığını hissettirmek ve politikalarını farklı güç unsurları kullanarak hayata geçirmek olmuştur. Bu yeni dönemde, ABD, Kafkasya'da, Balkanlar'da, Ortadoğu'da ve Orta Asya'da işbirliği kuracağı ve koşulsuz güvенеbileceği bir ortağa ihtiyaç duymuştur. Aslında bu ideal ortak Türkiye olabilecek iken, ABD'nin giriştiği savaşların Türkiye'ye olumsuz etkileri ve Türk halkının İslami duyarlılıkları nedeniyle, Ankara, ABD'ye Körfez Savaşı ve Irak Savaşı gibi girişimlerde ancak sınırlı destek (askeri üslerini Amerikan jetlerine açmak) sunabilmiştir. Herşeye rağmen, Türkiye, çevresinde bulunan ülkeler arasında ABD açısından her zaman daha büyük öneme nail olmuştur. ABD, hedefindeki bölgelerde askeri harekâtlar düzenlemek için Türkiye'nin konumuna ve desteğine her zaman güvenmiş ve buna önem vermiştir.³⁰ Çünkü Türkiye, bu bölgelerde Batı dünyası ile Doğu dünyası arasında ekonomik, sosyal, siyasal ve stratejik bir köprü görevi görmektedir. Bu bağlamda, Türkiye-ABD ilişkileri, sorunlara rağmen, stratejik ortaklık ve işbirliği temelleri çerçevesinde gelişim göstererek, bugüne kadar genelde ilerleme kaydetmiştir.

Aralarında ortaklığa ve güvene dayalı bir ilişki kuran Türkiye ile ABD, Soğuk Savaş döneminin başlarında ilk olarak ekonomik alanda olmak üzere, siyasi-diplomatik ve askeri alanlarda da yardımlaşma sürecine girmişlerdir.³¹ Nitekim Soğuk Savaş'ın bitiminde de, Türkiye-ABD ilişkileri gelişmeye devam etmiştir. Soğuk Savaş'ın ardından Türkiye'nin

³⁰ Hüsametdin İnaç (2016), *Türkiye'nin Kimlik Problemleri*, Ankara: Adres Yayınları, ss. 87-90.

³¹ Beril Dedeoğlu (2006), "Türkiye, AB, ABD: İlişkileri Nereye Gidiyor?" Çalıştay, TEPAV, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara, s. 1.

önemi başta ön planda değilken, Körfez krizinin yaşanması ile birlikte Türkiye'nin stratejik konumu yeniden Batı dünyasında ve bilhassa Washington'da ilgi konusu olmuştur. Buna mukabil, ABD'nin Kafkasya, Ortadoğu ve Balkanlar'a ilişkin çeşitli stratejileri, Türkiye'yi odak noktası ve merkez ülke haline getirmiştir. Türkiye, uluslararası siyasette söz sahibi olabilmek adına ABD ile ortaklığını devam ettirme düşüncesini benimsemiş ve bu konuda istekli davranmıştır. Çünkü Türkiye, o yıllarda, “tek süpergüç” statüsündeki ABD'ye rağmen, içinde bulunduğu bölgede bağımsız politika ve stratejiler oluşturabilecek güce henüz sahip değildir. Buna bağlı olarak, Ankara, rasyonel bir kararla, Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu'daki politikalarını ABD ile ortaklık yaparak ve çıkarlarını bu ülkenin çıkarları ile örtüştürerek gerçekleştirmeyi tercih etmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, Türkiye ile ABD'nin ilişkileri, değişen ve dönüşen iktidarlar ile birlikte yeni dünya düzeninden de olumsuz etkilenmemiş, bilakis olumlu yönde gelişerek devam etmiştir. Nitekim ABD, yeni dünya düzeninde, NATO ve BM gibi kuruluşları kullanarak uluslararası sorunları çözmek ve tüm dünya siyasetine yön veren bir güç merkezi (adeta bir “küresel polis”) haline gelmek istemiştir. Ancak küresel sorunları çözmeye tek başına yetersiz kalan ABD, çeşitli uluslararası ve bölgesel ittifaklara ve güvenilir müttefiklere ihtiyaç duymuştur. Bu bağlamda, Soğuk Savaş sonrası dönemde, Türkiye, başlarda ABD tarafından ideolojik, psikolojik, stratejik ve kültürel özellikleri sebebiyle daha da önemli bir ortak olarak görülmüştür.³² Türkiye'nin ABD ile ortaklık süreci ve stratejik ilişkileri Turgut Özal-George H. W. Bush döneminde hızla gelişmiş, daha sonra Başkanlığa oturan Bill Clinton ile de bu konuda bir devamlılık sağlanmıştır.³³ Buna mukabil, 1999 yılında, dönemin ABD Başkanı Bill Clinton, Türk-Amerikan ilişkilerini, nadir ülkeler için kullanılan “stratejik ortaklık” (*strategic partnership*) terimi ile taçlandırmıştır. Bu da, iki devlet arasındaki ilişkilerin geldiği olumlu aşamayı göstermektedir.³⁴

Görüldüğü üzere, Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği yeni koşullar, Türkiye'nin jeopolitik açıdan gözde bir devlet olarak değer kazanmasını sağlamıştır. Bu değer, Türkiye-ABD ilişkilerinde stratejik ortaklık ve karşılıklı çıkar ilişkileriyle çerçevelenmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde bölgesel sorunlar yaşayan ABD, Türkiye'yi kendi çıkarlarına yakın

³² Işık Yılmaz (2007), “PKK'nın Yükselişi ve Türkiye-ABD İlişkilerine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı, Ankara, s. 103.

³³ Hamit Ersoy & Lale Ersoy (2002), *Küreselleşen Dünya'da Bölgesel Oluşumlar ve Türkiye*, Ankara: Siyasal Kitapevi, s. 263.

³⁴ Mark R. Parris (2005), “On the Future of US – Turkish Relations”, içinde *The EU & Turkey: A Glittering Prize or a Millstone?* (editör: Michael Lake), Londra: Federal Trust for Education and Research, s. 142.

bir devlet olarak görmüştür. Türkiye de, bu yakınlığı, uluslararası politikada etkin olmak ve kendi menfaatlerini geliştirmek adına olumlu görmüş ve hoş karşılamıştır. İki ülke ilişkilerinin sürekliliği için, söz konusu ülkelerin birbirlerine ve birbirlerinin sorunlarına ilgi duymaya devam etmeleri gerekmektedir. Nitekim mevcut durumda, ABD, Türkiye'yi sadece savaş hallerinde ve zor zamanlarda uçaklarını istediği gibi uçuracağı bir bölge olarak görmemeli; bunun yanı sıra, Türkiye ile tam bir müttefik olarak yakın ve güvene dayalı ilişkiler kurmaya çalışmalıdır. Türkiye de, ABD ile müttefikliğini sadece ulusal çıkarlarına hizmet eden bir ilişki olarak görmemeli ve Washington ile ilkeli ve değerlere dayalı bir güven ilişkisi tesis etmelidir. Ancak son birkaç yıldır ve günümüzde, maalesef, ikili ilişkilerde son derece olumsuz gelişmeler yaşanmaktadır. Bu sorunları aşmak mümkün olsa da, gelinen noktada S-400 krizi ve iki ülkenin farklılaşan Suriye ve Kürt stratejileri, ikili ilişkileri 2016'dan beri olumsuz bir noktaya taşımıştır.

KAYNAKÇA

- Bostanoğlu, Burcu (1999), *Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası Kuram ve Siyasa*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Company, Richard (1986), *Turkey and the United States: The Arms Embargo Period*, New York: Praeger.
- Criss, Nur Bilge (1995), “International Institutions and European Security: A Turkish Perspective”, içinde *European Security and International Institutions after the Cold War* (editör: Marco Carnovale), London: Palgrave Macmillan, ss. 198-214.
- Çandar, Cengiz (2001), “Türklerin Amerika’ya Bakışından Örnekler ve Amerika’nın Türkiye Politikası”, içinde *Türkiye’nin Dönüşümü ve Amerikan Politikası* (editör: Morton Abramowitz), Ankara: Liberte Yayınları, ss. 169-219.
- Dedeoğlu, Beril (2006), “Türkiye-AB-ABD: İlişkileri Nereye Gidiyor?” Çalıştay, TEPAV, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- Ersoy, Hamit & Ersoy, Lale (2002), *Küreselleşen Dünya’da Bölgesel Oluşumlar ve Türkiye*, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Gürel, Şükrü Sina (1998), “A General Appraisal of Current Turkish Foreign Policy”, içinde *Turkey at the Threshold of the 21st Century* (editör: Mustafa Aydın), Ankara: International Relations Foundation.
- Heywood, Andrew (2014), *Küresel Siyaset*, Çeviren: Nasuh Uslu & Haluk Özdemir, Ankara: Adres Yayınları.
- İnaç, Hüsametdin (2016), *Türkiye’nin Kimlik Problemleri*, Ankara: Adres Yayınları.
- İnaç, Hüsametdin (2020), “Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Azerbaycan-Ermenistan Çatışması ve Kafkas Baharı”, *M5 Ulusal Güvenlik, Savunma ve Strateji Dergisi*, Yıl: 46, Sayı: 352, ss. 34-44.
- İnaç, Hüsametdin & Aktaş, Fatih (2013), “11 Eylül 2001 Terör Saldırılarının Amerikan Güvenlik Bürokrasisine Etkileri”, *Akademik Bakış: Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 34 (Ocak-Şubat 2013), ss. 1-19.
- Karakus, H. A. (2005), *Die Außenpolitik der Republik Türkei im Zeitraum 1990 bis 2000*, Wien: Diplomarbeit.
- Kinzer, Stephen (2011), *Ezber Bozmak: İran, Türkiye ve Amerika’nın Geleceği*, Çeviren: Sulhiye Gültekingil, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Makavsky, Alan (2002), “Turkey’s Unfinished Role in the War and Terrorism”, *Insight Turkey*, Jänner-März 2002, No: 1.

- Oran Baskın (2001), “Türk Dış Politikasının Teoriği ve Pratiği”, içinde *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1* (editör: Baskın Oran), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 46-53.
- Oran, Baskın (2001), “Dönemin Bilançosu: 1990-2001”, içinde *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt 1* (editör: Baskın Oran), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 203-242.
- Öcal, Mehmet (2005), *Die türkische Außen und Sicherheitspolitik nach dem Ende des Ost West Konflikts: 1990-2001*, Schenefeld: EB-Verlag.
- Parris, Mark R. (2005), “On the Future of US-Turkish Relations”, içinde *The EU & Turkey: A Glittering Prize or a Millstone?* (editör: Michael Lake), Londra: Federal Trust for Education and Research.
- Roskin, Michael G. & Berry, Nicholas O. (2014), *UI'nin Yeni Dünyası*, Çeviren: Özlem Şimşek, Ankara: Adres Yayınları.
- Rustow, Dankwart A. (1987), *Turkey: America's Forgotten Ally*, New York: Council on Foreign Relations.
- Steinbach, Udo (1996), *Die Türkei im 20. Jahrhundert. Schwieriger Partner Europas*, Bergisch Gladbach: G. Lübbe.
- Uzgel, İlhan (2001), “ABD ve NATO ile İlişkiler”, içinde *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt II: 1980-2001* (editör: Baskın Oran), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 34-82.
- Yavuz, M. Hakan & Khan, Mujeeb R. (1992), “Turkish Foreign Policy toward the Arab-Israeli Conflict: Duality and the Development (1950-1991)”, *Arab Studies Quarterly*, Cilt 14, No: 4 (Sonbahar 1992), ss. 69-94.
- Yılmaz, Işık (2007), “PKK'nın Yükselişi ve Türkiye-ABD İlişkilerine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı, Ankara.

CUMHURİYETÇİ PARTİ VE DEMOKRAT PARTİ'Yİ ABD SİYASAL SİSTEMİNDE AYRIŞTIRAN BEŞ TEMEL KONU

Oğuzhan MANİOĞLU¹

Öz: Amerika Birleşik Devletleri siyasi parti sisteminde birçok parti Başkanlık yarışında olsalar dahi, temelde iki büyük parti olan Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti kıyasıyla rekabet içerisindedirler. Bu partiler, tarihsel süreçte ve günümüzde bazı siyasi konular üzerine farklı bakış açıları geliştirmişlerdir. Bu çalışma, yarış içerisindeki bu iki partinin ayrıştığı beş önemli siyasi ihtilaf konusunu incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Amerika Birleşik Devletleri Siyasal Sistemi, ABD, Cumhuriyetçi Parti, Demokrat Parti.*

Article Category: Political Science

Date of Submission: 29.12.2020

Date of Acceptance: 05.02.2021

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı.
Email: oguzhanmanioglu@gmail.com.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9475-2307>.

FIVE FUNDAMENTAL ISSUES THAT DIFFERENTIATE THE REPUBLICAN PARTY AND THE DEMOCRATIC PARTY IN THE U.S. POLITICAL SYSTEM

Abstract: In the political party system of the United States, eventhough there are many parties that are in the race for the Presidency, mainly the two major parties, the Republican Party and the Democratic Party, are in fierce competition. These parties have developed different perspectives over some political issues in the historical process and today. This study examines five major political issues in which these two parties differentiate from each other.

Keywords: *American Political System, United States, Republican Party, Democratic Party.*

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri'nde, farklı toplumsal görüşlere sahip siyasi partilerin fikirsel düzeydeki gelişmesi ve kurumsallaşması, Amerikan Bağımsızlık Savaşı (1775-1783) sonrasında yaşanan Amerikan İç Savaşı (1861-1865) zamanında gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerle birlikte, ABD'nin kuruluşundan itibaren farklı iktisadi çıkarlara sahip sosyal grupların/sınıfların çatışması sonucunda, temelde iki büyük ve köklü siyasi parti ortaya çıkmıştır. Bu iki partide öne çıkan isimler ise; federalist Alexander Hamilton ve federalizm karşıtı Thomas Jefferson olmuştur.² Bu isimlerden Alexander Hamilton sıkı bir birliği ve güçlü merkezi federal hükümeti benimsemekteyken, Thomas Jefferson ise daha geniş ve serbest bir demokrasi anlayışının temsilcisiydi. Halkın sahip olduğu hareket alanını sınırlamak isteyen ve daha sıkı bir birliği savunan parti “*Federal Parti*” (*Federalist Party*) olurken, kendisini hürriyetin savunucusu olarak niteleyen diğer parti de “*Cumhuriyetçi Parti*” (*Republican Party* veya *GOP-Grand Old Party*) adıyla siyasi arenada kendisine yer edindi. Alexander Hamilton'ın liderliğini üstlendiği Federalistler, Bağımsızlık Savaşı sonrasında zenginleşen ticaret burjuvazisinin çıkarlarını güçlendirecek siyasi adımlar atarken, Thomas Jefferson'ın liderliğini yaptığı anti-federalistler de güçlenen kapitalizm ve bankerlere karşı çiftçiyi, orta ve alt sınıfı savunan bir siyasi yol haritası izliyordu.³

Bu iki siyasi grup/parti, ilk olarak oy hakkının genişletilmesi konusunda fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Sonraki süreçlerde de, günümüze gelene dek, bu iki köklü parti, çeşitli konular üzerinde birbirlerinden farklı siyasi görüşlere sahip olmuşlardır. Bu nedenle, Başkanlık sistemine dayalı olan ABD siyasi parti sistemi, Siyaset Bilimi literatüründe “*iki partili sistem*” olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, dünyanın en önemli demokrasilerinden biri ve uluslararası siyasette bir süpergüç olarak kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri'deki siyasi yapı ve bu yapıda yer alan siyasi partilerin fikir ayrılığı yaşadığı temeller tartışma konularının irdelenmesidir.

1. Politik Ayrışmaları Oluşturan Temel Konular

Bu bölümde, Amerikan siyasetindeki ana akımı oluşturan bu iki büyük partinin; (1) Militarizm ve savaşa bakış, (2) Uluslararası ilişkilerde tek taraflılık ve çok taraflılık, (3) LGBT hakları, (4) Marijuana ve diğer uyuşturucu maddelere bakış ve (5) Kadın hakları konularında birbirinden farklı fikirleri ve yaklaşımları incelenecektir.

² Gökhan Göktürk (2016), “Siyasal Partilerin Doğuşu: Tarihsel ve Toplumsal Kökenleri”, *Journal of Sociological Studies*, Sayı: 54, s. 252.

³ Niyazi Berkes (1946), *Siyasi Partiler*, İstanbul: Yurt ve Dünya Yayınları. s. 76.

1.1. Militarizm ve Savaşlara Bakış

ABD'nin geçmişten bugüne atmış olduğu dış politika adımları ve milli savunma stratejilerinde, genel olarak, Cumhuriyetçi Başkanlar birçok defa savaş kararı almış ve bu kararlar sonucunda çeşitli neticeler elde etmişken, Demokrat Başkanların da Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, Kore Savaşı ve Vietnam Savaşı gibi önemli savaş süreçlerinde karar alıcı konumları olmuştur. Örneğin, Cumhuriyetçiler, Woodrow Wilson'ın 1917 yılındaki kararıyla ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesini desteklemişlerdir. Demokrat Harry Truman ise, bir ülke ve halk üzerinde (Japonya) nükleer bomba (atom bombası) kullanan tek dünya lideri olmuştur. Cumhuriyetçi Ronald Reagan döneminde, ABD dış politikasında önemli bir olay olarak tarihe geçen Grenada'nın istilası vakası yaşanmıştır. Bu istila ile beraber Grenada'daki komünist rejim yok edilmiş ve bu olay, ABD'nin Vietnam Savaşı sonrasında yaşanan en önemli askeri girişimi olarak tarihe geçmiştir.⁴ Buradan hareketle, her iki partinin çeşitli dönemlerde birbirlerinden farklı derecelerde militarist hareketlere ve askeri müdahalecilığe destek eğilimini bünyesinde barındırdığı ve zamanı geldiğinde bunu meydana çıkardığı görülmektedir.

2008 Başkanlık seçiminde, ABD'yi üstüste iki dönem ve 8 yıl yönetecek olan Demokrat aday Barack Obama galip gelmiştir. Barack Obama dönemi, önceki Cumhuriyetçi Başkan George W. Bush dönemi ile (2001-2009) kesişme ve çatışma alanlarını birlikte bünyesinde barındırmıştır. George W. Bush ve Barack Obama dönemlerinde, ABD'nin Afganistan üzerinde yürütmüş olduğu politikalar tercihten ziyade fayda merkezli olmuştur. Obama yönetimi, Afganistan stratejisi bağlamında George W. Bush döneminin devamı gibi olsa da, bu dönemde Amerikan stratejisinin başarıya ulaşması için daha farklı bir yol izlenmiştir. Yalnızca güvenlik temelli politikalarla başarıya ulaşılamayacağını anlaşılmaya başlandı, Afganistan'da sivil kapasite artırılarak, yerel unsurları kendi yaşam alanlarını kontrol etme becerisine sahip ve ülkesinin geleceğinde söz sahibi olabilen ortaklar konumuna getirmek amaçlanmıştır.⁵ Bu amaç dahilinde, bölge ülkelerinin de çözüm sürecine katılması için gayret gösterilmiştir. Buradan hareketle, Barack Obama yönetiminin Afganistan konusunda George W. Bush yönetimi ile benzer bazı yönleri olduğu anlaşılrsa da, Obama yönetiminin daha farklı yöntemler de benimsediği görülmüştür.

⁴ Andrew Glass (2017), "United States invades Grenada, Oct. 25, 1983", *Politico*, 25.10.2017, Erişim Tarihi: 21.03.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2017/10/25/united-states-invades-grenada-oct-25-1983-244072>.

⁵ *The Hill*, "Full text of President Obama's Afghanistan strategy speech", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://thehill.com/full-text-president-obamas-afghanistan-strategy-speech>.

Cumhuriyetçi Parti, 2011 yılında Suriye’de patlak vermiş olan Arap Baharı olaylarına karşı alınacak tavır konusunda ise bölünmeler yaşamıştır. Bazı Cumhuriyetçiler, Libya’daki askeri müdahaleyi desteklerken, bazıları ise bu konuda müdahale karşıtı bir tutum takınmıştır.⁶ Aynı dönemde İran’ın nükleer programı sebebiyle yaptırımların getirilmesi ise, hem Cumhuriyetçiler, hem de Demokratlar tarafından desteklenmiş; ancak Cumhuriyetçilerin 2016 yılı seçimlerindeki Başkan adayları olan Donald Trump ve destekçileri, bu yaptırımları İran’ın nükleer tesislerinin daha sık denetlenmesi koşuluyla kaldırmış olan Barack Obama yönetiminin 2015 yılında yaptığı İran Nükleer Antlaşması’na (JCPOA) karşı çıkmışlardır.⁷ Ayrıca, Obama döneminde, bir diğer önemli konu olan ABD-Rusya ilişkileri de dalgalı bir seyir izlemiştir. Bunun sebebi ise, Washington ve Moskova yönetimlerinin Suriye’nin kimyasal silahlarının imhası, İran’ın nükleer programının sınırlandırılması ile beraber Ukrayna Sorunu ve Suriye konularında yaşadıkları görüş ayrılıkları olmuştur.

2016 seçimlerinden zaferle çıkan Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump, göreve gelmesiyle birlikte gerçekleştirmiş olduğu kabine tercihlerinden ötürü dikkatleri üzerine çekmiştir. Bunun sebebi, Donald Trump’ın tercihlerinin büyük çoğunluğunun emekli yüksek rütbeye sahip subaylardan (askerlerden) oluşuyor olmasıydı.⁸ Elbette, bu hâl, ABD’de militarizm tartışmalarının hararetli şekilde yapılmasına sebebiyet vermiştir. Aslında, ABD tarihinde emekli askerlerin siyaset arenasında yer alması bir ilk olmamıştır. Nitekim ABD’nin kurucu babalarından olan George Washington, Amerikan Bağımsızlık Savaşı’nda görev yapmış bir General idi. Akabinde, yeni kurulan devletin ilk lideri olarak da 8 sene boyunca yönetim kademesinde bulunmuştu. Bir başka örnek, Birlik Güçleri’ni komuta eden General olarak Amerika İç Savaşı’nı bitiren Ulysses S. Grant’in ABD Başkanı seçilmesi ve iki dönem görevde kalmasıdır. Bunun yanında, Nazilere karşı İkinci Dünya Savaşı’nda müttefiklerin kazanmış olduğu zaferin inşa sürecinde yer alan Amerikalı General George C. Marshall⁹, siyasete büyük bir nefret duyduğunu belirtmesine rağmen, ülkesinde İçişleri Bakanı ve Savunma Bakanı olarak görev yapmıştır. Bu noktada, ABD kamuoyunda bazı endişeler

⁶ Jonathan Allen & Seung Min Kim (2011), “Libya votes Show House divided”, *Politico*, 24.06.2011, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2011/06/libya-votes-show-house-divided-057711>.

⁷ Kelsey Davenport (2020), “Timeline of Nuclear Diplomacy With Iran”, Arms Control Association, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran>.

⁸ Shane Goldmacher (2016), “Why Trump is so obsessed with generals”, *Politico*, 09.12.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2016/12/trump-generals-cabinet-232396>.

⁹ Forrest C. Pogue (2020), “George Catlett Marshall”, *Britannica*, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.britannica.com/biography/George-C-Marshall>.

mevcut olmuş olsa dahi, eskiden asker olan şahsiyetlerin sonraki zamanlarda siyaset içerisinde yer almasının pek çok örneği görülmekteydi. Donald Trump'ın kabine oluşturma hususunda izlediği tercih stratejisine bakıldığında, açık bir şekilde meşhur ve şahin tutumlu askeri danışmanlarla beraber basın önünde çelişkili açıklamalar yapan ve güncel siyasi duruma göre fikirlerin şekillenebildiği bir tablo ortaya çıkmaktaydı. Bu durum ise, ABD'nin küresel düzende yer alan gelişmeler karşısındaki duruşunun ne olacağına dair tahmin yapılmasını güçleştirmekteydi. Ayrıca, Trump yönetimi altında Rusya ile olan ilişkilerde sergilenen tutum yumuşatılmakla beraber, Rusya'ya karşı olan yaptırımları kaldırma ve iki ülke arasında ilişkilerin geliştirilebilmesi adına Dışişleri Bakanı'nın bu alanda titizlikle seçilmesine özen gösterilmişti. Bu adımların sebebi olarak da, Çin ile Rusya arasındaki güçlü ilişkide Çin'i izole etmek düşüncesinin önemli olduğu öne sürülmüştü.¹⁰

Bir başka alan da, ABD'nin izlemiş olduğu Suriye politikasıydı. 2017 itibariyle göreve başlayan ABD Başkanı Donald Trump öncesinde, Washington, Obama döneminde 2014 yılında Kobani'de YPG unsurlarına hava desteği vermiş; bu destek ile IŞİD'le mücadele edildiği belirtilerek de, bu politika meşru gösterilmeye çalışılmıştı.¹¹ Bu strateji, adeta bir terör örgütünü destekleyerek bir diğere karşı mücadele vermektir ve bu politika Barack Obama döneminden başlayarak Donald Trump yönetiminde de devam etmişti. Ancak Trump, Amerikan halkına Ortadoğu savaşlarından çıkma sözü verdiği için, Suriye politikasındaki neredeyse en zayıf halka kendisiydi.¹² Barack Obama ve Donald Trump, genel olarak dış müdahalelerden imtina ederek ve yalnızca kamuoyu baskısı olursa bu tarz müdahalelere onay veren Başkanlardı. 44. ABD Başkanı Barack Obama'nın, Libya müdahalesinde "hatalı" olduğunu söylemesi¹³ ve Suriye'ye müdahaleden kaçınmasıyla, Donald Trump'ın Afganistan, Irak ve Suriye'den çekilmek istemesi karşılaştırıldığında, iki Başkan'ın da Amerikan halkında ve dünya kamuoyunda dış müdahaleciliğe karşı derinleşen olumsuz hissiyata yanıt verme

¹⁰ Gregory Kulacki (2016), "Trump's Asia Advisors Want to Scrap the "Three Communiques" with China", *All Things Nuclear*, 07.12.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://allthingsnuclear.org/gkulacki/trumps-asia-advisors-want-to-scrap-the-three-communiques-with-china>.

¹¹ Constanze Letsch (2014), "US drops weapons and ammunition to help Kurdish fighters in Kobani", *The Guardian*, 20.10.2014, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/20/turkey-iraqi-kurds-kobani-isis-fighters-us-air-drops-arms>.

¹² Richard Sokolsky & Aaron Miller (2016), "Donald Trump's Middle East Promises: Can He Keep Them?", *Carnegie Endowment*, 05.12.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://carnegieendowment.org/2016/12/05/donald-trump-s-middle-east-promises-can-he-keep-them-pub-66346>.

¹³ *The Guardian* (2016), "Barack Obama says Libya was "worst mistake" of his presidency", 12.04.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/12/barack-obama-says-libya-was-worst-mistake-of-his-presidency>.

uğraşı içerisinde oldukları görülmektedir. En nihayetinde, iki Başkan'ın da izlemiş oldukları politikalar, ABD iç siyasetinin dışarıya yansıyan gölgesi niteliğindedir.

Genel tabloya bakıldığında ise, militarizm ve savaşa bakış açısından askeri harcamaları ve personeli arttırmayı, geleneksel orduyu ve füze sistemlerini güçlendirmeyi hedefleyen askeri Cumhuriyetçiler ile ABD Anayasası'nın rehberliğinde daha çok diplomasi yoluyla sorunları çözmeyi amaçlayan, nükleer malzeme üretimini durdurmayı savunan, istihbarat gücünü geliştirmeyi hedefleyen, askeri eğitimin kalitesini arttırmayı, savunma sektöründeki gereksiz harcamaları azaltmayı düşünen ve askeri gücü yalnızca gerektiğinde kullanmayı, aksi durumda ise güç kullanımının düşmanlığı doğurabileceği düşüncesinde olan Demokratlar karşı karşıyadırlar. Bu nedenle, Trump döneminde Cumhuriyetçi Parti'nin yaşadığı izolasyonist dönüşüme karşın, önceki George W. Bush dönemi ve genel eğilim de düşünüldüğünde, Cumhuriyetçilerin daha şahin ve askeri müdahaleler konusunda daha istekli, Demokratların ise bu konuda daha diplomasi odaklı ve barış yanlısı oldukları söylenebilir.

1.2. Uluslararası İlişkilerde Tek Taraflılık/Çok Taraflılık

ABD'de siyasal arenada üzerinde en çok tartışılan alanlardan birisi de, bu ülkenin uluslararası politikada çok taraflılık-tek taraflılık tercihi olmuştur. Bu konuda, Demokrat Parti'nin yakın olduğu görüş, yardıma muhtaç ülkelere destekte bulunan politikaların hayata geçirilmesi görüşü olmakla beraber, Demokratların savunmuş olduğu bu politika tarzının temelinde kriz yönetimi olgusu yer almakta ve kriz yönetimi ile birlikte hedeflenen asıl amaç da, ileride meydana gelebilecek sorunların önüne bugünden set çekerek sorunların oluşmasını engellemek, ya da problemin oluşumundan sonraki sürecin başarılı bir şekilde kontrol edilerek problemin en kısa sürede ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.¹⁴ Ayrıca, Demokratlar, Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası niteliğe sahip olan kuruluşların kendi üyelerinden gelişim noktasında sorun yaşayanlara destek olabilmesi amacıyla politikalarında reform yapmaları gerekliliğini de vurgulamaktadır. Demokratlar, küresel çapta Asya ülkeleri ile ilişkileri geliştirmenin gerekliliğine ve Afrika'daki gerçekleştirilmesi planlanan insani hedeflerin yakından takip edilmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Bu sürece genel çerçeveden bakıldığında, Demokratların zengin ve fakir uluslararasıındaki makasın kapanması amacıyla politikalar izlediği gözlemlenmektedir. Bu çabalar içerisinde, uluslararası kurumların önemi de yadsınamaz. En belirgin şekilde 20. yüzyılın ikinci

¹⁴ Republican Views (2018), "Democratic Views On Foreign Policy", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.republicanviews.org/democratic-views-on-foreign-policy/>.

yarısından beri, BM, uluslararası alanda merkezde yer almaktadır.¹⁵ BM'nin merkezde yer almasının yanında, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Demokrat Parti, 21. yüzyılın altyapısının kuvvetlendirilmesi ve dünya genelinde barış, güven ve refah ortamının sağlanabilmesi için, devletlerarası tek taraflı ve çok taraflı ilişkilerin gelişmesi gerekliliğini üzerinde durmuştur. Demokratlarca, ABD'nin BM liderliğinde mümkün olduğunca ortakları ile işbirliği yaparak çok taraflı faaliyetlerin kurulması gerekliliği üzerinde durulmuştur. ABD, bu noktada diğer ikili ilişkilerini geliştirirken, buna örnek olarak da ABD-Çin ilişkileri verilebilir. Ancak ilerleyen süreçte Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump ile beraber bu ilişkiler zarar görmüştür.¹⁶ Demokratlar, ABD'nin Asya kıtasında yer alan ülkeler ile -özellikle Çin- ilişkiler geliştirilmesi gerekliliğine inanmıştır. Çin ile uluslararası ticaretin ekonomiye olumlu yönde katkı sağlayacağına inanan Demokratlar, aynı zamanda nükleer silahların yayılmasını önleme ve insan haklarına uyumun garanti altına alınabilmesi için de Çin ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Asya kıtasının geri kalan kısmında ise, Japonya ile sahip olunan işbirliğinin artırılması ve yeni ortaklıkların araştırılması gerekliliğini desteklerken, Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump ise bu noktada ekonomi ve güvenlik konularında Güney Kore ile ilişkilerin sürekli halde olmasını desteklemekteydi. Bunun yanında, Trump, Hindistan ve Pakistan ile ortaklıklar kurulması için de çaba gösterilmesi gerektiğini savunmaktaydı. Ayrıca Demokratlar, Latin Amerika'da insani ve sağlık nedenlerinden ziyade yönetim endişelerinden ötürü yarımalarını arttırarak, bu ülkeler ile dostluk ilişkileri geliştirilmesini amaçlamaktadırlar.¹⁷

Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump'ın 2016 seçimlerinden sonra göreve gelmesiyle birlikte, ABD'nin dış politika stratejisinde bazı değişiklikler gerçekleşmiştir. Donald Trump yönetiminde, ABD'nin müttefiklerine karşı artık eski dönemlerdeki gibi tüm yükün ABD'de olup, avantajlardan diğer devletlerin yararlanması devrinin son bulduğu, Trump'ın "*Önce Amerika*" (*America First*) vizyonuna bakıldığında da kolaylıkla anlaşılmaktaydı.¹⁸ Ancak

¹⁵ Ralph R. Goodwin & David W. Mabon & David H. Stauffer (1976), "Foreign Relations of the United States, 1950, The United Nations; The Western Hemisphere, Volume II", Office of The Historian, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v02>.

¹⁶ Hasan Aydın (2019), "Beklentiler ve gerçekler arasında Trump yönetiminin Afrika politikası", *Anadolu Ajansı*, 28.10.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/beklentiler-ve-gercekler-arasinda-trump-yonetiminin-afrika-politikasi/1628417>.

¹⁷ Republican Views (2015), "Democratic Views on Foreign Aid", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.republican-views.org/democratic-views-on-foreign-aid/>.

¹⁸ Jake Sullivan (2019), "What Donald Trump and Dick Cheney Got Wrong About", *The Atlantic*, Ocak-Şubat 2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2019/01/yes-america-can-still-lead-the-world/576427/>.

sorumluluk paylaşımı hususunda Trump'ın müttefiklerine yönelik söylemleri ve işbirliği konusuna her zaman sıcak bakmaması, bu alanda problemler yaşanmasına sebebiyet verebilmekteydi. Bu noktada, müttefiklere yönelik olarak alınan sorumlulukların yerine getirilmesi ya da bunun sonuçlarına katlanacaklarının ifade edilmesi anlamında, uluslararası alanda çok taraflı bir anlayıştan ziyade tek taraflı bir tutumun sergilendiği görülmekteydi. Bir başka sorun kaynağı da, Donald Trump'ın otoriter liderlere yakın durmasından ötürü, liberal taahhütlerin paylaşıldığı müttefikleri ortak hareket etmekten uzaklaştırmasıydı. Özellikle Cumhuriyetçi Başkan Trump'ın yönetime gelmesiyle birlikte, Amerikan dış politikasında çok taraflılık yaklaşımı göz ardı edilmiş ve önceki yönetimlerin imzalamış olduğu uluslararası antlaşmaların iptali ya da tekrar müzakereye açılması konusunda birlikte, uluslararası kurumlara yaklaşım değişiklik göstermiştir. Donald Trump yönetiminin “Önce Amerika” vizyonu, tek taraflı bir tutum izlendiğinin somut bir göstergesiydi. Yani Cumhuriyetçi Başkan Trump, bu vizyonu ile beraber ABD dış politikasında yeni bir strateji izlemiş ve ilk önceliğini ABD vatandaşlarının ve ABD'nin ekonomik çıkarları yörüngesinde sürdürmüştür. Bu yörünge içerisinde uluslararası sahneden diğer ülkelerle gerçekleştirilen müzakerelerin ve antlaşmaların ABD'ye ekonomik alanda ve diğer alanlarda yük olduğunu düşünerek, bu antlaşmalardan ya geri çekilmiş, ya da iptal etme yoluna gitmiştir. İran nükleer anlaşması (JCPOA), Transatlantik Yatırım ve İşbirliği Antlaşması (TTIP), Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP), Paris İklim Sözleşmesi, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) üyeliği gibi konular, Trump'ın ABD'yi geri çektiği sözleşme ve kurumlar olarak ilk akla gelen örneklerdendi. Dolayısıyla, önceki Demokrat Başkan Barack Obama dönemindeki çok taraflı dış politika tutumu, Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump yönetiminde tek taraflı bir şekle bürünmüştür. Genel tabloya bakıldığında da, Cumhuriyetçilerin daha tek taraflı (Bush'ın 2003 Irak Savaşı örneği), Demokratların ise daha çok taraflı ve uluslararası hukuk temelinde politikalar geliştirdikleri görülmektedir.

1.3. LGBT Hakları

ABD'de Cumhuriyetçi Parti, sahip olduğu muhafazakâr tutumdan kaynaklı olarak, LGBT haklarına Demokrat Parti kadar açık ve yoğun şekilde destek vermemektedir. Her ne kadar Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump, Başkan adayı olduğu süreçte LGBT hakları konusunda diğer Cumhuriyetçi Başkan adaylarına göre bu konuya daha hoşgörülü bir yaklaşım sergilemiş olsa¹⁹ ve Cumhuriyetçi Ulusal Konvansiyonu'nda kabul konuşmasında “LGBT”

¹⁹ U.S. News (2019), “Trump Tweets in Support of LGBT People to Mark Pride Month”, 31.05.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.usnews.com/news/politics/articles/2019-05-31/trump-tweets-in->

terimini kullanan ilk Cumhuriyetçi Başkan adayı²⁰ olsa da, bu konuda Cumhuriyetçi Parti'nin tutumu Demokratlara kıyasla daha katıdır. Ayrıca 1999 senesinde yaptığı bir basın toplantısında, Trump, orduda görev yapan eşcinsel bireyler için “*beni rahatsız edecek bir şey yok*” şeklinde ifadeler kullanmıştır.²¹ Bu sözlerine ek olarak, ilerleyen yıllarda verdiği bir röportajda, cinsel yönelimleri nedeniyle nefret cinayetine kurban giden Matthew Shepard ve James Byrd'ın öldürülmesine yanıt olarak, Donald Trump, “*hoşgörülü bir toplum*” istediğini belirterek, cinsel yönelim konusunda ayrımcılığın yapılmaması için 1964 tarihli Sivil Haklar Kanunu'nda değişiklik yapmayı kabul etmiş²² ve özellikle Matthew Shepard Yasası olmak üzere nefret suçu mevzuatını kesin destekleyeceğini belirtmiştir.

Fakat tarihsel perspektifte değerlendirildiğinde, Cumhuriyetçiler, aynı cinsiyetten kişilerin evliliğe karşı çıkarken, hatta bu konu, 2004 yılında Cumhuriyetçi aday George W. Bush'un yeniden seçim kazanmasına yardımcı olduğuna inandığı bir yaklaşım olmuştur.²³ 2004 ve 2006 yıllarında, Cumhuriyetçi Başkan George W. Bush, homoseksüel çiftlerin evliliklerini kısıtlayacak olan Federal Evlilik Değişikliği'ni (*Federal Marriage Amendment*) tanıtmış olsa da, her iki denemede de yeterli oy çoğunluğu sağlayamadığından, bu değişiklik yürürlüğe girememiştir.²⁴ 2010'lu yıllarda ABD'nin eşcinsel evlilikleri yasallaştırma sürecinde ise, Cumhuriyetçiler, her eyaletin kendi evlilik politikasına kendisinin karar vermesine izin verilmesini desteklemiştir. Cumhuriyetçi Trump ise, 2012 yılında, Başkan adayı olmadan önce transseksüel kadınların güzellik yarışmalarından dışlanması çağrısında bulunmuş ve Jenna Talackova'nın “*Bayan ABD*” (*Miss USA*) yarışmasında yer almasına karşı çıkmıştır.²⁵ Ayrıca Cumhuriyetçi Başkan adayı Trump'ın seçim kampanyası sırasında bir seyirci Donald Trump'a eşcinsel haklarını simgeleyen gökkuşağı bayrağı sunmuş, Donald Trump da bu

[support-of-lgbt-people-to-mark-pride-month](#).

²⁰ *Politico* (2016), “Full text: Donald Trump 2016 RNC draft speech transcript”, 21.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2016/07/full-transcript-donald-trump-nomination-acceptance-speech-at-rnc-225974>.

²¹ *NBC News* (2015), “Trump in 1999:”I am Very Pro-Choice”, 08.07.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.nbcnews.com/meet-the-press/video/trump-in-1999-i-am-very-pro-choice-480297539914>.

²² *Advocate.com* (2015), “READ: Donald Trump’s Advocate Interview Where He Defends Gays Mexicans”, 28.09.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.advocate.com/election/2015/9/28/read-donald-trumps-advocate-interview-where-he-defends-gays-mexicans>.

²³ James Dao (2004), “Same-Sex Marriage Issue Key to Some G.O.P. Races”, *The New York Times*, 04.11.2004, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.nytimes.com/2004/11/04/politics/campaign/samesex-marriage-issue-key-to-some-gop-races.html>.

²⁴ *CNN* (2004), “Bush calls for ban on same-sex marriages”, 25.02.2004, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2004/ALLPOLITICS/02/24/elec04.prez.bush.marriage/>.

²⁵ R.T. Watson (2012), “Donald Trump overrules rejection of transgender beauty queen”, *Reuters*, 04.04.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/article/usa-transgender-pageant-idINDEE8330220120404>.

bayrak ile kameralara poz verdikten sonra bayrağı seyirciye geri vermiştir.²⁶ Bunlar, Trump'ın eşcinsel hakları ve gay evlilikleri konusunda önceki Cumhuriyetçi Başkanlara kıyasla daha hoşgörülü olduğunun somut kanıtlarıdır. 2010 senesinde ABD'nin eşcinsel evlilikleri yasallaştırma sürecinde ise, Cumhuriyetçiler, her eyaletin kendi evlilik politikasını kararlaştırmasını önermiş olsalar da, 2016 senesinde GOP Platformu, Yargıtay'ın eşcinsel evlilikleri yasallaştırma kararını kınamıştır.²⁷ Bu kınamayla, evlilik “*bir erkek ve bir kadın birliği*” olarak tanımlanmasına rağmen, Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump göreve geldikten sonra eşcinsel evlilik veya Obergefell/Hodges'daki Yargıtay kararına itiraz etmediğini belirterek, buna rağmen kişisel olarak geleneksel evliliği desteklediğini belirtmiştir.²⁸ Cumhuriyetçi Trump, LGBT Onur Ayı'nı tanıyan ilk Cumhuriyetçi Başkan da olmuştur. Cumhuriyetçi Parti, 2008-2012 yılları arasında cinsiyet, ırk, yaş, dini inanç, engellilik ve etnik kimliğe dayalı her türlü ayrımcılığa karşı çıkan yasaları desteklemesine rağmen, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konusunda sessiz kalmış²⁹ ve 2016 yılı parti platformu “*cinsel yönelim*” ifadesini içeren cinsiyet ayrımcılığı yasalarına karşı çıkmıştır.³⁰ Ancak seçim sonrası göreve gelen aynı Donald Trump, Beyaz Saray, Dışişleri Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı'nın web sitelerinden LGBT yazılarını sildirmiştir.

LGBT konusu, ABD'de gün geçtikçe daha fazla önem kazanan ve iki büyük parti arasındaki ihtilaflar içerisinde önemli bir yere sahip olan bir konu haline gelmektedir. Bu noktada, Demokratların görüşü, eşcinsel bireylerin yasal bir şekilde birbirleriyle evlenebilmeleri ve bu evliliğin devamında aynı cinsiyetten olan taraflar için yasalar çerçevesinde tam eşitliğin olması gerektiği şeklindedir.³¹ 2012 yılında, Demokrat Parti Platformu, “*tüm ailelerin kanunlar çerçevesinde eşit saygı, sorumluluk ve korumaya sahip olma hakkını desteklediklerini*” belirtmiştir.³² Cumhuriyetçi Parti'nin her eyaletin kendi evlilik

²⁶ Gwynn Guilford (2016), “Donald Trump's “support” of LGBT communities in one image”, *Quartz*, 31.10.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://qz.com/823649/donald-trump-unfurled-a-rainbow-flag-with-lgbt-written-on-it-at-a-rally-in-greeley-colorado-to-express-his-so-called-support/>.

²⁷ Will Drabold (2016), “Read the Republican Platform on Same-Sex Marriage, Guns and Wall Street”, *Time*, 18.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://time.com/4411842/republican-platform-same-sex-marriage-abortion-guns-wall-street/>.

²⁸ Ariane de Vogue (2016), “Trump: Same-sex marriage is “settled”, but Roe v Wade can be changed”, *CNN*, 15.11.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2016/11/14/politics/trump-gay-marriage-abortion-supreme-court/index.html>.

²⁹ 2008 Republican Party Platform, 01.09.2008, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2008-republican-party-platform>.

³⁰ 2016 Republican Party Platform, 18.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2016-republican-party-platform>.

³¹ Republican Views (2016), “Democratic Views on Gay Rights”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.republicanviews.org/democratic-views-on-gay-rights/>.

³² On The Issues, “Democratic Party on Civil Rights”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi:

düzenlemesini yapması teklifini sunmasına benzer şekilde, Demokratlar da evlilik düzenlemelerinin eyaletlerde düzenlenmesi fikrini savunmaktadırlar. Ancak Cumhuriyetçiler ve Demokratlar arasındaki temel fark; Demokratların devletin eşcinsel evliliği yasallaştırılması ve çiftlere yasalar çerçevesiyle eşitlik vermesi gerektiğini savunması, Cumhuriyetçilerin ise tam tersi fikir sahibi olmalarıdır. Eşcinsel (LGBT) hakları hususunda tarafların yasal çerçeve içerisinde eşit haklara sahip olmasını destekleyen Demokratlar, görüşlerini aynı zamanda dini perspektiften bakıldığında da desteklemektedirler. Öyle ki, 2012 yılındaki Demokrat Parti Platformu, “kiliselerin ve dini varlıkların, devlet müdahalesi olmadan dini bir kutsal olarak evliliğin nasıl yönetileceğine karar verme özgürlüğünü destekliyoruz” açıklamasını yapmıştır.³³

Demokrat Başkan Barack Obama, eşcinsel hakları ve eşcinsel evlilikleri açıktan destekleyen ilk ABD Başkanı’dır. Barack Obama, eşcinsel evliliğin destekçisi olmuş ve konuya olan desteğini “*Bu konuda bir evrim geçiriyorum. Her zaman eşcinsel ve lezbiyen Amerikalılara adil ve eşit davranılması gerektiği konusunda kararlı oldum. Belli bir noktada, kişisel olarak benim için, aynı cinsiyetten çiftlerin evlenebileceğini düşündüğümü doğrulamamın önemli olduğu sonucuna vardım.*”³⁴ şeklinde dile getirmiştir. Ayrıca Demokratlar, Başkan Barack Obama döneminde Matthew Shepard ve James Byrd Jr. nefret suçu yasalarının kabulü, federal yönetim tarafından LGBT insanlarına karşı ayrımcılık yapılmasının yasaklanması, askerlik hizmetinde sorma, söyleme politikası ve transseksüellerin askerlik hizmetini yerine getirmesinin yolunun açılması gibi pek çok noktada önemli gelişmeler kaydetmişlerdir. Ancak Obama, bu yolda henüz görevlerinin tamamlanmadığını belirtmiş ve “*adım adım, yasalara göre yasa, zihni değiştirerek zihin*” şeklinde bu sürecin sürekliliğini önemli derecede vurgulamıştır. Dolayısıyla, bu konuda sol-liberal bir parti olan Demokratların daha cesur ve lehte, daha muhafazakâr bir parti olan Cumhuriyetçilerin ise daha temkinli oldukları söylenebilir.

1.4. Marijuana ve Diğer Uyuşturucu Maddelere Bakış

ABD’de uyuşturucu madde kullanımı konusunda ve uyuşturucu maddelerin kullanımı ile mücadele alanında birçok siyasi ve hukuki tartışma mevcuttur. Bu noktada, ABD’nin iki

https://www.ontheissues.org/Celeb/Democratic_Party_Civil_Rights.htm.

³³ 2012 Democratic Party Platform, 03.09.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi:

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2012-democratic-party-platform>.

³⁴ ABC News (2012), “Transcript: Robin Roberts ABC News Interview With President Obama”, 10.05.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://abcnews.go.com/Politics/transcript-robin-roberts-abc-news-interview-president-obama/story?id=16316043>.

büyük partisi olan Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti'nin konuya yaklaşımlarındaki hassasiyetler benzer niteliktedir. Ancak bu iki büyük partinin teorideki düşünceleri pratiğe aktarırken izledikleri yollar birbirinden farklılık göstermektedir. Cumhuriyetçiler, ailelerin çocuklarına uyuşturucu maddeler hakkında bilgilendirme sorumluluğu olduğunu ve uyuşturucu madde kullanımı sonucunda meydana gelebilecek olası problemlerin çözümü konusunda okulların da çeşitli sorumluluklar üstlenmesi gerektiği görüşünü savunmaktadırlar.³⁵ Bu süreçte, Cumhuriyetçiler, yürütülecek olan uyuşturucu karşıtı kampanyaların toplum üzerinde daha etkili bir hale gelebilmesi için, uyuşturucu madde kullananların görmekte oldukları tedavi olanaklarının genişletilmesi gerektiğini ve bununla beraber uyuşturucu maddelerin ülke sınırlarından girişinin engellenmesi için daha fazla uğraş gösterilmesi gerektiği görüşüne sahiptirler. Ayrıca, Cumhuriyetçiler, tıbbi alanda ve eğlence için devlet yasallaştırılmaları konusunda, esrar üzerinde federal düzenlemelerin daha sert olması gerekliliğini vurgulamaktadırlar.³⁶ 2014 yılında uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili olarak gerçekleştirilen bir toplantıda, Louisiana'dan Cumhuriyetçi Temsilci John Fleming'in, *"Esrar içiyorsanız, bağımlısı olacak ve/veya öleceksiniz"* ifadesi yer almıştır.³⁷ Cumhuriyetçiler, çocukların uyuşturucu madde kullanımının sonunda ne gibi senaryolarla karşılaşabileceği noktasında eğitilmeleri gerektiği görüşünü savunmaktadırlar.

Cumhuriyetçiler, federal düzenlemenin sertleşmesinin uyuşturucu kullanımını ve buna bağlı gelişen suçları engelleyeceğine inanmaktadırlar. Bu noktada, uyuşturucu madde kullanımından ötürü mağdur olan kişilerden yardım almak isteyenlere fırsat verilmesi gerektiğine inanan Cumhuriyetçiler, aynı zamanda, bir sorun yaşadıklarını ve üstesinden gelmek için çok çalıştıklarını kabul etmenin cesur adımını atmaya istekli insanlar için ilaç tedavisinin daha yaygın kullanılabilir hale getirilmesi görüşündedirler. Bazı Cumhuriyetçiler, uyuşturucu madde ticaretinde bu ticarete yer alan en üst kişiden tabana kadar olan herkesin ABD savcıları tarafından bulunarak takip edilmelerini ve masum insanların hayatlarına mâl olan bu maddeleri kaçakçılık yolu ile ülkeye sokanlar için ölüm cezasının uygulanmasını dahi savunmaktadırlar. Bu konuda, 2012 yılında düzenlenen Cumhuriyetçi Parti Platformu'nda *"Son birkaç on yıldaki ulusal deneyimimiz, vatandaşların uyanıklığının, sert fakat adil*

³⁵ Drug Rehab, "The Republican Party Policies on Substance Abuse", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.drugrehab.com/featured/republicans-substance-abuse-policies/>.

³⁶ Republican Views (2015), "Republican Views on Drugs", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.republican-views.org/republican-views-on-drugs/>.

³⁷ Kristen Gwynne (2014), "This Republican Congressman Is Trying to Keep the War on Weed Alive", *Vice*, 28.09.2014, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.vice.com/en/article/exmq9e/this-republican-congressman-is-keeping-reefer-madness-alive-927>.

savcılarının, anlamlı cezaların, mağdurların haklarının korunmasının ve yargı takdirinin sınırlarının suçluları sokaklardan uzak tutarak kamu güvenliğini koruyabildiğini göstermiştir. Liberaller, bu basit aksiyomu anlamıyorlar: Parmaklıklar ardındaki suçlular halka zarar veremez. Bu amaçla çete suçları, çocuklara yönelik şiddet veya cinsel suçlar için zorunlu hapis cezasını, uyuşturucu satıcıları, tecavüz, soygun ve cinayet konularında da destekliyoruz. Tehlikeli veya tekrarlanan suçlular için şartlı tahliyeye karşıyız...”³⁸ ifadeleri yer almıştır.

Bu ifadeler, madde kullanımının yanında, diğer suçlar ile ilgili düşünceleri de içermekte olup, bu noktada Cumhuriyetçiler ve Demokratlar yakın düşüncelere sahiptirler. Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump’ın uyuşturucu madde kullanımına karşı duruşu da, partisinin sahip olduğu konum ile paralellik göstermekte ve bu konuda, Trump, uyuşturucu maddelerin kullanımı ile ticaretine yönelik verilen savaşta daha sıkı cezaların olması gerektiğini savunmaktaydı. Ayrıca seçim kampanyası süresince, Trump, herhangi bir uyuşturucu maddeyi denemediğini ve tıbbi esrarın yasallaştırılması konusunun da eyalet düzeyinde kararlaştırılması gerektiğini ifade etmişti.³⁹ Bu görüşe ek olarak, Trump, yine aynı süreçte esrarın yasadışı tutulması gerektiğini ve bunun bir federal politika olduğunu söylemişti.⁴⁰ Trump, esrar kullanımının insanların IQ (zeka) puanlarını düşürdüğünü⁴¹ de dile getirmişti. Tüm bu açıklamalara rağmen, Cumhuriyetçi Başkan Trump, uyuşturucu maddeler ile mücadele konusundaki politikaların çalışmadığını, her ne kadar yasak konulsa da, bu maddelerin yasadışı şekilde ülkeye sokulduğunu ve uyuşturucu ile savaşın kötü bir şekilde kaybedildiğini belirtmiştir.⁴²

Demokratlar ise, bu konuda da Cumhuriyetçilerden biraz daha farklı bir pozisyon almaktadır. Demokratların uluslararası sahnede birçok konuda çok taraflı ve uluslararası kurumlarla eşzamanlı hareket etme fikrini savunması, uyuşturucu madde ile mücadele hususunda da

³⁸ 2012 Republican Party Platform, 27.08.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2012-republican-party-platform>.

³⁹ Pierce Hoover (2020), “What is Trump’s Position on Marijuana”, CannaMD, 19.01.2020, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.cannamd.com/what-is-trumps-position-on-marijuana/>.

⁴⁰ Tom Angell (2020), “Top Trump Campaign Spokesman: Marijuana Must Be “Kept Illegal””, *Forbes*, 19.02.2020, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.forbes.com/sites/tomangell/2020/02/19/top-trump-campaign-spokesman-marijuana-must-be-kept-illegal/>.

⁴¹ A.g.e.

⁴² Kyle Jaeger (2019), “Trump Says Drug Prohibition Doesn’t Work During Vaping Meeting”, *Marijuanamoment*, 25.11.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.marijuanamoment.net/trump-says-drug-prohibition-doesnt-work-during-vaping-meeting/>.

geçerli olmaktadır.⁴³ Bu noktada, Demokratlar, ABD'nin ülkeye gelen uyuşturucu trafiğinin engellenmesi amacı ile işbirliklerine yönelmesi ve uyuşturucu ile savaş noktasında yasaların yanında uygulanan tedavilerin de geliştirilmesi yönünde bir tutuma sahiptirler. Demokratlar, yurtdışından ABD'ye gelen uyuşturucu trafiğini engellemek ve ülke içerisinde yer alan çeteler ile mücadele etmek için ABD'ye sınır ve çevre ülkeler ile işbirliklerini geliştirmeye çalışmışlardır. 2012 yılında Demokrat Parti Platformu'nda, *“bu zorluklarla topluca karşı karşıya kaldığımız için, bölgenin güvenlik güçlerini, sınır güvenliğini ve polisini, topluluklarını güvende tutmak için ihtiyaç duydukları ekipman, eğitim ve teknolojilerle desteklemeye devam edeceğiz. Uyuşturucu ve insan trafiğinde bulunanların saklanacak daha az yeri olması için koordinasyonu geliştireceğiz ve daha fazla bilgi paylaşacağız ve ABD de dâhil olmak üzere kartel finansı üzerinde benzeri görülmemiş bir baskı yapmaya devam edeceğiz.”*⁴⁴ şeklinde ifadeler yer almıştır.

Dolayısıyla, her iki partide de uyuşturucu ile mücadele düşüncesi olsa da, bu konuda da Cumhuriyetçilerin daha sert ve sınır güvenliği (polisye) tedbirlerine yöneldiği, Demokratların ise uluslararası işbirliği yolunu seçtikleri görülmektedir. Ayrıca son yıllarda ABD'de birçok eyalette marijuana gibi zararlı bulunmayan bazı uyuşturucu maddelerin tıbbi amaçlar dışında kullanılmasına yönelik yasalar da yapılmakta olup, bu konuda da genelde Demokrat eyaletlerin destekleyici tutum aldıkları görülmektedir.

1.5. Kadın Hakları

ABD'de kadın haklarının filizlenmesi 1848 yılına dayanmakta olup, Seneca Falls Bildirgesi (*Seneca Falls Convention*) olarak bilinen ve ABD'de kadın hakları için gerçekleştirilen ilk önemli toplantı olan 19-20 Temmuz 1848 tarihindeki New York merkezli Kongre'de, Susan B. Anthony, Ida H. Harper, Sojourner Truth, Elizabeth Cady Stanton ve Carie Chapman Catt gibi tanınmış konuşmacıların kadınların karar alma süreçlerine doğrudan etki edebilmesi için oy kullanma hedefini belirtmeleriyle başlamıştır. Eşit hak talebinin yer aldığı bu süreç, 100 erkek ve kadının Duygu Bildirgesi'ni (*Declaration of Sentiments*) imzalaması ile neticelenmiştir. İmzalanan bu belge, Bağımsızlık Bildirgesi'ne (*Declaration of Independence*) benzeyecek şekilde oluşturularak, tüm insanların yaşam, özgürlük ve mutluluk arayışı hususunda devredilemez haklara sahip olduğunu ve erkekler ile kadınların eşit olduğunu belirtmiştir.

⁴³ Stop the Drug War, “The Democratic Platform on Drugs”, 07.09.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: https://stopthedrugwar.org/chronicle/2012/sep/07/democratic_platform_drugs.

⁴⁴ A.g.e.

ABD’de, günümüzde, Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti olmak üzere iki büyük partinin ülke yönetimini üstlenmek adına rekabet içerisinde oldukları seçim süreçlerinde, kadın hakları konusu da önemli bir noktada yer almaktadır. Demokratlar, kadın hakları konusunda, “Kadınlar için tam eşitliği sağlamayı taahhüt ediyoruz. Demokratlar eğitim, istihdam, sağlık hizmetleri veya diğer alanlarda cinsiyet ayrımcılığına son vermek için mücadele edecekler. Kadınları geride tutan ve fırsatlarını sınırlayan ekonomik, politik ve sosyal yaşamdaki önyargılarla mücadele edecekiz.” ifadesi ile bu konudaki kararlı tutumlarını belirtmişlerdir. Demokratlar, Demokrat Parti Platformu’nda, her alanda kadınların ilerlemesini desteklediklerini ve kadınlar için sunulan fırsatların genişletilmesi için çaba verdiklerini belirtmektedir. Bunun yanında, kadınlara yönelik şiddete karşı koymak, kadınların çalışma alanlarında eşit haklara sahip olması için mücadele etmek ve kadının kendi bedenini kontrol etme hakkını savunma yolunda çalışmalar yaparak, “kadınlar başarılı olursa Amerika başarılı olur” vizyonunu benimsemektedirler.⁴⁵

Demokratlar, bilhassa Başkan Barack Obama döneminde kadın hakları konusunda savunucu bir rol üstlenmiştir. Görevi süresince, Obama, Uygun Bakım Yasası⁴⁶, Kadına Yönelik Şiddetin Yeniden Yetkilendirilmesi Yasası⁴⁷ ve Lilly Ledbetter Adil Ücret Yasası⁴⁸ gibi önemli mevzuatları imzalamıştır. Ayrıca, kadınlara okullarda ve işyerlerinde hak ettikleri saygıyı kazandıran kültürel değişimin gerçekleştirilmesi için de baskı yapmıştır. Başkan Obama, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri noktasında cinsiyet eşitliğine de yer vermiş olup, ABD’deki en yüksek mahkemeye iki kadın atamış²³ ve ücret ayrımcılığına karşı önlemler almıştır.⁴⁹ Ayrıca yine Obama yönetiminde Beyaz Saray Kadın ve Kız Konseyi (*Council on Women and Girls*) oluşturulmuştur. Bu Konsey’in amacı, hazırladıkları politikalarda, oluşturdukları programlarda ve destekledikleri mevzuatlarda kadın ve kız çocuklarının

⁴⁵ Democrats.org, “Women”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://democrats.org/who-we-are/who-%20we-serve/women/>.

⁴⁶ Congress.gov (2009), “H.R. 3590 – Patient Protection and Affordable Care Act”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/3590/>.

⁴⁷ Congress.gov (2019), “H.R. 1585 – Violence Against Women Reauthorization Act of 2019”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/1585/text>.

⁴⁸ U.S. Equal Employment Opportunity Commission, “Equal Pay Act of 1963 and Lilly Ledbetter Fair Pay Act of 2009”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.eeoc.gov/laws/guidance/equal-pay-act-1963-and-lilly-ledbetter-fair-pay-act-2009#:~:text=Equal%20Pay%20Act%20of%201963%20and%20Lilly%20Ledbetter%20Fair%20Pay%20Act%20of%202009,-Issuing%20Authority&text=This%20document%20addresses%20the%20Equal,responsibility%20under%20similar%20working%20conditions..>

⁴⁹ Annika Reno (2016), “A Look At The Obama Administration’s Legacy On Women’s Rights”, Global Citizen, 29.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.globalcitizen.org/en/content/white-house-legacy-on-womens-rights/>.

ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasıydı. Bu Konsey'in yanı sıra, Başkan Obama, Küresel Kadın Sorunları Büyükelçisi ismiyle yeni bir pozisyon da yaratmış ve 2009'da Melanne Vermeer'i⁵⁰ ve 2013'te de Catherine Russell'i⁵¹ bu göreve atamıştır. Ayrıca, Başkan Obama, Birleşik Devletler Kadın Zirvesi'nde (*United State of Woman Summit*) gururla kendisinin de bir "*feminist*" olduğunu söylemiştir.⁵² Buna ek olarak, Başkan Barack Obama'nın eşi Michelle Obama, "*Lets Girls Learn*" (Kızlar Öğrensin) kampanyasını başlatarak, kız çocuklarının kaliteli bir eğitim almasını engelleyen çeşitli zorlukları ele almayı misyon olarak benimsemiştir.⁵³ Başkanlık süreci bittikten sonra ise, Obama, 16 Aralık 2019 tarihinde Singapur'da gerçekleştirilen özel bir konuşma esnasında, "*İki yıl boyunca, dünyadaki her ulusun kadınlar tarafından yönetilmesi halinde, yönetimde hemen her konuda yaşam standartları ve sonuçları üzerinde önemli bir iyileşme göreceğinizden kesinlikle eminim.*"⁵⁴ şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump'ın kadınlara yönelik söylemlerinde ise, adaylık süresince sahip olduğu göçmen ve Müslüman karşıtı demeçlerin yanında, cinsiyetçi bazı ifade ve söylemler de yer almıştır. Başkan Obama'nın kadınların kendi bedenlerini kendilerinin kontrol etmesi düşüncesinin karşısında, Trump, 1973 yılından bugüne dek ABD'de yasal olan kürtajın kaldırılması halinde kadınların cezalandırılması gerektiğini dile getirmiş, bu söyleminin tepki almasından sonra ise "*kürtaj yapan doktorlar cezalandırılsın*" şeklinde söylemlerini düzeltmiştir.⁵⁵ Elbette ki, Trump'ın bu söylemleri kadın ve sivil toplum örgütleri tarafından sert tepkilere sebep olmuştur. Örneğin, 2016 yılı başında, Kuzey Carolina eyaletindeki seçim çalışmalarında düzenlediği konuşmaya katılan, Davut Yıldızı takıp, üzerine Müslüman yazan ve "*selam barış için geldim*" yazılı bir tişört giyen bir kadın,

⁵⁰ U.S. Mission to the OSCE, "Ambassador Melanne Vermeer", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://osce.usmission.gov/on-the-annual-evaluation-report-on-gender-equality-and-report-by-the-osce-special-representative-on-gender-issues-ambassador-melanne-vermeer/vermeer/>.

⁵¹ U.S. Department of State, "Catherine M. Russell", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/ei/biog/213845.htm>.

⁵² Maya Rhodan (2016), "President Obama at Women's Summit: This Is What a Feminist Looks Like", *Time*, 14.06.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://time.com/4369002/barack-obama-united-state-of-women-summit/>.

⁵³ Obama White House, "Working together to open the doors of education for girls around the World", Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://obamawhitehouse.archives.gov/letgirlslern>.

⁵⁴ Saira Asher (2019), "Barack Obama: Women are better leaders than men", *BBC*, 16.12.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-asia-50805822>.

⁵⁵ Lucia Graves (2017), "Trump once said women should be punished for abortion. Now, he's making it happen", *The Guardian*, 24.01.2017, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jan/24/trump-once-said-women-should-be-punished-for-abortion-t>.

güvenlik güçlerince salondan atılarak protesto edilmiştir.⁵⁶ Ayrıca, Trump, adaylığı öncesinde de kadınlara yönelik ilginç söylemleriyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Başkan Donald Trump'ın Dışişleri eski Bakanı ve 2016 seçimindeki rakibi Hillary Clinton için “*Görünüşü yok, dayanıklılığı yok, dayanıklılığı olmadığını söyledim ve dayanıklılığına inanmıyorum.*”⁵⁷; Başkan adayı Carly Fiorina için “*Şu yüze bak! Buna oy veren var mı? Bir sonraki Başkanımızın yüzünü hayal edebiliyor musun?*”⁵⁸; Senatör Elizabeth Warren için “*ABD'nin en az üretken Senatörlerinden Sersem (Goofy) Elizabeth Warren'in kötü bir ağzı var.*”⁵⁹ şeklinde cinsiyetçi açıklamaları mevcuttur. Ancak ilerleyen senelerde, Donald Trump, kadınlara saygı duyduğunu da açıklamıştır. Trump, “*Kadınlara değer veriyorum. Kadınlara yardım etmek istiyorum. Kadınlar için başka hiçbir adayın yapamayacağı şeyler yapacağım.*”⁶⁰; “*Medya benden sonra kadınlarda. Vay canına, bu zor bir iş. Kimse kadınlara Donald Trump'tan daha fazla saygı duymuyor.*” şeklinde ifadeler kullanmıştır. Trump'ın kadınlara yönelik söylemindeki olumlu değişikliğin sebebinin ise, geçmişte aşağılayıcı bir tavırla ithamlarda bulunması sonucu adaylığı süresince kadınlar tarafından destek oranının az olmasının yarattığı siyasi kaygılar olabileceği düşünülmektedir.

Bu konuda 45. ABD Başkanı Donald Trump'ın durumu, garip açıklamaları nedeniyle klasik Cumhuriyetçi çizgiden biraz daha farklı olmakla birlikte, bu konuda da genel olarak liberal bir parti olan Demokratların, daha muhafazakâr ve milliyetçi olan Cumhuriyetçilere kıyasla kadın hakları konusunda daha duyarlı ve cesur oldukları rahatlıkla söylenebilir. Kadın hakları konusu özellikle Obama döneminden itibaren Demokratlarda iyice önem kazanmış olup, yeni ABD Başkanı Joe Biden'ın da kabinesinde birçok kritik makama kadınlar arasından atama yapması, Demokratların bu konudaki kararlı duruşunu göstermektedir.

Sonuç

⁵⁶ Amanda Holpuch (2016), “Muslim woman ejected from Donald Trump rally after silent protest”, *The Guardian*, 09.01.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/us-news/2016/jan/09/muslim-woman-ejected-donald-trump-rally-silent-protest>.

⁵⁷ Sophie Tatum (2016), “Trump: Clinton “doesn't have the stamina” to be president”, *CNN*, 27.09.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2016/09/27/politics/donald-trump-hillary-clinton-stamina/index.html>.

⁵⁸ Jessica Estepa (2015), “Donald Trump on Carly Fiorina: “Look at that face!””, *USA Today*, 10.09.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/09/10/trump-fiorina-look-face/71992454/>.

⁵⁹ Emily Crockett & Michelle Garcia (2017), “Why Donald Trump keeps calling Elizabeth Warren “Pocahontas””, *Vox*, 27.11.2017, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.vox.com/2016/5/16/11684776/elizabeth-warren-pocahontas>.

⁶⁰ PBS (2015), “Trump defends debate statements, says “women are tremendous””, 09.08.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.pbs.org/newshour/politics/trump-defends-debate-statements-says-women-tremendous>.

Bu çalışmada, ABD'deki siyasal sistemi neredeyse tamamen domine eden iki büyük partinin temel siyasi farklılıkları analiz edilerek, bu iki parti arasında yaşanan bazı fikir ayrılıkları ele alınmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmada, bilimsel makalelerden, kitaplardan, parti politikaları rehberinden, uluslararası nitelikteki gazetelerden, milletvekili ve parti yöneticilerinin söylemlerinden yararlanılarak; militarizm ve savaflara bakış, uluslararası ilişkilerde tek taraflılık ve çok taraflılık, LGBT hakları, marijuana ve diğer keyif verici maddelere bakış ve kadın hakları konularında ABD'deki Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti politikaları karşılaştırılmıştır.

İzlemiş olduğu siyaset ile “*muhafazakâr-milliyetçi*” olarak adlandırılabilen Cumhuriyetçi Parti, militarizm ve savaflara bakış olarak Demokrat Parti'den daha sert bir siyaset izlemiş, uluslararası ilişkilerde tek taraflılık ve çok taraflılık konusunda “*Amerika'yı Yeniden Büyük Yapalım*” sloganı ile öncelik olarak Amerika'yı almış, LGBT haklarını seçim süresince desteklerken, seçimlerin sonlanmasıyla birlikte önemli kurumlardan LGBT ibaresini kaldırmış ve cinsiyetçi ve azınlıklara yönelik söylemleri ile kadın hakları ve azınlık haklarına yaklaşımdaki hassasiyet bakımından Demokrat Parti'nin gerisinde kalmıştır. Demokrat Parti'nin ise, bilhassa Başkan Barack Obama döneminde Cumhuriyetçiler ile karşılaştırıldığında; militarizm ve savaflara bakış olarak onlardan daha ılımlı politikalar izlemesi, uluslararası ilişkilerde çeşitli antlaşmalar ve işbirlikleri ile çok taraflı bir politikayı benimsemesi, LGBT haklarına verdiği destek, madde bağımlılığı ile daha farklı yollarla etkin mücadele edilmesini savunması ve kadın hakları konusunda tam eşitliği sağlamayı taahhüt etmesi dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla, ele alınan bu beş temel konu üzerinde ana akım partilerinin yaşamış olduğu görüş ayrılıkları, Amerikan siyasetinde önem arz eden politik bölünmelerin varlığına işaret etmektedir. Bu sebepten ötürü, Amerikan siyasetine dair sağlıklı bir analiz yapmak için öncelikle bu konuların titiz bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Bu durumun, yeni seçilen 46. ABD Başkanı Joe Biden döneminde de sürmesi ve ABD'deki iki büyük parti arasındaki ayrımların giderek keskinleşerek devam etmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- 2008 Republican Party Platform, 01.09.2008, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2008-republican-party-platform>.
- 2012 Democratic Party Platform, 03.09.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2012-democratic-party-platform>.
- 2012 Republican Party Platform, 27.08.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2012-republican-party-platform>.
- 2016 Republican Party Platform, 18.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2016-republican-party-platform>.
- *ABC News* (2012), “Transcript: Robin Roberts ABC News Interview With President Obama”, 10.05.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://abcnews.go.com/Politics/transcript-robin-roberts-abc-news-interview-president-obama/story?id=16316043>.
- Advocate.com (2015), “READ: Donald Trump’s Advocate Interview Where He Defends Gays Mexicans”, 28.09.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.advocate.com/election/2015/9/28/read-donald-trumps-advocate-interview-where-he-defends-gays-mexicans>.
- Allen, Jonathan & Kim, Seung Min Kim (2011), “Libya votes Show House divided”, *Politico*, 24.06.2011, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2011/06/libya-votes-show-house-divided-057711>.
- Angell, Tom (2020), “Top Trump Campaign Spokesman: Marijuana Must Be “Kept Illegal””, *Forbes*, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.forbes.com/sites/tomangell/2020/02/19/top-trump-campaign-spokesman-marijuana-must-be-kept-illegal/?sh=4b274105762b>.
- Angell, Tom (2020), “Trump Says Marijuana Makes People “Lose IQ Points” In Secret Recording”, *Forbes*, 19.02.2020, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.forbes.com/sites/tomangell/2020/01/25/trump-says-marijuana-makes-people-lose-iq-points-in-secret-recording/?sh=ce8790549c71>.
- Asher, Saira (2019), “Barack Obama: Women are better leaders than men”, *BBC*, 16.12.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/news/world-asia-50805822>.
- Aydın, Hasan (2019), “Beklentiler ve gerçekler arasında Trump yönetiminin Afrika politikası”, *Anadolu Ajansı*, 28.10.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi:

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/beklentiler-ve-gercekler-arasinda-trump-yonetiminin-afrika-politikasi/1628417>.

- Berkes, Niyazi (1946), *Siyasi Partiler*. İstanbul: Yurt ve Dünya Yayınları.
- CNN (2004), “Bush calls for ban on same-sex marriages”, 25.02.2004, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2004/ALLPOLITICS/02/24/elec04.prez.bush.marriage/>.
- Congress.gov (2009), “H.R. 3590 – Patient Protection and Affordable Care Act”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-bill/3590/>.
- Congress.gov (2019), “H.R. 1585 – Violence Against Women Reauthorization Act of 2019” , Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/1585/text>.
- Crockett, Emily & Garcia, Michelle (2017), “Why Donald Trump keeps calling Elizabeth Warren “Pocahontas””, *Vox*, 27.11.2017, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.vox.com/2016/5/16/11684776/elizabeth-warren-pocahontas>.
- Dao, James (2004), “Same-Sex Marriage Issue Key to Some G.O.P. Races”, *The New York Times*, 04.11.2004, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.nytimes.com/2004/11/04/politics/campaign/samesex-marriage-issue-key-to-some-gop-races.html>.
- Davenport, Kelsey (2020), “Timeline of Nuclear Diplomacy With Iran”, Arms Control Association, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran>.
- De Vogue, Ariane (2016), “Trump: Same-sex marriage is “settled”, but Roe v Wade can be changed”, *CNN*, 15.11.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2016/11/14/politics/trump-gay-marriage-abortion-supreme-court/index.html>.
- Democrats.org, “Women”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://democrats.org/who-we-are/who-%20we-serve/women/>.
- Drabold, Will (2016), “Read the Republican Platform on Same-Sex Marriage, Guns and Wall Street”, *Time*, 18.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://time.com/4411842/republican-platform-same-sex-marriage-abortion-guns-wall-street/>.

- Drug Rehab, “The Republican Party Policies on Substance Abuse”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.drugrehab.com/featured/republicans-substance-abuse-policies/>.
- Estepa, Jessica (2015), “Donald Trump on Carly Fiorina: “Look at that face!””, *USA Today*, 10.09.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2015/09/10/trump-fiorina-look-face/71992454/>.
- Glass, Andrew (2017), “United States invades Grenada, Oct. 25, 1983”, *Politico*, 25.10.2017, Erişim Tarihi: 21.03.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2017/10/25/united-states-invades-grenada-oct-25-1983-244072>.
- Goldmacher, Shane (2016), “Why Trump is so obsessed with generals”, *Politico*, 09.12.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2016/12/trump-generals-cabinet-232396>.
- Goodwin, Ralph R. & Mabon, David W. & Stauffer, David H. (1976), “Foreign Relations of the United States, 1950, The United Nations; The Western Hemisphere, Volume II”, Office of The Historian, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v02>.
- Göktürk, Gökhan (2016), “Siyasal Partilerin Doğuşu: Tarihsel ve Toplumsal Kökenleri”, *Journal of Sociological Studies*, Sayı: 54, ss. 245-273.
- Graves, Lucia (2017), “Trump once said women should be punished for abortion. Now, he’s making it happen”, *The Guardian*, 24.01.2017, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jan/24/trump-once-said-women-should-be-punished-for-abortion-t>.
- Guilford, Gwynn (2016), “Donald Trump’s “support” of LGBT communities in one image”, *Quartz*, 31.10.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://qz.com/823649/donald-trump-unfurled-a-rainbow-flag-with-lgbt-written-on-it-at-a-rally-in-greeley-colorado-to-express-his-so-called-support/>.
- Gwynne, Kristen (2014), “This Republican Congressman Is Trying to Keep the War on Weed Alive”, *Vice*, 28.09.2014, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.vice.com/en/article/exmq9e/this-republican-congressman-is-keeping-reefer-madness-alive-927>.

- Holpuch, Amanda (2016), “Muslim woman ejected from Donald Trump rally after silent protest”, *The Guardian*, 09.01.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/us-news/2016/jan/09/muslim-woman-ejected-donald-trump-rally-silent-protest>.
- Hoover, Pierce (2020), “What is Trump’s Position on Marijuana”, CannaMD, 19.01.2020, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.cannamd.com/what-is-trumps-position-on-marijuana/>.
- Jaeger, Kyle (2019), “Trump Says Drug Prohibition Doesn’t Work During Vaping Meeting”, *Marijuanamoment*, 25.11.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.marijuanamoment.net/trump-says-drug-prohibition-doesnt-work-during-vaping-meeting/>.
- Kulacki, Gregory (2016), “Trump’s Asia Advisors Want to Scrap the “Three Communiques” with China”, *All Things Nuclear*, 07.12.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://allthingsnuclear.org/gkulacki/trumps-asia-advisors-want-to-scrap-the-three-communiques-with-china>.
- Letsch, Constanze (2014), “US drops weapons and ammunition to help Kurdish fighters in Kobani”, *The Guardian*, 20.10.2014, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/20/turkey-iraqi-kurds-kobani-isis-fighters-us-air-drops-arms>.
- *NBC News* (2015), “Trump in 1999:”I am Very Pro-Choice”, 08.07.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.nbcnews.com/meet-the-press/video/trump-in-1999-i-am-very-pro-choice-480297539914>.
- Obama White House, “Working together to open the doors of education for girls around the World”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://obamawhitehouse.archives.gov/letgirlslearn>.
- On The Issues, “Democratic Party on Civil Rights”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: https://www.ontheissues.org/Celeb/Democratic_Party_Civil_Rights.htm.
- *PBS* (2015), “Trump defends debate statements, says “women are tremendous””, 09.08.2015, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.pbs.org/newshour/politics/trump-defends-debate-statements-says-women-tremendous>.

- Pogue, Forrest C. (2020), “George Catlett Marshall”, *Britannica*, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.britannica.com/biography/George-C-Marshall>.
- *Politico* (2016), “Full text: Donald Trump 2016 RNC draft speech transcript”, 21.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.politico.com/story/2016/07/full-transcript-donald-trump-nomination-acceptance-speech-at-rnc-225974>.
- Reno, Annika (2016), “A Look At The Obama Administration’s Legacy On Women’s Rights”, *Global Citizen*, 29.07.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.globalcitizen.org/en/content/white-house-legacy-on-womens-rights/>.
- Republican Views (2015), “Democratic Views on Foreign Aid”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.Republican Views.org/democratic-views-on-foreign-aid/>.
- Republican Views (2015), “Republican Views on Drugs”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.Republican Views.org/republican-views-on-drugs/>.
- Republican Views (2016), “Democratic Views on Gay Rights”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.republicanviews.org/democratic-views-on-gay-rights/>.
- Republican Views (2018), “Democratic Views on Foreign Policy”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.Republican Views.org/democratic-views-on-foreign-policy/>.
- Rhodan, Maya (2016), “President Obama at Women’s Summit: This Is What a Feminist Looks Like”, *Time*, 14.06.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://time.com/4369002/barack-obama-united-state-of-women-summit/>.
- Sokolsky, Richard & Miller, Aaron (2016), “Donald Trump’s Middle East Promises: Can He Keep Them?”, *Carnegie Endowment*, 05.12.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://carnegieendowment.org/2016/12/05/donald-trump-s-middle-east-promises-can-he-keep-them-pub-66346>.
- Stop the Drug War, “The Democratic Platform on Drugs”, 07.09.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: https://stopthedrugwar.org/chronicle/2012/sep/07/democratic_platform_drugs

- Sullivan, Jake (2019), “What Donald Trump and Dick Cheney Got Wrong About”, *The Atlantic*, Ocak-Şubat 2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2019/01/yes-america-can-still-lead-the-world/576427/>.
- Tatum, Sophie (2016), “Trump: Clinton “doesn’t have the stamina” to be president”, *CNN*, 27.09.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://edition.cnn.com/2016/09/27/politics/donald-trump-hillary-clinton-stamina/index.html>.
- *The Guardian* (2016), “Barack Obama says Libya was”worst mistake” of his presidency”, 12.04.2016, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.theguardian.com/us-news/2016/apr/12/barack-obama-says-libya-was-worst-mistake-of-his-presidency>.
- *The Hill*, “Full text of President Obama’s Afghanistan strategy speech”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://thehill.com/full-text-president-obamas-afghanistan-strategy-speech>.
- U.S. Department of State, “Catherine M. Russell”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/ei/biog/213845.htm>.
- U.S. Equal Employment Opportunity Commission, “Equal Pay Act of 1963 and Lilly Ledbetter Fair Pay Act of 2009”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.eeoc.gov/laws/guidance/equal-pay-act-1963-and-lilly-ledbetter-fair-pay-act-2009#:~:text=Equal%20Pay%20Act%20of%201963%20and%20Lilly%20Ledbetter%20Fair%20Pay%20Act%20of%202009,-Issuing%20Authority&text=This%20document%20addresses%20the%20Equal,responsibility%20under%20similar%20working%20conditions>.
- U.S. Mission to the OSCE, “Ambassador Melanne Vermeer”, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://osce.usmission.gov/on-the-annual-evaluation-report-on-gender-equality-and-report-by-the-osce-special-representative-on-gender-issues-ambassador-melanne-vermeer/vermeer/>.
- *U.S. News* (2019), “Trump Tweets in Support of LGBT People to Mark Pride Month”, 31.05.2019, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.usnews.com/news/politics/articles/2019-05-31/trump-tweets-in-support-of-lgbt-people-to-mark-pride-month>.

- Watson, R.T. (2012), “Donald Trump overrules rejection of transgender beauty queen”, *Reuters*, 04.04.2012, Erişim Tarihi: 05.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/article/usa-transgender-pageant-idINDEE83302220120404>.

AVRASYA JEOPOLİTİĞİNİN YENİDEN HAREKETLENMESİNDE KUŞAK YOL İNİSİYATİFİ'NİN ROLÜ

Zehra AYVAZ¹

Jelang RAMADHAN²

Öz: Avrasya, jeopolitik olarak Asya ve Avrupa kıtalarını kapsamakla beraber, bu iki kelimedenden türemiş bir tanımlamadır. Jeopolitika kavramının Uluslararası İlişkiler akademik disiplininde önem kazanmasının ardından, Avrasya'nın da önemi artmıştır. Avrasya'nın jeopolitikayla beraber önemli hale gelmesi, aynı zamanda büyük güçlerin oyun alanına dönmesine neden olmuştur. Rusya için öncelikle kendi coğrafyası olan bu bölge, her zaman önemlidir. Ancak Soğuk Savaş'ı kazanmasından sonra ABD de burayı adeta bir ödül olarak görmüş ve dikkatini (yönünü) kademeli olarak buraya çevirmiştir. Ancak ABD ve Rusya'nın güç ve etkinlik mücadelelerinin ortasında, bu bölgenin bugün yeniden hareketlenmesini sağlayan farklı bir güç de mevcuttur. Bu yeni güç, ABD'nin küresel hegemonyasına meydan okuyan Çin'dir. Bu çalışmada, Çin'in 2013 yılında ilan ettiği ve Avrasya'yı yeniden önemli hale getiren Kuşak Yol İnisiyatifi, Avrasya jeopolitiği bağlamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Jeopolitika, Avrasya, Çin, ABD, Kuşak Yol İnisiyatifi.*

Article Category: Geopolitics/International Relations

Date of Submission: 25.01.2021

Date of Acceptance: 01.02.2021

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD Doktora Öğrencisi.
Email: zehraayvaz61@hotmail.com.

ORCID: 0000-0001-7096-6140.

² Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD Doktora Öğrencisi.

Email: j.ramadhan182@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-9050-4565.

THE ROLE OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE IN THE REGENERATION OF EURASIAN GEOPOLITICS

Abstract: Eurasia is a term derived from the merger of the words Europe and Asia and geopolitically it contains these two continents. The importance of Eurasia increased simultaneously with the increasing weight of Geopolitics in International Relations as an academic discipline. On the other hand, increasing importance of Eurasia has transformed this continent into a playground for major powers. For Russia, which considers Eurasia primarily as its own geography, Eurasia is always important. USA on the other hand perceived Eurasia as a prize after winning the Cold War and gradually turned its attention (direction) into Eurasia. However, there is another power which makes Eurasia regenerated in the midst of American and Russian struggle for power and influence. This new power that challenges the American hegemony is China. In this paper, China's Belt and Road Initiative that was declared in 2013 will be studied within the framework of Eurasian geopolitics.

Keywords: *Geopolitics, Eurasia, China, USA, Belt and Road Initiative.*

Giriş

Jeopolitikanın 20. yüzyılda devletlerin dış politika aracı olarak kullanılmaya başlaması, sömürge mantığının meşrulaştırılmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, coğrafyanın siyasette ne kadar etkili olabileceği de görülmüştür. Bu bağlamda ortaya atılan teoriler, küresel siyasete büyük etki etmiş ve bazı bölgelerin büyük güçlerin mücadele alanına dönüşmesine yol açmıştır. Bu mücadele alanlarından birisi de Avrasya olmuştur.

Avrasya; Asya ve Avrupa kıtalarını kapsayan ve hem coğrafi olarak, hem de nüfus olarak büyük bir alanı kapsamaktadır. Avrasya jeopolitiği, ilk kez Halford Mackinder'in teorisiyle ön plana çıkmıştır. Mackinder'in "*Kara Hâkimiyet Teorisi*" ile birlikte, Asya, Avrupa ve Afrika bir "*dünya adası*" olarak görülmüş ve buranın merkezinin Avrasya olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle, Avrasya ve Avrasya jeopolitiği, hem burada yer alan Rusya için, hem de Rusya'yı hedef alan ABD için uzunca bir süre önemli ve güncel kalmıştır.

Soğuk Savaş'ın sonlanmasının ardından Avrasya'ya ve Avrasya jeopolitiğine verilen önemin artmasında Amerikalı stratejist Zbigniew Brzezinski büyük rol oynamıştır. Brzezinski, Avrasya'yı, Soğuk Savaş'ın ardından ABD'nin adeta kazanmayı hak ettiği bir ödül olarak görmüştür. Bu nedenle, Avrasya, 1990'lardan itibaren yeniden ABD ve Rusya arasında bir güç ve mücadele alanına dönüşmüştür. Lakin 2000'den 2010'lu yıllara kadar, ABD'nin Avrasya politikasında bir gerileme yaşanmıştır. Çünkü bu süre zarfında, ABD'nin hedefinde - öncelikli olarak- Ortadoğu (Körfez Savaşı ve Irak Savaşı) yer almıştır. Bu durum, Avrasya'nın eski önemini kaybettiği düşüncesini oluştursa da, 2010'dan sonra Avrasya jeopolitiği yeniden canlanmıştır. Günümüzde Avrasya ve Avrasya jeopolitiğinde yeniden canlanmanın en önemli sebebi ise Çin'dir.

Çin (resmi ismiyle Çin Halk Cumhuriyeti), 1949'da bağımsızlığını kazanmasının ardından bir önceki yüzyılda sömürge güçleri tarafından ona yaşatılan kötü günlerin izlerini silmeye ve yeni düzene adapte olmaya çalışmıştır. Çinli liderler, bu düşüncüyü "*Çin Rüyası*" olarak dile getirmiş ve Çin'i küresel bir güç yapmak adına çaba sarfetmişlerdir. 2012 yılında Çin Devlet Başkanı olarak göreve başlayan Şi Cinping (Xi Jinping) de, ülkesi adına bu rüyayı gerçekleştirecek olan uzun vadeli stratejik bazı adımlar atmıştır. Bu bağlamda, Pekin tarafından bugün halen yapım aşamaları devam eden ve daha uzun yıllar devam edecek olan Kuşak Yol İnisiyatifi hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Çin'in 2013 yılında tüm dünyaya ilan ettiği Kuşak Yol İnisiyatifi (*Belt and Road Initiative*), aynı zamanda Avrasya'nın günümüzde yeniden önemli hale gelmesinde büyük rol

oynamaktadır. Bu proje, bir ekonomik kalkınma projesi olmasının yanında, özellikle Avrasya’da ABD ve Rusya’nın hegemon güç olma düşüncesine açıktan bir meydan okuma olarak da algılanmaktadır. Bu çalışmada, Çin’den başlayıp Londra’ya kesintisiz ulaşımı hedefleyen, Avrasya jeopolitiğine yeniden hareketlilik kazandıran ve aynı zamanda çağımızın en iddialı kalkınma projesi olan Kuşak Yol İnisiyatifi, Avrasya jeopolitiği perspektifinden ele alınacaktır.

1. Jeopolitika veya Jeopolitik Nedir?

Jeopolitika, en genel anlamıyla “*coğrafyanın siyasete etkisi*” şeklinde bilinmektedir. Kökenleri 19. yüzyıla dayanan ve çoğunlukla emperyal düşüncenin haklılığına hizmet eden Jeopolitika, Uluslararası İlişkiler branşında çok ciddi bir yere sahip olmuştur.³ Jeopolitika, genel itibarıyla uluslararası siyasette yaşanan olayların, coğrafi şartlar da göz önüne alınarak anlamlandırılmaya çalışılmasıdır. Çünkü, coğrafi etkenler, ulusal ve uluslararası politikayı kaçınılmaz olarak ve derinden etkilemektedir. Ulusal ve uluslararası birçok olayda, coğrafya, “*ne*” ve “*neden*” sorularına maruz kalmaktadır. Bu sebeple, Jeopolitika, alınan birçok kararda kilit rol oynayabilmektedir.⁴

“*Jeopolitika*” kavramını ilk defa 1896 yılında İsveçli bir Profesör olan Rudolf Kjellen kullanmıştır. Kjellen, bu kavramı ilk defa bu tarihte kullandıktan sonra, 1916-1917 yılları arasında bir dergide (*Yemer*) üzerinde çalışıp geliştirmiş ve daha sonra uluslararası kamuoyuna ilan etmiştir.⁵ Ancak kavram, çok daha sonraları akademik bir uğraş olarak devletlerin ilgisini çekmiş ve üniversitelerde, coğrafi enstitülerde (kurumlarda) ve birçok yerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönem, aynı zamanda sömürge anlayışının dünya üzerinde hüküm sürmeye başladığı zaman dilimidir. Bununla birlikte, Coğrafya da bir bilim dalı olarak yükseltilmiştir. Öyle ki, Coğrafya branşının devletlerin dış politika üzerindeki etkisi büyük önem kazanmış ve bu konuya ağırlık veren önemli teorisyenler (Alfred Mahan, Halford Mackinder, Friedrich Ratzel, Rudolf Kjellen, Karl Haushofer, Nicholas Spykman ve George Kennan) ortaya çıkmıştır.⁶

Jeopolitikanın önem kazanmasından sonra farklı teorisyenlerin ortaya koyduğu teoriler, dünyanın bazı bölgelerini ön plana çıkarmıştır. Bu teorisyen ve teorilere bakacak olursak;

³ Michael G. Roskin & Nicholas O. Berry (2015), *Uluslararası İlişkiler*, Çeviren: Özlem Şimşek, 2. Baskı, Ankara: Adres Yayınları, s. 110.

⁴ Tim Marshall (2020), *Coğrafya Mahkumları*, Çeviren: Mert Doğruer, 5. Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınevi, s. 8.

⁵ Cezmi Sevgi (1988), “Jeopolitik ve Jeostratejinin Tarihsel Gelişimi Açısından Türkiye’nin Stratejik Konumu”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt 4, Sayı: 1, s. 214.

⁶ Semra Rana Gökmen (2010), "Geopolitics And The Study Of International Relations", Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 8.

Halford Mackinder'in "*Kara Hâkimiyet Teorisi*" ve Nicholas Spykman'ın "*Kenar Kuşak Hâkimiyet Teorisi*", özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletlerin ilgilerini yeni bir coğrafyaya yöneltmesine yol açmıştır. Bu coğrafya, hiç şüphesiz Avrasya'dır. Mackinder'in Kara Hâkimiyet Teorisi ile ortaya koyduğu "*Heartland*" (Kalpgah) kavramı, 20. yüzyılda Avrasya'nın önemli hale gelmesine ve büyük güçlerin hegemonya alanına dönmesine yol açmıştır. Avrasya jeopolitiği, bu nedenle uzunca bir süre önemini korumuş ve halen de korumaktadır.

2. Avrasya Jeopolitiği ve Önem Kazandığı Dönemler

"Avrasya" (*Eurasia*) terimi, Avrupa ve Asya kıtalarını ifade etmekle birlikte, bunların ilk hecelerinden doğmuştur. Avrasya, iki kıtanın tamamını temsil ederek, aynı zamanda büyük bir coğrafi alanı ve nüfusu kapsamaktadır.⁷ Avrasya terimi, ilk kez Prusyalı Aleksander von Humbold tarafından kullanılarak literatüre kazandırılmıştır. Daha sonra Viyanalı yerbilimci Eduard Suess, çok eskiden dünya üzerinde yer alan bir karanın ismi olduğunu öne sürerek, Avrasya'yı ön plana çıkarmıştır.⁸

20. yüzyıla gelindiğinde, ulaşım noktasında yaşanan ilerleme sayesinde, yollar (demir ve kara) daha donanımlı hale gelmiştir. Bu sebeple, önceden olduğu gibi denizlerde başarılı olan -Alfred Mahan'ın Deniz Hâkimiyeti Teorisi'ne göre- güçlerin değil, kara üzerinde başarı sağlayabilenlerin daha güçlü ve liderliğe yükselebileceği kabul edilmiştir. Bir diğer ifadeyle, karalar üzerinde kontrol/hâkimiyet sağlayan güçlerin, denizlerde kontrol sağlayanlardan daha avantajlı olduğu kabul edilmiştir. Bu noktada, Halford Mackinder, Kara Hâkimiyet Teorisi'ni ortaya koymuştur. Mackinder'e göre, üç kıta (Asya, Avrupa, Afrika) "*dünya adası*"nı oluşturmaktadır. Bu adanın merkezi ise, Volga ve Ural arasında yer alan bölge olarak kabul edilmektedir. Bahsi geçen bu yer, Avrasya olarak nitelendirilmiştir. Avrasya, bu ana kıtanın "*Heartland*"i yani "*Kalpgah*"ı olarak kabul edilmiştir.⁹ Mackinder, bu düşüncelerini *Tarihin Coğrafya Mihveri* adlı eserinde dile getirmiştir. Yine burada ifade ettiğine göre, merkezin dışında kalan yerler de önemlidir ve bu yerler merkezin etrafında onu çevreleyen kuşakları oluşturmaktadır. Bu kuşaklar; Almanya, Avusturya, Balkanlar, Türkiye, İran Pakistan, Hindistan ve Çin'i kapsayan "*İç Kenar Kuşak*" ve İngiltere, kuzeybatı Afrika, Avustralya, ABD ve Kanada'yı kapsayan "*Dış Kenar Kuşak*"tan oluşmaktadır.¹⁰

⁷ Adem Özder (2014), "Avrasya Kavramı ve Önemi", *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 2, s. 66.

⁸ Ömer Göksel İşyar (2018), *Avrasya ve Avrasyacılık*, 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, s. 1.

⁹ A.g.e., s. 2.

¹⁰ İsmail Hakkı İşcan (2004), "Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teoriler ve Çağdaş Yansımaları", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 2, s. 55.

Mackinder, bu teorisi ile Kalpgah'a hâkim olacak gücün dünyayı kontrol edebileceğini öne sürmüştür. Çünkü Avrasya, enerji kaynakları bakımından da bir merkez niteliğindedir. Ancak Mackinder, teorisinde ele aldığı merkez bölgeyi, yani Avrasya'yı, gelişen şartlara göre birkaç kez genişletmiştir.¹¹ Mackinder'in teorisi o dönemde o kadar büyük ses getirmiştir ki, onun bu görüşlerinden etkilenen Karl Houshofer, Almanya için dünya hâkimiyetini getirecek "*Alman Avrasyası*" isimli bir fikir geliştirmiş ve Almanya'nın Avrasya üzerindeki emellerini ön plana çıkarmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nda büyük bir yenilgi yaşayan Almanlar, hedefledikleri gibi Urallara kadar ulaşamamışlardır.¹² Buradan da anlaşılacağı gibi, Mackinder'in teorisini ve dünya hâkimiyetini gerçekleştirmeyi arzulayan ve hegemonya peşinde koşan güçler için, Avrasya, daima bir çıkış noktası olmuştur.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, Avrasya yeniden gündeme gelmiş ve Avrasya jeopolitiği yıllar sonra bir kez daha önem kazanmıştır. Avrasya'nın bu dönemde önem kazanmasının sebebi ise, Amerikalı ünlü stratejist Zbigniew Brzezinski'nin Avrasya hakkında ifade ettiği düşüncelerdir. Brzezinski, bu düşüncelerini *Büyük Satranç Tahtası* isimli eserinde dile getirmiştir. Brzezinski'ye göre; Avrasya jeopolitik açıdan adeta bir ödüdür ve bu ödülü savaşın kazananı olarak ABD hak etmiştir. Yıllarca Avrasya'da yer alan güçler, bölgesel güç olma adına birbirleriyle savaşmışlar ve dünyayı ilgilendiren meseleler buradaki güçlerce belirlenmiştir. Ancak artık Avrasya dışından bir güç olan ABD burada üstün ve lider bir güçtür ve bu gücün küresel liderliği Avrasya'da kuracağı hâkimiyete bağlıdır.¹³ Bununla birlikte, ABD, Avrasya'da elde edeceği üstünlükle, uluslararası sistemde onun yerini alma düşüncesine sahip olan diğer bazı güçlerin bu düşüncelerini engellemeyi de amaçlamıştır. Çünkü Brzezinski'ye göre, Avrasya; Rusya, Avrupa, Hindistan ve Çin'in tamamını içermektedir. Bu nedenle, Avrasya hem en büyük kıta, hem de jeopolitik mihenk taşıdır. Dünya enerji kaynaklarının çoğunu, büyük ekonomileri ve ayrıca içerdiği devasa nüfus ile düşünüldüğünde, Avrasya, her bakımdan önemlidir.¹⁴ Bu çerçeveden bakıldığında, Brzezinski, ülkesi ABD'ye, Atlantik ötesinde ve merkezinde Avrasya olan bir süpergüç olmayı önermiştir.¹⁵

Brzezinski'nin bu eserinin yayınlamasından sonra, Avrasya jeopolitiği, Soğuk Savaş'tan sonra yeniden önemli hale gelmiştir. Avrasya, öncelikli olarak ABD'nin ve burada ev sahibi

¹¹ İsmail Hakkı İşcan (2004), "Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teoriler ve Çağdaş Yansımaları", s. 2.

¹² A.g.e. s. 2.

¹³ Zbigniew Brzezinski (2005), *Büyük Satranç Tahtası*, Çeviren: Yelda Türedi, İstanbul: İnkılap Yayınları, s. 25.

¹⁴ İsmail Hakkı İşcan (2004), "Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teoriler ve Çağdaş Yansımaları", s. 4.

¹⁵ Barış Adıbelli (2008), *Avrasya Jeopolitiğinde Büyük Oyun*, 1. Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, ss. 21-22.

olduğunu düşünen Rusya'nın oyun alanına dönüşmüştür. Rusya, temel stratejisi olarak, ABD'yi Avrasya'dan uzak tutmayı hedeflemiştir. Nitekim Moskova, bu düşüncesini “Avrasyacılık” olarak adlandırmıştır. Avrasyacılık kavramı, temel olarak Rusya'nın 20. yüzyıldan itibaren Avrasya bölgesini kontrol altına almak için izlediği stratejiyi ifade etmektedir. Tarihi arka planına bakıldığında, Rus dış politikasında Avrasyacılık politikasının kökenlerinin I. Petro dönemine kadar uzandığı görülmektedir. Ancak bu politika, 1920'den sonra daha sistematize edilerek, Rusya için önemli bir dış politika unsuru haline getirilmiştir. “Klasik Avrasyacılık” olarak adlandırılan bu politika, temelde Rusya için adeta bir kimlik tanımlamasını ifade etmektedir. Bu düşünce biçimi, Rusların Batı'dan ziyade Doğu/Asya kimliğine ait oldukları fikrine sahiptir.¹⁶ Dolayısıyla, Avrasyacılık, Rusya için adeta bir “ev” anlamı taşımaktadır. Bu nedenle, Moskova, evini korumak ve dış güçleri buradan uzak tutmak istemektedir. Bu sebeple de, ABD'nin bahsettiği “ödül” fikri, Rusya için esaslı bir tehdittir. Bu nedendir ki, Brzezinski'nin Avrasya'yı Amerikan imparatorluğunun merkezine koyan yeni teorisinden sonra, Rus jeopolitikçi Aleksandr Dugin de epey ses getiren “Yeni Avrasyacılık” teorisini ortaya koymuştur.

Aleksandr Dugin, 1 Ocak 2001 tarihli “Avrasya Manifestosu”nda, Yeni Avrasyacılık fikrine açıklık getirir. Bu bağlamda, dünya üzerinde yaşanan olaylar göz önüne alındığında, Avrasyacılık'ın Rusya için gerekliliğine vurgu yapar.¹⁷ Dugin'in yeniden ele aldığı Avrasyacılık kavramı, Mackinder'in kara ve deniz hâkimiyet teorileri arasındaki zıtlıktan faydalanmaktadır. Öyle ki, bu zıtlığın ABD ve Rusya arasında yer alan mücadelede var olduğuna atıf yapmaktadır. Bununla beraber, Dugin, Batı'ya (Atlantik bloku) karşı alternatif bir blok oluşturulması gerektiğini ve bunun da merkezinde Rusya'nın olduğu, ancak alt birimlerinde farklı devletlerin (Avrupa'da Almanya, Pasifik'te Japonya, güneyde İran) oluşturacağı çeşitli imparatorluklar vasıtasıyla gerçekleşebileceğini savunmuştur.¹⁸

1990'dan sonra yeniden yükselen Avrasya'nın merkezinde yine ABD ve Rusya yer almışlardır. Ancak değişen uluslararası konjonktür, bu ilgi ve ideoloji karşıtlığının azalmasına yol açmıştır. Zira ABD'nin 2000'lerdeki ilgi odağı neredeyse tamamen Ortadoğu olmuştur. Başta Körfez Savaşı ve Irak Savaşı ile yaşanan Irak'ın işgali olmak üzere bölgede yaşanan gelişmeler, ABD'nin 2010'lu yıllara kadar bir hayli vaktini almıştır. Ancak ABD'nin Avrasya

¹⁶ Salih Yılmaz (2015), “Yeni Avrasyacılık ve Rusya”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı: 34, ss. 112-113.

¹⁷ Alaeddin Yalçınkaya (2010), “Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ve Dugin'in Yeni Avrasyacılık Önerileri”, içinde *Orta Asya ve Kafkasya: Rekabatten İşbirliği'ne* (editör: Tayyar Arı), Bursa: MKM Yayıncılık, s. 268.

¹⁸ Selim Kurt (2019), “Dugin'in Avrasyacılık Anlayışında Türkiye'nin Yeri”, *Güvenlik Stratejileri*, Cilt 15, Sayı: 31, s. 427.

jeopolitiğine verdiği önem, 2010'dan sonra yeniden canlanmıştır. Fakat bu sefer, bu canlılığın sebebi Rusya'dan ziyade başka bir güçtür. Bu güç, daha önce Brzezinski'nin de Avrasya tanımlaması içinde yer alan ve aynı zamanda 2000'den sonra hızlı bir yükselişe geçerek küresel bir güce dönüşen Asya-Pasifik'in devasa ekonomisi Çin'dir. Çin, 2013 yılında tüm dünyaya ilan ettiği “*Bir Kuşak Bir Yol*” (*One Belt One Road*) veya güncel kullanılan ismiyle “*Kuşak Yol İnisiyatifi*” (*Belt and Road Initiative*) ile, Asya'dan Avrupa'ya kesintisiz bir ulaşım ağı oluşturmayı ve bu sayede bu bölgedeki ticareti geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda, Pekin, özellikle yakın coğrafyasında, yani Avrasya'da yer alan farklı ülkelerle birçok farklı düzeyde işbirliği geliştirmeyi hedeflemiştir.

Bununla birlikte, Çin'in hız kesmeyen yükselişi ve Avrasya'daki artan ekonomik ve siyasi etkisi, bu süreci tedirginlikle izleyen ABD'nin de dikkatinden kaçmamaktadır. Öyle ki, “*Kuşak-Yol Girişimi/Projesi olarak ifade edilen proje, bir yandan uluslararası sistemi ekonomik ve politik boyutta etkileme kapasitesine sahip olma, diğer yandan da ABD'nin küresel hegemonyasına bir meydan okuma anlamına gelmektedir.*”¹⁹ Bu nedenle, Kuşak Yol İnisiyatifi, Avrasya'nın yeniden bir güç mücadele alanına dönmesinde itici güç olmuştur. Kara ve deniz olmak üzere iki aşamadan oluşan projenin özellikle “*kara*” ayağı, Avrasya'nın önemine vurgu yapmaktadır. Proje kapsamında oluşturulan ekonomik koridorlar ise -proje kapsamında altı farklı ekonomik koridor mevcuttur-, bölge ülkelerinin kalkınması açısından umut ışığı niteliği taşımaktadır.

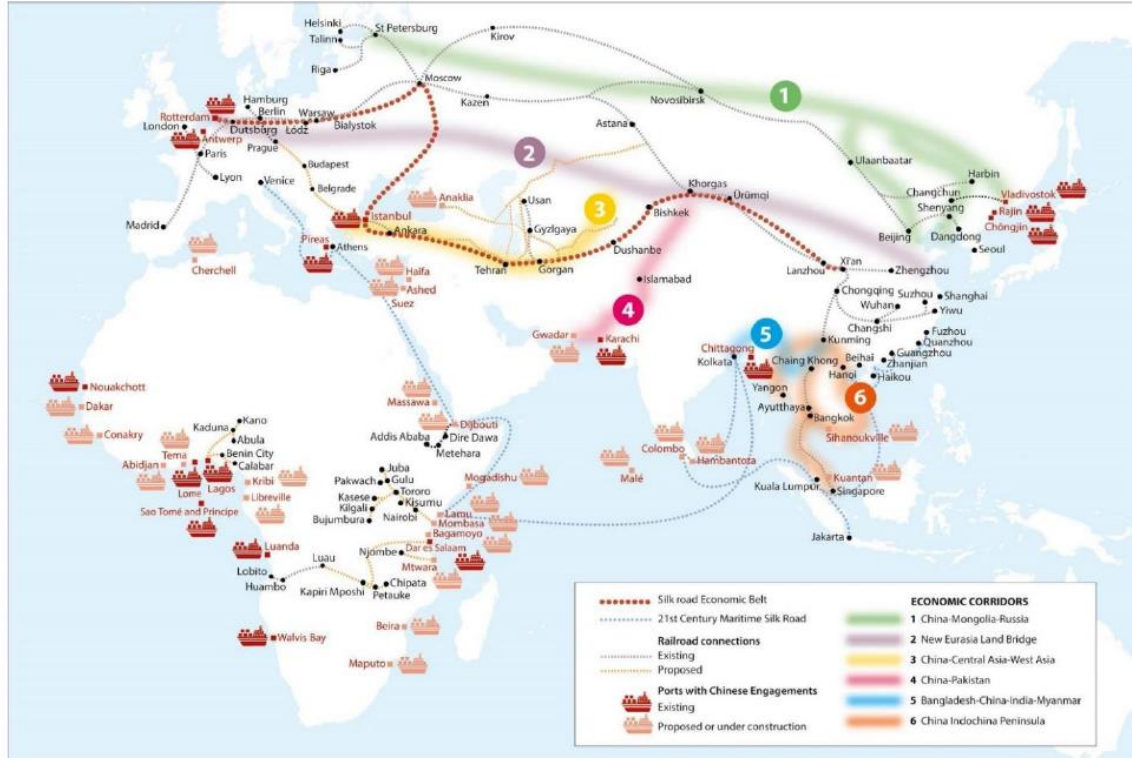
2.1. Kuşak Yol İnisiyatifi

2000'li yıllardan sonra kendini tamamen uluslararası sisteme ve sermayeye açan Çin, günümüzün en önemli küresel aktörleri arasına girmeyi başarmıştır. Bugün dünya nüfusunun önemli bir bölümüne evsahipliği yapması ve hızla büyüyen ekonomisiyle, Pekin, artık küresel bir aktör olarak uluslararası sistemde kendisine kalıcı bir yer edinmiştir. Ancak bunun yanında, Çin, 2013 yılında açıkladığı ve 21. yüzyılın en iddialı kalkınma projelerinden biri olan Kuşak Yol İnisiyatifi ile dünya siyasetinin geleceğine de yön vermek istemektedir. İlan ettiği bu proje çok geniş bir coğrafyayı içine almakla beraber, birçok ülke ile işbirliğini gerektirmektedir. Kuşak Yol İnisiyatifi'ni, kökleri çok eskiye dayanan ve ticaretin merkezi olan tarihi “*İpek Yolu*”nun günümüz dünyasının şartları ile yeniden canlandırılması ya da başka bir ifade ile “*Yeni İpek Yolu Projesi*” şeklinde de tanımlayabiliriz (Türkiye'de bu proje

¹⁹ Kadir Ertaç Çelik & Mehmet Seyfettin Erol (2019), “Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD'nin İran Politikasının Analizi”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı: 2, s. 14.

daha çok bu isimle lanse edilmiştir). Geniş kapsama sahip olan Kuşak Yol İnisiyatifi'nin genel görünümü ve yol güzergahları şu şekildedir:

Harita I: Kuşak Yol İnisiyatifi²⁰

1949'dan sonra farklı dönemlerde farklı ekonomik politikalar benimseyen Çin Halk Cumhuriyeti, asıl ekonomik büyümesini piyasa ekonomisinin faziletini kabul ederek buna uygun politikalar geliştirdiği Deng Xiaoping döneminde, yani 1979'dan sonra gerçekleştirmiştir. Bu dönemde, Çin, içerisinde bulunduğu olumsuz durumu değiştirmek amacıyla dünyaya açılmaya karar vermiş ve “Açık Kapı Politikası”²¹ni (*open door policy*) hayata geçirmiştir. Nitekim Çin, 1979'dan önce ihracat hacminde dünya sıralamasında 32. sırada yer alırken, bu politika ile beraber büyük bir ilerleme kaydederek, on yıl içinde dünyanın en büyük 13. ihracatçısı konumuna yükselmiştir. Çin'in ekonomik büyümesi, daha sonraki yıllarda da ivmeli şekilde devam etmiştir.²¹ Deng Xiaoping'in “Açık Kapı Politikası” ile başlayan bu büyüme hareketi, 1997 yılındaki vefatına kadar kesintisiz devam etmiş ve Çin'e büyük bir ilerleme kaydettirmiştir. Bu bağlamda, Çin, 1980 yılında Uluslararası Para Fonu'na (*International Monetary Fund-IMF*) Tayvan'ın yerine üye olmuştur. Bu üyelik de,

²⁰ OECD, “China's Belt and Road Initiative in the Global Trade, Investment and Finance Landscape”, Erişim Tarihi: 10.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/finance/Chinas-Belt-and-Road-Initiative-in-the-global-trade-investment-and-finance-landscape.pdf>.

²¹ Jin Wei Shang (1995), “The Open Door Policy and China's Rapid Growth: Evidence from City-Level Data”, içinde *Growth Theories in Light of the East Asian Experience* (editörler: Takatoshi Itō & Anne O. Krueger), NBER-East Asia Seminar on Economics, Cilt 4, Chicago: University of Chicago Press, s. 75.

Çin'in ekonomik büyümesine olumlu manada sirayet etmiştir. Çin'in hızlı ilerleyişinin ve ekonomik büyümesinin bir diğer önemli dönüm noktası, girişimlerini daha önce başlattığı ve 2001 yılında nihayete erdirdiği Dünya Ticaret Örgütü (*World Trade Organization-WTO*) üyeliğidir.²² Çin, bu üyeliklerle beraber katılmış olduğu uluslararası ekonomik sisteme katkılara sağlayarak, 2000'lerden sonra izlediği dış politika anlayışı ile hem ekonomik olarak büyümeye devam etmiş, hem de uluslararası alanda siyasi olarak konumunu güçlendirmiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti, 2000'li yıllardan sonra izlediği politikanın bir gereği olarak, öncelikle komşularıyla yakın ilişkiler kurmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda çalışmalara başlayan Çin hükümeti, komşuları ile gerçekleştirmek istediği olumlu ekonomik ilişkileri bir adım öteye taşıyarak, küresel anlamda da büyük bir etki uyandıracak olan Kuşak Yol İnisiyatifi'ni 2013 yılının Eylül ayında ilan etmiştir.²³ 2013 yılında, Çin Devlet Başkanı Şi Ciping, Asya turu kapsamında Kazakistan'da Nazerbayev Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği konuşmada, "*Tek Kuşak*" ismi ile projenin kara ayağını ilan etmiştir. Aynı tur kapsamında Endonezya'da (Cakarta) milletvekillerine yaptığı konuşma sırasında ise, "*Tek Yol*" olarak projenin deniz ayağını açıklamıştır. Daha sonra, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi tarafından (üçüncü genel oturum sonrası) iki aşama birleştirilerek "*Kuşak-Yol*" olarak ifade edilmiştir. Aynı zamanda, bu aşamada projeye "*resmi devlet stratejisi*" statüsü de kazandırılmıştır. Projeyi gerçekleştirme planı ise 14 Mart 2014 tarihli Hükümet Çalışma Raporu'nda yer almıştır.²⁴ Böylece, birçok anlamda günümüz ve geleceğin dünyasını şekillendirecek olan Kuşak Yol İnisiyatifi'nin temelleri atılmıştır.

Projede, üç kıtadan (Asya Avrupa, Afrika) yaklaşık olarak 65 ülke aktif rol oynamaktadır. Bunun yanında, dolaylı olarak projeye dahil olan ülkelerle beraber bu sayı daha da artmaktadır.²⁵ Çin'in yanında Moğolistan, Rusya ve Avrasya bölgesinden birçok ülkenin de dahil edildiği proje için 2030 yılına kadar Asya'nın altyapı yatırımları için 26 trilyon dolara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.²⁶ Projenin içeriğinde ise, öncelikli olarak, demiryolu, otoyol ve altyapı yatırımları yer almaktadır. Bu sayede, Çin'den kalkan bir yük treni, karayolu

²² Mevlüdiye Şimşek (2005), "Çin Halk Cumhuriyeti nin Dünya Ticaret Örgütüne (WTO) Üyeliğinin Ekonomik Etkileri ve Çin in Geleceğine İlişkin Senaryolar", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt 12, Sayı: 2, ss. 78-79.

²³ Sajjad Hosain & Saddam Hossain (2019), "One Belt One Road Initiative: A Revolution on Regional and Global Development", *Journal of Sustainable Development Studies*, Cilt 12, Sayı: 2, s. 121.

²⁴ Anıl Çağlar Erkan & Ayça Eminoğlu (2019), "Grand Strateji Olarak Kuşak ve Yol İnisiyatifinde Arktik: Kutup İpekyolu'nun Çin-Rusya Enerji İş Birliğindeki Rolü", *Akdeniz İİBF Dergisi*, Cilt 19, s. 149.

²⁵ Kuşak ve Yol (The Belt and Road), "Projeye Dahil Olan Ülkeler, Kuşak ve Yol İnisiyatifi Ekonomi ve Kültür Derneği", Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <http://www.kusakveyol.org/>.

²⁶ "China's Belt and Road Initiative in the Global Trade, Investment and Finance Landscape", OECD, 2018, Erişim Tarihi: 10.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/finance/Chinas-Belt-and-Road-Initiative-in-the-global-trade-investment-and-finance-landscape.pdf>.

ile Avrupa'ya (projede son nokta Londra'dır) kesintisiz ulaşacaktır. Proje kapsamında enerji nakilleri de yer almaktadır. Bu nedenle, yine projeye dahil olan devletler arasında enerji koridorlarının oluşturulması da hedeflenmiştir.

Çin, bu projeyi ilan ettikten sonra, projeyi kademeli olarak gerçekleştirmek amacıyla bir fon kurarak, bu fona yaklaşık olarak 40 milyar dolar kaynak ayırmıştır. Bununla birlikte, 50 milyar dolar civarında bir yatırım ile Asya Altyapı Yatırım Bankası'nı kurmuştur. Çin, bu banka vasıtasıyla, işbirliğini hedeflediği gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler için yaklaşık 1 trilyon dolarlık hükümet fonu ayırmıştır.²⁷ Çin, Kuşak Yol İnisiyatifi ile beraber kuşkusuz 1949'dan beri en iddialı projesini başlatmıştır. Nitekim Çin'in Kuşak Yol İnisiyatifi ile ilgili düzenlediği toplantı ve zirveler de bunu göstermiştir.

Kuşak Yol İnisiyatifi ile birlikte özellikle bazı güzergâhlar ön plana çıkmıştır. Bu güzergâhlar, projenin “*Ekonomik Koridorları*” olarak adlandırılmaktadır. Bu koridorlardan üçü, “*Kuşak*” (kara) üzerindeki hattı oluşturmaktadır. Diğerleri ise, projenin deniz ayağını oluşturan “*Yol*” kısmına ait koridorlardır.²⁸ Bu koridorların geçtiği toplam 71 farklı ülke mevcuttur. Ekonomik koridorlar şu şekildedir: 1-) Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru (*The New Eurasia Land Bridge Corridor*), 2-) Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru (*The China-Mongolia Economic Corridor*), 3-) Çin-Orta Asya-Batı Asya Ekonomik Koridoru (*The China-Central Asia-West Asia Economic Corridor*), 4) Çin-Hindçini Yarımadası Ekonomik Koridoru (*The China-Indochina Peninsula Economic Corridor*), 5-) Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (*The China-Pakistan Economic Corridor*), 6-) Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Ekonomik Koridoru (*The Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor*).²⁹

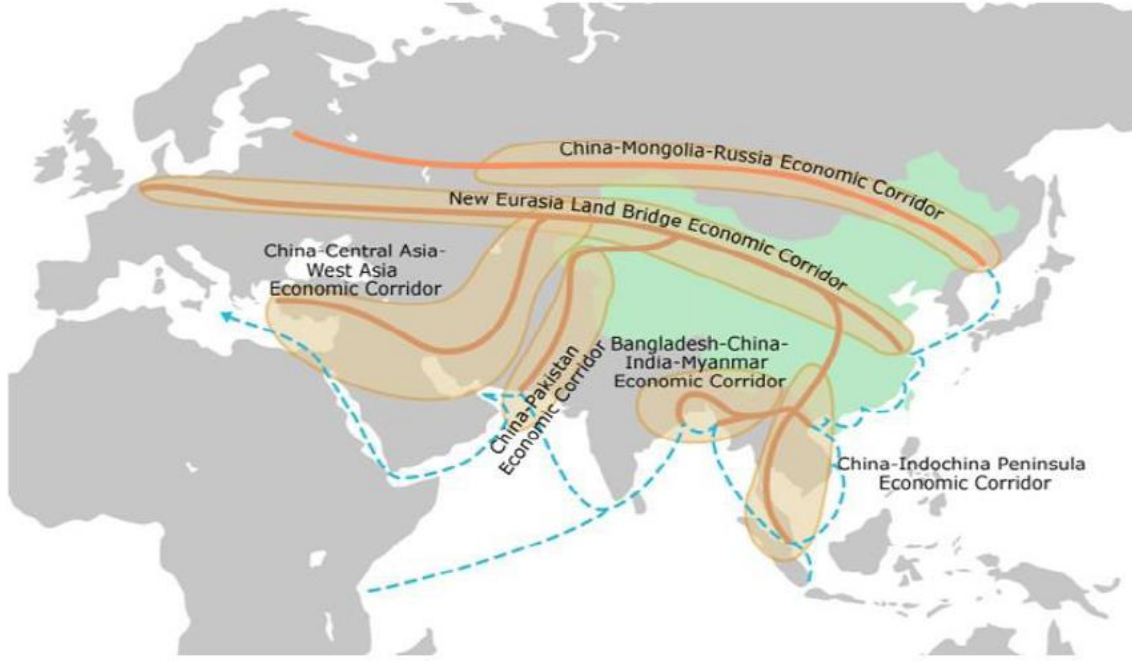
Harita II: Kuşak Yol İnisiyatifi'nin Ekonomik Koridorları³⁰

²⁷ Kuşak ve Yol (The Belt and Road), “Projenin Finansmanı”, Erişim Tarihi: 01.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.kusakveyol.org/>.

²⁸ Sezgin Kaya & Agil Mammadzade (2019), “Çin'in Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleriyle İlişkilerinin Akıllı Güç Kavramı Bağlamında Analizi”, *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 1, s. 45.

²⁹ OBOReuropa, “Belt and Road Europe”, Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>.

³⁰ Lehman Brown International Accountants, “Belt and Road Initiative”, Erişim Tarihi: 05.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.lehmanbrown.com/wp-content/uploads/2017/08/The-Belt-and-Road-Initiative.pdf>.

2.2. Kuşak Yol İnisiyatifi ve Ekonomik Koridorlar

Kuşak Yol İnisiyatifi'nin özellikle “*Kuşak*” kısmı, Avrasya jeopolitiği açısından çok önemlidir. Zira projenin ana hattı diyebileceğimiz koridorlar bu kısımda yer almaktadır. Böylece, Avrasya ön plana çıkmaktadır. Projenin en önemli koridorunu oluşturan Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru ile Avrasya bölgesi ekonomik olarak kalkınırken, Avrasya jeopolitiğine de hareketlilik kazandıracaktır. Kuşak Yol İnisiyatifi'nin kara kısmıyla da, Çin, bölgedeki ekonomik olarak geri kalmış ülkeleri sisteme dahil etmeyi ve bu bağlamda birçok farklı ülkeden geçerek birçok farklı noktaya ulaşmayı, bunun yanında alternatif yollarla Çin ticaretini de geliştirmeyi hedeflemektedir.³¹

2.2.1. Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru

Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru, Kuşak Yol İnisiyatifi'nin en iddialı kısımlarındandır. Kazakistan-Rusya-Beyaz Rusya üzerinden Çin (Lanzhou) ile Avrupa (Brest) arasında kesintisiz demiryolu ulaşımını kapsamaktadır. Bu koridor ile, ticaretin hızlandırılması ve deniz ticareti karşısında rekabetin artırılarak, gümrük denetim işlemlerinin basitleştirilmesi hedeflenmiştir. Koridor kapsamında yer alan ülkelerdeki altyapı ve otoyol yatırımları, Çin'in öncelikli hedeflerini oluşturmuştur.³² Rusya'nın bu koridorda olması ve Çin

³¹ Bülent Güner (2018), “OBOR Girişimi'nin Coğrafyası”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 37 (Ocak 2018), s. 117.

³² OBOREurope, “Belt and Road Europe”, Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>.

ile yapacağı işbirliği de proje açısından çok önemlidir. Çünkü Çin, bu sayede Rusya'yı karşısına almak yerine yanına almayı tercih etmektedir ki, Batı karşısında siyasi ve ekonomik olarak dışlanan Rusya için de bu avantajlı bir durumdur.

2.2.2. Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru

Kuşak Yol İnisiyatifi'nin bir diğer önemli ekonomik koridoru Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru'dur. Bu koridorun fikri altyapısı, 11 Eylül 2014 tarihinde, Duşanbe'de ilk kez gerçekleşen Çin-Moğolistan-Rusya Zirvesi'nde Çin Devlet Başkanı Şi Cinqing'in önerisiyle ortaya atılmıştır. Daha sonra 2016'nın 24 Ekim'inde Taşkent'te gerçekleşen Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi'nde, üç ülke, ortak paydada buluşmuştur. Ekonomik koridorla birlikte, bu ülkeler arasında başta ticaret olmak üzere mal ve hizmetlerin rekabetini sağlama, ulaşımın sınır ötesinde rahatça sağlanması ve altyapı işbirlikleri hedeflenmiştir.³³ Aradaki bağlar sayesinde yaklaşık olarak 30'dan fazla işbirliği anlaşması hedeflenmiştir. Bunun yanında, Çin tarafı, yaptığı açıklamada, bu üçlü işbirliği ve oluşturulacak olan ekonomik koridorla, Çin'in Kuşak Yol İnisiyatifi, Rusya'nın Trans-Avrasya Koridoru ve Moğolistan'ın Bozkır Yolu projelerinin temel alınarak işbirliğine girildiğini ifade etmiştir.³⁴ Bu sebeple, Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru projenin kara ayağı için çok önemlidir.

2.2.3. Çin-Orta Asya-Batı Asya Ekonomik Koridoru

Bu koridor, Kuşak Yol İnisiyatifi'nin ana hatlarından birini oluşturmaktadır. Koridorla beraber, Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, İran ve Türkiye'yi kapsayan bir alanda ekonomik işbirliği hedeflenmiştir. Aynı zamanda, bu ekonomik koridor ile tüm ekonomileri birbirine, Çin'e ve en nihayetinde Avrupa'ya bağlamak hedeflenmiştir. Bu koridorda altyapı, ulaşım, otoyol yatırımlarının yanında, enerji ve enerji yolları yatırımları da ön plana çıkmaktadır.³⁵

Kuşak Yol İnisiyatifi'nin yanında, bu koridor, Çin'in Orta Asya politikaları ve dolayısıyla Avrasya politikası bakımından da çok önemlidir. Çünkü Çin, ekonomik ve işbirliği ile yumuşak güç temelinde burada yer alan ülkelerle yaptığı işbirlikleri sayesinde aradaki bağları güçlendirirken, ABD'yi de bölgeden uzak tutmuş olacaktır. ABD'nin 2001'den sonra Afganistan üzerinden bölgeye yayılma ideolojisine o dönem sessiz kalmış gibi görünse de,

³³ Serdar Yılmaz (2020), "Bir Kuşak Bir Yol Projesinin İktisadi Kapasitesi ve Çin Tarafından Uygulanan Borç Diplomasisi", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 24, s. 638.

³⁴ Bahtiyar Abdülkerimov (2016), "Ekonomik Koridor Oluşturulmasına İlişkin Anlaşma İmzalandı", *Anadolu Ajansı*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: [https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ekonomik-koridor-olusturulmasına-iliskin-anlasma-imzalandi/596787](https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ekonomik-koridor-olusturulmasına-iliskin-anlasma-imzalandi).

³⁵ OBOReuropa, "Belt and Road Europe", Erişim Tarihi: 04.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>.

Çin, aslında bu projeler ile ABD'nin bölge dışında kalmasını hedeflemektedir. Nitekim Çin, bölgede ekonomik işbirliği üzerinden nüfuzunu oldukça arttırmakta ve etki alanını genişletmektedir.³⁶ Başka bir ifade ile, bu proje sayesinde, Çin, “Avrasya anakarasını en azından ekonomik bakımdan bütünleştirmeyi sağlayacak”³⁷ ve bu bağlamda bölgeye hareketlilik kazandıracaktır.

2.2.4. Çin-Hindicini Yarımadası Ekonomik Koridoru

Bu ekonomik koridorda yer alan ülkeler; Malezya, Kamboçya, Myanmar, Laos, Tayland ve Vietnam'dır. Bu nedenle, Çin, bu koridor ile özellikle Büyük Mekong bölgesinde yer alan ülkelerle (Çin, Laos, Kamboçya, Vietnam, Tayland ve Myanmar) işbirliğini hedeflemiştir. Çin-Hindicini Yarımadası Ekonomik Koridoru, projenin deniz ayağı için önemli bir alanı oluşturmaktadır. Burada altyapı projelerinin yanı sıra liman yatırımları da önemlidir. Aynı zamanda, bu koridorun bir diğer önemli boyutu ise, yarımada'nın Japonya ve Hindistan tarafından Kuşak Yol İnisiyatifi'ne alternatif olarak öne sürdüğü Asya-Afrika Kalkınma Koridoru'na ev sahipliği yapmasıdır.³⁸

2.2.5. Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru

Bu koridor, projenin deniz ayağı için önemlidir. Proje ile beraber Kaşgar ve Gadawar Limanı arasında bir rota belirlenmiştir. Bu koridor, Doğu Türkistan (Sincan Uygur Özerk Bölgesi) ile tüm Pakistan'ı kapsamaktadır. Çin, bu koridor için 46 milyar dolarlık bütçe ayırmıştır.³⁹

2.2.6. Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Ekonomik Koridoru

Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Ekonomik Koridoru da Kuşak Yol İnisiyatifi'nin denizden geçecek kısmı için önemlidir. Özellikle Hindistan'ın Hint Okyanusu'na açılan kapı olarak görülmesi, projenin deniz ayağı için bu koridoru önemli hale getirmiştir. Bunun yanında, proje ile beraber gerçekleşecek olan işbirliğinin ülkeler arasında bulunan anlaşmazlıkları da minimuma indirmesi amaçlar arasında yer almıştır.⁴⁰

³⁶ Ümit Alperen (2018), “‘Bir Kuşak Bir Yol’ Girişimi ve Çin'in Orta Asya Politikası”, *Bilge Strateji*, Cilt 10, Sayı: 19, s. 30.

³⁷ Sezgin Kaya & Agil Mammadzade (2019), “Çin'in Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleriyle İlişkilerinin Akıllı Güç Kavramı Bağlamında Analizi”, s. 45.

³⁸ Cenk Tamer (2019), “Çin-Hindicini Yarımadası Ekonomi Koridoru”, *ANKASAM / Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, Yayın no: 64, Sayı: 17 (Eylül 2019), Erişim Tarihi: 02.01.2021, Erişim Adresi: <https://ankasam.org/cin-hindicini-yarimadasi-ekonomi-koridoru/>.

³⁹ Kerem Gökten (2019), “Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru ve Yeni Güney Asya Jeopolitiği”, *Fiscaoeconomia*, Cilt 1, Sayı: 3, ss. 160-176.

⁴⁰ Kerem Gökten (2018), “Hindistan'ın ‘Bir Kuşak, Bir Yol’ Girişimine Ekonomik ve Stratejik Yaklaşımı Üzerine”, *QUO VADIS SOCIAL SCIENCES Proceedings Book FSCONGRESS 2018*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi:

3. Kuşak Yol İnisiyatifi'nin Avrasya Jeopolitiğine Etkisi

Avrasya jeopolitiği, Rusya için adeta bir “ev” meselesidir ve bu nedenle Rusya için her zaman önemlidir. Özellikle Soğuk Savaş sonunda ABD'nin burayı bir ödül olarak görmesi ve ilgisini bu coğrafyaya kaydırması, Avrasya jeopolitiğini de hareketlendirmiştir. Ancak günümüzde ABD için Rusya faktörüne ek olarak, bu jeopolitiği hareketlendiren başka bir faktör daha etkili olmaya başlamıştır. Bu etkili faktör ise kuşkusuz Çin'dir.

Avrasya bölgesi, Çin için de her zaman önemini korumuştur. Pekin, bu bölgede, yani yakın coğrafyasında, liderliği büyük güçlere kaptırmak istememiştir. Çin, bu konuda tarihsel süreçte Rusya ve İran ile dönem dönem mücadele ve işbirliğine dayalı farklı politikalar benimsemiştir.⁴¹ Çünkü Çin, ulusal çıkarlarını yakın coğrafyası olan Avrasya üzerine şekillendirmiştir. Enerji bakımından zengin havzalara sahip olan Avrasya, diğer olanaklarıyla da Çin için vazgeçilmezdir. Bu sebeple, Çin, 2000'den sonra kendi Avrasya projelerini üretmeye başlamıştır.⁴² Çin'in burada en büyük rakibi ise, her zaman olduğu gibi Rusya ve ABD olmuştur. Çin, son dönemdeki hızlı yükselişi ile ABD'ye uluslararası arenada dışli bir rakip olarak belirlemiştir. Çin'in 2013 yılında ilan ettiği iddialı projesi Kuşak Yol İnisiyatifi ise, hem Avrasya'yı yeniden hareketlendirmiş, hem de ABD'ye Çin'in asla küçümsenmemesi gereken ne kadar ciddi bir rakip olabileceğini kanıtlamıştır.

2000'li yıllardan sonra uluslararası alan birçok yeni gelişmeye kucak açmıştır. Soğuk Savaş sonrasında oluşan yeni düzende, daha çok ekonomik krizler etkili olmaya başlamıştır. Bu süreçte ABD hegemonyası da sorgulanmaya başlanmıştır. 2010'a kadar Ortadoğu ABD'nin dış politikasında önemli yer tutarken, 2010'dan sonra Washington istikrarlı bir şekilde Asya'ya yönelmiştir.⁴³ Bu politika değişikliğinde, 2009 yılında 44. ABD Başkanı seçilen Barack Obama'nın rolü büyüktür. Obama'nın ilk döneminin Dışişleri Bakanı olan Hillary Clinton da, ABD'nin Asya'ya yönelmesini yazdığı bir makalede adeta gerekçelendirmiştir. Hillary Clinton, 2011 yılının Kasım ayında *Foreign Policy* dergisi için “America's Pacific Century” isimli önemli bir makale kaleme almıştır. Bu makale ile, eski first-lady ve dönemin Dışişleri Bakanı, Amerikan dış politikasının yeni merkezini açıkça dile getirmiştir.⁴⁴ ABD'nin

https://www.academia.edu/38044949/H%C4%B0ND%C4%B0STANIN_B%C4%B0R_KU%C5%9EAK_B%C4%B0R_YOL_G%C4%B0R%C4%B0C5%9E%C4%B0M%C4%B0NE_EKONOM%C4%B0K_VE_STRAT_EJ%C4%B0K_YAKLA%C5%9EIMI_%C3%9CZER%C4%B0NE

⁴¹ Barış Adıbelli (2007), *Çin'in Avrasya Stratejisi*, 1. Baskı İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, s. 77.

⁴² A.g.e., ss. 103-104.

⁴³ Sami Yıldırım (2018), *Uluslararası İlişkilerde Asya Kuşak-Yolun Jeo-Ekonomisi ve Güvenliği*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, s. 9.

⁴⁴ Serkan Dere & Sadık Öncü (2018), “Stratejik Kalıcılık: Asya-Pasifik Ekseninde ABD'nin Menbiç Politikası”, *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, Cilt 2, Sayı: 2, s. 352.

Asya politikasını iki önemli noktaya ayırmak mümkündür. Bu noktaların birini Avrasya, diğerini ise Pasifik oluşturmaktadır. Avrasya’da ABD’nin rekabet algısını her daim olduğu gibi öncelikli olarak Rusya oluşturmaktadır. Pasifik’te ise, rekabet algısını Çin oluşturmaktadır. Ancak Çin, artık hem Pasifik, hem de Avrasya’da rekabet edilmesi gereken bir güç konumuna erişmiştir.⁴⁵ Bu noktada, Çin’in bu konuma yükselmesini sağlayan dış politikada izlediği yeni stratejileri anlamak gereklidir. Çin’in bu politikalarının geliştirilmesinde ise Şi Cinping’in yönetime gelmesi etkili olmuştur.

15 Kasım 2012 tarihinde Şi Cinping’in Çin’de yönetime gelmesi, Çin yükselişinin küresel liderlik iddialarına varan boyuta ulaşmasında olmuştur. Öyle ki, iktidara geldikten sonra izlediği politikalar, onu “*dönüştürücü lider*” konumuna yükseltmiş ve Çin için “*yeni bir dönem*”in başlangıcı kabul edilmiştir. Bu bağlamda, Şi Cinping’in öncelikli hedefi, toplumun refah düzeyini yükseltmek ve Çin’i uluslararası alanda ileri bir konuma taşıyarak, “*Çin Rüyası/Asya Rüyası*”nı gerçekleştirmektir.⁴⁶ Çin Rüyası, “*Aşağılanma Yüzyılı*”nın (Çin’in 1839-1949 tarihleri arasında Afyon Savaşı ile başlayan ve Çin’in Batı hegemonyasına karşı büyük toprak kayıpları yaşadığı 110 yıllık süreyi ifade etmektedir) etkilerinin silinmesine yönelik politikadır. Çin Rüyası, birçok Çinli lider tarafından dile getirilerek, acı veren bu tarihi izlerin silinmesi amaçlanmıştır.⁴⁷ Bu nedenle, Çin, Çin Rüyası konusunda nettir ve güzel günlere özlem duymaktadır. Güzel günler ise, Çin’in uluslararası alanda liderliğe yükseldiği ve ezeli rakiplerinin önüne geçtiği günleri temsil etmektedir. Bu bağlamda, Şi Cinping’in Çin Rüyası’nı gerçekleştirmeye yönelik olarak ilan ettiği Kuşak Yol İnisiyafı, Çin dış politikasında kritik bir rol oynamaktadır. Büyük oranda Asya Altyapı Yatırım Bankası ve İpek Yolu Fonu tarafından finanse edilecek proje ile, Çin, Avrasya’yı, Güney Pasifik’i ve Doğu Afrika’yı Çin’in merkezde olduğu ortak çıkarlar ve sorumluluklar ekseninde birleştirmeyi amaçlamaktadır.⁴⁸ Kuşak Yol İnisiyatifi ile, Asya ve Çin üzerinden Afrika ve Avrupa’ya başta ürün/meta akışı olmak üzere, kesintisiz fikir, kültür, para ve insan akışı da sağlanması amaçlanmıştır. Bu sebeple, projede lojistik, limanlar, boru hatları, karayolu ve demiryolu

⁴⁵ Sami Yıldırım (2018), *Uluslararası İlişkilerde Asya Kuşak-Yolun Jeo-Ekonomisi ve Güvenliği*, s. 10.

⁴⁶ Ümit Alperen, “‘Çin Rüyası’ gerçekleşecek mi?”, *Fikir Turu*, 24.10.2019, Erişim Tarihi: 24.01.2021, Erişim Adresi: <https://fikirturu.com/cin/cin-ruyasi-gerceklesecek-mi/>.

⁴⁷ Osman Tekir & Nesrin Demir (2019), “Çin’in Yükselişi, İpek Yolu Projesi ve Küresel Sistemin Dönüşme Potansiyeli”, *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı: 1, s. 265.

⁴⁸ William A. Callahan (2016), “China’s ‘Asia Dream’: The Belt Road Initiative and the New Regional Order”, *Asian Journal of Comparative Politics*, Cilt 1, Sayı: 3, s. 11.

kombinasyonları önemli yer tutmaktadır.⁴⁹ Projeye dahil olan ülkelerde altyapı ve ulaşım hizmetleri de önemli hale gelmiştir. Özellikle Avrasya’da haberleşme, lojistik, üretim ve enerji alanlarında altyapıların yenilenmesi ve yenilerinin inşa edilmesine öncelik verilmiştir. Projeye dahil olan devletlerin altyapı ve diğer alanlardaki boşlukları tamamlaması açısından, Çin, yaklaşık olarak 900 kadar anlaşma yapmış ve 890 milyar dolar tutarında yatırımda bulunmuştur. Kuşak Yol İnisiyatifi’nin tam anlamıyla hayata geçmesi için 4-8 trilyon dolar civarında bir harcama olacağı tahmin edilmektedir.⁵⁰

Her anlamda geniş bir kapsama sahip olan Kuşak Yol İnisiyatifi’nin temel inşa alanlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Ulaşım sistemlerinin entegrasyonu (otoyol, demiryolu, havayolu ve limanlar),
2. İç pazarların gelişimi ve entegrasyonu (şehirlerin iç kapasitesi arttırılacak),
3. Enerji kaynaklarının ve doğal kaynakların ortak işletimi ve kullanımı,
4. Organize sanayi bölgeleri ve zirai üretim çiftliklerinin kurulması,
5. Projeye dahil olan ülkelerin kalkınmasına yönelik uygun projelerin geliştirilmesi.⁵¹

Bu inşa alanları ile gerçekleştirilmeye başlanan Kuşak Yol İnisiyatifi’nin bugün birçok ülkede yapım aşamaları devam etmektedir. Bunun yanında, durumu fark eden ABD ise, Çin’in yükselen gücüne karşı dengeleyici güç unsurlarının peşindedir. Öyle ki, ABD, Rusya ve Çin’e karşı Asya’da Hindistan ve Japonya’yı denge gücü olarak kullanmak istemektedir. Bunun yanında, Çin’i bölgede devredışı bırakacak ve tehdit olarak algılanmasına neden olacak bir siyasi söylem geliştirerek, “*Asya-Pasifik*” ifadesi yerine artık “*Hint-Pasifik*” söylemini kullanmaktadır. ABD’nin Çin’e karşı olan bu tutumu, ABD’nin 45. Başkanı Donald Trump döneminde belirgin bir hale gelmiştir. Başkan Trump, ABD’nin Asya politikasını Hint-Pasifik söylemi üzerinden şekillendirmiştir.⁵²

Günümüzde Covid-19 pandemisine rağmen devam etmekte olan proje, pandemi sonrası oluşacak düzende de önemini koruyacak gibi gözükmektedir. Proje tamamlandıkça, birçok bölgeye getirdiği yenilikler gibi Avrasya’daki etkisi de daha net görülecektir.

⁴⁹ Enrico Cau (2018), “Geopolitical Implications of the Belt and Road Initiative: The Backbone for a New World Order?”, *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations: An International Journal*, Cilt 4, Sayı: 1, s. 39.

⁵⁰ Otabek Omonkulov (2020), *Büyük Güç Bölgeselciliği*, 1. Baskı, İstanbul: Cinius Yayınları, s. 195.

⁵¹ Sami Yıldırım (2018), *Uluslararası İlişkilerde Asya Kuşak-Yolun Jeo-Ekonomisi ve Güvenliği*, s. 92.

⁵² Cenk Tamer (2021), “Jeopolitik Güç Mücadelesinin Terminolojisi: ‘Asya-Pasifik’ mi; ‘Hint-Pasifik’ mi?”, *ANKASAM | Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, Erişim Tarihi: 15.01.2021, Erişim Adresi: <https://ankasam.org/jeopolitik-guc-mucadelesinin-terminolojisi-asya-pasifik-mi-hint-pasifik-mi/>.

Sonuç

İlk kez Rudolf Kjellen tarafından kullanılan jeopolitika kavramı, coğrafyanın siyaset üzerindeki etkisini ifade eder. Jeopolitik düşünce önem kazandıkça, bunun devletler tarafından dış politikada sıkça kullanılmasına rastlanmıştır. Bununla birlikte, jeopolitikanın çoğu zaman sistemde güçlü olan devletin başka bir başka ya da bölge üzerinde tahakküm kurmasını meşru bir zemine oturttuğu da görülmektedir. Jeopolitikanın önem kazanmasıyla ortaya atılan teoriler ise, yeryüzünün bazı noktalarını büyük güçler için cazibe merkezi haline getirmiştir.

Halford Mackinder'in 20. yüzyılın başında ortaya koyduğu Kara Hâkimiyeti Teorisi, Avrasya'yı ve Avrasya jeopolitiğini ön plana çıkarmıştır. Mackinder, dünya adasının merkezi (*Heartland*) olarak kabul edilen Avrasya'ya hâkim olan gücün dünyaya da hâkim olacağını öne sürmüştür. Bu nedenle, Avrasya, ABD ve Rusya'nın mücadele alanına dönüşmüştür. ABD, dünya hâkimiyeti için Avrasya'yı isterken, Rusya da ev sahibi olduğunu düşündüğü Avrasya'dan ABD'yi uzak tutmak istemiştir. Soğuk Savaş'ın ardından, Brzezinski'nin savaşın kazanımı olarak Avrasya'nın bir ödül olarak ABD'nin olması gerektiğini ifade ettiği *Büyük Satranç Tahtası* eseri ile Avrasya yeniden dünya siyasetinin merkezine oturmuştur. Ancak ABD'nin 2000'li yıllarda başını meşgul eden başka bazı meselelerle ilgilenmesi, Avrasya'nın bir nebze olsun geri planda kalmasına neden olmuştur. 2010'dan sonra ise, Avrasya, yeniden dünya gündeminde merkezi şekilde yer almıştır. Ancak bu defa, önceki oyunculara bir yenisi daha eklenmiştir. Bu oyuncu, Brzezinski'nin Avrasya tanımında da bölgedeki önemli ülkelerden biri kabul edilen Çin'dir. Çin, dünya liderliğine yükselmek isterken motivasyonunu "*Çin Rüyası*" ideolojisine dayandırmaktadır. Pekin, bu ideoloji perspektifinde yeni projeler ve yatırımlar yapmaktadır. Bu projelerden biri de, tam anlamıyla bittiğinde geleceğin dünyasını büyük oranda şekillendirecek olan Kuşak Yol İnisiyatifi'dir.

Çin Devlet Başkanı Şi Cinqing'in 2013 yılında Asya turu kapsamında dünya kamuyuna açıkladığı Kuşak Yol İnisiyatifi, Avrasya jeopolitiğini yeniden canlandırmıştır. Son yıllarda uluslararası sistemde hızlı bir çıkış yakalayan Çin, bu kapsamlı projesi ile hem ABD, hem de Rusya hegemonyasına adeta meydan okumaktadır. Kuşak Yol İnisiyatifi, "*Kuşak*" kısmının temsil ettiği kara ticaret yolu ve "*Yol*" kısmının temsil ettiği deniz ticaret yolu olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Çin, bu proje ile birçok ülke ile işbirliği hedeflemiş ve yatırımlar planlamıştır. Pekin, bu proje sayesinde bir nevi yumuşak güç unsurlarını da kullanarak, kendi etki alanını yaratmak istemektedir.

Çin'in bu projesi, altı ekonomik koridordan oluşmaktadır. Bu koridorların üçü genel olarak kara ticaretine hizmet ederken, diğer üçü de projenin deniz yolu ayağına hizmet etmektedir. Kuşak Yol İnisiyatifi ile birçok ülkede karayolu, otoyol, demiryolu ve altyapı yatırımları hedeflenmiş ve bunların yapımına başlanmıştır. Projenin "Kuşak" kısmı ve bu kısımda yer alan ekonomik koridorlar Avrasya jeopolitikasını hareketlendiren kısımdır. Çin, bu bağlamda, hem Orta Asya ülkeleri, hem de Rusya ile yakın ilişkiler hedeflemektedir. Özellikle Rusya ile yapılacak her türlü işbirliği ABD tarafından hoşnutsuzlukla karşılanmakta ve bu işbirliğini önleyici hamleler planlanmaktadır. Öyle ki, ABD'nin Asya-Pasifik söylemi yerine Hint-Pasifik söylemini yaygınlaştırması bile, bölgede Çin merkezli bir oluşumu engelleme adına bir çabadır.

Geleceğin dünyasında adından her anlamda söz ettirecek olan Kuşak Yol İnisiyatifi, tam anlamıyla nihayete erebilirse, uluslararası siyasette bazı dengelerde değişim kaçınılmaz olacaktır. Özellikle Çin'in bu proje kapsamında birçok ülkeyi kendine bağımlı kılması ve yeni bir sistem oluşturması, bu denge değişikliklerinde önemli rol oynayacaktır. Bu bağlamda, Avrasya'da yer alan ülkeler de hem coğrafi kaçınılmazlık, hem de ekonomik sebeplerden ötürü projeye eklemleneceklerdir (eklemlenmek zorunda kalacaklardır). Burada enerji de önemli bir rol oynamaktadır. Fakat projelerin birçoğu henüz yapım aşamasındadır. Bu nedenle, Çin'in Avrasya'da ne derece etkili olacağı, bu projelerin ve genel olarak Kuşak Yol İnisiyatifi'nin hayata geçirilmesine bağlıdır. Ancak önümüzdeki dönemde proje ile beraber Avrasya'nın önemini koruyacağı açıkça görülmektedir. Çünkü 2020'nin ilk aylarında ilk defa Çin'de Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve daha sonra tüm dünyayı etkisi altına alan "Covid-19" (koronavirüs) pandemisi bile projenin gerçekleşmesinin önüne geçememiştir. Nitekim proje kapsamında Çin'den gelen ilk tren, 2019'un son aylarında Avrupa'ya ulaşmıştır. Pandemi döneminde ise Çin'e ilk tren hareket etmiştir. Böylece, projede kararlılığın esas alındığı vurgusu yapılmıştır. Proje aşamaları, yatırım işbirliği yapılan ülkelerde pandemi nedeniyle zaman zaman sekteye uğrasa da, proje halen devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdülkerimov, Bahtiyar (2016), “Ekonomik Koridor Oluşturulmasına İlişkin Anlaşma İmzaladılar”, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ekonomik-koridor-olusturulmasina-iliskin-anlasma-imzaladilar/596787>.
- Adıbelli, Barış (2007), *Çin'in Avrasya Stratejisi*, 1.Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Adıbelli, Barış (2008), *Avrasya Jeopolitiğinde Büyük Oyun*, 1. Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Alperen, Ümit (2018) “‘Bir Kuşak Bir Yol’ Girişimi ve Çin’in Orta Asya Politikası”, *Bilge Strateji*, Cilt 10, Sayı: 19, ss. 17-38, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/bs/543809>.
- Alperen, Ümit (2019), “‘Çin Rüyası’ gerçekleşecek mi?”, *Fikir Turu*, 24.10.2019, Erişim Tarihi: 24.12.2020, Erişim Adresi: <https://fikirturu.com/cin/cin-ruyasi-gerceklesecek-mi/>.
- Brzezinski, Zbigniew (2005), *Büyük Satranç Tahtası*, Çeviren: Yelda Türedi, İstanbul: İnkilap Yayınları.
- Callahan, William A. (2016), “China’s ‘Asia Dream’: The Belt Road Initiative and the New Regional Order”, *Asian Journal of Comparative Politics*, Cilt 1, Sayı: 3, ss. 226-243.
- Cau, Enrico (2018), “Geopolitical Implications of the Belt and Road Initiative: The Backbone for a New World Order?”, *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations: An International Journal*, Cilt 4, Sayı: 1, ss. 39-105.
- Çelik, Kadir Ertaç & Erol, Mehmet Seyfettin (2019), “Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD’nin İran Politikasının Analizi”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı: 2, ss. 11-41, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uksad/666271>.
- Dere, Serkan & Öncü, Sadık (2018), “Stratejik Kalıcılık: Asya-Pasifik Ekseninde ABD’nin Menbiç Politikası”, *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, Cilt 2, Sayı: 2, ss. 349-381.
- Erkan, Anıl Çağlar & Eminoglu, Ayça (2019), “Grand Strateji Olarak Kuşak ve Yol İnsiyatifinde Arktik: Kutup İpekyolu’nun Çin-Rusya Enerji İş Birliğindeki Rolü”, *Akdeniz İİBF Dergisi*, Cilt 19, ss. 145-173.

- Gökmen, Semra Rana (2010), "Geopolitics And The Study Of International Relations", Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökten, Kerem (2019), "Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru ve Yeni Güney Asya Jeopolitiği", *Fiscaoeconomia*, Cilt 1, Sayı: 3, ss. 160-176.
- Gökten, Kerem, "Hindistan'ın 'Bir Kuşak, Bir Yol' Girişimine Ekonomik ve Stratejik Yaklaşımı Üzerine", *QUO VADIS SOCIAL SCIENCES Proceedings Book FSCONGRESS 2018*, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: https://www.academia.edu/38044949/H%C4%B0ND%C4%B0STANIN_B%C4%B0R_KU%C5%9EAK_B%C4%B0R_YOL_G%C4%B0R%C4%B0%C5%9E%C4%B0M%C4%B0NE_EKONOM%C4%B0K_VE_STRATEJ%C4%B0K_YAKLA%C5%9EIMI_%C3%9CZER%C4%B0NE.
- Güner, Bülent (2018), "OBOR Girişimi'nin Coğrafyası", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 37, ss. 112-123.
- Hosain Sajjad & Hossain, Saddam (2019), "One Belt One Road Initiative: A Revolution on Regional and Global Development", *Journal of Sustainable Development Studies*, Cilt 12, Sayı: 2, ss. 119-146, Erişim Tarihi: 09.01.2021, Erişim Adresi: <https://infinitypress.info/index.php/jsds/article/view/1838>.
- İşcan, İsmail Hakkı (2004), "Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teoriler ve Çağdaş Yansımaları", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 2, ss. 47-79, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/462101>.
- İşyar, Ömer Göksel (2018), *Avrasya ve Avrasyacılık*, 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.
- Kaya, Sezgin & Mammadzade, Agil (2019), "Çin'in Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleriyle İlişkilerinin Akıllı Güç Kavramı Bağlamında Analizi", *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 1, ss. 37-55, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dasad/516027>.
- Kurt, Selim (2019), "Dugin'in Avrasyacılık Anlayışında Türkiye'nin Yeri", *Güvenlik Stratejileri*, Cilt 15, Sayı: 31, ss. 425-467.
- Lehman Brown International Accountants, "Belt and Road Initiative", Erişim Tarihi: 05.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.lehmanbrown.com/wp-content/uploads/2017/08/The-Belt-and-Road-Initiative.pdf>.
- Marshall, Tim (2020), *Coğrafya Mahkumları*, Çeviren: Mert Doğruer, 5. Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınevi.

- OBOReuropa, “Belt And Road Europe”, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.oboreurope.com/en/beltandroad/one-belt/>.
- OECD, “China's Belt and Road Initiative in the Global Trade, Investment and Finance Landscape”, Erişim Tarihi: 10.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/finance/Chinas-Belt-and-Road-Initiative-in-the-global-trade-investment-and-finance-landscape.pdf>.
- Omonkulov, Otabek (2020), *Büyük Güç Bölgeselciliği*, 1. Baskı, İstanbul: Cinius Yayınları.
- Özder, Adem (2014), “Avrasya Kavramı ve Önemi”, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 2, ss. 65-88, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuavid/251417>.
- Kuşak ve Yol (The Belt and Road), Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <http://www.kusakveyol.org/>.
- Roskin, Michael G. & Berry, Nicholas O. (2015), *Uluslararası İlişkiler*, Çeviren: Özlem Şimşek, 2. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.
- Sevgi, Cezmi (1988) “Jeopolitik ve Jeostratejinin Tarihsel Gelişimi Açısından Türkiye'nin Stratejik Konumu”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt 4, Sayı: 1, Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ece/issue/4890/67093>.
- Shang, Jin Wei (1995), “The Open Door Policy and China's Rapid Growth: Evidence from City-Level Data”, içinde *Growth Theories in Light of the East Asian Experience* (editörler: Takatoshi Itō & Anne O. Krueger), NBER-East Asia Seminar on Economics, Cilt 4, Chicago: University of Chicago Press, ss. 73-104.
- Şimşek, Mevlüdiye (2005), “Çin Halk Cumhuriyeti nin Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) Üyeliğinin Ekonomik Etkileri ve Çin in Geleceğine İlişkin Senaryolar”, *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt 12, Sayı: 2, ss. 77-90.
- Tamer, Cenk (2019), “Çin-Hindçin Yarımadası Ekonomi Koridoru”, *ANKASAM / Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, Yayın no: 64, Sayı: 17 (Eylül 2019), Erişim Tarihi: 29.12.2020, Erişim Adresi: <https://ankasam.org/cin-hindicin-yarimadasi-ekonomi-koridoru/>.
- Tamer, Cenk (2021), “Jeopolitik Güç Mücadelesinin Terminolojisi: ‘Asya-Pasifik’ mi; ‘Hint-Pasifik’ mi? | ANKASAM”, *ANKASAM | Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, Erişim Tarihi: 15.01.2021, Erişim Adresi: <https://ankasam.org/jeopolitik-guc-mucadelesinin-terminolojisi-asya-pasifik-mi-hint-pasifik-mi/>.

- Tekir, Osman & Demir, Nesrin (2019), “Çin’in Yükselişi, İpek Yolu Projesi ve Küresel Sistemin Dönüşme Potansiyeli”, *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı: 1, ss. 263-276.
- Yalçinkaya, Alaeddin (2010), “Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ve Dugin’in Yeni Avrasyacılık Önerileri”, içinde *Orta Asya ve Kafkasya: Rekabetten İşbirliği’ne* (editör: Tayyar Arı), Bursa: MKM Yayıncılık, ss. 263-293.
- Yıldırım, Sami (2018), *Uluslararası İlişkilerde Asya Kuşak-Yolun Jeo-Ekonomisi ve Güvenliği*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yılmaz, Salih (2015), “Yeni Avrasyacılık ve Rusya”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı: 34, ss. 111-120, Erişim Tarihi: 14.01.2021, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/sobbiad/412326>.
- Yılmaz, Serdar (2020), “Bir Kuşak Bir Yol Projesinin İktisadi Kapasitesi ve Çin Tarafından Uygulanan Borç Diplomasisi”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 24, ss. 631-637.

UNDERSTANDING THE EASTERN MEDITERRANEAN POLICY OF FRANCE AND RECENT TENSIONS WITH TURKEY

Ozan ÖRMECİ¹

Abstract: As one of the ancient powers of the Mediterranean, France has been implementing active policies in recent years in response to geopolitical developments in the Eastern Mediterranean region under Emmanuel Macron's Presidency (2017-). These policies recently caused some political problems between France and Turkey. In this piece, main elements of French policy towards Eastern Mediterranean will be analyzed and issues that cause competition between France and Turkey will be revealed.

Keywords: *Eastern Mediterranean, French Foreign Policy, Turkish Foreign Policy, French-Turkish Relations, Emmanuel Macron.*

Article Category: Geopolitics/International Relations

Date of Submission: 22.12.2020

Date of Acceptance: 06.02.2021

¹ Associate Professor, İstanbul Kent University Political Science and Public Administration Department.
Email: ozan.ormeci@kent.edu.tr / ozanormeci@gmail.com.
ORCID: 0000-0001-8850-6089.

FRANSA'NIN DOĞU AKDENİZ POLİTİKASINI VE TÜRKİYE İLE YAŞANAN GÜNCEL GERĐİNLİKLERİ ANLAMAK

Öz: Akdeniz'in kadim güçlerinden birisi olarak, Fransa, Emmanuel Macron'un Cumhurbaşkanlığı (2017-) döneminde Doğu Akdeniz'deki jeopolitik gelişmeler karşısında aktif politikalar uygulamaktadır. Bu politikalar, Türkiye ile Fransa arasında son dönemde bazı gerginliklere neden olmuştur. Bu çalışmada, Fransa'nın Doğu Akdeniz politikasının ana unsurları analiz edilerek, Fransa ile Türkiye arasında rekabete neden olan konular açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Doğu Akdeniz, Fransa Dış Politikası, Türk Dış Politikası, Fransa-Türkiye İlişkileri, Emmanuel Macron.*

Introduction

As one of the ancient powers of the Mediterranean, France has been implementing active policies in recent years in response to geopolitical developments in the Eastern Mediterranean region under Emmanuel Macron's Presidency (2017-). These policies cause some political-diplomatic problems between France and Turkey, two historical NATO allies, in addition to personal disputes between the two countries' leaders and widespread negative image and perception among public opinion on both sides. It is not coincidental that according to a regular study conducted annually by Istanbul-based Kadir Has University, Turkish people began to perceive France as the second least friendly country to Turkey after Israel in 2020.² Moreover, in both countries' press, news and media representations of the other side are mostly negative. While the Turkish press wants to present French President Emmanuel Macron like a "little Napoleon"³ and as an "arrogant man"⁴, the French press also writes skeptically and very negatively about Turkish political positioning in the Eastern Mediterranean.⁵

Lastly, two countries' Presidents began to engage in frequent quarrels with each other by trespassing the traditional lines of diplomatic criticism in 2020 although their first contacts in 2018 were quite hopeful and encouraging. Turkish President Recep Tayyip Erdoğan advised Macron to have his brain checked by medical doctors⁶ after Macron's controversial statement about "the brain death of NATO" in an interview given to *The Economist*.⁷ Erdoğan also criticized Macron's visit of Lebanon after the huge explosion at the Beirut Port in August 2020

² Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Grubu (2020), "Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması", Date of Accession: 03.12.2020 from https://www.khas.edu.tr/sites/khas.edu.tr/files/inline-files/DPA2020_BASIN%5B1%5D.pdf.

³ For such a representation in the Turkish press, see; Çetiner Çetin (2020), "Küçük Napolyon Macron'un Türkiye karşılığı", *Habertürk*, 07.09.2020, Date of Accession: 02.12.2020 from <https://www.haberturk.com/yazarlar/cetiner-cetin/2795567-kucuk-napolyon-macronun-turkiye-karsitligi>.

⁴ *Haber7.com* (2020), "Fransa Cumhurbaşkanı Macron'dan Türkiye'ye karşı küstah sözler", 30.08.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.haber7.com/dunya/haber/3008761-fransa-cumhurbaskani-macron-dan-turkiyeye-karsi-kustah-sozler>.

⁵ For such examples, see; Nathalie Guibert & Jean-Pierre Stroobants (2020), "L'activisme militaire de la Turquie empoisonne l'OTAN", *Le Monde*, 18.06.2020, Date of Accession : 03.12.2020 from https://www.lemonde.fr/international/article/2020/06/18/l-activisme-militaire-turc-empoisonne-l-otan_6043283_3210.html; Isabelle Lasserre (2020), "Erdogan sème la zizanie au sein de l'Otan", *Le Figaro*, 02.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.lefigaro.fr/international/erdogan-seme-la-zizanie-au-sein-de-l-otan-20200702>.

⁶ *Hürriyet* (2019), "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Macron'a sert tepki", 29.11.2019, Date of Accession: 02.12.2020, from <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogandan-macrona-sert-tepki-41385809>.

⁷ *The Economist* (2019), "Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead", 07.11.2019, Date of Accession: 01.12.2020 from <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>.

and claimed that France is engaging in “*neocolonialism*” in Lebanon.⁸ Turkish Minister of Foreign Affairs Mevlüt Çavuşoğlu has also transformed into a harsh Macron critic in 2020. Çavuşoğlu first criticized France for supporting “*coup-plotters and pirates*” in the Eastern Mediterranean by referring to French support given to Libyan opposition leader and Libyan-American warlord General Khalifa Haftar.⁹ In addition, Çavuşoğlu resembled France to “*a rooster (cock crowing in the dirt)*”.¹⁰ French President Emmanuel Macron on the other hand criticized Turkish foreign policy towards the Eastern Mediterranean as a “*violation of Greek and Greek Cypriot sovereignty*”¹¹ and proposed sanctions against Turkey¹² since he claimed, “*Turkey only understands from actions, not from words*”.¹³ In terms of Libya policy also, Macron strongly criticized Turkish position and claimed that Turkey did not act in conformity with the Berlin Conference decisions by stating that “*things happening in Libya are Turkey’s historical and criminal responsibility*”.¹⁴ Lastly, Macron resembled recent military activism in Turkish foreign policy to reviving an “*empire fantasy*”.¹⁵ French Minister of Foreign Affairs Jean-Yves Le Drian also criticized Turkey recently because of change in the status of Hagia Sophia (*Ayasofya*)¹⁶, a famous Byzantine cathedral that was transformed into a mosque after the Ottoman conquest of Istanbul and has been serving as a museum since the 1930s until recently. Polemics between the two countries started strangely due to a football match played in Konya in June 2019 between

⁸ *Le Point* (2020), “« Colonialisme », « spectacle » : Erdogan attaque violemment Macron sur le Liban”, 13.08.2020, Date of Accession: 01.12.2020 from https://www.lepoint.fr/monde/colonialisme-spectacle-erdogan-attaque-violemment-macron-sur-le-liban-13-08-2020-2387656_24.php.

⁹ *Sözcü* (2020), “Çavuşoğlu’ndan Macron’a sert tepki”, 30.06.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/son-dakika-cavusoglundan-macrona-sert-tepki-5903183/>.

¹⁰ *TGRT Haber* (2020), “Bakan Çavuşoğlu’ndan Macron’a Tepki: “Pislik İçinde Öten Horoz””, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.youtube.com/watch?v=74RVmN-49IM>.

¹¹ *Le Figaro* (2020), “Macron dénonce la violation des souverainetés grecque et chypriote par la Turquie”, 23.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/macron-denonce-la-violation-des-souverainetes-grecque-et-chypriote-par-la-turquie-20200723>.

¹² *BBC Türkçe* (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron: Türkiye’nin AB sularındaki ihlalleri cezazsız bırakılmaz”, 23.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53510343>.

¹³ *DW Türkçe* (2020), “Macron: Türkiye’ye karşı kırmızı çizgi politikası uyguladı”, 28.08.2020, Date of Accession : 03.12.2020 from <https://www.dw.com/tr/macron-t%C3%BCrkiye-ye-kar%C5%9F%C4%B1-k%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1-%C3%A7izgi-politikas%C4%B1-uygulad%C4%B1/a-54746555>.

¹⁴ *Le Figaro* (2020), “Libye: Macron condamne la «responsabilité historique et criminelle» de la Turquie”, 29.06.2020, Date of Accession: 02.12.2020 from <https://www.lefigaro.fr/international/libye-macron-condamne-la-responsabilite-historique-et-criminelle-de-la-turquie-20200629>.

¹⁵ *Euronews* (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Türkiye’yi ‘imparatorluk fantezisi’ kurmakla itham etti”, 02.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://tr.euronews.com/2020/09/02/fransa-cumhurbaskan-macron-turkiye-yi-imparatorluk-fantezisi-kurmakla-itham-etti>.

¹⁶ *France Diplomatie* (2020), “Turquie – Sainte-Sophie – Déclaration de Jean-Yves Le Drian, ministre de l’Europe et des affaires étrangères (10 juillet 2020)”, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/turquie/evenements/article/turquie-sainte-sophie-declaration-de-jean-yves-le-drian-ministre-de-l-europe-et>.

Turkish and French national football teams. While Turkish national team defeated France 2-0, the catcall made by Turkish football fans towards French national anthem “*La Marseillaise*” saddened and raged French officials including then-French Consul General in Istanbul Bertrand Buchwalter and French President Macron.¹⁷

As these statements and events indicate, Turkish-French relations have been passing through a rather difficult time due to two countries’ diverging political positions and clashing geopolitical interests in the Eastern Mediterranean and Cyprus, as well as relations with Libya and Greece. In order to analyze these problems, in this research, first of all, French geopolitical ambitions in the Eastern Mediterranean during the ongoing Emmanuel Macron Presidency (2017-) will be revealed in the light of a strategic report. Secondly, three issues (namely the Eastern Mediterranean and Cyprus Dispute, relations with Libya, and relations with Greece) that exacerbated Turkish-French tensions recently will be analyzed in light of geopolitical developments and statements made by two countries’ key political figures. Lastly, the research will suggest some ideas and plans to improve Turkish-French relations.

1. French Ambitions in the Eastern Mediterranean during Macron Presidency (2017-)

A report published on behalf of French think-tank *Fondation pour la Recherche Stratégique* (FRS)¹⁸ (whose Assistant Director Bruno Tertrais is an advisor to President Macron since his Presidential campaign¹⁹) by Nathalie Ruffié, Philippe Gros, and Vincent Turret, summarizes French ambitions and goals in the Eastern Mediterranean during Macron Presidency.²⁰ According to this report, the Mediterranean Sea is still a strategic location since it hosts 25 % of global maritime transport, 30 % of global oil transportation, and 31 % of global tourism activities.²¹ The report points out four important avenues for French interests in the Eastern Mediterranean as:

(1) Turkey’s efforts to become a regional power by using the Ottoman heritage,

¹⁷ *Ajansspor.com* (2019), “Emmanuel Macron: ”Milli marşımızın ıslıklanması kabul edilemez””, 09.06.2019, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://ajansspor.com/haber/emmanuel-macron-milli-marsimizin-islklanmasi-kabul-edilemez-306105>.

¹⁸ For the website of the institution; <https://www.frstrategie.org/>.

¹⁹ Vincent Jauvert (2017), “Ces diplomates qui s’activent pour Macron en coulisses”, *L’OBS*, 18.04.2017, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.nouvelobs.com/presidentielle-2017/20170418.OBS8155/ces-diplomates-qui-s-activent-pour-macron-en-coulisses.html>.

²⁰ Nathalie Ruffié & Philippe Gros & Vincent Turret (2018), “Stratégies de sécurité en Méditerranée”, *Fondation pour la recherche stratégique*, Note no: 4, October 2018, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.frstrategie.org/sites/default/files/documents/programmes/observatoire-des-conflits-futurs/publications/2018/4.pdf>.

²¹ Ruffié et al. (2018), “Stratégies de sécurité en Méditerranée”, p. 11.

- (2) The axis of resistance led by Iran and the Shiite axis,
- (3) Israeli reaction to Shiite axis and Palestinian opposition,
- (4) Weak Egyptian interests to become a regional power.²²

The report also mentions about the recent discovery of natural gas resources in the Eastern Mediterranean by Greek Cypriots, Israel, and Egypt and the problems in terms of delimitation of the Eastern Mediterranean as well as the agreement on the exclusive economic zones between coastal states.²³ While the report also analyzes in detail foreign powers' approach to this region such as Russian, Chinese, American, and Gulf states' policies towards the Eastern Mediterranean²⁴, it also lists other problems in the region including illegal arms trade, illegal drug trafficking, irregular migration flow etc.²⁵ The report later sets French goals in the region as follows:²⁶

- Struggle against terrorism both within France and outside of France,
- Limiting and taking under control the irregular immigration flow within the region,
- Taking illegal arms trade and drug trafficking under control,
- Protecting the environment,
- Providing stability in Libya,
- Establishing a new constitutional order in Syria by eliminating ISIS completely,
- Protecting sea lines of communication and natural resources in the region.

The report, alongside of these set goals, proposes a coherent and comprehensive policy towards this region in harmony with EU Neighborhood Policy, NATO policies towards this region, French national interests, and Mediterranean partnership between coastal states. This policy's main parameters are:²⁷

- Providing military support to fragile regimes in the region,

²² Ibid., pp. 16-18.

²³ Ibid., pp. 20-21.

²⁴ Ibid., pp. 23-26.

²⁵ Ibid., pp. 26-29.

²⁶ Ibid., pp. 31-32.

²⁷ Ibid., pp. 37-39.

- Increasing military based intelligence activities in the region,
- Increasing the maritime power of France,
- Establishing a front line by taking profit of military bases in the Mediterranean islands in order to strengthen the defense of French homeland,
- Implementing a long-term strategy that will suit French Army's capacity, comparative advantages, and risks.

In accordance with this report, French President Emmanuel Macron's policy towards the East Mediterranean can be summarized on the basis of these main strategies and tactics:

1. As stated by French Rear Admiral and Mediterranean expert Jean-François Coustillière, while giving support to peace and stability in the region, protecting French national interests.²⁸
2. Becoming the main playmaker in Lebanon where there are "*special relations that cannot be explained enough with the colonial heritage argument*" as stated by Alain Frachon.²⁹
3. Maintaining good relations with Israel by making a new law outlawing anti-Zionism.³⁰
4. Supporting the Palestinian cause on the basis of international law and with a support given to Palestinian Authority President Mahmoud Abbas at the rhetorical level in order not to lose the sympathy of the Arab world.³¹
5. Using geopolitical and diplomatic crises and events as an opportunity to boost (legal) French arms sales towards the region.³²

²⁸ Jean-François Coustillière (2007), "Risques et menaces sur la France", *L'Harmattan / Confluences Méditerranée*, 2007/4, No: 63, p. 25.

²⁹ Alain Frachon (2020), « Entre la France et le Liban, la couleur des sentiments », *Le Monde*, 07.08.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from https://www.lemonde.fr/international/article/2020/08/07/entre-la-france-et-le-liban-la-couleur-des-sentiments_6048347_3210.html.

³⁰ Gizem Sade (2019), "Fransa'da Siyonizm karşıtlığının suç sayılması yasasına tepki: İsrail'in beklentilerini karşılıyor", *Euronews*, 05.12.2019, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://tr.euronews.com/2019/12/05/fransa-da-siyonizm-karstliginin-suc-sayilmasi-yasasina-tepki-israilin-beklentilerini-karsi>.

³¹ Raşa Evrensel & Halime Afra Aksoy (2020), "Fransa Cumhurbaşkanı Macron Filistin Devlet Başkanı Abbas'ı Paris'e davet etti", *Anadolu Ajansı*, 17.08.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-cumhurbaskani-macron-filistin-devlet-baskani-abbasi-parise-davet-etti/1944041>.

³² At this point, one should remember that French arms sales increased to a record 8.3 billion euro in 2019. See; *Ministère des Armées* (2020), « Rapport au Parlement sur les exportations d'armement de la France 2020 », July 2020, p. 37, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.defense.gouv.fr/actualites/articles/exportations-d->

6. Unlike the Arab Spring period, supporting the regimes that follow French interests instead of democratic and populist movements in the region (particularly in Egypt).
7. Counterbalancing Turkey, a rising regional power in the Eastern Mediterranean by establishing close relations with Republic of Cyprus, Greece, and Israel and protecting the interests of French energy giant TOTAL.
8. Establishing a closer European cooperation in the region -due to shifting American towards Asia-Pacific- via military-security initiatives including PESCO and European Intervention Initiative (EI2) under French political leadership.
9. Establishing French supremacy in the Mediterranean against competing allies such as United Kingdom and Germany.
10. Using geopolitical clashes in the region as a way to weaken countries that act against French national interests (using ISIS threat to empower PYD/YPG in order to counterbalance Turkish power which was a political legacy of François Hollande).

This policy conducted by French President Macron has many supporters in France as well as harsh critics. Among the supporters, one noticeable and influential group is « *Le groupe de réflexions Mars* » or in short « *Groupe Mars* », a team of French intellectuals, politicians, and researchers. *Groupe Mars* strongly defends Macronist policies in the region on the basis of the idea that although Turkey and Greece are both NATO members, Greece and Republic of Cyprus are also EU members and according to 7th clause of the Article 42 of the EU Treaty (Mutual Defense Clause)³³, France has responsibility to protect its European allies.³⁴ Turkish political

armement-le-rapport-au-parlement-2020. Moreover, in the period of 2010-2019, French defence industry's five most important clients are listed as (in order): India, Qatar, Saudi Arabia, Egypt, and the United Arab Emirates. See; *Ibid.*, p. 110.

³³ Article 42.7 of the EU Treaty states: “*If a Member State is the victim of armed aggression on its territory, the other Member States shall have towards it an obligation of aid and assistance by all the means in their power, in accordance with Article 51 of the United Nations Charter. This shall not prejudice the specific character of the security and defence policy of certain Member States. Commitments and cooperation in this area shall be consistent with commitments under the North Atlantic Treaty Organisation, which, for those States which are members of it, remains the foundation of their collective defence and the forum for its implementation.*” See; *European Parliament*, “Mutual defence clause (Article 42.7 TEU)”, Date of Accession: 04.12.2020 from https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede200612mutualdefsolidarityclauses_/sede200612mutualdefsolidarityclauses_en.pdf.

³⁴ *Le groupe de réflexions Mars* (2020), “Pourquoi l'intervention de la France en Méditerranée orientale a été nécessaire”, *La Tribune*, 06.10.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.latribune.fr/opinions/pourquoi-l-intervention-de-la-france-en-mediterranee-orientale-a-ete-necessaire-858828.html>.

scientist living in France, Ahmet İnel also points out that Turkey's announcement of "NAVTEX"s and sending of its warships to the region is largely understood as a provocation in the French and European public opinion although he admits Turkey has also some valid arguments and claims in the region.³⁵

Among Macron's critics, one important person to be mentioned is Didier Billion, the Assistant Director of French think-tank *Institut de Relations Internationales et Stratégiques* (IRIS) and a well-known French expert on Turkish Politics. Billion points out the positive correlation between French support given to Greece and recent Greek decision to buy 18 Rafale jets from France³⁶ and underlines that Macron's sending of warships to region is a very bold move since some of the Turkish claims are not false.³⁷ Billion also adds that Macron's mistake is to act alone and not gaining the support of the EU and other important European countries.³⁸ Jean-Dominique Merchet from the French daily *L'Opinion* on the other hand criticizes the sale of Rafale jets to Greece since 9 of these sold 18 jets are given to Athens directly from the French Army and the other 9 will be delivered in 2023.³⁹ Turkish scholar Nurşin Ateşoğlu Güney is also critical of Macron's bold moves in the Eastern Mediterranean and she thinks that supporting groups whose legality and legitimacy are questionable such as PYD-YPG in Syria and Khalifa Haftar forces in Libya is a risk for French economic interests in the region as well as European stability.⁴⁰

2. Turkish-French Disagreements in the Eastern Mediterranean

Turkish-French relations have been passing from a conflictual period due to differences in two countries' geopolitical preferences in the Eastern Mediterranean. In this part, three main issues that spoil Turkish-French relations will be analyzed.

³⁵ Arzu Çakır (2020), "Türkiye Doğu Akdeniz'de Politik Hata Yapıyor", *Amerika'nın Sesi*, 19.10.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiye-dogu-akdenizde-politik-hata-yapiyor/5627276.html>.

³⁶ Ümit Dönmez (2020), "Des académiciens et journalistes français questionnent l'attitude irresponsable de Macron", *AA*, 16.09.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/fr/monde/des-acad%C3%A9miciens-et-journalistes-francais-questionnent-lattitude-irresponsable-de-macron-/1975125>.

³⁷ Arzu Çakır (2020), "Türkiye Doğu Akdeniz'de Politik Hata Yapıyor", *Amerika'nın Sesi*, 19.10.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiye-dogu-akdenizde-politik-hata-yapiyor/5627276.html>.

³⁸ Çağıl Kasapoğlu (2020), "Doğu Akdeniz: Fransa, Yunanistan'a destek vererek ne yapmak istiyor?", *BBC Türkçe*, 16.09.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54175399>.

³⁹ Ümit Dönmez (2020), "Des académiciens et journalistes français questionnent l'attitude irresponsable de Macron", *AA*, 16.09.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/fr/monde/des-acad%C3%A9miciens-et-journalistes-francais-questionnent-lattitude-irresponsable-de-macron-/1975125>.

⁴⁰ Nurşin Ateşoğlu Güney (2020), "Batılı Ülkelerin Doğu Akdeniz Politikaları", in Kemal İnat & Muhittin Ataman & Burhanettin Duran (eds.) *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, SETA Books 60, p. 141.

2.1. The Eastern Mediterranean and Cyprus Dispute

Cyprus is a geopolitically strategic island in the midst of the Eastern Mediterranean. Cyprus is divided politically into two different entities since Turkish intervention into the island in 1974 and so far negotiations and peace talks could not produce any significant outcome for reunification. Cyprus is vitally important for some countries' military and security policies. For instance, the United Kingdom has two large sovereign military bases in Cyprus (on the southern part) in Akrotiri and Dhekelia. Turkey has also many important military facilities and a large military presence in northern part of Cyprus (Turkish Cypriots established their state Turkish Republic of Northern Cyprus in 1983, but so far only Turkey recognized this country). In addition, recently French Army has been granted privilege to use Evangelos Florakis Naval Base in Mari, Larnaca. With an agreement signed in 2017 (there was also a prior and limited agreement signed in 2007 between two countries on defense policies) and coming into force in 2020, France and Republic of Cyprus expanded their military partnerships.⁴¹ The agreement also paves way for France to protect ships (owned by French firm TOTAL) that have been making drilling activities in the region.⁴²

Map I: Military bases in Cyprus⁴³

⁴¹ *Naval News* (2020), "Defense Cooperation Agreement Between Cyprus And France Comes Into Force", 06.08.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.navalnews.com/naval-news/2020/08/defense-cooperation-agreement-between-cyprus-and-france-comes-into-force/>.

⁴² Sina Kısacık & Fahri Erenel (2019), "Doğu Akdeniz Güvenlik Algılamaları Bağlamında, Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği Savunma Anlaşması (The Permanent Structured Cooperation – PESCO) ve Enerji Güvenliği Meselelerinin Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Olası Yansımalarını Anlamak", *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, Vol. 2, No: 1, p. 68.

⁴³ Tom Kington & Lucy Fisher (2019), "Cyprus seeks French military help in snub to 'distracted' UK", *The Times*, 17.05.2019, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.thetimes.co.uk/edition/news/cyprus-seeks-french-military-help-in-snub-to-distracted-uk-xsfhx795q>.

In addition to the military/strategic importance, Cyprus and the Eastern Mediterranean are also conceived as a natural gas reservoir due to recent hydrocarbon discoveries in the region made by countries including Republic of Cyprus, Israel, and Egypt. Greek Cypriot government conducted a successful foreign policy in using these gas resources as a leverage to increase its diplomatic and economic relations with neighboring countries by using the EU's support after its membership into the Union in 2004. So, Nicosia was able to sign many exclusive economic zone agreements in the region (with Egypt in 2003, with Lebanon in 2007, and with Israel in 2010)⁴⁴ and strengthened its position although the Cyprus Problem continues to be a major problem that prevents energy companies and neighboring countries to make comprehensive energy agreements. At this point, many Turkish scholars and statesmen underline that Turkey's marginalization in the Eastern Mediterranean will not produce positive outcomes for the energy industry since Turkey is the country that has the longest shore in the Eastern Mediterranean and energy agreements without Turkey's inclusion could not be implemented safely. According to energy experts⁴⁵, without Turkey, LNG and pipeline options will not be very feasible as well. In

⁴⁴ Ömer Lütfi Taşçıoğlu (2018), "GKRY'nin Türkiye Cumhuriyeti'ne ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Ait Deniz Yetki Alanlarındaki Petrol ve Doğal Gaz Arama Çalışmaları ve Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşmaları", *Social Sciences Studies Journal*, Vol. 4, Issue: 26, p. 5699.

⁴⁵ For a study on this issue, see; Sina Kısacık & Gamze Helvacıköylü (2020), "Doğu Akdeniz'deki Enerji Temelli Askeri Güvenlik Gelişmelerinin Türkiye'nin Doğu Akdenizli Komşuları ve Küresel Güçlerle Olan İlişkilerine Yansımaları", *UPA Strategic Affairs*, Vol. 1, No: 1, pp. 85-145.

this perspective, the most feasible option for the transportation of Eastern Mediterranean hydrocarbon resources to Europe seems to be a pipeline towards Turkey (from Israel and Cyprus), but political problems between Turkey and these countries prevent such a project to be implemented.⁴⁶

In addition, due to Greek Cypriot government's bold steps⁴⁷ together with some countries in the region including Greece, Egypt, and Israel, the tension continues to increase between two camps (Cyprus-Greece-Israel-Egypt-France-Haftar forces in Libya vs. Turkey-TRNC-Government of National Accord in Libya). For instance, a new geopolitical risk in the region is about the militarization of the conflict. Recently, the Greek Cypriot government joined a military exercise with Greece, France, and Italy in August 2020⁴⁸, while Turkey and TRNC responded to this exercise with another military exercise called Captain Cengiz Topel Mediterranean Storm immediately after.⁴⁹ Moreover, Turkish and French military ships recently engaged in an incident (Courbet Incident) which directed France to withdraw from NATO's Operation "Sea Guardian".⁵⁰ These events show the risks of militarization of the conflict and the necessity of diplomatic-political solutions to Cyprus Problem as well as Eastern Mediterranean Question. Here, a new French positioning as an intermediary force rather than a country against Turkey could be beneficial for both sides considering the diplomatic weight of France.

Map II: *Licences given to Greek Cypriot government to energy companies in different parcels around Cyprus*⁵¹

⁴⁶ Sina Kısacık & Gamze Helvacıköylü (2020), "Doğu Akdeniz'deki Enerji Temelli Askeri Güvenlik Gelişmelerinin Türkiye'nin Doğu Akdenizli Komşuları ve Küresel Güçlerle Olan İlişkilerine Yansımaları", p. 136.

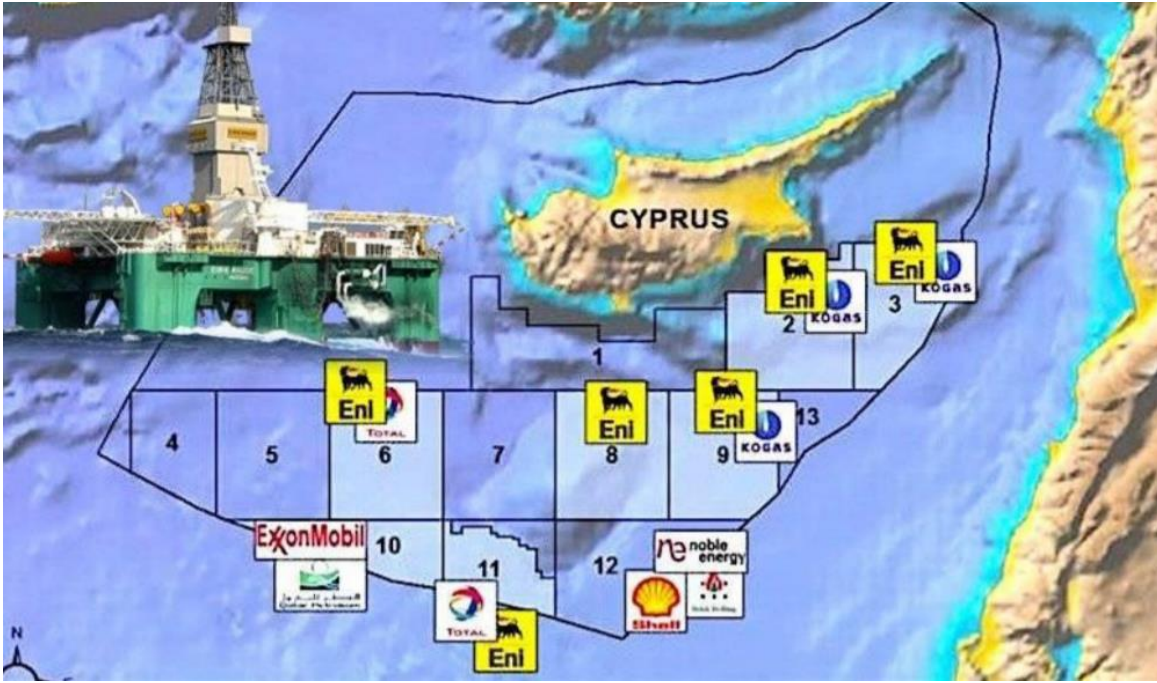
⁴⁷ For instance, Republic of Cyprus, Egypt, Greece, Israel, Italy, and Jordan recently established EastMed Gas Forum (EMGF) in January 2020. The headquarters of the international organization is located in Cairo, Egypt. France also applied for membership to this organization while the United States aim to become a permanent observer member. See; Reuters (2020), "France asks to join Eastern Mediterranean Gas Forum", 16.01.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.reuters.com/article/us-egypt-gas/france-asks-to-join-eastern-mediterranean-gas-forum-idUSKBN1ZF1V2>.

⁴⁸ DW (2020), "France joins Greece's naval exercises amid Turkey row", 26.08.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.dw.com/en/france-joins-greeces-naval-exercises-amid-turkey-row/a-54700105>.

⁴⁹ AA (2020), "Captain Cengiz Topel Mediterranean Storm Exercise", Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/en/pg/photo-gallery/captain-cengiz-topel-mediterranean-storm-exercise-continues/0>.

⁵⁰ France24 (2020), "France suspends role in NATO naval mission over tensions with Turkey", 01.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.france24.com/en/20200701-france-suspends-role-in-nato-naval-mission-over-turkish-warship-incident>.

⁵¹ Ömer Lütfi Taşçıoğlu (2018), "GKRY'nin Türkiye Cumhuriyeti'ne ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Ait Deniz Yetki Alanlarındaki Petrol ve Doğal Gaz Arama Çalışmaları ve Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşmaları", *Social Sciences Studies Journal*, Vol. 4, Issue: 26, p. 5701.

2.2. Relations with Libya

During the Libyan civil war that is ongoing since 2011, Turkey and France has been supporting opposing sides. While Ankara strongly supports the Government of National Accord led by Fayeze al-Sarraj with which it also signed an important deal on the delimitation of the Eastern Mediterranean in late 2019, Paris backs General Khalifa Haftar's forces. Although Haftar forces still possess large territories under their control, after Turkey's military involvement, the Government of National Accord began to show considerable success on the battlefield and regained the control of some strategic locations. This created another geopolitical clash between Turkey and France and a new field of polemics between Turkish and French statesmen.

The French policy towards Libya is based on national interests rather than democratic principles. While France -together with the United Kingdom- displayed the strongest support to the military intervention in Libya in 2011 (*Opération Harmattan*), at the initial phase of the Arab Spring, French firm TOTAL received important privileges in regions controlled by General Khalifa Haftar.⁵² According to French strategists, the ideological backbone of French foreign policy

⁵² Furkan Polat (2020), "Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Libya Politikaları", in Kemal İnat & Muhittin Ataman & Burhanettin Duran (eds.) *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, SETA Books 60, p. 220.

towards Libya is the fight against Islamist movements⁵³ since Fayed al-Sarraj is perceived as part of the Muslim Brotherhood movement which Gulf States (except Qatar), United States during Donald Trump's Presidency (2017-2021), Russia, and France consider as danger. According to Turkish academics, French foreign policy towards Libya is designed by French Foreign Minister Jean-Yves Le Drian.⁵⁴ Turkish academics also criticize France for strengthening Russia in Libya.⁵⁵

With regard to Libya, French President Emmanuel Macron frequently accuses Turkey not to act in accordance with the Berlin Conference agreements especially on the provision of mercenaries and arms⁵⁶, while Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu⁵⁷ and Turkish Minister of Defense Hulusi Akar both claim that Macron is acting in a populist manner for keeping his electoral base in French domestic politics.⁵⁸

2.3. Relations with Greece

France, during Macron Presidency, also improves its strategic relations with Greece at the expense of angering Turkey. For instance, France openly supports Italy-Greece agreement about maritime jurisdiction rights signed on June 9, 2020 that provides full sovereignty to islands.⁵⁹ Encouraged by French and EU support, Greece has been recently claiming full sovereignty right for Kastellorizo (*Meis*), a very small island roughly 2 kilometers off the south coast of Turkey. These demands are quasi-unanimously seen as irrational and contrary to international law in Turkey. In terms of Greek-Turkish disagreement about the maritime jurisdiction rights, France acts as a full supporter of Greece unlike Germany, who tries to act as a moderator. Key Turkish political figures seem very sensitive on this issue since previously an unofficial map prepared by

⁵³ Ariane Bonzon (2020), "Le désastreux casting de la France en Libye", *Slate.fr*, 25.06.2020, Date of Accession: 01.12.2020 from <http://www.slate.fr/story/191889/france-libye-turquie-conflit-guerre-influence-diplomatie-ingerence-soutien-marechal-haftar>.

⁵⁴ Nurşin Ateşoğlu Güney (2020), "Batılı Ülkelerin Doğu Akdeniz Politikaları", pp. 140-141.

⁵⁵ İdlir Lika (2020), *Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki Tehlikeli Oyunu*, SETA Analiz, August 2020, Issue: 330, İstanbul: SETA Yayınları, p. 8.

⁵⁶ *Euronews* (2020), "Fransa Cumhurbaşkanı Macron: "Türk gemileri Libya'ya Suriyeli paralı asker taşıyor"", Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.youtube.com/watch?v=b7gfWNdmdg>.

⁵⁷ *A Haber* (2020), "Türkiye'den Fransa Cumhurbaşkanı Macron'a "Libya" tepkisi |Video", 25.06.2020, Date of Accession: 02.12.2020 from <https://www.ahaber.com.tr/video/gundem-videolari/turkiyeden-fransa-cumhurbaskani-macrona-libya-tepkisi-video>.

⁵⁸ *DW Türkçe* (2020), "Akar: Haklarımızdan vazgeçilmesi söz konusu değil", 13.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.dw.com/tr/akar-haklar%C4%B1m%C4%B1zdan-vazge%C3%A7ilmesi-s%C3%B6z-konusu-de%C4%9Fil/a-54911502>.

⁵⁹ İdlir Lika (2020), *Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki Tehlikeli Oyunu*, ss. 14-15.

two European scholars Juan Luis Juárez de Vivro and Juan Carlos Rodríguez Mateo, known as the “*Seville Map*”⁶⁰, had angered Turkish public. As a reaction to “*Seville Map*”, two retired Turkish admirals (Ramazan Cem Gürdeniz and Cihat Yaycı) developed a nationalist strategic doctrine called “*Mavi Vatan*” (Blue Homeland/Patrie Bleue).⁶¹ Blue Homeland portrays Turkish claims over Aegean and Mediterranean Seas as the defense of the homeland on the waters and incites Turkish nationalism and military adventurism.

Map III: Blue Homeland⁶²

Another French attitude that angers Turkey in terms of relations with Greece is President Macron’s decision to send LaFayette frigate and two Rafale jets to Eastern Mediterranean in order to show solidarity with Greece. Macron’s decision was welcomed by Greek Prime Minister

⁶⁰ See; Juan Luis Suárez de Vivro & Juan Carlos Rodríguez Mateos (2006), “Maritime Europe and EU enlargement. A geopolitical perspective”, *Marine Policy*, Vol. 30, No: 2 (March 2006), pp. 167-172.

⁶¹ Esra Yalçınalp & Emre Temel (2020), “Mavi Vatan nasıl doğdu? Doktrin mimarları Cem Gürdeniz ve Cihat Yaycı anlatıyor”, 10.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54096105>; Matthieu Caillaud (2020), “Qu’est-ce que la « patrie bleue » ? Une conversation avec l’idéologue de la doctrine géopolitique turque”, *Le Grand Continent*, 26.10.2020, Date of Accession: 12.12.2020 from <https://legrandcontinent.eu/fr/2020/10/26/cem-gurdeniz-geopolitique-maritime-turque/>.

⁶² Esra Yalçınalp & Emre Temel (2020), “Mavi Vatan nasıl doğdu? Doktrin mimarları Cem Gürdeniz ve Cihat Yaycı anlatıyor”, 10.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54096105>

Kyriakos Mitsotakis and in a Twitter message, Mitsotakis thanked Macron.⁶³ It is not surprising that Greek decision to buy 18 Rafale jets took place after this decision.

3. Potential Avenues to Improve Bilateral Relations

Although Turkey and France are not in direct clash in any of these regions, as this research proves, it is obvious that two countries' geopolitical perceptions and strategic plans do not match. These crises have negative effects on both sides. Turkish economy was devastated in 2020 due to the negative effects of Covid-19 pandemic as well as problematic relations with the U.S. and the EU. French economy, for its part, has also stagnated in 2020 due to the pandemic and President Erdoğan's call for an unofficial boycott of French products in Turkey and in the Islamic world. The two countries can consider working on some methods and mechanisms to improve their relations or at least to prevent the escalation of their disagreements. Since Turkey and France are two traditional allies within the NATO, this is absolutely necessary for the Western bloc.

Here are some policy choices which could ameliorate Turkish-French relations despite these abovementioned problems:

- Turkey and Libya could support the peace process in Libya since two countries have great influence over the governments in their camps. Turkish-French cooperation in Libya might lead to a new and more advantageous era for both countries in Libyan context with privileges provided to Turkish and French companies and governments.
- France could act as a mediator between Turkey and Greece and Turkey and Cyprus in the Eastern Mediterranean instead of leading the anti-Turkey bloc. As a country having a strong diplomatic legacy, France could achieve this by creating reasonable middle grounds.
- France could actively support a diplomatic solution in Cyprus and an agreement about the transfer of hydrocarbon resources in this region to European market.
- French President Emmanuel Macron can make an official visit to Turkey in the coming years as a response to President Erdoğan's France visit in 2018. President Macron can

⁶³ Sina Kısacık & Gamze Helvacıköylü (2020), "Doğu Akdeniz'deki Enerji Temelli Güvenlik Gelişmelerinin Türkiye'nin Doğu Akdenizli Komşuları ve Küresel Güçlerle Olan İlişkilerine Yansımaları", p. 130.

encourage Turkey for making reforms in achieving full membership to the EU, instead of pushing Turkey more towards the Eastern bloc.

- Presidents and statesmen from both countries could prefer a more diplomatic and polite language in addressing to each other since they represent millions of people and there is no widespread historical enmity between Turkish and French nations.
- Politicians from both countries should avoid using foreign policy as a domestic policy instrument.

Conclusion

This paper tried to analyze French foreign policy towards the Eastern Mediterranean during Emmanuel Macron's Presidency in the light of a strategic report published by *Fondation pour la Recherche Stratégique* (FRS), a French think-tank that is closed to President Emmanuel Macron. The research then focused on the reasons that create problems between Turkey and France. Accordingly, the Eastern Mediterranean and Cyprus Dispute, relations with Libya, and relations with Greece were analyzed as three main issues where Turkish and French interests diverge although two countries are not in direct existential conflict. The paper also suggested some ways to improve bilateral relations at the last part. The paper overall tried to show that Turkish and French political problems are not existential conflicts between two friendly nations and there could be cooperation and mediation for the solution of these problems between the two states in the near future.

BIBLIOGRAPHY

- *A Haber* (2020), “Türkiye’den Fransa Cumhurbaşkanı Macron’a ”Libya” tepkisi |Video”, 25.06.2020, Date of Accession: 02.12.2020 from <https://www.ahaber.com.tr/video/gundem-videolari/turkiyeden-fransa-cumhurbaskani-macrona-libya-tepkisi-video>.
- AA (2020), “Captain Cengiz Topel Mediterranean Storm Exercise”, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/en/pg/photo-gallery/captain-cengiz-topel-mediterranean-storm-exercise-continues/0>.
- *Ajansspor.com* (2019), “Emmanuel Macron: ”Milli marşımızın ıslıklanması kabul edilemez””, 09.06.2019, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://ajansspor.com/haber/emmanuel-macron-milli-marsimizin-islklanmasi-kabul-edilemez-306105>.
- *BBC Türkçe* (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron: Türkiye’nin AB sularındaki ihlalleri cezasız bırakılmaz”, 23.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53510343>.
- Bonzon, Ariane (2020), “Le désastreux casting de la France en Libye”, *Slate.fr*, 25.06.2020, Date of Accession: 01.12.2020 from <http://www.slate.fr/story/191889/france-libye-turquie-conflit-guerre-influence-diplomatie-ingerence-soutien-marechal-haftar>.
- Caillaud, Matthieu (2020), “Qu’est-ce que la « patrie bleue » ? Une conversation avec l’idéologue de la doctrine géopolitique turque”, *Le Grand Continent*, 26.10.2020, Date of Accession: 12.12.2020 from <https://legrandcontinent.eu/fr/2020/10/26/cem-gurdeniz-geopolitique-maritime-turque/>.
- Coustillière, Jean-François (2007), “Risques et menaces sur la France”, *L’Harmattan / Confluences Méditerranée*, 2007/4, No: 63.
- Çakır, Arzu (2020), “Türkiye Doğu Akdeniz’de Politik Hata Yapıyor”, *Amerika’nın Sesi*, 19.10.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiye-dogu-akdenizde-politik-hata-yapiyor/5627276.html>.
- Çetin, Çetiner (2020), “Küçük Napolyon Macron’un Türkiye karşıtlığı”, *Habertürk*, 07.09.2020, Date of Accession: 02.12.2020 from

<https://www.haberturk.com/yazarlar/cetiner-cetin/2795567-kucuk-napolyon-macronun-turkiye-karsitligi>.

- De Vivero, Juan Luis Suárez & Rodríguez Mateos, Juan Carlos (2006), “Maritime Europe and EU enlargement. A geopolitical perspective”, *Marine Policy*, Vol. 30, No: 2 (March 2006), pp. 167-172.
- Dönmez, Ümit (2020), “Des académiciens et journalistes français questionnent l'attitude irresponsable de Macron”, *AA*, 16.09.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/fr/monde/des-acad%C3%A9miciens-et-journalistes-francais-questionnent-lattitude-irresponsable-de-macron-/1975125>.
- *DW* (2020), “France joins Greece's naval exercises amid Turkey row”, 26.08.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.dw.com/en/france-joins-greeces-naval-exercises-amid-turkey-row/a-54700105>.
- *DW Türkçe* (2020), “Akar: Haklarımızdan vazgeçilmesi söz konusu değil”, 13.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.dw.com/tr/akar-haklar%C4%B1m%C4%B1zdan-vazge%C3%A7ilmesi-s%C3%B6z-konusu-de%C4%9Fil/a-54911502>.
- *DW Türkçe* (2020), “Macron: Türkiye’ye karşı kırmızı çizgi politikası uyguladık”, 28.08.2020, Date of Accession : 03.12.2020 from <https://www.dw.com/tr/macron-t%C3%BCrkiyeye-kar%C5%9F%C4%B1-k%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1-%C3%A7izgi-politikas%C4%B1-uygulad%C4%B1k/a-54746555>.
- *Euronews* (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron: “Türk gemileri Libya’ya Suriyeli paralı asker taşıyor””, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.youtube.com/watch?v=b7gfWNdtmdg>.
- *Euronews* (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Türkiye’yi ‘imparatorluk fantezisi’ kurmakla itham etti”, 02.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://tr.euronews.com/2020/09/02/fransa-cumhurbaskan-macron-turkiye-yi-imparatorluk-fantezisi-kurmakla-itham-etti>.
- *European Parliament*, “Mutual defence clause (Article 42.7 TEU)”, Date of Accession: 04.12.2020 from https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede200612mutualdefsolidarityclauses_/sede200612mutualdefsolidarityclauses_en.pdf.

- Evrensel, Raşa & Aksoy, Halime Afra (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron Filistin Devlet Başkanı Abbas’ı Paris’e davet etti”, *Anadolu Ajansı*, 17.08.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-cumhurbaskani-macron-filistin-devlet-baskani-abbasi-parise-davet-etti/1944041>.
- Frachon, Alain (2020), « Entre la France et le Liban, la couleur des sentiments », *Le Monde*, 07.08.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from https://www.lemonde.fr/international/article/2020/08/07/entre-la-france-et-le-liban-la-couleur-des-sentiments_6048347_3210.html.
- *France24* (2020), “France suspends role in NATO naval mission over tensions with Turkey”, 01.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.france24.com/en/20200701-france-suspends-role-in-nato-naval-mission-over-turkish-warship-incident>.
- *France Diplomatie* (2020), “Turquie – Sainte-Sophie – Déclaration de Jean-Yves Le Drian, ministre de l’Europe et des affaires étrangères (10 juillet 2020)”, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/turquie/evenements/article/turquie-sainte-sophie-declaration-de-jean-yves-le-drian-ministre-de-l-europe-et>.
- Guibert, Nathalie & Stroobants, Jean-Pierre (2020), “L’activisme militaire de la Turquie empoisonne l’OTAN”, *Le Monde*, 18.06.2020, Date of Accession : 03.12.2020 from https://www.lemonde.fr/international/article/2020/06/18/l-activisme-militaire-turc-empoisonne-l-otan_6043283_3210.html.
- Güney, Nurşin Ateşoğlu (2020), “Batılı Ülkelerin Doğu Akdeniz Politikaları”, in Kemal İnat & Muhittin Ataman & Burhanettin Duran (eds.) *Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Hakları*, SETA Books 60, pp. 129-158, ISBN: 978-625-7040-43-3.
- *Haber7.com* (2020), “Fransa Cumhurbaşkanı Macron’dan Türkiye’ye karşı küstah sözler”, 30.08.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.haber7.com/dunya/haber/3008761-fransa-cumhurbaskani-macron-dan-turkiyeye-karsi-kustah-sozler>.
- *Hürriyet* (2019), “Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan Macron’a sert tepki”, 29.11.2019, Date of Accession: 02.12.2020, from <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogandan-macrona-sert-tepki-41385809>.

- Jauvert, Vincent (2017), “Ces diplomates qui s’activent pour Macron en coulisses”, *L’OBS*, 18.04.2017, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.nouvelobs.com/presidentielle-2017/20170418.OBS8155/ces-diplomates-qui-s-activent-pour-macron-en-coulisses.html>.
- *Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Grubu* (2020), “Türk Dış Politikası Kamuoyu Algıları Araştırması”, Date of Accession: 03.12.2020 from https://www.khas.edu.tr/sites/khas.edu.tr/files/inline-files/DPA2020_BASIN%5B1%5D.pdf.
- Kasapoğlu, Çağıl (2020), “Doğu Akdeniz: Fransa, Yunanistan'a destek vererek ne yapmak istiyor?”, *BBC Türkçe*, 16.09.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54175399>.
- Kısacık, Sina & Erenel, Fahri (2019), “Doğu Akdeniz Güvenlik Algılamaları Bağlamında, Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği Savunma Anlaşması (The Permanent Structured Cooperation – PESCO) ve Enerji Güvenliği Meselelerinin Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Olası Yansımalarını Anlamak”, *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, Vol. 2, No: 1, pp. 51-76.
- Kısacık, Sina & Gamze Helvacıköylü (2020), “Doğu Akdeniz’deki Enerji Temelli Askeri Güvenlik Gelişmelerinin Türkiye’nin Doğu Akdenizli Komşuları ve Küresel Güçlerle Olan İlişkilerine Yansımaları”, *UPA Strategic Affairs*, Vol. 1, No: 1, pp. 85-145.
- Kington, Tom & Fisher, Lucy (2019), “Cyprus seeks French military help in snub to ‘distracted’ UK”, *The Times*, 17.05.2019, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.thetimes.co.uk/edition/news/cyprus-seeks-french-military-help-in-snub-to-distracted-uk-xsfhx795q>.
- Lasserre, Isabelle (2020), “Erdogan sème la zizanie au sein de l’Otan”, *Le Figaro*, 02.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.lefigaro.fr/international/erdogan-seme-la-zizanie-au-sein-de-l-otan-20200702>.
- *Le Figaro* (2020), “Libye: Macron condamne la «responsabilité historique et criminelle» de la Turquie”, 29.06.2020, Date of Accession: 02.12.2020 from <https://www.lefigaro.fr/international/libye-macron-condamne-la-responsabilite-historique-et-criminelle-de-la-turquie-20200629>

- *Le Figaro* (2020), “Macron dénonce la violation des souverainetés grecque et chypriote par la Turquie”, 23.07.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/macron-denonce-la-violation-des-souverainetes-grecque-et-chypriote-par-la-turquie-20200723>.
- *Le groupe de réflexions Mars* (2020), “Pourquoi l'intervention de la France en Méditerranée orientale a été nécessaire”, *La Tribune*, 06.10.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.latribune.fr/opinions/pourquoi-l-intervention-de-la-france-en-mediterranee-orientale-a-ete-necessaire-858828.html>.
- *Le Point* (2020), “« Colonialisme », « spectacle » : Erdogan attaque violemment Macron sur le Liban”, 13.08.2020, Date of Accession: 01.12.2020 from https://www.lepoint.fr/monde/colonialisme-spectacle-erdogan-attaque-violemment-macron-sur-le-liban-13-08-2020-2387656_24.php.
- Lika, Idir (2020), *Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki Tehlikeli Oyunu*, SETA Analiz, August 2020, Issue: 330, İstanbul: SETA Yayınları, ISBN: 978-625-7040-76-1.
- *Ministère des Armées* (2020), « Rapport au Parlement sur les exportations d'armement de la France 2020 », July 2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.defense.gouv.fr/actualites/articles/exportations-d-armement-le-rapport-au-parlement-2020>.
- *Naval News* (2020), “Defense Cooperation Agreement Between Cyprus And France Comes Into Force”, 06.08.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.navalnews.com/naval-news/2020/08/defense-cooperation-agreement-between-cyprus-and-france-comes-into-force/>.
- Polat (2020), “Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Libya Politikaları”, in Kemal İnat & Muhittin Ataman & Burhanettin Duran (eds.) *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, SETA Books 60, pp. 209-228, ISBN: 978-625-7040-43-3.
- *Reuters* (2020), “France asks to join Eastern Mediterranean Gas Forum”, 16.01.2020, Date of Accession: 04.12.2020 from <https://www.reuters.com/article/us-egypt-gas/france-asks-to-join-eastern-mediterranean-gas-forum-idUSKBN1ZF1V2>.
- Ruffié, Nathalie & Gros, Philippe & Turret, Vincent (2018), “Stratégies de sécurité en Méditerranée”, *Fondation pour la recherche stratégique*, Note no: 4, October 2018, Date of Accession: 03.12.2020 from

<https://www.frstrategie.org/sites/default/files/documents/programmes/observatoire-des-conflits-futurs/publications/2018/4.pdf>.

- Sade, Gizem (2019), “Fransa'da Siyonizm karşıtlığının suç sayılması yasasına tepki: İsrail'in beklentilerini karşılıyor”, *Euronews*, 05.12.2019, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://tr.euronews.com/2019/12/05/fransa-da-siyonizm-karstliginin-suc-sayilmasi-yasasına-tepki-israilin-beklentilerini-karsi>.
- *Sözcü* (2020), “Çavuşoğlu’ndan Macron’a sert tepki”, 30.06.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/son-dakika-cavusoglundan-macrona-sert-tepki-5903183/>.
- Taşçıoğlu, Ömer Lütfi (2018), “GKRY’nin Türkiye Cumhuriyeti’ne ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne Ait Deniz Yetki Alanlarındaki Petrol ve Doğal Gaz Arama Çalışmaları ve Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşmaları”, *Social Sciences Studies Journal*, Vol. 4, Issue: 26, pp. 5697-5709.
- *TGRT Haber* (2020), “Bakan Çavuşoğlu’ndan Macron’a Tepki: “Pislik İçinde Öten Horoz””, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.youtube.com/watch?v=74RVmN-49IM>.
- *The Economist* (2019), “Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, 07.11.2019, Date of Accession: 01.12.2020 from <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>.
- Yalçınalp, Esra & Temel, Emre (2020), “Mavi Vatan nasıl doğdu? Doktrinin mimarları Cem Gürdeniz ve Cihat Yayıncı anlatıyor”, 10.09.2020, Date of Accession: 03.12.2020 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54096105>.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI'NIN DİJİTAL KAPASİTESİ: PANDEMİ PERSPEKTİFİNDEN DİJİTAL DİPLOMASİ UYGULAMALARI

Mehmet BABACAN¹

Öz: Bu çalışma, ulusal güvenlik öncelikleri temelinde millî dış politikanın tayin, tespit ve yürütülmesinde birinci derecede rol oynayan Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Dışişleri Bakanlığı'nın özellikle Covid-19 (koronavirüs) küresel salgını/pandemisi sürecinde benimsediği dijital uygulama ve yenilikleri ortaya koyma amacındadır. Ayrıca, çalışmada, küresel ölçekte etkileri olan bu pandemiyle birlikte dönüşen küresel politika çerçevesinde, çağın teknolojik gereklerine uyum sağlayarak yürütülmeye çalışılan diplomasi çabaları üzerinden, Türkiye'nin dijital yetkinliğinin ve kapasitenin de ölçülmesine çalışılacaktır. Bu bağlamda, geleneksel yöntemlerin yanında, teknolojik gelişmelere paralel bir biçimde yeni dijital yöntemlerin de kullanımına şahit olunan pandemi döneminde, online (çevrim içi) olarak yürütülen diplomasi çabalarının etkinliği üzerine gerçekleştirilecek analizlerle, Türk Dışişleri'nin bu husustaki başarı ve performansından söz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, T.C. Dışişleri Bakanlığı, Dijital Diplomasi, Dijital Dönüşüm, Türk Dış Politikası.

Article Category: International Relations

Date of Submission: 16.02.2021

Date of Acceptance: 19.02.2021

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi ve Proje Asistanı.
Email: babacan_b27@hotmail.com.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1420-7726>.

**DIGITAL CAPACITY OF TURKISH FOREIGN POLICY:
DIGITAL DIPLOMACY PRACTICES FROM A PANDEMIC
PERSPECTIVE**

Abstract: This study aims to reveal the digital innovations and applications that the Turkish Ministry of Foreign Affairs has adopted during the Covid-19 (coronavirus) pandemic. Turkish Foreign Ministry plays a first degree role in the adoption and implementation of Turkish foreign policy and takes Turkey's national security priorities at its core values. The study will also try to assess Turkey's digital competence and capacity in terms of changing technological necessities of the current era during which the pandemic has caused a global political transformation. In this regard, Turkish Foreign Ministry's performance in terms of online diplomatic activities during the Covid-19 pandemic will be analyzed in order to make analyze its digital performance.

Keywords: *Covid-19, Turkish Ministry of Foreign Affairs, Digital Diplomacy, Digital Transformation, Turkish Foreign Policy.*

Giriş

İki kutuplu dünya düzeninin hâkim olduğu bir ortamda, dış politika, bir devletin bağımsız bir aktör olarak diğer devletlerle yürüttüğü resmi dışsal ilişkilerin toplamı olarak tanımlanırken, dış ilişkilerin de güvenlikten sorumlu askerler ve diplomatlar tarafından yürütülmesi fikri egemendi. Ne var ki, nükleer savaş tehlikesinin söz konusu olduğu 20. yüzyıl koşullarının değişmeye ve devletlerin küreselleşen dünya ekonomisine uyum sağlayarak dönüşmeye başlamasıyla birlikte, dış politikaya yön veren temel paradigmlar da radikal bir dönüşüme uğramıştır. Günümüzde, “*dış ilişkilerin yürütülmesi*” olarak tanımlanan diplomasiye ilişkin kararlar biçim ve içerik bakımından değişmiş; karar alma süreçlerine de devlet-altı ve devlet-üstü birçok farklı aktör dâhil olmaya başlamıştır. Bunun yanında, küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeni egemenlik türleri ve iktidar ilişkileri de, geleneksel devlet egemenliğini çetin bir sınamaya tabi tutmuştur.² Nitekim, 2019 yılının Aralık ayı itibariyle Çin’in Wuhan şehrinde ortaya çıkıp tüm dünyaya yayılan ve 2020’nin Mart ayında da Dünya Sağlık Örgütü’nce (WHO) küresel bir salgın (pandemi) olarak nitelendirilen koronavirüs veya Covid-19 salgını, küresel ölçekte Vestfalyan ulus-devlet kavramına yönelik tartışmaları yeniden uluslararası politikanın gündemine taşımıştır. Küresel salgın öncesinde artış eğilimi gösteren internet kullanımı ve ulus-ötesi dijitalleşme, salgının beklenen sonuçlarından birisi olan dış politikada izolasyonizm ve günlük hayatta eve kapanmalar ile birlikte daha da yoğunlaşmış; nitekim Facebook, Apple, Amazon, Netflix ve Google gibi dijital platformlar olarak faaliyet gösteren şirketlerin piyasa değeri 3,2 trilyona yaklaşarak, dünya üzerindeki birçok ülkenin ekonomilerinden daha yüksek hacimlere ulaşmıştır.³

Ticaretin, değerlerin, piyasanın ve fikirlerin küreselleştiği bir ortamda, virüsün/salgının da küreselleşmesi karşısında, klasik Vestfalyan ulus-devlet anlayışı, halk sağlığı bağlamında gündeme gelen yeni-korumacılık (*new protectanism*) ve içe-kapanmacılık (*new isolationism*) ekseninde yeniden tartışılmaya açılmıştır. Post-Vestfalyan sistemin adeta bir özeti gibi görülebilecek bağımsız aktörün (devletin/ulus-devletin) dış politika alanında egemenliğini diğer bir aktörle paylaşmak durumunda kalması, devletlerin küreselleşmenin dinamiklerinden beslenerek, siyasal erke ortak olan sistemin yeni aktörleriyle rekabet etmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Buradan hareketle, koronavirüs (Covid-19) yayılmaya devam ederken, hükümetler; günlük hayatlarına kısıtlamalar getirdikleri vatandaşlarının fiziksel hareketliliğini

² Gencer Özcan (2014), “Dış Politika Analizi”, içinde *Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler* (editör: Evren Balta), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 323-324.

³ David Bray (2020), “Pandemic may replace the nation-state: But with what?”, Atlantic Council, 09.04.2020, Erişim Tarihi: 18.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/geotech-cues/pandemic-may-replace-the-nation-state-but-with-what/>.

daha kolay takip edebilmek, sağlık hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişimlerini sağlamak, ancak aynı zamanda bunları yetkili makamlarla paylaşmak ve hastalığın yayılmasını izlemek, tahmin etmek ve etkileyebilmek için dijital teknolojilerden de yararlanmaya başlamışlardır.⁴

Tıpkı toplumsal hayatı ilgilendiren iç politikaya dair bu konular gibi, yurt dışı uçuş trafiğini durdurarak uluslararası toplumdan fiziksel olarak kendilerini izole eden devletler, bu süreçte dış ilişkilerini ve diplomatik münasebetlerini de dijital teknolojileri kullanarak yürütmeye çalışmışlardır. Küresel boyutta birçok önemli toplantı ve müzakerenin ağ üzerinden çevrim içi (*online*) gerçekleştirilmesinin yanında, ikili ve çok taraflı diplomatik temaslar da bu hassas süreçte yine dijital mecradan gerçekleştirilmiştir.⁵ Pandemi dönemindeki bu küresel trende uygun olarak, Türkiye'nin de komşularıyla ve üye olduğu uluslararası örgütlerle diplomatik ilişkilerini idame ettirmede uygulamaya koyduğu dijital diplomasi örnekleri dikkatleri çekmiş ve yer yer dış politika yapıcılarının ve siyasal iktidarı temsil eden önemli bürokratların beyanlarına yansımıştır.⁶ Türkiye açısından bakıldığında; tüm dünyayı etkisi altına alarak küresel ölçekte yayılan ölümcül bir virüsün söz konusu olduğu korkunç bir atmosferde, diplomatik ilişkiler, teknolojik imkânlar sayesinde başarılı bir şekilde yürütülmeye çalışılmıştır. Pandemi dönemindeki bu uygulamaları gerçekleştirmenin zorlukları yanında, bu süreç, diplomasi alanına yeni kavram ve olgular da getirmiş; nitekim bu dönemde diplomasideki geleneksel yöntemlerin yanında, dijital diplomasi yöntemleri de diplomatik faaliyetlerde yoğun şekilde yer almaya başlamıştır.

1. Dijital Diplomasi: Kavram, Yöntem, Araçlar ve Dünyadaki Uygulamaları

Tarihsel olarak, insanlığın ekonomik faaliyetler temelinde geçirdiği dönüşüm üzerinden toplumsal ve siyasal gelişiminin gerçekleştiği; bunun da geçmişten günümüze “*tarım toplumu*”, “*sanayi toplumu*” ve “*bilgi toplumu*” olarak ifade bulduğu bilinmektedir.⁷ Tarım toplumu, kökeni İlk Çağ veya Antik Çağ'a kadar uzanabilen ve özellikle Kuzey Avrupa'da ağır sabanın bulunmasıyla en temel geçim kaynağı ve ekonomik faaliyet olarak tarımsal üretime odaklanan ve toplumsal ilişkilerin de kırsal/pastoral yaşamın ilkelerine göre

⁴ United Cities and Local Governments (UCLG) (2020), “Digital Technologies and the COVID-19 Pandemic: Briefing & Learning Note Live Learning Experience: Beyond the immediate response to the outbreak of COVID-19”, 15.04.2020, Erişim Tarihi: 15.01.2021, Erişim Adresi: https://www.uclg.org/sites/default/files/eng_briefing_technology_final_x.pdf.

⁵ NTV (2020), “G 20 Zirvesi başladı: Liderlerden corona virüs mesajı”, 22.11.2020, Erişim Tarihi: 19.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.ntv.com.tr/dunya/g-20-zirvesi-basladi-liderlerden-coronavirus-mesaji,9FzhftOpMECtnUBaVOaHCA>.

⁶ Emine Kaplan (2020), “Diplomaside Dijital Dönüşüm”, *TRT Haber*, 24.09.2020, Erişim Tarihi: 21.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/diplomaside-dijital-donusum-518297.html>.

⁷ Yenal Ünal (2009), “Bilgi Toplumunun Tarihiçesi”, *Tarih Okulu*, Sayı: V, Sonbahar, s. 124.

kodlandığı bir aşamaydı.⁸ Sanayi toplumu ise, adını aldığı Sanayi Devrimi ile ilişkilendirilen ve kronolojik olarak 18. yüzyılda, mekânsal olarak da Avrupa kıtası (daha çok Batı Avrupa) menşeli bir toplumsal tabakalanma (aristokrasi ve din adamları/ruhbanlar sınıfı yanında yeni nükseden “*burjuvazi*” ve “*işçi sınıfı*”) düzeyini temsil etmekteydi.⁹ Daha yakın bir çağı işaret eden ve çoğumuzun duyarak aşına olduğu “*bilgi toplumu*” ise, nihayetinde Enformasyon Devrimi ile vücut bulan insanlığın son olgunlaşma dönemini simgelemektedir.¹⁰ Küreselleşme olgusu ile birlikte etkileri daha yoğun olarak hissedilen bilişim ve iletişim teknolojilerinin (BİT), aslında küreselleşmenin hem bir nedeni, hem de bir sonucu olarak değerlendirilebileceğini de bu noktada belirtmek gerekir. Bu hususta, iki temel alımlayıcı varlık (*entity*) arasındaki mesafenin etkisini ortadan kaldırarak iletişimsel bir ilişki kurması açısından, telgraf teknolojisi (1830), Enformasyon Devrimi’nin ve bilgi toplumuna giden yolun döşenmiş ilk taşı sayılmaktadır. Günümüzde, siyasi, sosyal, ekonomik, ticari, eğitsel, tıbbi, sportif vb. bütün beşerî ilişkileri kapsayan boyutuyla bilginin elde edilebilirliği ve maliyeti üzerinde çok büyük etkileri bulunan ağ teknolojisinin (*web/internet*) keşfi ve 1980’lerden itibaren yaygınlaşması da, telgraf-telefon-televizyon dizgesinde devam eden enformasyon teknolojisindeki nihaî ve en gelişmiş aşamaya konumlanmaktadır. Yoneji Masuda’nın “*enformasyon toplumu*”, Peter F. Drucker’in ise “*bilgi toplumu*” adını verdiği ve 1950’li yıllardan sonra ortaya çıkmaya başlayan bu yeni toplum biçiminde, bilgi, en temel ve biricik kaynak iken, sürükleyici dinamiği de bilgisayar teknolojileri ve yine bilgi oluşturmaktadır.¹¹

Küreselleşme sürecinde artan bilgi teknolojisi kullanımının, küresel ölçekte insanlar-arası ve toplumlar-arası/uluslararası ilişkileri bütün boyutlarıyla etkileyerek dönüştürdüğü gerçeği ise yadsınamaz. Nitekim web tabanlı dijital teknolojiler, dış politika ve diplomasi alanında da kendilerine yer bulmuş; özellikle içinden geçmekte olduğumuz küresel salgın döneminde devletlerarası ilişkilerin dijital platformlardan yürütülmesi hususunda yeni uygulamaların/yöntemlerin yoğunlukla kullanılmaya başlanması göze çarpmıştır. Genellikle

⁸ Özellikle Avrupa kıtasının ekonomik ve siyasi anlamda dönüşümüne yol açan bu buluş (ağır saban/kara saban) ile feodalizmin temelleri atılmış ve tarımsal üretim, lord ve vassal arasındaki ilişkiler temelinde örgütlenmeye başlamıştır. Bakınız; Oral Sander (2020), *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918’e*, 33. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, s. 70.

⁹ Aslında, bu tarihe kadar asıl geçim kaynağı olan toprak, soyluların ve Kilise’nin (dolayısıyla ruhban sınıfının) elinde olduğu için, yeni kentler ve fabrikalarla ortaya çıkan ekonomik dönüşümün sonucu içeride yeni sosyal sınıf formları oluşurken, dışarıda/devletlerarasında ise yeni siyasi ve ekonomik çatışmaların (kolonyalizm ve sömürge rekabeti gibi) ortaya çıkması olmuştur. Bakınız; Oral Sander (2020), *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918’e*, s. 216.

¹⁰ Yenal Ünal (2009), “Bilgi Toplumunun Tarihçesi”, s. 126.

¹¹ A.g.e., s. 133.

internetin ya da diğer adıyla web teknolojilerinin dış politika ve uluslararası ilişkiler alanına üç temel etkisinin olduğundan söz edilmektedir:

1. Dış politika-yapım ve karar alma süreçlerine katılan aktörlerin ve argümanların sayıca artmasıyla birlikte, dış politikanın çok-terafli/çok-aktörlü hale gelmesi ve devletin bu alandaki tekelinin ve kontrolünün azalması,
2. Devletler için dış politika alanına etki edecek bilgilerin, doğru olsun ya da olmasın, yayılmasını ve serbest hareket etmesini hızlandırması,
3. Geleneksel diplomatik hizmetlerin (Elçilik ve Konsolosluk gibi) sadece kendi ülke vatandaşlarına ve hükümetlerine değil, aynı zamanda diğer ülke hükümetlerine ve vatandaşlarına da daha hızlı ve daha az maliyetli bir şekilde sunulmasını sağlaması.¹²

Görüldüğü üzere, internet teknolojilerinin uluslararası ilişkiler, dış politika ve diplomasi gibi uzmanlık alanlarına öncelikli etkisi, bu alanlardaki süreçleri daha çoğulcu/plüralist hale getirmesi ve zaman ve kaynak tasarrufu sağlayarak, onlara hızlı ve az maliyetli bir nitelik kazandırmasıdır. Özellikle diplomasi alanında bilgi teknolojilerinin kullanımıyla birlikte, geleneksel diplomasi yöntemlerinin yanında, “*dijital diplomasi*” veya “*e-diplomasi*” adı verilen yeni bir kavramın doğması da söz konusu olmuştur. Diplomasi; klasik tabirle bir “*dış politika aracı*” olarak hem kurumsal bir manaya, hem de yöntem ve süreç olarak ele alınabilecek bir içeriğe sahiptir. Kurumsal anlamda diplomasi, diplomatik temsil kuruluşlarını ve çalışanlarını kastederken, yöntem ve süreç olarak diplomasi ise, devletlerarası ilişkilerin ve sorunların barışçıl yollarla görüşülmesi ve çözümlenmesi süreci olarak tanımlanmaktadır.¹³ Dijital diplomasi ise, diplomasinin bir alt dalı olarak değerlendirilen kamu diplomasisi içinde yer alan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Kamu diplomasisi, ilk kez 1960’larda dillendirilen, ancak 1990’lı yıllarla birlikte etkin olarak kullanılan bir diplomasi yöntemi olarak devletlerin ülke içinde ve dışında izledikleri politikalara ve savundukları değerlere yönelik kamuoyu oluşturma çabalarının bir unsurunu ve algı yönetimini ifade etmektedir.¹⁴

Farkındalık yaratmak, ilgi uyandırmak, daha geniş kitleye ulaşmak ve bahse konu ülke, değerler veya konu lehine eyleme geçilmesini sağlamak gibi dört temel aşamadan oluştuğu varsayılan kamu diplomasisinin en önemli araçları ise “*yumuşak güç*” (*soft power*) unsurlarıdır. Nitekim özellikle 21. yüzyılın popüler dış politika kavramlarından ve demokratik

¹² Nicholas Westcott (2008), “Digital Diplomacy: The Impact of the Internet on International Relations”, Oxford Internet Institute, Research Report 16, Temmuz, s. 2.

¹³ Tayyar Arı (2017), *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, 11. Baskı, Bursa: Alfa Akademi Yayınları, s. 347.

¹⁴ Pınar Aslan & Oğuz Göksu (2016), “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, içinde *14th International Symposium Communication in the Millennium* (editörler: N. Sezer & S. Gezgin & E. Yolcu), İstanbul, s. 575.

politikalarından biri sayılan yumuşak güç unsurları (kültür, siyasal değerler ve dış politikalar), kamu diplomasisinin de çerçevesini çizmektedir.¹⁵

Dijital diplomasi kavramı da, esasında klasik diplomasi çalışmalarının web teknolojileri üzerinden internet yoluyla gerçekleştirilmesi ve bu yolla bir diyalog oluşturulmasıdır. Bununla birlikte, Twitter, Facebook vb. sosyal medya platformları aracılığıyla yabancı kamuoylarının duygu, düşünce ve anlam dünyalarında yer edilmesine yönelik çabalar da dijital diplomasi kavramının içeriğine girmektedir.¹⁶

Holmes'a göre, dijital diplomasi; bir kamu diplomasisi biçimi olarak geleneksel medya kaynaklarından yukarıdan aşağıya doğru dikey bir bilgi akışından ziyade, dünyanın dört bir yanındaki insanların eşit ve yatay bir şekilde ağlar aracılığıyla daha fazla bilgi edinmesine olanak tanıyan teknolojiler yardımıyla önemli bir ilgi ve eleştiri sahibi olmasının sonucudur.¹⁷ Bu yönüyle, bilgiyi üretme ve yayma işlevi medyanın tekelinden çıkmış, bireyler bilgi üreticisi ve yayıcısı konumuna erişmişlerdir. Ancak ciddi sorunlar ve krizler söz konusu olduğunda, ulusal otoritenin/devletin duruma müdahale ederek kamuoyunu aydınlatması, konuyu izah etmesi ve dezenformasyonun önüne geçmesi büyük önem taşımaktadır. İşte böyle bir süreçte dijital diplomasi kullanımı öne çıkacak ve devletler, dijital diplomasiyi kullanarak kitleleri hızlı ve doğru bir biçimde bilgilendirerek muhtemel krizler engellenebilecektir.¹⁸

Bununla birlikte, dünya üzerindeki 193 Birleşmiş Milletler (BM) üyesi ülkenin yaklaşık üçte ikisinin birer resmi Twitter hesabı bulunmasına karşılık, “*e-diplomasi*” ya da “*dijital diplomasi*”ye dönük stratejileri bakımından ülkeler arasında ciddi farklar bulunmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), dijital diplomasiyi geliştirmekte olan endüstriyel tabanlı bir oluşum ya da sadece akademik bir çalışma alanı olarak görmekten ziyade, bu konuyu ciddiye alarak dijital diplomasi alanında uzmanlar yetiştirerek merkezler açmaya başlamış ve kapsamlı bir dijital diplomasi stratejisi belirlemiştir. Buna karşın, Çin, Rusya, İngiltere (Birleşik Krallık) ve Sırbistan gibi ülkeler ise, şimdilik dijital diplomasiyi sınırlı bazı formlarıyla ele almakta ve örneğin bu alanda sadece Twitter ya da Facebook gibi sosyal medya platformlarında hesap açarak bu hesapları kullanmak yönünde hareket etmektedirler.¹⁹ Dijital diplomasi alanında son yıllarda İngiltere (Birleşik Krallık), İsveç ve İsrail gibi

¹⁵ Pınar Aslan & Oğuz Göksu (2016), “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, s. 576.

¹⁶ A.g.e., s. 577.

¹⁷ Marcus Holmes (2015), “Digital Diplomacy and International Change Management”, içinde *Digital Diplomacy: Theory and Practice* (editörler: Corneliu Bjola & Marcus Holmes), London: Routledge, s. 18.

¹⁸ Pınar Aslan & Oğuz Göksu (2016), “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, s. 578.

¹⁹ Marcus Holmes (2015), “Digital Diplomacy and International Change Management”, s. 14.

ülkelerin öne çıktığı; bunlardan özellikle İsveç'in 2013-Dijital Diplomasi raporunda “*en demokratik Twitter hesabına sahip ülke*” olarak konumlandığı belirtilmelidir. Raporun hazırlayıcısı Gökhan Erel'e göre; klasik diplomasi Diplomasi 1.0, Kamu Diplomasisi Diplomasi 2.0 ve Dijital Diplomasi de Diplomasi 3.0 olarak isimlendirilirken, özellikle Ortadoğu'da İran “*dijital diplomasinin şövalyesi*” olarak öne çıkmaktadır. Ortadoğu bölgesinde İran'ın yanında, İsrail'in de “*Hasbara*” adındaki kamu diplomasisi etkinlikleri çerçevesinde, medya üzerinden etkin olacak “*vatandaş diplomatlar*” yetiştirme projesinin dikkat çektiği söylenebilir. Ayrıca rapora göre, ABD Savunma Bakanlığı'nın özellikle Çin kaynaklı tehditlere yönelik olarak kabul edilen 4-5 milyar dolarlık ek bütçeyle siber ordular kurduğu ve bu hususta çeşitli önlemler aldığı belirtilmektedir.²⁰

İnteraktif bir süreç olan ve yabancı halklar, devletler ve hükümet-dışı organizasyonlarla dijital araçlar kullanarak iletişime geçilmesi, onlara bilgi aktarılması ve bu yolla algı inşa etme süreci olarak değerlendirilen dijital diplomasi kavramının içeriğinde veri görselleştirme, siber güvenlik, dijital kültür, siber güvenlik ve dijital diyaspora gibi farklı bazı unsurlar da bulunmaktadır. Ayrıca çoğu kez dijital diplomasi yerine kullanılan “*siber diplomasi*”nin ise tamamen farklı bir içeriğe sahip olduğunu ve daha çok siber güvenlikle ilgili olarak siber alandaki sorunları çözmek için diplomatik araç ve düşüncelerin kullanılmasını kapsadığını bu noktada belirtmek gerekmektedir.²¹

2. Dışişleri Bakanlığı'nda Dijital Dönüşüm: Pandemi Dönemi ve Dijital Diplomasi Uygulamaları

1950'li yıllardan itibaren ortaya çıkan dijitalleşme²² kapsamında siber gerçekliğin yayılması, akıllı sistemlerin kullanılması ve sosyal medya platformlarının çoğalması devletlerin hayatıyet atfettikleri konuları revize etmiş; özellikle Dünya Ekonomik Forumu'nda (WEF) dijital verinin petrol kadar değerli bir varlık olduğunun kabul edilmesi de güç kavramının içeriğinin değiştiğine dair analizlerin doğmasına yol açmıştır. Ülkelerin çıkarları, stratejik amaçları, güvenlik öncelikleri bağlamında askeri planlamaları için dijital verileri kullanmaya başlaması ve günümüzde kripto paralar, ekonomik savaşlar, 5G üzerinden şekillenen devlet politikaları,

²⁰ *Yeni Şafak* (2014), “Siber Şövalyeler”, Erişim Tarihi: 22.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.yenisafak.com/dunya/siber-sovalyeler-601150>.

²¹ Siber Bülten (2020), “Karıştırılan iki kavram: Siber diplomasi ve dijital diplomasi arasındaki farklar”, 03.10.2020, Erişim Tarihi: 23.01.2021, Erişim Adresi: <https://siberbulten.com/makale-analiz/karistirilan-iki-kavram-siber-diplomasi-ve-dijital-diplomasi-arasindaki-farklar/>

²² Dijitalleşme; yalın bir tabirle yazıların, resimlerin, videoların ve ses kayıtlarının bilgisayarlar tarafından işlenmek suretiyle dijital formlara/formata dönüştürülmesi demektir. Bakınız; Merve Seren (2021), “Dijital Belirsizliğin Başındayız”, *Kriter*, Yıl: 5, Sayı: 54, Şubat, s. 47.

yakın gelecekte ülkelerin “*dijital güç*” olma yolunda rekabet edeceği, hatta bu hususta savaşı bile göze alacağı gerçeğine işaret etmektedir.²³

Nitekim pandemi sürecinde dijital alandaki yetkinlik ve gücün uluslararası platformda muhtemel siber saldırılara karşı önemli bir rol oynadığına şahit olunmuştur.²⁴ Koronavirüsünün ortaya çıkıp yayılmasında kimin rolünün olduğu, dahası bunun küresel politikaya etkileri konusunda ABD ve Çin eksenli tartışmalar dijital medya platformları üzerinden şiddetlenmiş, dahası virüsün kaynağı ve etkilerine yönelik dezenformasyon çalışmaları da had seviyeye ulaşmıştır.²⁵

Pandemi dönemindeki tartışmaların bir boyutu böyleyken, diğer ve konumuz açısından önemli olan başka bir boyutu ise özellikle diplomasi alanında “*maske diplomasisi*”²⁶, “*aşı diplomasisi*”²⁷ ve “*dijital diplomasi*” gibi kavramların yükselişe geçmesi olmuştur. Bunlardan

²³ Tarık Dağlı (2021), “Artık Teknoloji Devletleri Ülke, Teknologlar Başkan Gibi”, *Kriter*, Yıl: 5, Sayı: 54, Şubat, s. 44.

²⁴ *BBC Türkçe* (2020), “ABD Dışişleri Bakanı Pompeo: Siber Saldırıların arkasında Rusya’nın olduğu açık”, 19.12.2020, Erişim Tarihi: 24.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55378023>.

²⁵ Örneğin, pandemiyle birlikte ülke dışındaki Çinli diplomatların kendi ülkelerinde yasaklı olan Twitter kullanımını artmış ve kullandıkları hesap sayısı 2019 yılı Nisan ayına göre % 300 artış göstermiştir. Hatta Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün, yaklaşık 300.000 takipçili Twitter hesabı üzerinden ve Rusya yanlısı bir haber platformuna dayanarak, Amerikan askerleri tarafından Çin’e bu virüsün getirildiğini iddia etmesi, bu tweetin yurt dışındaki Çin konsoloslukları ve görevli diplomatlar tarafından rt (*retweet*) edilmesi ve devamında Çin devlet televizyonlarında da bu haberin çokça dolaşıma sokulması, Çin’in yeni agresif dezenformasyon politikasına bir örnek teşkil etmektedir. Çin ve Rus kaynaklı dezenformasyon faaliyetleri, pandemi döneminde bir bütün olarak Batı dünyasını ve Batı orijinli uluslararası örgütleri hedef alarak imajlarına zarar verme güdümünde olmuştur. Yine pandemi esnasında Rusya ve Çin’in adeta paydaş bir dezenformasyon kampanyası yürüttüklerine dair diğer bir somut kanıt ise, *RT* ve *Sputnik*’in pandemi döneminde bir yandan Avrupa’daki Sırbistan gibi bazı devletlere yardım gönderen Çin ile ilgili övgü dolu haberleri öne çıkarırken, diğer taraftan AB karşıtlığını işlemesidir. Bu kapsamda Avrupa’nın da krize karşı yetersiz kaldığına ve bir bütün olarak AB’nin başarısızlığına dair haberler sürekli dolaşımda tutulmuştur. Pandemi döneminde, *RT*, AB dayanışmasının bir mit olduğunu vurgulayan ve İtalya’ya AB’nin yardım etmediği ve dayanışma göstermediğine dair haberleri de sürekli yayınlamıştır. Nitekim NATO’nun 92 sayfalık 2030 raporunda geçen “*Demokratik Direnç Merkezi*” kurulması maddesinin amacı da, daha önceki deneyimler ışığında Rusya, Çin gibi ülkeler tarafından Batı ülkelerinin seçim çalışmalarına ve diğer demokratik süreçlere yapılacak hibrit saldırıları önlemek olarak beyan edilmiştir. Bakınız; Mehmet Babacan (2021), “Uluslararası Örgütlerin Türkiye’de Dezenformasyona Karşı Savaşları: Kuzey Atlantik İttifakı (NATO) Örneği”, Türkiye Algı Merkezi (TAM), Erişim Tarihi: 25.01.2021, Erişim Adresi: <https://turkiyealgimerkezi.com/makaleler/uluslararasi-orgutlerin-turkiyede-dezenformasyona-karsi-savaslari-nato-kuzey-atlantik-ittifaki-ornegi> ve İpek Özbey (2020), “Akil İnsanlar Grubu’ndan İldem, raporu anlattı ‘Çin NATO’ya tehdit değil’”, *Cumhuriyet*, 07.12.2020, Erişim Tarihi: 25.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/akil-insanlar-grubundan-ildem-raporu-anlatti-cin-natoya-tehdit-degil-1796715>.

²⁶ Barış Özdal (2020), “Maske Diplomasisi”, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Yayını-Güncel Gelişmeler No: II, Nisan, ss. 1-6, Erişim Tarihi: 26.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.diplomasiarastirmalari.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/4-Nisan-2020-Maske-Diplomasisi.pdf>.

²⁷ Guntay Şimşek (2020), “Aşı Diplomasisi”, *HaberTürk*, 30.12.2020, Erişim Tarihi: 26.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/yazarlar/guntay-simsek-1019/2921068-asi-diplomasisi>.

dijital diplomasi, pandemi sürecinden önce var olsa da, asıl ivmesini koronavirüsü küresel salgınıyla yakalamıştır.²⁸

Virüs vakasının yurt içinde ilk kez görüldüğü 2020 yılı Mart ayından itibaren ulusal çapta tedbirler alarak toplum güvenliğiyle ilgili uygulamaları hayata geçiren Türkiye, pandemi esnasında salgının küresel ölçekteki yayılımını da takip ederek, sağlık malzemesi ve tıbbi yardım ihtiyacı içerisinde olan ülkelere imkânları dâhilinde yardım etmeye çalışmıştır.²⁹ Bu hususta birçok ülkenin takdirini kazanan ve pandemi dönemindeki insani yardımlarla uluslararası politikada adından söz ettiren Türkiye, aynı zamanda Doğu Akdeniz, Suriye, Libya ve son olarak Güney Kafkasya gibi kriz bölgelerindeki varlığını ve aktivizmini de devam ettirmiştir.³⁰

Küresel salgının hayatın her alanında olduğu gibi uluslararası ilişkiler ve diplomasi alanını da dijitalleşmeye zorlamasıyla, T.C. Dışişleri Bakanlığı, devlet hayatı için önem arz eden fonksiyonlarını dijital uygulamaları hayata geçirerek icra etmeye çalışmıştır. Öncelikle, salgınla ilgili gelişmelerin takip edilmesi, yabancı ülkeler ve dış temsilciliklerle eşgüdüm sağlanması amacıyla Bakanlık bünyesinde Dışişleri Bakanlığı Koordinasyon ve Destek Merkezi (DKDM) kurulmuştur.³¹ Bunun yanında, uluslararası çapta önem taşıyan toplantı ve görüşmelere teknoloji yardımıyla etkin katılım sağlanarak, Türkiye'nin görüşleri uluslararası kamuoyuna aktarılmıştır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler (BM) 75. Genel Kurul görüşmelerine video-konferans üzerinden katılım gerçekleştirilirken, G-7 Liderler Zirvesi'ne de tele-konferans yöntemiyle bağlanılmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, salgının Türkiye'de kendini gösterdiği Mart ayı içerisinde G-20 Liderler Olağanüstü Zirvesi'ne video-konferans yöntemiyle katılım göstermiştir. Bu önemli toplantının ardından, 10 Nisan 2020 tarihinde “Kovid-19 Salgınıyla Mücadelede İşbirliği ve Dayanışma” gündem

²⁸ Berrin Kalsın (2020), “Kovid-19 sürecinde dijital diplomasi”, *Anadolu Ajansı (AA)*, 29.04.2020, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kovid-19-surecinde-dijital-diplomasi/1822867>.

²⁹ Şeyma Kızılay (2020), “Pandemi Sürecinde Türkiye'nin Dış Yardımları”, *Uluslararası Politika Akademisi (UPA)*, 18.05.2020, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2020/05/18/pandemi-surecinde-turkiyenin-dis-yardimlari/>.

³⁰ Murat Yeşiltaş (2020), “Ortadoğu'dan Akdeniz'e Türkiye'nin Direnişi”, *Kriter*, Yıl: 5, Sayı: 50, Ekim, s. 10-13. Ayrıca bakınız; Mehmet Babacan (2020) “Türkiye'nin Yakın Çevresindeki Politik ve Askeri Aktivizminin Nedenleri: Türkiye Neden Böyle Hareket Ediyor?”, *Uluslararası Politika Akademisi (UPA)*, 30.10.2020, Erişim Tarihi: 30.01.2021, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2020/10/30/turkiyenin-yakin-cevresindeki-politik-ve-askeri-aktivizminin-nedenleri-turkiye-neden-boyle-hareket-ediyor/>.

³¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz”, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-6-11-2020.tr.mfa>.

maddesiyle olağanüstü toplanan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin (Türk Konseyi) video-konferans zirvesine de, Sayın Cumhurbaşkanı bu şekilde katılım sağlamıştır.³²

Çağın gereklerine ve dijital diplomasiye uyum sağlayabilmek için öncelikle diplomasi faaliyetlerini yürüten diplomatların bir eğitim sürecine tabi tutulması gerektiği fikrini benimseyen T.C. Dışişleri Bakanlığı, bu süreçte kendi içerisinde büyük bir dönüşüm projesini hayata geçirmiş ve 11. Büyükelçiler Konferansı'nda “*Dijital Diplomasi Girişimi*”ni ilan etmiştir. Bu girişim kapsamında, diplomatları gerekli bilgilerle donatmak ve Konsolosluk hizmetlerinin teknoloji yardımıyla verimini arttırmak amacıyla bir eğitim programı oluşturulurken, özellikle küresel ölçekte gelişmelerin takip ve krizlerin tespit edilebileceği erken uyarı sistemlerinin kurulması da hedef olarak belirlenmiştir. Dijital diplomasi çağında dijital masada güçlü olarak varlık gösterebilmek için diplomatları eğitime tabi tutan Bakanlık, içerisinde veri analizi, veri görselleştirme, kamu diplomasisi, stratejik iletişim, veri güvenliği ve dezenformasyona karşı direnç gibi başlıkların bulunduğu kapsamlı bir müfredat hazırlamıştır.³³

Diğer yandan, Bakanlığın bu hassas süreçte arabuluculuk ve çatışma çözümü faaliyetlerini dijital diplomasi ve teknolojik girişimlerle buluşturarak yürütme çabası da dikkate değer bir gelişmedir. Keza BM tarafından uzunca bir süredir teknolojinin arabuluculuk süreçlerindeki kritik önem taşıyan katılım boyutunu güçlendireceği vurgusuna paralel olarak, Siyasi İşler ve Barışı Koruma İşleri Bölümü tarafından yayınlanan “*Dijital Rehber*” (*Digital Toolkit for Mediation*) paralelinde, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın son dönemde bu hususta etkin bir tutum sergilediği görülmektedir. Bakanlık, küresel salgından önce düzenlenen İstanbul Arabuluculuk Konferansları'nda çatışma çözümü ve arabuluculuk süreçlerinde dijital diplomasi ve teknolojinin etkin kullanımını gündeme getirmiş; konferansın bu yılki toplantısını ise 17 Eylül 2020 tarihi itibarıyla ilk kez çevrim içi düzenleyerek, Türk Dijital Diplomasi Girişimi'nin uygulamadaki ilk örneğini vermiştir.³⁴

Keza Mart ayı içerisinde birçok dünya lideriyle telefonda görüşerek salgının gidişatı ve pandemiye yönelik küresel işbirliği konusunda görüş alışverişinde bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Almanya Şansölyesi Angela Merkel ve İngiltere (Birleşik Krallık) Başbakanı Boris Johnson ile de dörtlü bir zirve gerçekleştirmiştir.

³² Berrin Kalsın (2020), “Koronavirüs ve Dijital Diplomasi”, içinde *Küresel Krizlerde Diplomasi: Pandemi Örneği* (T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde) (editör: Şeref Ateş & Mehmet Nuri Ersoy & Mevlüt Çavuşoğlu & İbrahim Kalın), Ankara: Yunus Emre Enstitüsü ve TABİP Ortak Yayını, s. 156.

³³ Emine Kaplan (2020), “Diplomaside Dijital Dönüşüm”, *TRT Haber*, 24.09.2020, Erişim Tarihi: 01.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/diplomaside-dijital-donusum-518297.html>.

³⁴ A.g.e.

Benzer şekilde, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da, 154 Büyükelçi ile video-konferans yoluyla bir görüşme gerçekleştirmiş; böylelikle 114 ülkeden yaklaşık 70.000 Türk vatandaşının ülkeye getirilerek karantinaya alınması sağlanmıştır. Bakan Çavuşoğlu, yine dijital teknolojileri bu dönemde etkin bir şekilde kullanarak, sosyal medya platformları üzerinden yurt dışındaki vatandaşlarla birebir iletişim kurmuş; bu sayede imkân ve ihtiyaç dahilinde gereken yardım ve kolaylıklar sağlanmıştır.³⁵ Ayrıca Atlantik Konseyi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ), NATO Dışişleri Bakanlıkları Toplantısı gibi birçok uluslararası toplantıya video-konferans yöntemiyle bağlanan Bakan, mevkidaşlarıyla bu şekilde teknolojik imkânlar vasıtasıyla görüşmüştür.³⁶

T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından Mart ayı sonunda yapılması planlanan ve “*Dijital Çağda Diplomasi*” başlığını taşıyacak olan “*Antalya Diplomasi Forumu*” ise, hâlihazırdaki salgın koşulları nedeniyle ertelenirken, foruma katılacak dünya liderleri, Dışişleri Bakanları ve yerli ve yabancı birçok uzman konuk bu büyük organizasyon kapsamında Türkiye’nin ciddi açılımlar sağlayacağı konusunda hemfikirdir.³⁷ Nitekim Bakanlık, bu konu üzerinde de çalışmalar yaparak, fiziksel olarak düzenlenemeyen forumun “*webinar*” formatında ve dijital ortamdan yürütülmesini amaçlamaktadır.³⁸

3. Türk Dış Politikası’nın Dijital Kapasitesi ve Performansı

“*Dış politika*”, temel uluslararası ilişkiler kavramlarından biri olmakla birlikte, literatürde farklı şekillerde tanımlanan, buna bağlı olarak kavramsal çerçevesi daha çok subjektif yargılarla çizildiğinden, nesnel ve genel-geçer tanımı olmayan bir terimdir. Dış politikayı bir yolculuk serüvenine benzeterek, bu benzetmedeki öğeler yardımıyla analiz oluşturmaya çalışan Özcan’a göre; egemenler tarafından hazırlanan bir yol haritası olan dış politika, öngörülmedik sorunlar yüzünden duraklayabilecek, güzergâhı ya da araçları/vasıtası değiştirilebilecek, belki de hedefe ulaşmadan büsbütün yarıda kalabilecek uzun bir yolculuktur.³⁹ Bu benzetmeden hareketle, öngörülemeyen büyük bir şok olarak Covid-19 pandemisini, ulusal ve küresel politikayı gündem ve hedef değişikliğiyle derinden etkileyerek

³⁵ TRT Haber (2020), “70 bine yakın Türk vatandaşı ülkeye getirildi”, 15.05.2020, Erişim Tarihi: 03.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/70-bine-yakin-turk-vatandasi-ulkeye-getirildi-485042.html>.

³⁶ Berrin Kalsın (2020), “Koronavirüs ve Dijital Diplomasi”, s. 155.

³⁷ Berrin Kalsın (2020), “Kovid-19 sürecinde dijital diplomasi”, *Anadolu Ajansı (AA)*, 29.04.2020, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kovid-19-surecinde-dijital-diplomasi/1822867>.

³⁸ Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs (2020), “Participation of Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu in the videoconference co-organized by Antalya Diplomacy Forum in cooperation with International Peace Institute, 19 May 2020”, Erişim Tarihi: 04.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/adf-video-konferans-19-5-20.en.mfa>.

³⁹ Gencer Özcan (2014), “Dış Politika Analizi”, s. 328.

güvenlik önceliklerini revize eden tarihî bir dönüm noktası olarak tarif edebiliriz. Tıpkı dünya üzerindeki diğer devletler gibi, Türkiye de, bu umulmadık küresel kriz karşısında dış politikasını salgının seyri ve toplum güvenliği bağlamında biçimlendirmeye başlamıştır. Ankara, dış politikadaki önceliğini, pandemideki artışla birlikte, yurt dışındaki vatandaşlarının tahliyesi ve salgından etkilenen ülkelere insani yardım konusuna ayırmıştır. Salgının muhtemel etki ve boyutları hakkında diğer ülkelerle işbirliği olanakları araştırılırken, bir yandan da, uluslararası toplumun saygın bir üyesi olarak, Türkiye, üzerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmış; nitekim bu meyanda 139 ülke ve 5 uluslararası kuruluşun yardım taleplerine icabet ederek, uluslararası yardımlarda dünyada ikinci sıraya yükselmiştir.⁴⁰

Türkiye'nin pandemi sürecinde insani yardımlar konusundaki bu göz dolduran başarısının yanında, üstün gayret gösterdiği bir diğer konu da diplomasi alanında yürüttüğü dijital yetkinlik çabalarıdır. Çalışmanın bu kısmında, yurt içi ve yurt dışında yayımlanan raporlar, basın haberleri, Türkiye'nin dijital diplomasi alanındaki çalışmaları ve başarılarına odaklanan makaleler, kitap bölümleri, tebliğler gibi bilimsel çalışmalar odağında, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın başarılarından, performansından ve -varsa- eksik kaldığı hususlardan bahsedilecektir.

Esasen, Türk Dış Politikası'nı oluşturan ve ona yön veren en önemli kurumsal yapı olarak ortaya çıkan Dışişleri Bakanlığı'nın icra ettiği dış politika ve diplomasi fonksiyonları kapsamında teknolojik yenilikleri kullanması görece yakın bir geçmişe sahiptir. Özellikle Türk Dış Politikası alanında artık bir klasik haline gelmiş 3 ciltlik kült eserinin başlangıç kısmında Bakanlığın kurumsal yapısıyla ilgili değerlendirmelerine yer veren Prof. Baskın Oran'a göre; Bakanlığın vahim sayılabilecek bir “*bellek sorunu*” vardır ve bu da arşivlerinin iyi tasnif edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Yine Bakanlık, bilgisayar sistemi anlamında çok eski sayılan “*Wordperfect*” programını ancak Temmuz 2001'de terk edip, “*Windows*” sistemine geçebilmiştir. Ayrıca Bakanlığın birkaç binaya bölünmüş olması da kurumsal koordinasyon konusunda teknik ve bürokratik bir engel teşkil etmektedir.⁴¹

Bununla birlikte, küreselleşme ve bilgi teknolojilerinin yoğun kullanımıyla artan dijitalleşmeyle birlikte, T.C. Dışişleri Bakanlığı da 2000'li yıllardan itibaren örgütsel yapısının yanında yurt dışındaki diplomatik misyonlarda da (Elçilikler ve Konsolosluklar)

⁴⁰ Mevlüt Çavuşoğlu (2020), “Covid-19 Salgını ve Türk Diplomasisi”, içinde *Küresel Krizlerde Diplomasi: Pandemi Örneği (T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde)* (editörler: Şeref Ateş & Mehmet Nuri Ersoy & Mevlüt Çavuşoğlu & İbrahim Kalın), Ankara: Yunus Emre Enstitüsü ve TABİP Ortak Yayını, s. 9.

⁴¹ Baskın Oran (2005), “TDP'nin Uygulanması: Dışişleri Bakanlığı'nın Görevli Özerkliği”, içinde *Türk Dış Politikası Cilt I: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1918-1980)* (editör: Baskın Oran), 11. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 69.

dijital teknolojilerin kullanılmasını yaygınlaştırmıştır.⁴² 2000 yılı ile birlikte Bakanlığın kullandığı belge yönetim sistemi, konsolosluk programı, muhasebe programı ve iletişim yazılımları Dışişlerinin kendi uzmanları tarafından hayata geçirilirken, 2002’den itibaren ise ilk millî kripto sistemi olan DBGS (Dışişleri Bakanlığı Güvenlikli Sistem) -TÜBİTAK ile yapılan işbirliği neticesinde- tüm temsilciliklerde ve diplomatik misyonlarda kullanılmaya başlanmıştır.⁴³

Küresel salgın döneminde Dışişleri Bakanlığı’nın dijital diplomasi çabalarına odaklanan çalışmalara baktığımızda; genellikle bu hususta olumlu bir çerçeve çizilirken, çalışmaların birçoğunun eleştirel manada ortak noktası, Türk Dış Politikası’nın henüz bir “*dijital diplomasi stratejisine*” sahip olmaması olmuştur. Örneğin, Aslan ve Göksu, Türkiye’nin ilk dijital diplomasi örneği olarak 2011 yılında Libya’da gözaltına alınan Amerikalı gazetecilerin Türkiye’nin çabalarıyla kurtarılması ve dönemin T.C. Washington Büyükelçisi Namık Tan’ın bu olayı Twitter’den duyurarak gazetecilerin fotoğraflarını paylaşması olarak gösterirken, Türkiye’nin henüz bir dijital diplomasi stratejisinin olmamasını bir handicap olarak değerlendirildiğini belirtmektedirler.⁴⁴

Kalsın’a göre ise; Covid-19 salgını dünya çapında tahribat yaratmaya devam ederken, politika, eğitim, bilim ve sanat gibi alanlar bu süreçte dijital ortamlara taşınmıştır. Ancak aynı zamanda, salgın, dünya liderlerinin, devlet ve hükümet başkanlarının ve diğer uluslararası aktörlerin dijital kanalları kullanım şekilleri üzerinde dönüştürücü bir etki yaratmıştır. Bu kapsamda, örneğin, Yeni Zelanda Başbakanı Jacinda Ardern, Facebook takipçileriyle sohbet etmeye başlarken, İtalya Başbakanı Guiseppe Conte’nin sayfası ve Avusturya, Estonya ve İtalya hükümetlerinin sayfaları Mart 2020’de beğenilerini ikiye katlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan ise, pandemi sürecinde G-20 ve Türk Konseyi zirvelerine çevrim içi katılırken, 19 ülke lideriyle de telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir.⁴⁵

Yine Türkiye’nin Pekin Büyükelçisi Abdulkadir Emin Önen, verdiği bir röportajda, daha salgının başında Türkiye’nin gönderdiği tıbbi malzeme yardımlarının Çin Dışişlerinde ve kamuoyunda büyük ilgi görürken, ülkenin sosyal paylaşım platformları *WeChat* ve *Weibo*

⁴² Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “E- Konsolosluk Uygulaması”, Erişim Tarihi: 04.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.konsolosluk.gov.tr/>.

⁴³ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “T.C. Dışişleri Bakanlığı Bilişim Alt Yapısı”, Erişim Tarihi: 05.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/bilisim-alt-yapisi.tr.mfa>.

⁴⁴ Pınar Aslan & Oğuz Göksu (2016), “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, s. 583.

⁴⁵ Berrin Kalsın (2020), “Koronavirüs ve Dijital Diplomasi”, ss. 152, 156.

üzerinden de olumlu yorumlar aldığını belirtmiştir. Bu yorumlarda, Çinlilerin Türkiye için “kara gün dostu” olarak söz ettikleri de görülmüştür.⁴⁶

Pandemi sürecinde Dışişleri Bakanlığı'nın dijital diplomasi alanındaki çabalarına ve yetkinliğine odaklanan en güncel ve spesifik çalışma Mazıcı'nın çalışmasıdır. Daha çok istatistiksel verilerin kullanıldığı ve ampirik yönü öne çıkan çalışmada, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın resmi dört ayrı Twitter hesabı üzerinden (@Tc_Dısisleri, @MFATurkey, @MFATurkeyArabic, @MFATurkeyFrench) bir içerik analizi gerçekleştirilmiştir.⁴⁷ Çalışmanın neticesinde; Bakanlığın da attığı tweetlerle stratejik iletişim yönetimi ve kamuoyuyla iletişim açısından dijital platform ve sosyal medya ağı üzerinden konjonktüre ayak uydurmaya çalışmış olduğu saptanmıştır.⁴⁸

Finlandiya Dışişleri Bakanlığı'nın dijital diplomasi yöntemlerine odaklanan bir çalışmada ise, Finlandiya'nın dijital diplomasiye yavaş adapte olmasının yanında, bu alanda İsveç'in Finlilerin önüne geçtiği belirtilmekte ve dijital diplomasi; son yıllarda oldukça popüler bir kamu diplomasisi biçimi olarak, “*diplomatik misyonların yurt dışındaki vatandaşlarından ve devlet-dışı aktörlerden başka Dışişleri Bakanlıklarının meslekten olmayanlarla dijital ortamda kurduğu ilişkiler*” olarak tanımlanmaktadır.⁴⁹ Özellikle pandemi sürecinde Türk Dışişleri Bakanlığı'nın salgın bağlamında yürüttüğü yoğun telefon ve video-konferans trafiği, bu hususta eşsiz bir örnektir. 246 diplomatik temsilcilik ile dünyada 5. sırada yer alan Türk Dışişleri, bu hassas ve zor süreçte sadece kendi vatandaşlarının tahliyesini gerçekleştirmemiş; aynı zamanda 61 ülkeden 2.000'e yakın üçüncü ülke vatandaşlarıyla görüşerek, onların da erişilmesi zor coğrafyalardan yurtlarına dönmelerine yardımcı olmuştur.⁵⁰

⁴⁶ “T.C. Pekin Büyükelçisi Sn. Abdülkadir Emin Önen ile Röportaj” (2020), içinde *Küresel Krizlerde Diplomasi: Pandemi Örneği (T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde)* (editörler: Şeref Ateş & Mehmet Nuri Ersoy & Mevlüt Çavuşoğlu & İbrahim Kalın), Ankara: Yunus Emre Enstitüsü ve TABİP Ortak Yayını, s. 162.

⁴⁷ Ayrıca çalışmanın çıkış noktası, Dijital Diplomasinin Durumu-2016 Raporu ve bunun üzerine gerçekleştirilen *Anadolu Ajansı*'nin haberi olmuştur: İstanbul Dijital Araştırmalar Merkezi tarafından, “*Diplomacy.Live*” projesi kapsamında hazırlanan ve diplomasi alanında aktif sayılabilecek kişi ve kuruluşların sosyal medya etkileşimleri incelendiği Dijital Diplomasinin Durumu-2016 adlı raporda, Dışişleri Bakanlığı, dijital performans açısından 210 ülke arasında 25. sırada yer alarak, 185 ülkeyi geride bırakmıştır. Bakan Çavuşoğlu da mevkidaşları arasında 1 milyon 295 bin 788 etkileşim sayısı (tweet sayısı, retweetlenme ve beğeni sayılarını yansıtan “*metrik toplam etkileşim*” açısından) ile Twitter’da en etkin ikinci isim olmuştur. Bakınız; Emel Tanyeri Mazıcı (2020), “Covid-19 Pandemi Sürecinde Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Üzerine Bir Araştırma”, *Turkish Studies*, 15 (4), s. 1096.

⁴⁸ Emel Tanyeri Mazıcı (2020), “Covid-19 Pandemi Sürecinde Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Üzerine Bir Araştırma”, s. 1101.

⁴⁹ Aino Huxley & Magdalana Kania-Lundhom (2014), “Discovering Digital Diplomacy: The Case of Mediatization in the Ministry for Foreign Affairs of Finland”, Uppsala Universitet-Department of Informatics and Media, Ağustos, s. 3.

⁵⁰ Mevlüt Çavuşoğlu (2020), “Covid-19 Salgını ve Türk Diplomasisi”, s. 10.

Keza bu süreçte 5 uluslararası kuruluşun ve 139 ülkenin yardım taleplerini cevapsız bırakmayan Türkiye, diğer hükümetlerin kendi vatandaşlarını ülkesinden tahliye etmesine yardımcı olurken, 114 ülkeden yaklaşık 70.000 Türk vatandaşını da tüm imkânları (ambulans uçak vb.) seferber ederek ülkeye getirmiştir.⁵¹ Türkiye'nin bu destek, yardım ve tahliye başarıları çeşitli yabancı haber kaynaklarında yer almış, dijital ortamlarda paylaşılmış ve uluslararası toplumun takdirini kazanmıştır.⁵² Bu başarının bir yansıması olarak, Dünya Ekonomik Forumu (WEF) kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı Klaus Schwab, küresel ve bölgesel bir aktör olarak Türkiye'nin dijital dönüşüme liderlik edebileceğini dahi açıklamıştır. Schwab'a göre, WEF'in 4. Sanayi Devrimi ile ilgili Network'üne katılan son ülke olarak, Türkiye, teknolojiye yaptığı yatırımlar ve genç işgücü nüfusuyla dijital dönüşümde küresel liderlik rolü oynayabilecek bir aktör konumuna yükselmiştir.⁵³ Bakanlığın yaklaşık 1,5 milyon takipçi sayısına sahip resmi Twitter hesabı (@ TC_Disisleri), Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Arapça olmak üzere 4 farklı dilde bilgi akışı sunarken, Bakanlığın resmi Instagram (tcdisisleri) sayfasının da yaklaşık 16 bin takipçisi bulunmaktadır. Bu sosyal medya platformlarında, Bakanlık, Türkiye ve uluslararası kamuoyuna düzenli bilgi sunarken, aynı zamanda dijital diplomasi faaliyetleri de yürütmektedir. 2020 yılı Performans Raporu'nda, Bakanlık, temel hedeflerinden biri olarak merkez ve yurt dışı teşkilatının bilişim ve teknoloji altyapısının geliştirilmesini belirlemiştir.⁵⁴ Nitekim 2021 yılı bütçesinden Dışişleri Bakanlığı'na ayrılan 5.786.984.000 TL'nin 606.561.000 TL'si, içerisinde bilişim teknolojileri hizmetleri kaleminin de bulunduğu mal ve hizmet alımlarına ayrılmıştır.⁵⁵ Dijital diplomasiyi kamu diplomasisinin bir aracı olarak gören Bakanlık, bir bütün olarak Türk Dış Politikası'nı da birbirini tamamlayan çok sayıdaki siyasi, ekonomik, insani ve kültürel ögenin seferber edilmesiyle yürütülen küresel ölçekte politikalar olarak tanımlamaktadır.⁵⁶ 2016 yılında yayımlanan Dijital Diplomasi raporunda yer alan bilgilere göre ise; dünya liderleri arasında en

⁵¹ TRT Haber (2020), "70 bine yakın Türk vatandaşı ülkeye getirildi", 15.05.2020, Erişim Tarihi: 08.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/70-bine-yakin-turk-vatandasi-ulkeye-getirildi-485042.html>

⁵² NATO (2020), "Coronavirus response: Turkish medical aid arrives in Spain and Italy", 01.04.2020, Erişim Tarihi: 08.02.2021, Erişim Adresi: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_174826.htm.

⁵³ NTV (2021), "Dünya Ekonomik Forumu Başkanı Schwab: Türkiye, dijital dönüşümde liderlik üstlenebilir", 27.01.2021, Erişim Tarihi: 08.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/dunya-ekonomik-forumu-baskani-schwab-turkiye-dijital-donusumde-liderlik-ustlenebilir,Z1FFvYsuJk-CiR2ASb8vnw>.

⁵⁴ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "2020 Yılı Performans Programı", Erişim Tarihi: 15.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/DB-2020-yili-performans-programi.pdf>.

⁵⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "2021-2023 Dönemi Orta Vadeli Mali Plan Eki Cetvelleri", Erişim Tarihi: 15.02.2021, Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-2023_Donemi_Orta_Vadeli_Mali_Plan_Eki_Cetveller.pdf.

⁵⁶ Haluk Karadağ (2021), "Kamu Diplomasisi ve Türk Dış Politikası", içinde *Türk Dış Politikasında Güncel Sorunlar ve Teorik Uygulamalar* (editörler: Tarık Oğuzlu & Yelda Ongun), 2. Basım, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, s. 313.

çok takip edilen sosyal medya hesapları arasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu başta olmak üzere bazı Türk siyasetçilerinin de olduğu ve dünyadaki en iyi diplomatik portalların da Türkiye’den olduğunu söyleyebiliriz.⁵⁷

Sonuç

Dijital teknolojilerin ve sosyal medya platformlarının yaygınlaşması, dahası, bu teknolojik yeniliklerin devlet yöneticileri, siyasetçiler ve diplomatlar tarafından etkin bir şekilde kullanılmasıyla yükselişe geçen bir kavram olarak “*dijital diplomasi*”, klasik diplomasi faaliyetlerinin bilgi toplumunun ve çağın gereklerine uygun olarak icra edilmesi anlamını taşımaktadır. “*Twitter-diplomacy*” (twitter diplomasisi) ve “*e-diplomasi*” gibi adlandırmalarla da nitelenen dijital diplomasi, son yıllarda 45. ABD Başkanı Donald Trump gibi birçok dünya lideri tarafından, Twitter, Instagram ve Facebook gibi popüler sosyal medya platformları üzerinden kullanımına çok sık şahit olunan bir diplomasi biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Medya içeriklerinin çok çabuk dolaşıma girmesi, dünyanın dört bir yanında milyonlarca birey tarafından içeriklere ulaşılması ve anında kitleleri etkilemesi gibi özellikleri bulunan dijital platformlar, bu yönüyle yüzyüze gerçekleştirilen klasik diplomasi faaliyetlerinin işlevleri üzerinde de dönüştürücü rol oynamıştır. Özellikle Türkiye gibi zor bir coğrafyada yer alan bir ülkenin de, diplomaside dijital teknolojilerin kendisine sunduğu fırsatlardan yararlanması, eylemlerini dünyaya anlatması için postmodern dünyada neredeyse bir zorunluluk olarak belirmektedir.

Uluslararası sistemi derinden etkileyen ve küresel ölçekte güç ve güvenlik kavramları üzerinde dönüştürücü rol oynayan Covid-19 (koronavirüs) salgını, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkan en önemli küresel kriz olarak nitelendirilirken, özellikle uluslararası politikada izolasyonizmin ve korumacılığın yeniden ön plana çıktığı bu süreçte, doğal olarak dijital teknolojilerin kullanımını da hızlı ve yoğun şekilde artırmıştır. Eğitsel, sportif, bilimsel, sanatsal ve ticari birçok alanda önemli görüşmeler, toplantılar, uluslararası etkinlikler ya ertelenmiş, ya da iptal edilmiş ve dünya üzerinde birçok çalışan, işlerini dijital teknolojileri kullanarak konutundan yürütmeye çalışmıştır. Haliyle, dünyayı etkileyen bu global krizin diplomasi ve dış politika alanlarına da yansımaları olmuş; başta BM olmak üzere uluslararası platformda birçok zirve, toplantı ve görüşme video-konferans yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Dünya liderleri, dış politikaya ilişkin mesajlarını bu dönemde Twitter ve Facebook gibi sosyal medya platformları üzerinden daha sık paylaşmaya başlarken, yumuşak güç unsurlarını

⁵⁷ *Anadolu Ajansı (AA)* (2017), “Dijital Diplomasinin ‘en iyileri’ Türkiye’den”, 29.03.2017, Erişim Tarihi: 10.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dijital-diplomasinin-en-iyileri-turkiyeden/781999>.

kullanmada eşsiz bir fırsat sunan dijital kaynaklar, diğer ülke vatandaşlarına da ulaşır, onların kalplerine ve zihinlerine hitap etmede önemli rol oynamıştır.

Türk Dışişleri açısından bakıldığında; pandemi sürecinde dijital diplomasi yöntemleri, eldeki veriler ve imkânlar en etkin bir şekilde kullanılarak uygulanırken, Bakanlık, bünyesinde adeta dijital bir devrim ya da dönüşüm olarak nitelenecek önemli planlamaları da bu süreçte hayata geçirmeyi başarmıştır. Bu kapsamda, Türk diplomatların dijital yetkinliklerini arttırmak için dijital diplomasi eğitimleri de başlatılmıştır. Bu dönemde, kamuda bilgisayar kullanmaya başlayan en eski kurumlardan biri olarak TÜBİTAK ile beraber yürüttüğü proje kapsamında, ilk millî kripto sistemini (DBGS) kullanmaya başlayan Bakanlık, pandemi sürecinde dünya çapındaki önemli zirve ve toplantılara en üst düzeyde video-konferans sistemiyle katılım göstermiştir. Yine bu zor süreçte, ülkelerine dönmek isteyen yurt dışındaki vatandaşlarıyla görüşen Bakanlık yetkilileri, sadece Türk vatandaşlarının değil, dünyanın değişik coğrafyalarında bulunan üçüncü ülke vatandaşlarının da yardım taleplerini karşılıksız bırakmayarak, onların da ülkelerine dönmelerini sağlamıştır. Bu hassasiyetinin yanında, Türkiye'nin pandemi döneminde birçok ülkeye gönderdiği tıbbi malzeme yardımları, bu süreçte uluslararası kamuoyunun büyük destek ve sempatisini kazanmıştır. BM'nin gündeme getirdiği arabuluculuk ve çatışma çözüm faaliyetlerinde dijital teknolojilerin kullanılmasına da önem veren Türk Dışişleri, kendi içindeki dijital dönüşüm kapsamında bu çalışmanın ilk örneğini 2020 yılı içerisinde İstanbul Arabuluculuk Konferansları'nda sergilemiştir.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, yurt dışındaki diplomatik misyonlarında da dijital kapasitesinin geliştirilmesine önem vermiş; nitekim bu minvalde uygulamaya sokulan “E-Konsolosluk” projesi ile yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının nüfus, iş ve ikamet bilgileri kayıt altına alınmıştır. Pandemi sürecinde, ayrıca, diplomatik misyonlar vatandaşların Türk yetkilileriyle görüşerek tahliye edilmesine yardımcı olmuşlar; hatta gerektiğinde acil durum içerisindeki vatandaşlara ambulans uçaklar da tahsis edilmiştir.

“Diplomacy Live” projesi kapsamında hazırlanan Dijital Diplomasi 2016 Raporu'nda, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın dijital performans açısından 210 ülke arasından 25. sırada yer alması ve keza Bakan Mevlüt Çavuşoğlu'nun da 1.295.788 etkileşim sayısı (*tweet*, *retweet* ve *like*/beğeni sayısı) ile mevkidaşları arasında 2. sırada yer alması, hem kurum, hem de Bakan'ın kişisel performansı anlamında önemli bir başarıya işaret etmektedir. Ayrıca son yıllarda Cumhurbaşkanlığı'na bağlı İletişim Başkanlığı ve Dijital Dönüşüm Ofisi'nin de dijital diplomasi alanında etkin ve başarılı örnekler sergilediğini ve Türk Dışişleri'nin dijital kapasitesinin artırılmasına destek verdiği de bu noktada belirtmek gerekmektedir.

Elbette, T.C. Dışışleri Bakanlığı'nın dijital kapasitesinin arttırılması için teknik, hukuki ve bürokratik birçok düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır ve kapsamlı bir dijital diplomasi stratejisinin de vakit kaybetmeden oluşturulması elzemdir. Bizzat kendi uzman personelinin hazırlayıp uygulamaya koyduğu iletişim, bilişim, muhasebe ve belge yönetim sistemini kullanan Bakanlığın, pandemi döneminde değeri daha çok anlaşılan dijital diplomasi yöntemlerinde de yetkinliğinin ve kapasitesinin arttırılması için uzun dönemli bir yol haritasına ihtiyacı olduğu açıktır. Bu konuda en büyük desteği ise, kuşkusuz, bu alanda öncü çalışmalar yapan Türkiye üniversiteleri sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- *Anadolu Ajansı (AA)* (2017), “Dijital Diplomasinin ‘en iyileri’ Türkiye’den”, 29.03.2017, Erişim Tarihi: 10.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dijital-diplomasinin-en-iyileri-turkiyeden/781999>.
- Arı, Tayyar (2017), *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, 11. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları.
- Aslan, Pınar & Göksu, Oğuz (2016), “Digital Diplomacy, Global Perception and Turkey”, içinde *14th International Symposium Communication in the Millennium* (editörler: N. Sezer & S. Gezgin & E. Yolcu), İstanbul, ss. 573-590.
- Babacan, Mehmet (2020), “Türkiye’nin Yakın Çevresindeki Politik ve Askeri Aktivizminin Nedenleri: Türkiye Neden Böyle Hareket Ediyor?”, Uluslararası Politika Akademisi (UPA), 30.10.2020, Erişim Tarihi: 30.01.2021, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2020/10/30/turkiyenin-yakin-cevresindeki-politik-ve-askeri-aktivizminin-nedenleri-turkiye-neden-boyle-hareket-ediyor/>.
- Babacan, Mehmet (2021), “Uluslararası Örgütlerin Türkiye’de Dezenformasyona Karşı Savaşları: Kuzey Atlantik İttifakı (NATO) Örneği”, Türkiye Algı Merkezi (TAM), Erişim Tarihi: 25.01.2021, Erişim Adresi: <https://turkiyealgimerkezi.com/makaleler/uluslararasi-orgutlerin-turkiyede-dezenformasyona-karsi-savaslari-nato-kuzey-atlantik-ittifaki-ornegi>.
- *BBC Türkçe* (2020), “ABD Dışişleri Bakanı Pompeo: Siber Saldırıların arkasında Rusya’nın olduğu açık”, 19.12.2020, Erişim Tarihi: 24.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55378023>.
- Bray, David (2020), “Pandemic may replace the nation-state: But with what?”, Atlantic Council, 09.04.2020, Erişim Tarihi: 18.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/geotech-cues/pandemic-may-replace-the-nation-state-but-with-what/>.
- Çavuşoğlu, Mevlüt (2020), “Covid-19 Salgını ve Türk Diplomasisi”, içinde *Küresel Krizlerde Diplomasi: Pandemi Örneği (T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde)* (editörler: Şeref Ateş & Mehmet Nuri Ersoy & Mevlüt Çavuşoğlu & İbrahim Kalın), Ankara: Yunus Emre Enstitüsü ve TABİP Ortak Yayını, ss. 8-10.
- Dağlı, Tarık (2021), “Artık Teknoloji Devleri Ülke, Teknologlar Başkan Gibi”, *Kriter*, Yıl: 5, Sayı: 54, Şubat, ss. 43-45.

- Holmes, Marcus (2015), “Digital Diplomacy and International Change Management”, içinde *Digital Diplomacy: Theory and Practice* (editörler: Corneliu Bjola & Marcus Holmes), London: Routledge, ss. 13-32.
- Huxley, Aino & Kania-Lundhom, Magdalana (2014) “Discovering Digital Diplomacy: The Case of Mediatization in the Ministry for Foreign Affairs of Finland”, Uppsala Universitet-Department of Informatics and Media, Ağustos, ss. 1-71.
- Kalsın, Berrin (2020), “Kovid-19 sürecinde dijital diplomasi”, *Anadolu Ajansı (AA)*, 29.04.2020, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kovid-19-surecinde-dijital-diplomasi/1822867>.
- Kalsın, Berrin (2020), “Koronavirüs ve Dijital Diplomasi”, içinde *Küresel Krizlerde Diplomasi: Pandemi Örneği (T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde)* (editörler: Şeref Ateş & Mehmet Nuri Ersoy & Mevlüt Çavuşoğlu & İbrahim Kalın), Ankara: Yunus Emre Enstitüsü ve TABİP Ortak Yayını, ss. 152-156.
- Kaplan, Emine (2020), “Diplomaside Dijital Dönüşüm”, *TRT Haber*, 24.09.2020, Erişim Tarihi: 21.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/diplomaside-dijital-donusum-518297.html>.
- Karadağ, Haluk (2021), “Kamu Diplomasisi ve Türk Dış Politikası”, içinde *Türk Dış Politikasında Güncel Sorunlar ve Teorik Uygulamalar* (editörler: Tarık Oğuzlu & Yelda Ongun), 2. Basım, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, ss. 307-330.
- Kızılay, Şeyma (2020), “Pandemi Sürecinde Türkiye’nin Dış Yardımları”, Uluslararası Politika Akademisi (UPA), 18.05.2020, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2020/05/18/pandemi-surecinde-turkiyenin-dis-yardimlari/>.
- Mazıcı, Emel Tanyeri (2020), “Covid-19 Pandemi Sürecinde Dijital Diplomasi: T.C. Dışişleri Bakanlığı Üzerine Bir Araştırma”, *Turkish Studies*, 15 (4), ss. 1087-1104.
- NATO (2020), “Coronavirus response: Turkish medical aid arrives in Spain and Italy”, 01.04.2020, Erişim Tarihi: 08.02.2021, Erişim Adresi: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_174826.htm.
- NTV (2020), “G 20 Zirvesi başladı: Liderlerden corona virüs mesajı”, 22.11.2020, Erişim Tarihi: 19.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.ntv.com.tr/dunya/g-20-zirvesi-basladi-liderlerden-coronavirus-mesaji,9FzhftOpMECtnUBaVOaHCA>.
- NTV (2021), “Dünya Ekonomik Forumu Başkanı Schwab: Türkiye, dijital dönüşümde liderlik üstlenebilir”, 27.01.2021, Erişim Tarihi: 08.02.2021, Erişim Adresi:

<https://www.ntv.com.tr/ekonomi/dunya-ekonomik-forumu-baskani-schwab-turkiye-dijital-donusumde-liderlik-ustlenebilir,Z1FFvYsuJk-CiR2ASb8vnm>.

- Oran, Baskın (2005), “TDP’nin Uygulanması: Dışişleri Bakanlığı’nın Görelî Özerkliği”, içinde *Türk Dış Politikası Cilt I: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1918-1980)* (editör: Baskın Oran), 11. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 54-73.
- Özbey, İpek (2020), “Akil İnsanlar Grubu’ndan İldem, raporu anlattı ‘Çin NATO’ya tehdit değil”, *Cumhuriyet*, 07.12.2020, Erişim Tarihi: 25.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/akil-insanlar-grubundan-ildem-raporu-anlattı-cin-natoya-tehdit-degil-1796715>.
- Özcan, Gencer (2014), “Dış Politika Analizi”, içinde *Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler* (editör: Evren Balta), İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 323-349.
- Özdal, Barış (2020), “Maske Diplomasisi”, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Yayını-Güncel Gelişmeler No: II, Nisan, ss. 1-6, Erişim Tarihi: 26.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.diplomasiarastirmalari.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/4-Nisan-2020-Maske-Diplomasisi.pdf>..
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs (2020), “Participation of Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu in the videoconference co-organized by Antalya Diplomacy Forum in cooperation with International Peace Institute, 19 May 2020”, Erişim Tarihi: 04.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/adf-video-konferans-19-5-20.en.mfa>.
- Sander, Oral (2020), *Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918’e*, 33. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Seren, Merve (2021), “Dijital Belirsizliğin Başındayız”, *Kriter*, Yıl: 5, Sayı: 54, Şubat, ss. 46-49.
- Siber Bülten (2020), “Karıştırılan iki kavram: Siber diplomasi ve dijital diplomasi arasındaki farklar”, 03.10.2020, Erişim Tarihi: 23.01.2021, Erişim Adresi: <https://siberbulten.com/makale-analiz/karistirilan-iki-kavram-siber-diplomasi-ve-dijital-diplomasi-arasindaki-farklar/>.
- Şimşek, Guntay (2020), “Aşı Diplomasisi”, *HaberTürk*, 30.12.2020, Erişim Tarihi: 26.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/yazarlar/guntay-simsek-1019/2921068-asi-diplomasisi>.

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “2021-2023 Dönemi Orta Vadeli Mali Plan Eki Cetvelleri”, Erişim Tarihi: 15.02.2021, Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-2023_Donemi_Orta_Vadeli_Mali_Plan_Eki_Cetveller.pdf.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “2020 Yılı Performans Programı”, Erişim Tarihi: 15.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/DB-2020-yili-performans-programi.pdf>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “E- Konsolosluk Uygulaması”, Erişim Tarihi: 04.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.konsolosluk.gov.tr/>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz”, Erişim Tarihi: 29.01.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-6-11-2020.tr.mfa>.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “T.C. Dışişleri Bakanlığı Bilişim Alt Yapısı”, Erişim Tarihi: 05.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/bilisim-alt-yapisi.tr.mfa>.
- “T.C. Pekin Büyükelçisi Sn. Abdülkadir Emin Önen ile Röportaj” (2020), içinde *Küresel Krizlerde Diplomasi: Pandemi Örneği (T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde)* (editörler: Şeref Ateş & Mehmet Nuri Ersoy & Mevlüt Çavuşoğlu & İbrahim Kalın), Ankara: Yunus Emre Enstitüsü ve TABİP Ortak Yayımları, ss. 158-162.
- *TRT Haber* (2020), “70 bine yakın Türk vatandaşı ülkeye getirildi”, 15.05.2020, Erişim Tarihi: 03.02.2021, Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/70-bine-yakin-turk-vatandasi-ulkeye-getirildi-485042.html>.
- United Cities and Local Governments (UCLG) (2020), “Digital Technologies and the COVID-19 Pandemic: Briefing& Learning Note Live Learning Experience: Beyond the immediate response to the outbreak of COVID-19”, 15.04.2020, Erişim Tarihi: 15.01.2021, Erişim Adresi: https://www.uclg.org/sites/default/files/eng_briefing_technology_final_x.pdf.
- Ünal, Yenal (2009), “Bilgi Toplumunun Tarihçesi”, *Tarih Okulu*, Sayı: V, Sonbahar, ss. 123-144.
- Westcott, Nicholas (2008), “Digital Diplomacy: The Impact of the Internet on International Relations”, Oxford Internet Institute, Research Report 16, Temmuz, ss. 1-20.

- *Yeni Şafak* (2014), “Siber Şövalyeler”, Erişim Tarihi: 22.01.2021, Erişim Adresi: <https://www.yenisafak.com/dunya/siber-sovalyeler-601150>.
- Yeşiltaş, Murat (2020), “Ortadoğu’dan Akdeniz’e Türkiye’nin Direnişi”, *Kriter*, Yıl: 5, Sayı: 50, Ekim, ss. 10-13.

THE MEDIA IN INDIA: AN ANALYSIS ON ACTORS AND THEIR ROLES IN POLITICS¹

Begüm BURAK²

Abstract: Media holds a very significant role in liberal democratic regimes. Media actors influence the way social and political events are seen and evaluated. Free and plural media is the safeguard of a healthy democracy. Media has critical functions in a democratic regime. Journalism serves functions such as giving information, making investigation, and providing society a public forum. The main objective of this article is to seek answers to the questions of “how can the media profile and ownership in India be described” and “what is the nature of the relationship between media and politics in India”. India has a developing media scene with thousands of outlets in multiple languages. Media in the country has been subjected to a structural change in recent years. India has a multi-party parliamentary democracy and media -as in other democracies- has a key role for Indian politics.

Keywords: *Media in India, Media freedom, Democracy, Media ownership.*

Article Category: Political Science/Media Studies

Date of Submission: 19.02.2021

Date of Acceptance: 05.03.2021

¹ This research article was written based on the presentation made on September 30, 2020 in VIJIGISHU 2020' International E-Conference with the theme “Reimagining South Asia: Multilateralism in the Post COVID World”.

² Dr. Begüm Burak, Associate Researcher, French Institute of Anatolian Studies/IFEA.
Email: begumburak1984@gmail.com.
ORCID: 0000-0002-0071-7330.

HİNDİSTAN'DA MEDYA: AKTÖRLER VE SİYASETTEKİ ROLLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Öz: Medya, liberal demokratik rejimlerde çok önemli bir role sahiptir. Medya aktörleri, sosyal ve siyasal olayların görülme ve değerlendirilme şeklini etkiler. Özgür ve çoğulcu medya, sağlıklı bir demokrasinin koruyucusudur. Demokratik bir rejimde medyanın kritik işlevleri vardır. Gazetecilik; bilgi verme, araştırma yapma ve topluma bir kamusal tartışma forumu sağlama gibi işlevlere sahiptir. Bu makalenin temel amacı, “Hindistan’daki medya profili ve mülkiyeti nasıl tanımlanabilir” ve “Hindistan’da medya ve politika arasındaki ilişkinin doğası nedir” sorularına yanıt aramaktır. Hindistan, birden çok dilde binlerce medya örgütü ile gelişen bir medya yapısına sahiptir. Ülkede, medya, son yıllarda yapısal bir değişiklik yaşamıştır. Hindistan, çok partili bir parlamenter demokrasiye sahiptir ve -diğer demokrasilerde olduğu gibi- medya, Hindistan siyaseti için de kilit bir role sahiptir.

Anahtar Kelimeler: *Hindistan'da medya, Medya özgürlüğü, Demokrasi, Medya mülkiyeti.*

Introduction

This article aims to analyze media and politics relationship in India with a special emphasis on media structure, media actors, and media ownership within the framework of the role of media in modern democratic regimes. Media actors play a major role in liberal democracies. Media discourses shape the perceptions and preferences of the masses and the political elites generally use media as an instrument to influence the masses and gain consent to reproduce their dominant ideology.

This article consists of three sections. The first section provides a theoretical framework about media-politics relationship. This section also includes a literature review on the topic. The second section addresses the Indian media profile in a general framework with actors in print and online media scene as well as radio. The third section will be the discussion part analyzing the role of media in Indian political life and also covering media ownership practices and the impact of these practices.

The primary argument of the study is the view that, in order to empower democratic rule in a country, a free and independent media is required and Indian experiment is not an exceptional case. In modern democracies, government policies are generally shaped by the members of the society. It can be said that, there is a direct relationship and interaction between the elites and the masses. This is evident in the establishment of public opinion. The phenomenon of public opinion has great significance for a democratic system. Public opinion emerges in the process of relationship and interaction. The primary tool of this relationship can be regarded as the mass media.

Media is seen as the “*fourth estate*” in modern democracies besides the judiciary, executive, and legislative branches. It can be regarded as a “*watchdog*” for government affairs. Media has major tasks in a democratic regime. Journalists serve democratic roles such as giving information, making investigation and analysis, providing a basis for mobilization, and education.³ Media freedom is, therefore, vital for democracies.

India has powerful media organizations with thousands of outlets operating in different languages. Indian media has been active since the late 18th century. The print media started in

³ Michael Schudson (2017), “How to Think Normatively About News and Democracy”, in *The Oxford Handbook of Political Communication* (eds. by Kate Kenski & Kathleen Hall Jamieson), New York: Oxford University Press, p. 99.

India as early as 18th century. Indian media is seen as one of the oldest in the world.⁴ The media in India entered the period of privatization in the 1990s. It is known that there are no regulatory safeguards against political control over media actors in India.

1. Literature Review: The Relationship between Media and Politics

The ruling elites need media support in order to be able to hold effective public support and to be successful in the decision-making process. The press has been an indispensable part in establishing working democracies. The phenomenon of press freedom is a concept introduced as a vital prerequisite among democratic principles. In line to the economic and technological developments, the media has gained a more important dimension with the adoption of digital journalism. Thus, the “*press freedom*” today has more weight in democratic debates than it used to do in previous decades.

Owen Fiss emphasizes the important role of the media in democracies in his work on modern democracies.⁵ The public must be fully informed in democratic regimes. Thus, a healthy relationship between the public and the ruling elites is only possible with media freedoms. Freedom of expression and freedom of press are indispensable for a healthy democracy.

As a critical agent in giving information, one of the main functions of the media is providing a sphere for the public to reach information. However, it should be noted that, the media acquires most of the information from official resources to fill the news hole on a daily basis in a more affordable way⁶ and this makes it hard to make unbiased news. It is to be noted that, in today’s societies, it is essential for individuals to be informed correctly in order to vote for both domestic and foreign policy issues. Being a source of information for the masses, the media is vital in modern democracies. The multiple forms of news-making work as a “*watchdog*” on government policies in democratic countries.

Free and independent media is a must for democratic regimes. Media freedom is essential in democracies as the agenda-setting is one of the significant roles of the media. The agenda-setting role is known as one of the most influential roles about the media’s political influence.⁷ There must be internal and external diversity (which is also called as “*media*

⁴ The National Institute of Mass Communication, “History of Mass Media in India”, Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.nimc-india.com/history-mass-media-india.html>.

⁵ Owen M. Fiss (1996), *Liberalism Divided*, Westview: Boulder, CO, p. 92.

⁶ W. L. Bennett (1990), “Toward a Theory of Media-State Relations in the United States”, *Journal of Communication*, 40, p. 106.

⁷ D. H. Weaver & D. A. Graber & M. McCombs & C. H. Eyal (1981), *Media Agenda-Setting in a Presidential Election: Issues, Images, and Interest*, New York: Praeger, p. 4.

pluralism”) in media actors for a functioning agenda-setting mechanism.⁸ According to Schudson, journalism is a major component of the public life and media institutions play a decisive role in liberal democratic countries.⁹

Framing theory on the other hand states that interpretation of the news on different issues is very significant in reflecting political discussions. In other words, framing theory can be defined as a mechanism through which certain parts of reality are picked and some other parts are not picked by news-makers. It could be said that frames draw attention to some perspectives of reality at the expense of other perspectives.¹⁰ News directly shapes the masses’ perception of social and political events and in this regard, political outcomes are generally shaped by the media representations of specific political events. In democratic regimes, as a result of the existence of plural and independent media actors, political competition is high and every political actor has a saying in the media scene.

It is known that the relationship between political elites and communication tools has been discussed in terms of media freedoms. However, this is only one side of the coin and on the other side; there is the question of “*how democratic the media itself is*”. Especially in the second half of the 20th century, the problem of democratization of the media was also emphasized in media studies.

Political, economic, and social structures of the media have different characteristics in every country. Political interactions with the economic system and the legal framework affect the system and forms of media ownership. Legal framework in the field of communication determines the general functioning and activities of the media actors in a country. In many countries, it is seen that, media serves the interests of the dominant classes. Moreover, even in democratic countries, media is often used as a tool of “*manufacturing consent*”¹¹, and thus, playing the role of increasing public consent about governmental policies and decisions. Herman and Chomsky argue that media is influenced and manipulated by governments and therefore, plays a major role in politics.

⁸ Daniel C. Hallin (1988), *The Uncensored War: The Media and Vietnam*, Berkeley: University of California Press, pp. 3-12.

⁹ Michael Schudson (1989), “The Sociology of News Production”, *Media, Culture & Society*, Vol. 11, No: 3, pp. 263-282.

¹⁰ A Ardèvol-Abreu (2015), “Framing theory in communication research. Origins, development and current situation in Spain”, Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.revistalatinacs.org/070/paper/1053/RLCS-paper1053en.pdf>.

¹¹ Edward Herman & Noam Chomsky (1994), *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*, Third edition, London: Vintage, p. 2.

Hallin notes that institutions like the media actors are part of the process by which a worldview compatible with the existing structure of power configuration in society is produced and reproduced.¹² Today, media actors most of the time serve the interests of ruling elites or wealthy actors in the society; so, disadvantaged groups like women or ethnic minorities are often misrepresented or underrepresented in the media. This can be seen as a direct threat to democracy. In addition, it is to be noted that the close relationship between elites and media owners undermines media freedoms and pluralism. Political and economic pressures exercised on the media owners and media professionals prevent citizens from getting correct information. In addition, media actors sometimes manipulate the masses in order to serve the interests of the political authority. From time to time, media actors frame a negative image of other countries, traditions, civilizations, and religious views.¹³ This also promotes the dominant ideology and serves the interests of the powerful classes in that society, which ultimately may cause democratic erosion.

On the other hand, the role of media in the political socialization process is important while analyzing media-politics relationship. Acting as an independent political communication tool between different groups within a society, media contributes to the awareness of citizens especially in election times while contributing to their awareness in the case of abuse of power and political crisis as well.¹⁴

With the changing dynamics in world affairs and technological developments, democracy and media relationship has been subjected to change too. As known, after the Second World War, a new type of democracy emerged. John Keane called this type as “*monitory democracy*”. For Keane, if assembly democracy is linked to the spoken word, today’s democracy [“*monitory democracy*”] is connected with the multimedia societies.¹⁵

2. The Media Profile in India

Indian media has been active since the late 18th century. The print media started in India as early as 1780. In 1927, radio broadcasting was launched in the country. Indian media is known as one of the oldest in the world.¹⁶ Based on 2019 data, there are around 900 private

¹² Daniel C. Hallin (1988), *The Uncensored War: The Media and Vietnam*, p. 213.

¹³ Cited by İhsan Yılmaz & Begüm Burak (2011), “Instrumentalist Use of Journalism in Imposing the Kemalist Hegemonic Worldview and Educating the Masses in the Early Republican Period”, *Turkish Journal of Politics*, Vol. 2, No: 1, Summer 2011, p. 117.

¹⁴ James Curran & Jean Seaton (1992), *Power Without Responsibility: The Press and Broadcasting in Britain*, London: Routledge, p. 278.

¹⁵ John Keane (2009), *The Life and Death of Democracy*, London: Simon & Schuster, p. 737.

¹⁶ The National Institute of Mass Communication, “History Of Mass Media in India”, Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.nimc-india.com/history-mass-media-india.html>.

satellite TV stations and nearly the half of them are devoted to news coverage in India. In 2009, India was among the fourth largest television broadcast stations in the world with around 1,400 stations.¹⁷

India has witnessed a huge media sector growth with the rise in the number of news television channels as well as online and printed newspapers. As of 2018, there are more than 100,000 registered publications in the country. India holds the second-largest newspaper market in the world, with daily newspapers having a circulation of over 240 million copies as of 2018.¹⁸ It is stated that, by 2007, 62 of the world's bestselling newspaper dailies were published in China, Japan, and India. India consumed 99 million newspaper copies in 2007 having the second largest newspaper market in the world in this year.¹⁹

With regard to radio broadcasting, India is a unique example. India is one of the democratic countries in the world which also keeps a state monopoly on radio news coverage. In the country, only a state-owned All India Radio (AIR) is permitted to broadcast news and current world affairs.²⁰ Radio broadcasting in the country was launched in 1927 freely; however, it became within the scope of state responsibility later. When India became a fully independent state in 1947, the number of radio sets had reached to 275,000.²¹

In terms of the digital media, it can be said that, the early 2000s were the years when the advent of online publishing started in India. According to *BBC*, there has been no systematic filtering for the web in India. However, it is stated that political authorities have clashed with leading social networks over the censorship of contents that are deemed to be rude and offensive.²² It is to be noted that, the impact of social media in Indian politics has been increasing steadily. In 2008, India has used social media for the first time at the time of Mumbai Attacks and later in 2009, the mass use of social media was witnessed in elections, when, for the first time, online voter registration and transparency campaigns had begun.²³

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ DBPedia, "List of Newspapers in India", Date of Accession: 08.01.2021 from https://dbpedia.org/page/List_of_newspapers_in_India.

¹⁹ Tasha Singh Parihar, "Journalism Education at Crossroad in India: A Swot Analysis", Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.publishingindia.com/GetBrochure.aspx?query=UERGQnJvY2h1cmVzfC8xNTc4LnBkZnwwMTU3OC5wZGY=>.

²⁰ Media Ownership Monitoring, India, "Radio News Monopoly", Date of Accession: 30.12.2020 from <https://india.mom-rsf.org/en/findings/radionewsmonopoly/>.

²¹ *Ibid.*

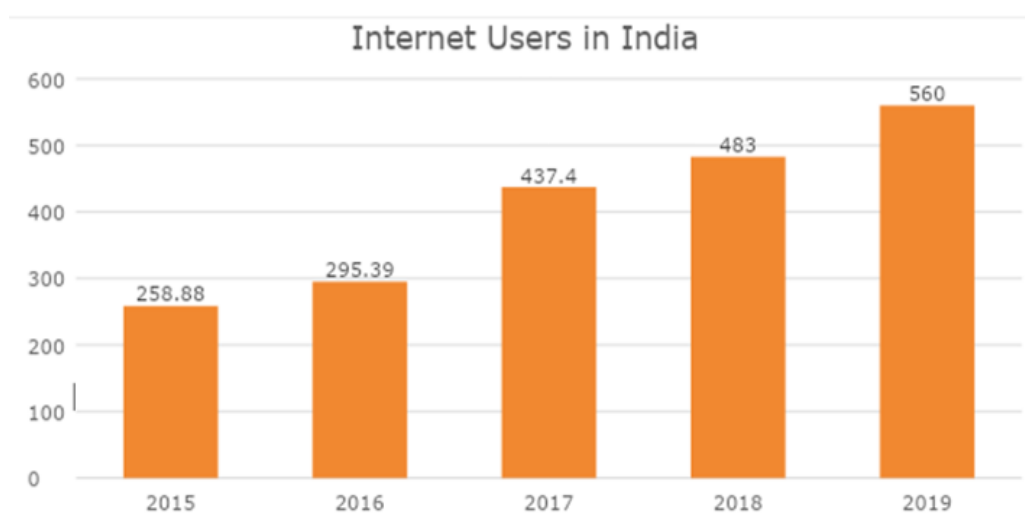
²² *BBC* (2019), "India profile – Media", 29.04.2019, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12557390>.

²³ Federation of American Scientists, "OSC Media Aid: Overview of Leading Indian Social Media", Date of Accession: 30.12.2020 from <https://fas.org/irp/dni/osc/india-social.pdf>.

India has around 574 million active internet users as of 2019. India is known as the second-largest online market, behind China.²⁴

In terms of political orientation, it can be said that, the media of India is regarded as left-leaning liberal, especially the English-language media outlets. The main media actors in India are largely family-owned. It is known that, media ownership remains concentrated in the hands of the few (elites) in India. It is to be noted that, the country currently hosts a growing tendency towards the cross media ownership where the same content property in one sector is promoted through a different sector while audiences remain the same. In fact, the cross media ownership has become considerably important in current years concerning the relationship between the media and politics. Cross media ownership can be defined as a situation in which a single corporate body owns multiple types of media outlets. According to a report²⁵ based on a seminar titled “Cross Media Ownership and Concentration in Indian Media” that was held in 2017, it is stated that the cross media ownership has gained a new momentum with the privatization of more media sectors.

Graphic I: *Internet Users in India between 2015 and 2019*²⁶

The Press Council of India is known as the actor responsible for the press regulation. It has the function of ensuring that the media in India is free. However, it is very hard to keep the media free in Indian context as the big families own media outlets and compete in different business sectors as well.

²⁴ SANNAM S 4, “Digital and Social media Landscape in India”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://sannams4.com/digital-and-social-media-landscape-in-india/>.

²⁵ Centre for the Study of Developing Societies (2017), “Cross Media Ownership: Seminar Report”, 15.02.2017, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://www.csds.in/sites/default/files/Seminar%20Report.pdf>.

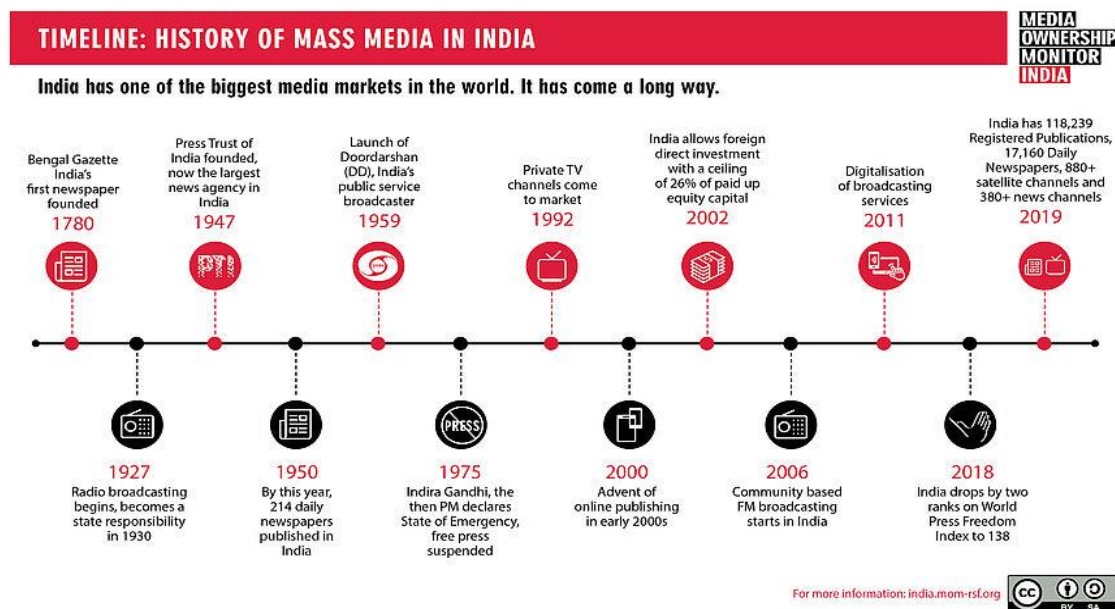
²⁶ SANNAM S4, “Digital and Social media Landscape in India”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://sannams4.com/digital-and-social-media-landscape-in-india/>.

Based on the circulation figures for December 2019²⁷, the best-selling daily in India has been *Dainik Bhaskar* with a circulation number of 4,579,051 per day. This newspaper is published in Hindi language. However, the third most popular newspaper *The Times of India* is in English and holds a circulation around 2,880,144 copies per day.

On the other hand, there are influential radio and TV channels in India. Some of the radio and TV stations in India are as the following:²⁸

- *CNN News18* - 24-hour news in English
- *New Delhi TV* (NDTV) - news channels in English and Hindi
- *Zee TV* - satellite, cable
- *Radio One* - commercial
- *Radio Mirchi* - commercial
- *Radio City* - commercial
- *Red FM*– commercial

Graphic II: History of Mass Media in India²⁹

²⁷ Audit Bureau of Circulations, “Daily newspapers Across Languages”, Date of Accession: 30.12.2020 from [http://www.auditbureau.org/files/JD%202019%20Highest%20Circulated%20\(across%20languages\).pdf](http://www.auditbureau.org/files/JD%202019%20Highest%20Circulated%20(across%20languages).pdf).

²⁸ BBC (2019), “India profile – Media”, 29.04.2019, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12557390>.

²⁹ Media Ownership Monitoring, India, “History”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://india.mom-rsf.org/en/context/history/>.

3. The Role of Media in Indian Politics

“I want this government to be criticized. Criticism makes democracy strong. Democracy cannot succeed without constructive criticism.” These words were stated by the Indian Prime Minister Narendra Modi in 2014.³⁰ As Modi government faced with the rising crisis in the economy at home and increased tensions across the country, the Prime Minister took steps to weaken free media.

An important dimension related to the analysis of media freedoms in India today is the lack of an effective and independent regulatory regime. A significant point to emphasize while discussing media and politics relationship in India is the issue of advertising. In addition to direct ownership, advertising also presents a form of control over editorial content as media holds greater dependence on advertisement revenues. Financial problems make media companies more vulnerable to such dependencies and this ultimately undermines media freedoms and pluralism. It is known that, in 2019, the Modi government used advertising campaigns to reward and punish the Indian media. In 2020, it was announced that the Modi administration stopped its advertising spending for the three biggest English-language newspapers; *Times of India*, *The Hindu*, and *The Telegraph*. The decision had come after all three newspapers published articles that criticized the government. When media actors in India are not aligned with the government, the government cut advertising revenues in order to punish them.³¹

Until the 1980s and the 1990s, English newspapers published in India were mostly concerned with domestic political affairs and they were dominant in terms of circulation, technology, and earnings, as well as shaping the elite press. However, Hindi newspapers made a big leap forward both in numbers and with their local print and circulation. Today, newspapers are read more than before. It is seen that political problems are covered intensively in both local and regional newspapers with high circulation. It is not coincidental that India's move from the center of politics from New Delhi to regional centers coincides with the time when the press in mother tongue started to gain strength.

Considering the context of media and democracy in India, the media broadcasting in the mother tongue was not welcomed. While the English press is perceived as a model in the

³⁰ Aman Madan (2019), “India’s Not-So-Free Media”, *The Diplomat*, 23.01.2019, Date of Accession: 03.01.2021 from <https://thediplomat.com/2019/01/indias-not-so-free-media/>.

³¹ Adam Withnall (2019), “How Modi government uses ad spending to ‘reward or punish’ Indian media”, *Independent*, 20.07.2019, Date of Accession: 03.01.2021 from <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/india-modi-government-media-ad-spending-newspapers-press-freedom-a8990451.html>.

developing world, these newspapers, which cannot be read by a large part of the population, were found to be politically and ethically problematic. Hindu newspapers, on the other hand, met with incredible support from the Hindu nationalist movement. It should be noted that, the strong tradition of Indian journalism that used to focus on national politics with high elitism and urban centricism has changed over the years. Nowadays, there is a localization and commodification of news.³²

In today's media landscape in India, media actors are not only act as the intermediaries between the public opinion and policy-makers, but as significant formulators of the public opinion itself. *Ananda Bazar Patrika*, *The Hindu*, and *National Herald* newspapers have played an important role in the shaping as well as the putting forth of the public opinion.³³ On the other hand, with regard to TV media, it can be said that India also witnessed the rise of Hindu nationalism in the age of the tele-media. There is also a positive correlation between television-mediated politics and the rise of Hindu nationalism.³⁴

Another important development regarding media-politics relationship in India is related to the economic developments. Indian media has been in a close relationship with political and financial actors, especially with the economic policies adopted in the 1990s that opened the Indian market to foreign investments. This development paved the way for a transition from a publicly owned media sector into a privatized media sector. The shift in the media structure brought huge changes in terms of media ownership.³⁵ It is clear that, the media ownership significantly affects the perspectives presented in the news analysis and the editorial contents.

In India, some political elites partly or completely own various regional news channels. Politics and media are closely intertwined because regional political parties are playing an important role in the Indian political life as they are strong in reaching out the masses, and national parties build partnership with regional political parties during elections.³⁶ So, while analyzing the relationship between the media and politics, it should be noted that, most of the Indian media is directly shaped by those people who have access to political power.

³² Yasemin İnceoğlu (2014), "Hintli Gazeteciler Üzerine Antropolojik Bir Analiz", *Biamag Cumartesi*, 12.04.2014, Date of Accession: 03.01.2021 from <https://m.bianet.org/biamag/medya/154904-hintli-gazeteciler-uzerine-antropolojik-bir-analiz>.

³³ Manjari Katju, (2001), "Review: Changing Times: Visual Media and Indian Politics", *Economic and Political Weekly*, Vol. 36, No: 39, p. 3759.

³⁴ *Ibid.*, p. 3760.

³⁵ Arani Basu (2014), "Understanding Media-Politics-Economy-Society Interrelationship in India: Relevance of Habermas and Chomsky", Date of Accession: 03.01.2021 from https://www2.hu-berlin.de/transcience/Vol7_No2_27_35.pdf.

³⁶ Media Ownership Monitoring, India, "A Delicate Handshake", Date of Accession: 03.01.2021 from <https://india.mom-rsf.org/en/findings/politicalaffiliations/>.

More importantly, India has got no regulatory safeguards against the political control over media outlets. The legal mechanisms are not sufficient to put a limit to political ownership in television or print media with the exception of radio. The media ownership issue is one of the major factors contributing to the threat of the media freedoms in India. Also, India today requires an effective and independent regulatory regime for media freedoms.

Conclusion

Media-politics relationship is one of the main determinants showing the quality of the democratic governance in a country. A free and independent media is an indispensable actor in liberal democracies. It both presents information to the masses in a variety of issues from politics to economy and world affairs and it also functions as a watchdog, as an actor of surveillance over the activities of the government against corruption. It is to be noted that, the more pressure the government exercises upon media actors, the weaker the accountability and transparency principles become in a political regime.

Media and politics have always been in constant interaction and communication with one another. The media's function of reporting and monitoring should be kept away from political pressure. For this reason, a well-functioning regulatory regime along with institutions and legal regulations must be established to protect media freedoms.

The main problem of the media in India is related with the media ownership structure. The use of advertising as a tool for reward and punishment by the political elites (as in the case of Modi government) is the main factor that undermines media freedoms in India. The media ownership in India rests within the hands of a small group of elites who have certain political or financial affiliations and this paves the way for the weakening of democracy. The media actors cannot function freely in editorial and reporting processes as they need profit-making in order to survive.

The media sector in India is growing faster than the country's economy. However, it is not functioning as a watchdog to monitor elites and political affairs. It should be noted that not only India, but every country should adopt the goal of providing an appropriate ground for media actors to be able to make news and reporting in an open and free way based on editorial independence that serves the public interest.

REFERENCES

- Ardèvol-Abreu, A (2015), “Framing theory in communication research. Origins, development and current situation in Spain”, Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.revistalatinacs.org/070/paper/1053/RLCS-paper1053en.pdf>.
- Audit Bureau of Circulations, “Daily newspapers Across Languages”, Date of Accession: 30.12.2020 from [http://www.auditbureau.org/files/JD%202019%20Highest%20Circulated%20\(across%20languages\).pdf](http://www.auditbureau.org/files/JD%202019%20Highest%20Circulated%20(across%20languages).pdf).
- Basu, Arani (2014), “Understanding Media-Politics-Economy-Society Interrelationship in India: Relevance of Habermas and Chomsky”, Date of Accession: 03.01.2021 from https://www2.hu-berlin.de/transcience/Vol7_No2_27_35.pdf.
- BBC (2019), “India profile – Media”, 29.04.2019, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12557390>.
- Bennett, W. L. (1990), “Toward a Theory of Media-State Relations in the United States”, *Journal of Communication*, 40, pp. 103-125.
- Centre for the Study of Developing Societies (2017), “Cross Media Ownership: Seminar Report”, 15.02.2017, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://www.csd.in/sites/default/files/Seminar%20Report.pdf>.
- Curran, James & Seaton, Jean (1992), *Power Without Responsibility: The Press and Broadcasting in Britain*, London: Routledge.
- DBPedia, “List of Newspapers in India”, Date of Accession: 08.01.2021 from https://dbpedia.org/page/List_of_newspapers_in_India.
- Federation of American Scientists, “OSC Media Aid: Overview of Leading Indian Social Media”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://fas.org/irp/dni/osc/india-social.pdf>.
- Fiss, Owen M. (1996), *Liberalism Divided*, Westview: Boulder, CO.
- Hallin, Daniel C. (1988), *The Uncensored War: The Media and Vietnam*, Berkeley: University of California Press.
- Herman, Edward & Chomsky, Noam (1994), *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*, Third edition, London: Vintage.
- İnceoğlu, Yasemin (2014), “Hintli Gazeteciler Üzerine Antropolojik Bir Analiz”, *Biamag Cumartesi*, 12.04.2014, Date of Accession: 03.01.2021 from

<https://m.bianet.org/biamag/medya/154904-hintli-gazeteciler-uzerine-antropolojik-bir-analiz>.

- Katju, Manjari (2001), “Review: Changing Times: Visual Media and Indian Politics”, *Economic and Political Weekly*, Vol. 36, No: 39, pp. 3759-3761
- Keane, John (2009), *The Life and Death of Democracy*, London: Simon & Schuster.
- Madan, Aman (2019), “India’s Not-So-Free Media”, *The Diplomat*, 23.01.2019, Date of Accession: 03.01.2021 from <https://thediplomat.com/2019/01/indias-not-so-free-media/>.
- Media Ownership Monitoring, India, “A Delicate Handshake”, Date of Accession: 03.01.2021 from <https://india.mom-rsf.org/en/findings/politicalaffiliations/>.
- Media Ownership Monitoring, India, “History”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://india.mom-rsf.org/en/context/history/>.
- Media Ownership Monitoring, India, “Radio News Monopoly”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://india.mom-rsf.org/en/findings/radionewsmonopoly/>.
- Parihar, Tasha Singh, “Journalism Education at Crossroad in India: A Swot Analysis”, Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.publishingindia.com/GetBrochure.aspx?query=UERGQnJvY2h1cmVzfC8xNTc4LnBkZnwwMTU3OC5wZGY=>.
- SANNAM S 4, “Digital and Social media Landscape in India”, Date of Accession: 30.12.2020 from <https://sannams4.com/digital-and-social-media-landscape-in-india/>.
- Schudson, Michael (1989), “The Sociology of News Production”, *Media, Culture & Society*, Vol. 11, No: 3, pp. 263-282.
- Schudson, Michael (2017), “How to Think Normatively About News and Democracy”, in *The Oxford Handbook of Political Communication* (eds. by Kate Kenski & Kathleen Hall Jamieson), New York: Oxford University Press.
- The National Institute of Mass Communication, “History Of Mass Media in India”, Date of Accession: 30.12.2020 from <http://www.nimc-india.com/history-mass-media-india.html>.
- Weaver, D. H. et. al. (1981), *Media Agenda-Setting in a Presidential Election: Issues, Images, and Interest*, New York: Praeger.
- Withnall, Adam (2019), “How Modi Government Uses Ad Spending to ‘Reward or Punish’ Indian media”, *Independent*, 20.07.2019, Date of Accession: 03.01.2021 from

<https://www.independent.co.uk/news/world/asia/india-modi-government-media-adspending-newspapers-press-freedom-a8990451.html>.

- Yılmaz, İhsan & Burak, Begüm (2011), “Instrumentalist Use of Journalism in Imposing the Kemalist Hegemonic Worldview and Educating the Masses in the Early Republican Period”, *Turkish Journal of Politics*, Vol. 2, No: 1, Summer 2011, pp. 109-120.

THE ROLE OF TURKEY AND RUSSIA ON THE RESOLUTION OF THE NAGORNO-KARABAKH CONFLICT

Gamze HELVACIKÖYLÜ¹

Abstract: South Caucasus has always been the scene for instabilities in the region. Being in the backyard of the Soviets, many of the conflicts have their roots back to the Soviet Union. Demographic changes during the Soviet Union have mainly formed the basis of them. Even after the collapse of the Soviet Union, no major changes occurred for facilitating the resolution processes. Moreover, Russia's tendency to dominate the region has resulted in the continuation of the ongoing conflicts to be named as frozen. The reason for this lies in the fact that there are more benefits in protecting the status quo rather than resolving. Turkey, on the other hand, having close ties with the region historically and culturally, is not a direct part of these conflicts; but is very much affected by them due to the complexity of their ethnic dimensions. Therefore, Turkey has showed a level of eagerness to be part of the resolution process. The Nagorno-Karabakh Conflict is one of the longest unsolved issues in the world, which involves many parties regarding the geopolitical dimensions and security elements. Even if it seems to be solved for the time being, the instability of the region raises some doubts of its continuity in the long run.

Keywords: *Turkey, Azerbaijan, Nagorno-Karabakh, Russia, Armenia.*

Article Category: International Relations/Political Science

Date of Submission: 21.02.2021

Date of Acceptance: 25.02.2021

¹ PhD, Political Science and International Relations, Uluslararası Politika Akademisi (UPA) columnist.
Email: gamzeh84@gmail.com.

RUSYA VE TÜRKİYE’NİN DAĞLIK KARABAĞ SORUNU’NUN ÇÖZÜMÜNDEKİ ROLLERİ

Öz: Güney Kafkasya, her zaman bölgedeki istikrarsızlıklar için bir sahne olmuştur. Sovyetler Birliği’nin arka bahçesi olarak bölgedeki çatışmaların birçoğunun kökü Sovyet dönemine dayanmaktadır. Sovyetler Birliği döneminde gerçekleşen demografik değişimler, bu çatışmaların temelini oluşturmaktadır. Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra da bölgedeki çatışmaların çözüm süreçlerine dair büyük bir değişim olmamıştır. Bunun da ötesinde, Rusya’nın bölgedeki hâkimiyetini sürdürmek istemesi, bu çatışmaların adeta donmuş bir şekilde kalmasına neden olmuştur. Bu durumun asıl sebebi, sorunun devamlılığının çözümden daha fazla fayda sağlamasıdır. Diğer yandan, bölge ile yakın tarihsel bağları olan Türkiye, bu çatışmanın ana taraflarından biri olmasa da, çatışmanın etnik boyutlarının karmaşıklığından etkilenmektedir. Bu nedenle de, çözüm sürecine dahil olmaya istekli olduğunu dile getirmiştir. Dağlık Karabağ Sorunu, jeopolitik boyutları ve güvenlik unsurları içermesi nedeniyle dünya üzerinde en uzun süren çatışmalardan birisi olmuştur. Son dönemde yaşanan gelişmeler ve ateşkes anlaşmasına istinaden şimdilik bu sorun çözülmüş gibi görünse de, bölgedeki istikrarsız ortam bu durumun uzun dönemde devamlılığı açısından soru işaretleri yaratmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Türkiye, Azerbaycan, Dağlık Karabağ, Rusya, Ermenistan.*

Introduction

The Nagorno-Karabakh Conflict between Azerbaijan and Armenia is more than what is on the table for both sides. Since the beginning of 1990s, Azerbaijan has had around 20 % of its lands occupied by Armenia after the first war when many Azerbaijanis were killed and forced to migrate. Following the collapse of the Soviet Union, eventhough the conditions altered in the region, the direction of this conflict has not much changed.

From Azerbaijani perspective, Azerbaijan insisted on that Armenia should leave its lands and from Armenian perspective, they stated that Nagorno-Karabakh should gain its independence based on the self-determination principle. However, the balance of the conflict was so perfect that it was not resolved for the benefit of either side, but remained unsolved for Russia's sake. Russia had more benefits in keeping it unsolved in terms of both political and economic means allthough it seemed to push hard for the mediation talks at different times.

During the 2000s, there were various attempts for the resolution process, but each and every time it failed. In addition to this, both sides also failed to gain a military success over each other. Although Russia sold military equipment to both sides, politically it can be said that the picture was in more favor of Armenia since Russians and Armenians have close allies in the region ever since. On the other hand, Russia could not afford to lose Azerbaijan to Western world as well. In this respect, Russia had to balance its relations to both sides.

Turkey, being a close neighbour of the region and both states, was also effected from this conflict. Its ethnic and cultural ties with Azerbaijan, known with the slogan of “*one nation, two states*”, has led Turkey to support Azerbaijan from the beginning of this conflict explicitly. In addition to this, Turkey's problematic historical relations with Armenia (Armenian accusations towards Turkey about 1915 Events) made it easier to show support for the Azeri side. Armenia's claims of land from both Azerbaijan and Turkey, brought two states even closer against their common foe in the region. The importance of the resolution of this conflict for Turkey can also be well understood from the fact that it was one of the prerequisites for the normalization of the relations between Turkey and Armenia, which Turkey's Western allies insisted in the recent past.

Based on these dimensions, this article aims to provide a historical background of the Nagorno-Karabakh Conflict in the first part, the details of the 2020 War and peace agreement in the second part, the role of Russia in the third part, and the role of Turkey in the fourth and last part.

1. The Historical Background of the Nagorno-Karabakh Conflict

The Nagorno-Karabakh Conflict is known as one of the frozen conflicts in the world that has its roots back to the Soviet period. As a result of Paris Peace Conference, Nagorno-Karabakh has been accepted as part of the Azerbaijan Democratic Republic of 1918-1920. However, following the invasion of South Caucasus by Soviets, it became an area of conflict in the region. In 1921, the Caucasus Bureau of the Central Committee of the Russian Communist Party of the Bolsheviks approved that Nagorno-Karabakh as a territory belonging to Azerbaijan Soviet Socialist Republic and in 1923, the status was changed to autonomy.²

In February 1988, Nagorno-Karabakh autonomous oblast wanted to join Armenian Soviet Socialist Republic; but both Azerbaijan and the Supreme Soviet of the USSR rejected this request. That was because in accordance with the article 78 of the USSR Constitution, in order to unify with different republics, autonomous oblasts had to get the approval from the republic which they belong to. After the collapse of the Soviet Union, the Republic of Azerbaijan became an independent state on August 30, 1991 and changed the status of Nagorno-Karabakh by removing its autonomy. Following this, on December 10, 1991, a referendum was made by the parliament of Nagorno-Karabakh and Nagorno-Karabakh gained independence in 1992, which was recognized by Armenia.³

Map I: Map of Azerbaijan Democratic Republic 1918-1920⁴

² Sergey Minasyan (2017), “The Nagorno-Karabakh conflict in the context of South Caucasus regional security issues: An Armenian perspective”, *Nationalities Papers*, Vol. 45, No: 1, p. 133.

³ Kaan Diyarbakırlıoğlu (2020), “The Nagorno-Karabakh Conflict between Azerbaijan and Armenia from the Historical Perspective”, *International Journal of Social, Political and Economic Research*, Vol. 7, No: 2, p. 416.

⁴ Ahmet Alemdar (2020), “Geçmişten Günümüze Dağlık Karabağ Sorunu ve Ermeni Politikaları”, *Defence Türk*, 10.11.2020, Date of Accession: 20.01.2021 from <https://www.defenceturk.net/gecmisten-gunumuze-daglik-karabag-sorunu-ve-ermeni-politikalari>.

Russian military forces started to withdraw from the territories of Azerbaijan and the control of the region switched to Armenia and Nagorno-Karabakh in 1991. After this, on September 24, 1991, many Azerbaijanis were killed at the attack to the villages of Imarat and Garvand. Moreover, Armenians blocked Khojaly first and then the town was attacked on February 25-26, 1992. This massacre is known as the “*Khojaly events*”. Between 1992 and 1994, Armenians occupied 7 districts of Azerbaijan; Nagorno-Karabakh on May 8, 1992 and the others in 1993.⁵

Regarding the decision on July 31, 1993 by the United Nations Security Council (UNSC) stating that Nagorno-Karabakh is officially a land belonging to the Republic of Azerbaijan and Armenian occupation should be ended, no action was taken.⁶ Minsk Group of the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) (formerly known as the Conference on Security and Co-operation in Europe-CSCE) initiated the mediation talks in 1992. Bishkek Protocol was signed on May 5, 1994 with Russia’s efforts for the conflict resolution. According to this protocol, approximately 20 % of Azerbaijan was occupied by Armenia.⁷

⁵ Vicken Cheterian (2017), “The Last Closed Border of the Cold War: Turkey–Armenia”, *Journal of Borderlands Studies*, Vol. 32, No: 1, p. 84.

⁶ Farid Shafiyev & Vasif Huseynov (2020), “Peace Negotiations Cannot be Held Forever: Breaking the Deadlock in the Armenia-Azerbaijan Conflict”, *Insight Turkey*, Vol. 22, No: 4, p. 100.

⁷ Emin Şihalyev (2013), “The Armenian Question in the Context of the Clash of Civilizations and Geopolitical

Map II: Map of Occupied Rayons⁸

During the 2000s, the efforts continued for the resolution of this conflict. In 2006, Prague Summit was organized and “*Prague Document*” was published. In 2007, Madrid Summit was held and at the end of this summit, a document called “*Madrid Principles*” was published. According to this document, it is stated that the Armenian occupation on the lands of Azerbaijan should end, normalization of the relations should start, and a referendum should be held for the sake of self-determination. However, none of these efforts resulted in a concrete resolution and this led to a slow down in peace process after 2009.

The violations of the ceasefire by Armenia started on April 2, 2016 and lasted for four days. This was named as the “*Four-Day War*”, after which Azerbaijan started controlling six more points for its security. This defeat created economic and motivational downside effects for Armenia, which had also negative effects on the image of Armenian leader Serzh Sargsyan and caused the opposition to become stronger against him. However, Russia, as the most influential regional power, once again, was able to force both sides agree on the ceasefire agreement.

2. The 2020 War and the Peace Agreement

Interests, Its Impact on Armenia-Azerbaijani Relations and Vision of the Near Future”, *Review of Armenian Studies*, Vol. 27, p. 100.

⁸ Ahmet Alemdar (2020), “Geçmişten Günümüze Dağlık Karabağ Sorunu ve Ermeni Politikaları”, *Defence Türk*, 10.11.2020, Date of Accession: 20.01.2021 from <https://www.defenceturk.net/gecmisten-gunumuze-daglik-karabag-sorunu-ve-ermeni-politikalari>.

On September 27, 2020, another violation occurred and the war started between Azerbaijan and Armenia. Eventhough there were many attempts for ceasefire during October, the armed conflict continued and turned into a comprehensive war. Armenia targeted to gain the control of more territories and Azerbaijan forced the implementation of UNSC resolution. The war continued for 44 days and ended with the military success of Azerbaijan gaining back the control of its territories. On November 10, 2020, Russia announced that it was agreed upon a ceasefire agreement, which foresees Armenia to leave the occupied lands of Azerbaijan.

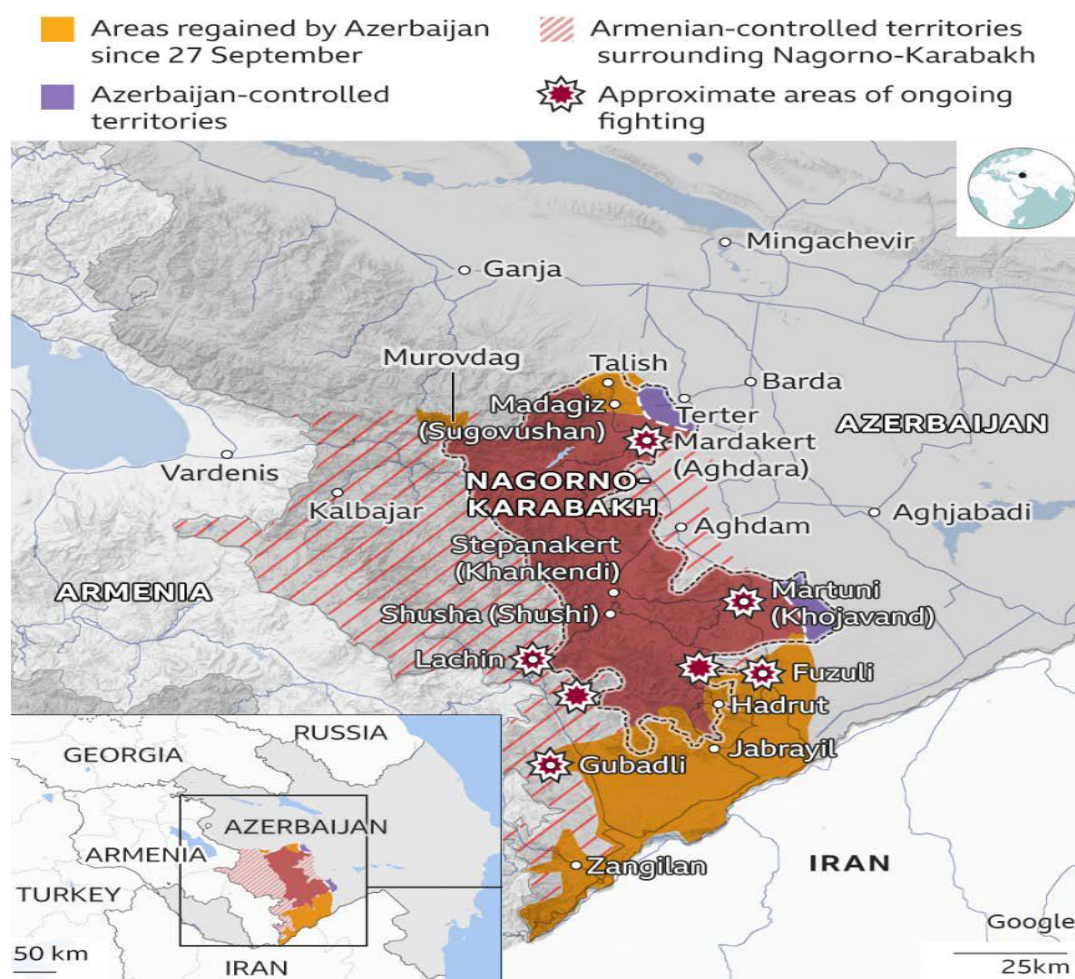
Map III: Map of Armenia-Azerbaijan Peace Deal⁹

Map IV: Map of The Conflict in Nagorno-Karabakh¹⁰

⁹ BBC (2020), "Armenia-Azerbaijan: Why did Nagorno-Karabakh spark a conflict?", 12.11.2020, Date of Accession: 12.01.2021 from <https://www.bbc.com/news/world-europe-54324772>.

¹⁰ BBC (2020), "Nagorno-Karabakh conflict: Missile strike on Azeri town kills 21 civilians", 28.10.2020, Date of Accession: 26.01.2021 from <https://www.bbc.com/news/world-europe-54722120>.

The Armistice Agreement was signed on November 9, 2020 by Azerbaijani President of the Republic Ilham Aliyev and Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan with the mediation of Russian President Vladimir Putin. Kremlin announced on November 10, 2020 that Nagorno-Karabakh Conflict ended. The details of this ceasefire agreement stated the following:¹¹

Statement by President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia, and the President of the Russian Federation

“We, President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, Prime Minister of the Republic of Armenia Nikol Pashinyan, and President of the Russian Federation Vladimir Putin, state the following:

1. A complete ceasefire and termination of all hostilities in the area of the Nagorno-Karabakh Conflict is declared starting 12:00 am (midnight) Moscow time on November 10, 2020. The

¹¹ President of Russia, “Statement by President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation”, Date of Accession: 01.02.2021 from <http://en.kremlin.ru/events/president/news/64384>

Republic of Azerbaijan and the Republic of Armenia, hereinafter referred to as the “Parties”, shall stop in their current positions.

- 2. The Agdam district shall be returned to the Republic of Azerbaijan by November 20, 2020.*
- 3. The peacemaking forces of the Russian Federation, namely, 1,960 troops armed with firearms, 90 armoured vehicles and 380 motor vehicles and units of special equipment, shall be deployed along the contact line in Nagorno-Karabakh and along the Lachin corridor.*
- 4. The peacemaking forces of the Russian Federation shall be deployed concurrently with the withdrawal of the Armenian troops. The peacemaking forces of the Russian Federation will be deployed for five years, a term to be automatically extended for subsequent five-year terms unless either Party notifies about its intention to terminate this clause six months before the expiration of the current term.*
- 5. For more efficient monitoring of the Parties’ fulfilment of the agreements, a peacemaking centre shall be established to oversee the ceasefire.*
- 6. The Republic of Armenia shall return the Kalbajar district to the Republic of Azerbaijan by November 15, 2020 and the Lachin district by December 1, 2020. The Lachin corridor (5 km wide), which will provide a connection between Nagorno-Karabakh and Armenia while not passing through the territory of Shusha, shall remain under the control of the Russian Federation peacemaking forces.*

As agreed by the Parties, within the next three years, a plan will be outlined for the construction of a new route via the Lachin corridor, to provide a connection between Nagorno-Karabakh and Armenia, and the Russian peacemaking forces shall be subsequently relocated to protect the route.

The Republic of Azerbaijan shall guarantee the security of persons, vehicles, and cargo moving along the Lachin corridor in both directions.

- 7. Internally displaced persons and refugees shall return to the territory of Nagorno-Karabakh and adjacent areas under the supervision of the United Nations High Commissioner for Refugees.*
- 8. The Parties shall exchange prisoners of war, hostages, and other detained persons, and dead bodies.*
- 9. All economic and transport connections in the region shall be unblocked. The Republic of Armenia shall guarantee the security of transport connections between the Western regions of*

the Republic of Azerbaijan and the Nakhchivan Autonomous Republic in order to arrange unobstructed movement of persons, vehicles, and cargo in both directions. The Border Guard Service of the Russian Federal Security Service shall be responsible for overseeing the transport connections.

As agreed by the Parties, new transport links shall be built to connect the Nakhchivan Autonomous Republic and the Western regions of Azerbaijan.”

As a summary, the agreement stated that Armenia should leave Kalbajar district until November 25, 2020 and Lachin district until December 1, 2020. The connection between Nagorno-Karabakh and Armenia should be via the Lachin corridor and bypass the town of Shusha, which will be controlled by the peacekeeping troops of the Russian Federation.

However, this agreement was not admitted by Armenians and large scale protests started against Pashinyan government, which calls him to resign. In Moscow, Russia, Azerbaijan, and Armenia met in order to clarify the details of the agreement on January 11, 2021. The tone of the announcements after the talks differed between the parties. While Putin proudly stated that the 30-year conflict was resolved, Pashinyan seemed not to be sure about this since the status of Nagorno-Karabakh and the connection between Naxcivan remained uncertain. The most clear part of the resolution was that it accepted Nagorno-Karabakh as part of Azerbaijan.

Map V: Nagorno-Karabakh After 2020 War¹²

¹² *Deutsche Welle* (2020), “Nagorno-Karabakh: Thousands displaced by war return home”, 22.11.2020, Date of Accession: 25.01.2021 from <https://www.dw.com/en/nagorno-karabakh-thousands-displaced-by-war-return-home/a-55690512>.

3. The Role of Russia

After the Ottoman Empire and Iran's loss of power, Russia has been the major actor in the South Caucasus since the 18th century. Demographic changes taking place during the Soviet Union have formed the roots of the conflicts. However, with the collapse of the Soviet Union, Russia lost both its economic and political power in the region. However, after Vladimir Putin has become the President of Russia in year 2000 and has begun to implement centralist policies favoring Russian interests, Russia turned back to the “*big game*” within the region.

With this respect, it can be stated that there are three main different phases in Russian foreign policy. The first phase includes the term between 1989 and 1993, when Russian President Boris Yeltsin followed a pro-Western policy by building close relations with European countries and the United States (U.S.). The second phase is when Russia followed a “*near abroad*” policy under Putin leadership between 1993-2008 for achieving stabilization and claiming the rights for intervention in case of a threat for national interest. The main reason for that is the numerous pro-Western colored revolutions in the region taking place between 2003-2005 and surrounding Russia with pro-European and pro-American regimes. In order to omit the effects of these revolutions, Russia established different organizations for the reintegration. These are the Collective Security Treaty Organization (CSTO), the Eurasian Economic Union (EEU), and (together with China) the Shanghai Cooperation Organization (SCO). The third phase on the other hand has started after 2008 and it is still in place.

Especially the invasion of Georgia and the recognition of South Ossetia and Abkhazia as independent states by Russia are the major issues in this term and they proved that Russia is still a great power and it would continue to play an active role in the region for its national interests and security. Furthermore, Russia made it clear that it perceives the enlargement of NATO as a direct threat for its security and therefore, tries to balance this by its strategies.¹³

Russia and Armenia are close military allies and there is a Russian military base in Armenia. However, Russia had to step back in Nagorno-Karabakh since the war took place officially in Azerbaijani territory. Thus, Moscow seemed neutral during the war in order to balance its position and to keep good relations with both sides. Moreover, in terms of domestic politics of Armenia, it is clear that this was also a response to pro-European Armenian Prime Minister Pashinyan's anti-Russian activities. Pashinyan tried to replace pro-Russian politicians and officials with pro-Western ones after he came to power. Russia, by staying neutral during the war, wanted to show Yerevan that there will be some consequences if Armenia wants to leave its orbit. Regarding the protests against Pashinyan after the peace agreement, it seems that he is losing power and probably he will be replaced in the next elections. Moreover, Robert Kocharyan, who is one of the former Presidents of Armenia, has been back in the political scene as a pro-Russian politician recently.¹⁴

Although Russia and Armenia have been close friends in the region throughout the history, the military success of Azerbaijan is not be underestimated by Russia. Moreover, Armenia's tendency to follow a multi-vector policy was not much welcomed by Russia and Moscow's allowance for the defeat of Armenia carry strong political messages; such as leaving Russia's orbit could have negative effects for Armenia.

Russia seems as the winner when the agreement is considered as well. The peacekeeping mission at the Lachin corridor will be valid for five years and will be renewed automatically unless there is an objection against it six months before or earlier. There will be 1,960 Russian military personnel and several military vehicles and equipment. In addition to this, a transport corridor will be established between Azerbaijan and Nakchivan Autonomous Republic, which will allow both the citizens and cargo transit to Armenian territory. The guarantor for the security of this route will be Russian Border Service authorities. This route was in place

¹³ İlhami B. Değirmencioğlu (2019), "Nagorno Karabakh Conflict and The Holistic Analysis of The Intractability", *Alternatif Politika*, Vol. 12, No: 2, p. 354.

¹⁴ Valeri Modebadze (2021), "The Escalation of Conflict Between Armenians and Azerbaijanis and The Problems of Peaceful Resolution of the Nagorno-Karabakh War", *Journal of Liberty and International Affairs*, Vol. 6, No: 3, p. 107.

during the Soviet period between Baku and Nakchivan and then was closed after the first Karabakh War in the 1990s.¹⁵

From time to time, Russia played the role of mediator for the Nagorno-Karabakh Conflict between Azerbaijan and Armenia. The reason for this is that Russia wanted to be in charge of a possible diplomatic solution for keeping its own interests. Therefore, it can be said that Russia was not much willing to resolve this conflict since the ambiguity made both sides dependent on Moscow. Armenia is dependent on Russia in many ways; both economically and politically and a resolution could loosen these ties, whereas Azerbaijan could also improve its relations with the European Union (EU) and the U.S. in case the problem is solved without any leverage for Moscow. Furthermore, Russia has always tried to keep a balance in the military relations with both sides; selling both Azerbaijan and Armenia military equipments and guns, which created economic gains for Russia as well. Moreover, Russia was also scared that a possible effect could occur among other ethnic groups in Russia if there are any changes occurring in the borders regarding the Nagorno-Karabakh.¹⁶

4. The Role of Turkey

Turkey's ethnic and historical ties with the people of South Caucasus, has led Turkey to act with emphasis for the resolution of the conflicts within the region. Turkey has always supported Azerbaijan not only morally, but also in diplomatic, military, political, and economic ways. As a neighbour of the South Caucasus, the region has also geopolitical importance for Turkey's national interests and security. Turkey's ties and interests have also been useful for the EU and the U.S. for balancing Russian power and limiting Iran's activities in the region.

In order to do that, decreasing the level of the dependency of these states on Russia especially for economic reasons was prioritized by Ankara. Therefore, pipeline (energy) projects such as the Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC), the Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE) and the Trans-Anatolian Pipeline (TANAP) were designed for increasing economic wealth. The establishment of regional cooperation is also vital for balancing Russia's domination on these states. In this respect, the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) and the enlargement of Economic Cooperation Organization (ECO) also play crucial roles.

¹⁵ Austin Clayton (2020), "The Nagorno-Karabakh Peace Deal: Reading Between the Lines", *Caspian Policy Center*, 16.11.2020, Date of Accession: 14.02.2021 from <https://www.caspianpolicy.org/the-nagorno-karabakh-peace-deal-reading-between-the-lines/>

¹⁶ Çağlar Söker (2017), "Dağlık Karabağ Sorunu'nun Çatışmayı Çözme Perspektifinden İncelenmesi", *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Vol. 8, No: 16, p. 563.

The key elements of Turkey's strategy on this issue can be stated as supporting Azerbaijan in any case, being involved in the conflict resolution process, and preventing worsened relations with Armenia. Turkey views this conflict as a long-term issue, because the issue has direct effects on its security. Armenia's claims on the lands of Turkey as well as Azerbaijan's creates a security threat for Turkey. Moreover, Turkey puts emphasis on the resolution of Nagorno-Karabakh Conflict for the normalization of Turkish-Armenian relations as well.

Considering the conflict of Nagorno-Karabakh, eventhough Turkey is not directly involved, it can be evaluated as part of it. The reason can be explained regarding the relations of Turkey with both countries. Despite the balanced relations of Russia with Azerbaijan and Armenia, Turkey has always showed its support to Azerbaijan explicitly. Moreover, Turkey played an important role for renewing Azerbaijan's military equipments and increasing its military capacity, which was a crucial factor in Baku's military success in the latest war.¹⁷ In this respect, it was no surprise that eventhough Turkey was not part of the ceasefire agreement, it still will play an important role in terms of peacekeeping activities. Ilham Aliyev, the President of the Republic of Azerbaijan, announced that Turkish military forces will join the peacekeeping mission managing the ceasefire monitoring center with Russia. On the other hand, Dmitry Peskov, the spokesman of the Russian President announced that Turkey will only take place in the monitoring center rather than being in the peacekeeping mission. Turkish President Recep Tayyip Erdoğan on the other hand stated that Turkey is part of the peacekeeping mission.

Conclusion

After 30 years, the Nagorno-Karabakh Conflict seems to be resolved with the peace agreement signed after the war that lasted almost two months in the late 2020. Unlike previous times, this time one side, Azerbaijan, was able to gain military success and ended the Armenian occupation on its lands. Armenia, with this defeat, lost its power both internally and externally. Domestic politics of regional countries were also affected after the signing of this agreement.

For Armenia, it was clear that without the high level of support from Russia, not much can be achieved. In this respect, we can observe in the near future some major political power

¹⁷ *BBC Türkçe* (2020), "Dağlık Karabağ: Türkiye, Azerbaycan'ın askeri kapasitesini geliştirmesinde nasıl rol oynadı?", 02.10.2020, Date of Accession: 23.02.2021 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54379105>.

changes in Armenian domestic environment such as the replacement of pro-Western politicians with the pro-Russian ones.

Azerbaijan on the other hand, as the winner of the war, took back the control of its own lands and proved the whole world that its claim was right from the beginning. With the agreement, Russia also had to announce and accept that Nagorno-Karabakh belongs to Azerbaijan. However, due to strong influence of Moscow and the presence of Russian military forces, the status of Nagorno-Karabakh is still open to discussion in the long run that may cause shifting the problem from military to the political scene. It would be interesting to see if any autonomy or else would be granted to Nagorno-Karabakh in the mid-run. In terms of domestic politics, However, without any doubt, Ilham Aliyev strengthened its popularity and guaranteed to keep his position as the Azerbaijani President of the Republic.

Russia also seems to be a winner with the agreement, since it gained in many ways. Politically, the allowance for the defeat of Armenia has enabled Moscow to gain the trust of Azerbaijan. From Azerbaijani perspective, Russia is no longer solely supporting Armenia. Moreover, from Armenian perspective, Russia is their only friend and savior in the region. So, the image of Russia being a great power and friend has been reexercised. Moreover, Russia gained a status for itself under the clause of peacekeeping mission in the area, which enables controlling strategic points such as the Lachin corridor officially. This also means eliminating the dominance of Western world in the region.

Turkey, not being directly involved as part of this conflict, but very closely interested in it, had also some gains. Turkey explicitly supported Azerbaijan during the war and wanted to take part in the peacekeeping activities afterwards. Although this seems like a good opportunity both for Turkey and Western states in terms of balancing Russian hegemony in the region, it should be stated that Turkey cannot join peacekeeping activities without Russia's approval. Regarding this issue, Russia stated that Turkey's involvement would be limited by monitoring activities. There is no reference to Turkey's military presence in the stated agreement as well.

Considering all of these elements, one can claim that there will be some consequences of the new status quo. Russia, being the strongest state in the region, will certainly regain domination and control over Armenia. Azerbaijan, on the other hand, will probably follow more pro-Russian policies afterwards due to Moscow's contribution to the resolution of the problem. Lastly, the position of Turkey could be to continue to support Azerbaijan, but also improve ties with Armenia since the most important problem is now resolved.

REFERENCES

- Alemdar, Ahmet (2020), “Geçmişten Günümüze Dağlık Karabağ Sorunu ve Ermeni Politikaları”, *Defence Türk*, 10.11.2020, Date of Accession: 20.01.2021 from <https://www.defenceturk.net/gecmisten-gunumuze-daglik-karabag-sorunu-ve-ermeni-politikalari>
- BBC (2020), “Nagorno-Karabakh conflict: Missile strike on Azeri town kills 21 civilians”, 28.10.2020, Date of Accession: 26.01.2021 from <https://www.bbc.com/news/world-europe-54722120>
- BBC (2020), “Armenia-Azerbaijan: Why did Nagorno-Karabakh spark a conflict?”, 12.11.2020, Date of Accession: 12.01.2021 from <https://www.bbc.com/news/world-europe-54324772>
- BBC Türkçe (2020), “Dağlık Karabağ: Türkiye, Azerbaycan’ın askeri kapasitesini geliştirmesinde nasıl rol oynadı?”, 02.10.2020, Date of Accession: 23.02.2021 from <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54379105>.
- Cheterian, Vicken (2017), “The Last Closed Border of the Cold War: Turkey–Armenia”, *Journal of Borderlands Studies*, Vol. 32, No: 1, pp. 71-90.
- Clayton, Austin (2020), “The Nagorno-Karabakh Peace Deal: Reading Between the Lines”, *Caspian Policy Center*, 16.11.2020, Date of Accession: 14.02.2021 from <https://www.caspianpolicy.org/the-nagorno-karabakh-peace-deal-reading-between-the-lines/>
- Değirmencioğlu, İlhami B. (2019), “Nagorno Karabakh Conflict and The Holistic Analysis of The Intractability”, *Alternatif Politika*, Vol. 12, No: 2, pp. 341-374.
- Deutsche Welle (2020), “Nagorno-Karabakh: Thousands displaced by war return home”, 22.11.2020, Date of Accession: 25.01.2021 from <https://www.dw.com/en/nagorno-karabakh-thousands-displaced-by-war-return-home/a-55690512>
- Diyarbakırlıoğlu, Kaan (2020), “The Nagorno-Karabakh Conflict between Azerbaijan and Armenia from the Historical Perspective”, *International Journal of Social, Political and Economic Research*, Vol. 7, No: 2, pp. 415-439.
- Minasyan, Sergey (2017), “The Nagorno-Karabakh conflict in the context of South Caucasus regional security issues: An Armenian perspective”, *Nationalities Papers*, Vol. 45, No: 1, pp. 131-139.

- Modebadze, Valeri (2021), “The Escalation of Conflict Between Armenians and Azerbaijanis and The Problems of Peaceful Resolution of the Nagorno-Karabakh War”, *Journal of Liberty and International Affairs*, Vol. 6, No: 3, pp. 102-110.
- President of Russia, “Statement by President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation”, Date of Accession: 01.02.2021 from <http://en.kremlin.ru/events/president/news/64384>
- Shafiyev, Farid & Huseynov, Vasif (2020), “Peace Negotiations Cannot be Held Forever: Breaking the Deadlock in the Armenia-Azerbaijan Conflict”, *Insight Turkey*, Vol. 22, No: 4, pp. 99-109.
- Söker, Çağlar (2017), “Dağlık Karabağ Sorunu’nun Çatışmayı Çözme Perspektifinden İncelenmesi”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Vol. 8, No: 16, pp. 555-574.
- Şıhalıyev, Emin (2013), “The Armenian Question in the Context of the Clash of Civilizations and Geopolitical Interests, Its Impact on Armenia-Azerbaijani Relations and Vision of the Near Future”, *Review of Armenian Studies*, Vol. 27, pp. 89-130.
- Vatankhah, Zeynab & Navazeni, Bahram (2021), “Turkey’s Approach to the Nagorno-Karabakh Crisis (2003-2020)”, *The Quarterly Journal of Political Studies of Islamic World*, Vol. 9, No: 36, pp. 19-39.

KIBRIS'TA FBIS FAALİYETLERİ: ENFORMASYON MU, ENTELİJANS MI?

Ulvi KESER¹

Öz: İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından Ortadoğu coğrafyası ve Akdeniz'de farklı angajmanların içerisinde giren İngiltere ve ABD, bu bağlamda farklı askeri ve stratejik antlaşmalara imza atarlar. 1947 yılında imzalanan UKUSA antlaşmasıyla dünyayı farklı bölgelere ayıran bu iki ülke, özellikle Balkanlar, Ortadoğu, Avrasya ve Akdeniz coğrafyasının takip, kontrol, keşif ve gözetleme faaliyetlerini kendi üstlerine alırken, nispeten daha sıkıntısız ve çeşitli menfaat hesapları kapsamında daha risksiz ve kârsız olan bölgeleri ise Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda'ya bırakırlar. Bu kapsamda Akdeniz'e çok özel bir önem addeden her iki ülke, Doğu Akdeniz'de “batmayan ada” olarak da adlandırılan Kıbrıs'a yönelik politikalarına da hız verirler. İngiltere'nin Filistin ve Süveyş coğrafyasındaki askeri birliklerini adaya kaydırmasının ardından faaliyete geçen Agrotur ve Dikelya askeri üslerinin yanında, ABD de bugün Echelon adı verilen ve bütün dünyayı kapsamına alan telekulak sistemi için düğmeye basar ve İngilizlerle müşterek entelijans faaliyetlerine girişir. Bu kapsamda adada sessiz sedasız çalışmaya başlayan tesislerden birisi de ABD'nin klasik anlamda radyo istasyonu olarak gösterdiği FBIS (Foreign Broadcast Information Service) olur. Varlığı yıllar boyu tartışılan ve Kıbrıs'ta 1974 yılına kadar Girne yakınlarında Alsancak'ta ve Lefkoşa civarında Alayköy'de bulunan tesisler, 20 Temmuz 1974 sonrasında adanın güneyine taşınır. ABD ve İngiltere'nin bu hizmetler karşılığında her yıl büyük meblağlar ödediği GKRY ise, farklı yerlerde bilinen bilinmeyen dinleme istasyonlarıyla tam anlamıyla gizemli bir askeri istihbarat merkezi haline gelir.

Anahtar Kelimeler: *Kıbrıs, FBIS, İstihbarat, Enformasyon, ABD.*

Article Category: International Relations/History/Intelligence Studies

Date of Submission: 02.03.2021

Date of Acceptance: 03.03.2021

¹ Prof. Dr., Girne Amerikan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı.
Email: ulvi.keser@gmail.com.

FBIS ACTIVITIES IN CYPRUS: INFORMATION OR INTELLIGENCE?

Abstract: Subsequent to the Second World War, the United Kingdom (U.K.) and the United States of America (U.S.), having varied engagements in the Middle East and the Mediterranean for their national interests, put signatures on different military and strategical treaties. These abovementioned countries divided the world into different parts via the UKUSA Treaty in order to get the responsibility of the Balkans, Middle East, Eurasia, and the Mediterranean for the surveillance, control, patrolling, and intelligence, but handled the responsibility of the rest of the world to Australia, New Zealand, and Canada, since those geographies were comparatively problem-free and had no advantage territories, and therefore, no major interest for them. Taking the strategic importance of the unsinkable island “Cyprus” into consideration, both countries continued their policies towards the island. As soon as the United Kingdom relocated some military forces from Palestine and the Suez areas to Cyprus, both the Akrotiri and Dhekelia sovereign military bases are established on the island. In addition, the Echelon intelligence system started getting information via the facilities in Cyprus for the U.S. and British interests. One of those abovementioned facilities working for the U.S. and British interests is the one named FBIS (Foreign Broadcast Information Service), which the U.S. still insists on presenting it as a simple radio station. The facilities that became very controversial on the island are located in two different points in Cyprus; one in Karavas village in the vicinity of Kyrenia and the second one in Yerolakkos near Nicosia. However, both facilities were relocated once more to the southern part of Cyprus after the Turkish Peace Operation in 1974. On the other hand, Greek Cypriot Administration was given enormous sum of money each year by the U.S. and the U.K. for all these services related to these mysterious military intelligence centers.

Keywords: Cyprus, *FBIS, Intelligence, Information, USA.*

Giriş

Amerikalıların kısaca FBIS olarak bilinen “Amerikalıların dünyaya açılan penceresi”² ve “istihbarat faaliyetlerinde belkemiği”³ olan *Foreign Broadcasting Information Service* (Yabancı Yayın Enformasyon Servisi) adlı organizasyonu, İkinci Dünya Savaşı sürecinde fiiliyata geçirilmiş ve savaşın sonlanmasıyla birlikte 1946 senesinde Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA) kontrolünde çalışmalarına başlanmıştır.⁴ Bu organizasyonla ilgili olarak, kurumun çok daha önceleri ve 1929 Büyük Buhranı sonrasında faaliyete geçerek, enformasyon alanında yapılan her türlü bilgi aktarımı, kontrol, gözetleme, kayıt ve arşiv çalışmalarında bulunduğu ve sonuçların önce İngiltere’de GCHQ karargâhına ve gerekli acil durumlarda ayrıca Washington DC’de NSA merkezine iletiildiği belirtilmektedir.⁵ Örneğin, 15 Ağustos 1945 tarihinde Japon İmparatoru Hirohito’nun teslim olacağını Japon halkına duyuran FBIS olmuştur.⁶ Aynı yıllarda, İngiliz BBC haber kuruluşu 30 farklı dilde günlük 1.250.000 kelime tarama gücüne sahipken, yabancı dil yetersizliği nedeniyle bunlardan ancak 300.000’lik kısmını İngilizceye çevirilip kullanabilmekteydi. Oysa FBIS faaliyetlerinde kayda düşen neredeyse herşey işleme tabii tutulmakta ve böyle bir sıkıntı yaşanmamaktadır. FBIS, 1992-2004 sürecinde % 56’lık kısmı İngilizce olmak üzere binlerce kayıt yapmıştır. İngilizce’den sonra Rusça ve Arapça dilleri gelmektedir. Amerikan Büyükelçiliklerinin yanında, Amerikan askeri komuta merkezlerine ve denizaşırı birimlere de bilgi aktarımında bulunan FBIS, bazılarınca “*hayati*” olarak değerlendirilirken, bazı kaynaklar da onu “ *faydalı*” olarak nitelendirmektedir.⁷ Okinawa ve Abidjan kaynaklı bilgi aktarımı ise genellikle “*sıradan*” olarak nitelendirilmiştir.

Bu noktada belirtilen sürede 202.102 İngilizce, 37.110 Rusça, 27.132 Arapça, 19.745 İspanyolca, 13.804 Fransızca, 12.401 Çince, 7.668 Almanca, 6.595 Türkçe dinleme ve istihbarat yapmıştır. Ayrıca Sırpça, İbranice, Portekizce, Korece, İtalyanca, Urduca, Yunanca, Macarca, Slovakça, Bulgarca da söz konusudur. İstihbarat ve dinleme faaliyetleri, ağırlıklı olarak, iç siyaset, uluslararası politika, devlet yönetimi, askeri karargâhlar, milli ekonomi, uluslararası ekonomi,

² Kalev Leetaru (2010), “The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008”, *Studies in Intelligence*, Cilt 54, Sayı: 1, Mart 2010, s. 118.

³ A.g.e., s. 18

⁴ Bu organizasyon, ismini, gelişen sürece bağlı olarak OSI/*Open Source Intelligence* (Açık Kaynak İstihbaratı) haline getirmiştir.

⁵ Kalev Leetaru (2010), “The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008”, ss. 17-35.

⁶ A.g.e., ss. 17-35.

⁷ CIA-RDP07-02184R000300510011-1 sayılı, 26 Kasım 1980 tarihli “*Gizli*” ibareli, FBIS karargâhından ilgili alt birimlere gönderilen resmi rapor.

terörizm, insan hakları, siyaset, her türlü medya faaliyetleri, enerji, teknoloji, silahlanma, altyapı, çevre, göç, iletişim teknolojisi, uyuşturucu ve çatışmalar konularındadır. Bu organizasyonun amacı, tüm dünyada her türlü basın yayın faaliyetlerini ve bilhassa Doğu Bloku ve Ortadoğu ülkelerinin iletişim faaliyetlerini gözlemlemek, bunun dışında yazılı basın çalışmaları ve her türlü ekonomik girdi sağlayan yayınları denetim altına alarak, bununla ilgili dijital veri merkezleri ve sistemleriyle devlete ait olsun olmasın ses, görüntü vb. şekillerde her çeşit iletişim girişimlerini gözlemek, kayıt altına almak ve şüphesiz bunları ulusal çıkarlara bağlı olacak şekilde istifade etmek üzere arşivlemektir.

İlk faaliyete geçtiğinde adı Yabancı Yayın İzleme (*Foreign Broadcast Monitoring*) olan kuruluş, ismini önce Yabancı Yayın İstihbaratı (*Foreign Broadcast Intelligence*) yapmış, ardından da bu isim Yabancı Yayın Enformasyon (*Foreign Broadcast Information*) şeklini almıştır. Kuruluşun toplama birimi, dünyanın neresinde olursa olsun her türlü iletişim kaynağını ve gönderilen her çeşit iletiyi yakından takip edebilmekte, günlük olarak ortalama 2.000.000 kelimeyi değerlendirmekte ve bunların arasından 150.000 kadar kelimeyi yakın takibe alarak son derece ayrıntılı, dikkatli ve hassas gözlem, takip ve denetleme yapabilen sistemleriyle analiz-sentez yapmaktadır.⁸ ABD tarafından ilk olarak 26 Şubat 1941 günü faaliyete geçtiğinde, Başkan Franklin D. Roosevelt tarafından verilen talimatla, hasım pozisyonunda olunan devletler, işgal altındaki devletler ve bitaraf olmaya çalışan devletlerin yakın denetim altında olabilmesi ve bunların çok sıkı denetlenmesi yönündeki kararlar 1942 senesi sonuna kadar 25 değişik dinleme istasyonundan 15 değişik lisanda alınan günlük 500.000 kelimelik bir denetim, kontrol, gözlem, arşivleme ve analiz yapılmaya başlanır. Bu arada, İngiliz BBC kuruluşunca her daim dillendirilen “*Ulusumuz Millete Barış Anlatacak*” (*Nation Shall Speak Peace Unto Nation*) düsturu ise, bilhassa İngiltere-ABD dayanışması ve stratejik ortaklığında ve tahmin edilemeyecek kadar kısa bir zamanda sisteme akmaya başlayan dost, düşman, hasım, rakip, tarafsız, arkadaşların barış ya da savaş yanlısı her türlü iletilerini hiç vakit kaybetmeksizin ve son derece hızlı bir şekilde sonuçlandırabilmektedir.

Kıbrıs adasındaki FBIS adlı sistem de, Kıbrıs’ın İngiltere sömürgesi olduğu günlerden itibaren ve bilhassa da İkinci Dünya Savaşı sürecinden itibaren -bugün de dahil olmak üzere- misyonunu aralıksız yerine getirmektedir. Konuyla ilgili olarak 8 Ağustos 1947 tarihinde Londra merkezli

⁸ Duncan Campbell (2000), *Signals Intelligence and Human Rights-the Echelon Report, Electronic Privacy Information Center*, Washington DC: Electronic Privacy Information Center, s. 19.

FBIS karargâhından *BBC İzleme Servisi (Monitoring Service)* Direktörü M. Frost'a gönderilen şifre mesajda, Kahire'deki İzleme Merkezi'nin Kıbrıs'a nakledilmesi konusunda Dışişleri Bakanlığından resmi bir talep geldiği belirtilmektedir.⁹ Buna göre, talep onay görmüş ve FBIS ile *BBC*'nin işbirliği ve malzeme değiş tokuşu¹⁰ yapması kararlaştırılmıştır. Konuyla ilgili olarak, ilk etapta, görevlendirilen uzman bir personel diplomatik pasaport koruması altında adaya gönderilir ve genelde adanın, özelde ise öncelikle Alsancak bölgesinin böyle bir merkez inşa etmek için uygun olup olmadığını araştırmaya başlar.¹¹ Adada konuyla ilgili olarak ilk değerlendirilen nokta yine aynı köydeki *Zerphyros*¹² olarak bilinen arazi olmakla birlikte, Alsancak'ta karar kılınır. Bu maksatla, 30 Nisan-7 Mayıs 1948 sürecinde CIA üst düzey yetkilileri Kıbrıs'a ziyarette bulunurlar. Aynı dönemde Atina'daki Amerikan 8. İstihkâm Kolordusu'ndan bir istihkâm subayı da inşaat çalışmalarını denetlemek amacıyla Kıbrıs'a gelmiştir. En fazla 65 FBIS personelinin¹³ görev yapması planlanan inşaatın 1 Kasım 1948-1 Ocak 1949 arasında tamamlanması planlanmıştır. Konuyla ilgili olarak *Eleftheria* gazetesinde çıkan bir habere göre, Amerikalıların dönümü 150 Sterlinden aldıkları arazi üzerinde, 50.000-60.000 Sterlin harcamayla, mekanik ve elektronik malzemenin ABD'den getirileceği bir dinleme merkezi açılacaktır.¹⁴ Gazeteye göre, Şubat 1948'den bu yana adada bulunan Amerikalı uzmanlar tarafından seçilen arazi Alsancak'ta Acheropitos Manastırı ile daha önceki köylü sahiplerinden dönümü 150 Sterline satın alınan *Zerphyros* denilen arazi arasındadır.

Amerikalıların aynı günlerde tesis etmeye çabaladıkları bir başka şey ise, Kıbrıs'ta açılacak Amerikan Konsoloslugu olur ve konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı'nda yapılan 12 Ocak 1948 tarihli toplantıda, açılması planlanan 25-30 kadar Konsolosluk arasında en acil olanın Kıbrıs olduğu üzerinde görüş birliğine varılır.¹⁵ 1967 yılından itibaren görev tanımı değişen ve Amerikan hükümetinin yanında, ilgili birimlere yönelik olarak genel ilgi alanına giren her türlü yabancı yayının tercümesi görevini üstlenen FBIS, bu misyonu yerine getirirken, denizaşırı ve ülke içinde

⁹ CIA-RDP57-00384R001200110115-2 sayılı, 8 Ağustos 1947 tarihli "Gizli" ibareli resmi yazışma.

¹⁰ Burada kastedilen malzeme değiş tokuşunun esasında bilgi ve istihbarat paylaşımı olduğu şifre yazımın ilerleyen satırlarında ortaya çıkmaktadır.

¹¹ CIA-RDP79-0765A00120050203-3 sayılı, 14 Temmuz 1947 "CIA Office of Current Intelligence" çıkışlı istihbarat raporu.

¹² CIA-RDP78-03097A00120010009-5 sayılı, 5 Ocak 1948 tarihli "CIA Office of Current Intelligence" çıkışlı istihbarat raporu.

¹³ CIA-RDP78-0765A00120020209-2 sayılı, 4 Mayıs 1948 tarihli, L. K. White imzalı "CIA Office of Current Intelligence" çıkışlı istihbarat raporu.

¹⁴ *Eleftheria*, 10 Haziran 1948.

¹⁵ CIA-RDP78-0765A00120010080-6 sayılı, 5 Kasım 1965 tarihli, CIA Direktörü L. K. White imzalı "CIA Office of Current Intelligence" çıkışlı istihbarat raporu.

bulunan tesislerinden de istifade eder. Bu noktada, FBIS, Kıbrıs'ta faaliyete geçtikten hemen sonra İzleme Merkezi vasıtasıyla Uzak Doğu ve Latin Amerika coğrafyasından derlediği günlük 20.000 kelimeyi/istihbarat bilgisini hiçbir ücret/masraf talep etmeden *BBC*'nin Caversham merkezine iletacaktır. Bu bilginin nasıl seçileceği konusu ise *BBC* ile yapılan görüşmeler ve direktifleri sonrasında belirlenecektir. Konuyla ilgili olarak bilgi aktarımı konusunda, *BBC* kendi personelini kullanma isteğini belirtinceye kadar, bu bilginin değerlendirilmesi, tasnifi ve yorumlanması safhalarında FBIS yine aynı şekilde hiçbir ücret ya da masraf talep etmeden kendi personelini kullanacaktır. FBIS, ayrıca, Kıbrıs'taki merkezi vasıtasıyla günlük olarak maksimum 10.000 kelimelik bir bilgi seçkisini de Rusya, Balkanlar ve Ortadoğu coğrafyasından topladıktan sonra FBIS Washington ve *BBC* Caversham merkezine aktaracaktır.¹⁶ Amerikalılar ise, bütün bu faaliyetlerin başlamasının ancak Şubat 1948 itibarıyla olabileceğini değerlendirmektedirler. İngiliz Hazine Bakanlığı konuyla ilgili olarak gerekli ödeneği sağlarken, adadaki iletişim dairesi de altyapı için hazır olduklarını belirtir.

Böylece, İngiltere de kullanma ihtiyacı duymadığı Kıbrıs'taki malzemelerini Londra'ya taşıma imkânı bulacaktır.¹⁷ Söz konusu anlaşmanın bitmesini isteyen taraf ise, bunu 90 gün önceden karşı tarafa bildirecektir. Böylece, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği'nden Balkan ve Ortadoğu coğrafyasına son derece geniş bir ağ üzerinde dinleme yapan Amerikalıların, bunu karşılıklı menfaat hesapları çerçevesinde İngilizlerle paylaşmaya devam ettikleri ortaya çıkmaktadır. Bu arada, adadaki İngiliz yönetimi ise, Sömürgeler Bakanlığı'na gönderdiği bir yazıyla, Kıbrıs'taki FBIS merkezinin vergiden muaf olup olmadığını sorar. Londra'daki ABD Büyükelçiliği'ne de sorulan bu soruya sadece ABD Dışişleri Bakanlığı adına kayıtlı olan mülklerin vergiden muaf olduğu cevabı verilir. Sadece ABD Dışişleri Bakanlığı adına kayıtlı, muhtemelen Büyükelçilik konutunun muaf olduğunun bildirilmesinin hemen ardından, FBIS'e ait merkezlerin de vergiden muaf olmaları konusunda girişim başlatılır.¹⁸ Konuyla ilgili olarak İngiliz yönetiminin de kafası karışıktır ve onlar da işin içinden çıkamayınca durumu Londra'ya sormaya karar verirler. Ancak oradan da istedikleri gibi bir cevap gelmeyince, -Amerikalıların da istediği şekilde- diplomatik ayrıcalık ve dokunulmazlıkların muafiyetle birlikte uygulanması yolu tercih

¹⁶ CIA-RDP57-00384R001200110115-2 sayılı, 8 Ağustos 1947 tarihli "Gizli" ibareli Londra merkezli FBIS karargâhından *BBC* İzleme Servisi (*Monitoring Service*) Direktörü M. Frost'a gönderilen resmi yazışma.

¹⁷ M. A. Frost imzasıyla FBIS Washington merkezine gönderilen 15 Ekim 1947 tarih ve 07/MS/MAF sayılı şifre yazı.

¹⁸ CIA-RDP57-00384R001200110108-0 sayılı, 13 Mayıs 1948 tarihli "Gizli" ibareli CIA Harekat Merkezi'nden Tümgeneral imzasıyla CIA Başkanlığı'na gönderilen resmi yazışma

edilir.¹⁹ Konuyla ilgili olarak Kıbrıs'taki İngiliz yönetimi de uygulamaya devam ettikleri yasalarda bazı değişikliklere gitmek suretiyle Amerikalıların talep ettiği çözümü kabul ederler.²⁰

Konuyla ilgili olarak daha sonra yapılan anlaşmayla, FBIS tesislerinin de ABD Büyükelçiliği gibi özel mülkiyet olarak değerlendirileceği ve vergiden muaf tutulacağı belirtilir. Konuyla ilgili olarak daha sonra özellikle adadaki Amerikan konsolosu William J. Porter aracılığıyla yapılan görüşmeler ve yazışmalarda da, adadaki İngiliz yönetiminin 1908 ve 1931 tarihli yasalarıyla yabancı devletlerin ülkede taşınmaz mal alabilmeleri konusuna açıklık getirir ve İngiliz yönetimini ikna eden Amerikalılar, böylece FBIS tesislerini de tıpkı Büyükelçilikleri gibi koruma altına almayı başarırlar.²¹ Kıbrıs hükümeti de, adadaki bütün Amerikan taşınmazlarını FBIS tesisleri de dâhil olmak üzere ABD tarafından sahiplenmiş bir bütün olarak değerlendirir ve 5534, 5535, 5536, 5537, 5538 ve 5539 tapu numarasıyla hepsini kayıt altına alır.²²

1. FBIS ve Kıbrıs'ta Kurulma Süreci

Kahire'deki FBIS Akdeniz Bürosu tarafından yapılan bir açıklamayla Kıbrıs merkezinden yapılacak her türlü araştırma/soruşturma faaliyeti de daha önceki düzenlemeler çerçevesinde ve istenmeyen güvenlik tehditlerini önleyecek şekilde yapılacaktır.²³ Bu arada, Washington DC'deki FBIS ve CIA merkezleriyle ilgili diğer merkezler arasında Kıbrıs'taki dinleme merkezinin yapım aşaması konusunda yapılacak her türlü görüşmenin açık kaynaklar, yani telefon ve telgraf gibi sistemlerle yapılmasında CIA ve FBIS'in bölge sorumluları ve bölgede yaptıkları operasyonların açığa çıkmaması koşuluyla bir sakınca olmadığı da belirtilir.²⁴ Öte yandan, Amerikalılar, adadaki tesisi bir yandan İngiltere ile işbirliği içerisinde kullanma ve yeniden organize etme çabasına girmişken, 3 Ağustos 1948 tarihli bir talimatla da Kıbrıs'taki FBIS merkezlerinde görevlendirilecek yerli ve yabancı personelin güvenlik soruşturmalarının da hassasiyetle

¹⁹ CIA-RDP57-0384R001200110050-4 sayılı, 20 Ekim 1948 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Girne Akdeniz Bürosu Sorumlusuna gönderilen Roger G. Seely imzalı resmi yazışma.

²⁰ CIA-RDP57-0384R001200110072-0 sayılı, 3 Şubat 1949 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Girne Akdeniz Bürosu Sorumlusuna gönderilen Lawrence R. Houston imzalı resmi yazışma.

²¹ CIA-RDP57-0384R001200110072-0 sayılı, 3 Şubat 1949 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Girne Akdeniz Bürosu Sorumlusuna gönderilen Lawrence R. Houston imzalı resmi yazışma.

²² CIA-RDP57-0384R00120010001-8 sayılı, 2 Haziran 1950 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Akdeniz Bölge Sorumlusu Walter Pforzheimer'a gönderilen resmi yazışma.

²³ CIA-RDP78-03097A00120040172-1 sayılı, 10 Kasım 1948 tarihli "Tasnif Dışı" ibareli FBIS Harekat Şefi'ne gönderilen L.K. White imzalı resmi yazışma.

²⁴ CIA-RDP78-00384R001200120142-6 sayılı, 18 Mayıs 1948 tarihli "Gizli" ibareli FBIS İstihbarat biriminden istihbarat başkanına gönderilen Albay imzalı resmi yazışma.

tamamlanması ve bu süreçte FBIS izleme merkezi için *BBC* tesislerinde görevlendirilen elemanlarla ilgili düzenlemelerin de dikkate alınması istenir.²⁵

Bu arada, Amerikalıların canını sıkan bir olay ise, adada huzusuzluk yaratan işçi olaylarıdır. FBIS Kıbrıs sorumlusu da, bu konuda güvenlik tedbirleri almak ve destek sağlamak amacıyla İngiliz askeri yetkilileriyle görüşmektedir. FBIS karargâhının bu konudaki itirazı, güvenlikle ilgili bir tedbir alınacaksa, bunun öncelikle Lefkoşa'daki Amerikan Büyükelçiliği vasıtasıyla yapılması yönündedir.²⁶ Adada neredeyse bütün faaliyetlerini İngiliz destek ve onayıyla yapmakta olan Amerikalıların güvenlik konusunda İngiltere'ye fazla yakın olmak istememeleri ise, kendi iç sistemleriyle ilgili açık istihbarat vermeme kaygısından olabilir.

1974 yılına kadar FBIS'in Kıbrıs'taki ana karargâhı Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) topraklarında kalan ABD Büyükelçiliği'nin ikincil karargâhı bağlamında adanın kuzeyinde Girne'nin Lapta bölgesinde bugün Alsacak olarak adlandırılan Karavas/Karava isimli köyde konuşlanmıştır.²⁷ 1948 yılında ilk inşaat sürecinde Kıbrıs İletişim Dairesi tarafından "*Fedmonitor Kyrenia*"²⁸ adresi verilen merkez, Girne'ye takribi 10 kilometre, Lefkoşa'ya ise takribi 30 kilometre uzaklıktadır. Amerikalıların tesisi kurmak ve İngiliz yöneticilerle resmi görüşmelerde bulunmak üzere üst düzey CIA personelini adada bulundurduğu dönemde, basın-yayın organlarına bir açıklamaları olmamasına rağmen, durum basına da yansır ve 20 Şubat 1948 tarihli *Eleftheria* gazetesi "*Kıbrıs'ta bir yayın istasyonu*" başlığıyla bu durumu haber yapar. Gazete, ayrıca, savaş döneminde de adada böyle bir Amerikan tesisi bulunduğunu ve bu merkezin Rusya'dan Yunanistan'daki gerillalara kadar geniş bir çerçevede dinleme yaptığını, adada yeniden ortaya çıkan bu merkezle Anglo-Amerikanların özellikle Ortadoğu coğrafyasında ne olup bittiğini takip edeceğini yazar. Bu arada, FBIS karargâhının yeterli sağlık hizmetlerinden uzak bir yerde konuşlanması nedeniyle çoğunluğu Kıbrıs dışından getirilecek ve ada şartlarıyla sağlık hizmetleri konusunda bilgi sahibi olmayacak personel yüzünden sıkıntı yaşanacağını düşünen Amerikalılar, bu süreçte Girne bölgesinde sadece 3 doktor bulunduğunu, bunlardan birisinin yaşlı

²⁵ CIA-RDP78-03097A001200130143-4 sayılı, 9 Ağustos 1948 tarihli "*Gizli*" ibareli Londra merkezli FBIS karargâhından L. K. White imzasıyla FBIS Londra Bürosu direktörlüğüne gönderilen resmi yazışma.

²⁶ CIA-RDP78-03097A00120040164-1 sayılı, 12 Ağustos 1948 tarihli "*Tasnif Dışı*" ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

²⁷ "FBIS Foreign Broadcast Information Service, Eyewitness Reports from the FBIS Mediterranean Bureau, 20-23 July 1974, Lefkoşa ve Washington DC, 18 Eylül 1974, s. 1.

²⁸ CIA-RDP57-0384R00120010122-4 sayılı, 23 Şubat 1948 tarihli "*Gizli*" ibareli FBIS Girne Akdeniz Bürosu Sorumlusuna gönderilen Roger G. Seeley imzalı resmi yazışma.

bir İngiliz, diğerlerinin ise haklarında nerdeyse hiçbir şey bilinmeyen iki Rum olduğunu belirtirler.²⁹

Bu durum, adı geçenlerin FBIS için doktor olarak görevlendirilmelerini istihbarat açısından sakınca yaratmaktadır. Çalışan bütün personelin fiziki muayenelerinin yapılması, yerel hastalıklara karşı herkesin aşılması, hijyen ve genel sağlık taramalarının yapılmasının yanında, su kaynaklarının düzenli olarak kontrol ve temizliğinin yapılması, ortaya çıkabilecek muhtemel hastalıklara karşı personelin sağlık eğitiminden geçmeleri, hasta ya da yaralı personelin iş akdinin iş güvenliği yasasına göre feshedilmesi, gerekli hallerde sağlık raporu verilmesi ve bütün bunların hakkında güvenlik soruşturması yapılmamış ya da olumsuz sonuçlanmış doktorlarla yapılmaması gerekmektedir.³⁰ Sonuç olarak, Amerikalılar, kendilerine uygun bir doktoru Lefkoşa'daki Büyükelçilik'te bulurlar. Genç, bilinen ve yetenekli olduğu belirtilen, ayrıca yıllarca İngiliz Ordusu'nda da askeri doktor olarak görev yaptığı belirtilen bu doktor, aynı zamanda ABD'ye gidecek olanların vize işlemleri sırasında sağlık kontrollerini de yapan doktordur. Söz konusu doktor, yaptığı her muayene için 10 Şilin ücret alacaktır ve Lefkoşa dışına çıktığı her seferde de kendisine muayene başına ek 10 Şilin ücret verilecektir.

Konuyla ilgili olarak FBIS Washington DC merkezi de kadroda görevlendirilecek doktor konusunda bölge sorumlusu ve CIA Genel Direktörü'nün olurunun ardından onay verir ve gerekli harcamalar için ek ödenek çıkartır.³¹ Öte yandan, Kıbrıs'ta görev yapan Amerikan personeli ile FBIS çalışanlarının resmi statüsü CIA Genel Konseyi'nde tartışılmaya başlamıştır. Konuyla ilgili çalışmalara başlayan CIA merkezi, bu çalışanların statüsünün ne olacağı konusunda henüz net bir karara varmış durumda değildir. Bütün bu FBIS çalışanlarına diplomatik bir statü kazandırmak ve onları böyle bir dokunulmazlık zırhıyla korumak, esasında Kıbrıs'ta karşılaşılabilecek muhtemel mahalli kısıtlamaların da önüne geçecektir.³² Ancak bu durum, şüphesiz, personelin kimliğinin bir ölçüde de olsa deşifre olması anlamına da gelmektedir. Bu konuda nihai bir karar verilemediğinden, adadaki personelin karşılaştıkları güçlükleri kendi imkân ve kabiliyetleri

²⁹ CIA-RDP78-03097A00120040231-5 sayılı, 10 Eylül 1948 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

³⁰ CIA-RDP78-03097A00120040231-5 sayılı, 10 Eylül 1948 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

³¹ CIA-RDP78-03097A00120040240-5 sayılı, 12 Ekim 1948 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Akdeniz Bölge Sorumlusuna gönderilen L.K. White imzalı resmi yazışma.

³² CIA-RDP78-03097A00120040128-5 sayılı, 2 Aralık 1948 tarihli "Tasnif Dışı" ibareli Kahire FBIS Akdeniz Bölge Sorumlusuna gönderilen L.K. White imzalı resmi yazışma.

ölçüsünde aşmaları tavsiye edilir. Aynı günlerde yeniden ortaya çıkan bir başka gelişme ise, Kıbrıs'taki FBIS merkezine Yakınoğu ve Ortadoğu'dan Kahire merkezli olarak nakledilecek olan personelin transferinde güvenlik açısından azami dikkatin gösterilmesi ve bu konuda Amerikan hükümetinin herhangi bir yükümlülüğünün olmadığı gösterilmesidir.

Bu noktada örnek olarak gösterilen bir husus ise, personelin üçünün Mısır pasaportu taşımayan kişiler olması ve Kıbrıs'taki görevin tamamlanmasının ardından tekrar geri dönmek istediklerinde Mısır'a giriş konusunda bir garantilerinin söz konusu olmamasıdır.³³ Bu basit örnek bile Amerikalıların canını sıkacak türden bir vaka olarak gösterilir. Kahire'den getirilen personelin yanında araç gereçlerle de donatılan Kıbrıs FBIS merkezinde CIA'nın Akdeniz bölge sorumlusuna verilen şifre kod numarası 101.715 olurken, CIA'e dönük Kahire'nin şifre kod numarası da 151.625 olarak belirlenmiştir. Bu konuda azami dikkat gösterilmesi istenirken, nakliyenin kritikliği, adanın içinde bulunduğu stratejik pozisyon nedeniyle de özen had safhadadır ve malzemenin taşınması için sağ direksiyon büyük bir vagon araç temin edilmesi de talep edilir.³⁴

Tam da bu noktada, FBIS Kıbrıs merkezinde görev yapan üst yönetime Albay Pruden'in teknik ekibiyle istişare içerisinde olması, FBIS'in menfaatlerini koruyup kollamanın birincil önceliği olduğunu hatırlanarak çıkarmaması ve MECA (*Mediterranean Emergency Communications Association*/Akdeniz Acil İletişim Merkezi) Kahire'den adaya taşınan FBIS'in adadaki faaliyetlerinin aksamadan devam edebilmesi amacıyla her türlü tedbirin önceden alınması ve adaya yerleştirilecek vericiyle ilgili olarak ortaya konulan itirazların değerlendirilerek sonuca bağlandığı da nispeten sert bir üslupla hatırlatılır.³⁵ Kıbrıs'taki bu karargah aracılığıyla aralıksız gözetim, takip, kontrol ve denetim yapılan yerlerden birisi de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) resmi haber ajansı olan TASS ve buna bağlı diğer basın yayın faaliyetleridir. Bilhassa Soğuk Savaş sürecinde, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki savaş, çok farklı alanlarda ve kara propaganda şekliyle kendini göstermektedir. Söz gelimi, 30 Ağustos 1961 günü ABD Başkanı John F. Kennedy'nin o günlerde Cenevre'de görevli olan Amerikan misyonuna nükleer silahlarla ilgili görüşme ve müzakere sürecinde SSCB yetkilileriyle müzakerelere devam edilmesi

³³ CIA-RDP78-03097A00120040016-4 sayılı, 29 Aralık 1948 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Akdeniz Bölge Sorumlusuna gönderilen L.K. White imzalı resmi yazışma.

³⁴ CIA-RDP78-03097A00120050119-9 sayılı, 25 Şubat 1949 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Akdeniz Bölge Sorumlusuna gönderilen L.K. White imzalı resmi yazışma.

³⁵ CIA-RDP78-03097A00120050039-8 sayılı, 22 Mart 1949 tarihli "Gizli" ibareli FBIS Akdeniz Bölge Sorumlusuna gönderilen L.K. White imzalı resmi yazışma.

yönünde talimat, yetki ve onay verilmesi ve hemen ardından bütün bu gelişmelerin medya aracılığıyla kamuoyuna yansıtılması planlanırken, SSCB kanadından karşı hamle gelir ve anılan ülke ulusal menfaatleri gereği nükleer başlıkların kullanılması, geliştirilmesi ve üretilmesi yönünde faaliyetlerin sürdürüleceği açıklaması yapılır. Bu süreçte birbirlerinin nefesini çok yakından hisseden her iki ülkenin bu tahrikkar girişimleri, şüphesiz ülkelerin istihbarat çalışmalarında da kendini gösterecektir. Bu süreçte SSCB tarafından ulusal sınırlar dışına yapılan her türlü basın yayın faaliyetleri, her çeşit yazışmaları, görsel işitsel her türlü iletileri Kıbrıs adası üzerinden İngiltere ve ABD tarafından denetim, kontrol, analiz ve arşivlemeye tabii tutulur. Bu bağlamda, adadaki ABD dinleme merkezleri, özellikle TASS vasıtasıyla her gün iletilen 30.000 kelime civarındaki verinin daha başlangıçta 4/5'ini (% 80 civarı) kontrol ve takip etme gücüne sahiptir. TASS tarafından yapılan basın yayın faaliyetlerinin % 60'lık bölümü SSCB'nin resmi görüşlerini gösteren uluslararası ilişkiler bağlamında yayınlar olurken, % 40 ise umumiyetle SSCB'nin ulusal ve uluslararası başarılarını ve bu bağlamda doğal olarak düşman ülkelerin ne derece etkisiz ve başarısız olduklarını gösteren kara propagandaya yönelik yayınlardır.

21 Haziran 1948'de adada yapımına başlanan ve Ocak 1949'da inşaat çalışmaları kalifiye eleman ve işgücü bağlamında çekilen sıkıntılara rağmen tamamlanan FBIS Kıbrıs Bürosu, 1948 senesinden başlayarak İngiliz yayın kuruluşu *BBC (British Broadcasting Cooperation)* ile dirsek teması halindedir ve *BBC*'nin ulusal/uluslararası çıkarlar doğrultusunda yaptığı faaliyetlerden istifade etmektedir.³⁶ İlginçtir ki, daha 21 Haziran 1948 tarihinde binanın temeli atılırken, tesisin bahçesine kurulacak verici ve antenler de bölgeye getirilmiş ve antenlerin dikilebilmesi için makinelerle çukurlar açılmış durumdadır. Bu arada ilk etapta sadece 3 kişi olan FBIS personelinin inşaat çalışmaları devam ederken ihtiyaç duyduğu pek çok malzemenin temini bağlamında İngiliz askeri yetkilileriyle de bir anlaşmaya varılır. Buna göre, Amerikalı personelin NAAFI³⁷ olarak bilinen İngiliz askeri kolaylık tesislerinden her türlü gıda, tütün ve sigara gibi ihtiyaçlarını temin etmesi sağlanır. Tesiste kullanılacak teknik malzemenin bir kısmı da daha önceden adaya getirilmiş durumdadır ve bunlar da inşaat bitinceye kadar Larnaka'da İngilizlere ait Royal Electrical and Mechanical Engineering/Kraliyet Elektrik ve Mekanik İstihkâm Birliği'nin depolarında muhafaza edilmektedir. Bazı ekipmanlar ise doğrudan Girne'ye getirilmiş ve prefabrik binanın yanında depolanmıştır. İnşaatın tamamlanmasının ardından hepsi İngiliz Ordusu

³⁶ Roland A. Way (1958), *The BBC Monitoring Service and Its US Partner*, Washington DC: CIA Historical Review Program, s. 75.

³⁷ Navy Army Air Forces Institute.

tarafından bölgeye taşınacak ve içeriye alınacak durumdadır. Hemen akabinde, biri daktilo memuru ve diğeri de inşaatta bekçi olarak görev yapacak iki Kıbrıslı da burada çalışmaya başlar. Bu arada, özellikle dağlık bölgelerde kullanılmak üzere talep edilen 6 silindirli 1948 model Ford Sedan aracın ihtiyacı karşılamayacağı ve adaya uygun olmadığı da belirtilir.³⁸

2. Amerikan FBIS Faaliyetleri ve Ekipman Temini

İlk etapta iki kat ve 8 odalı olarak planlanan FBIS Kıbrıs Bürosu'nda, ayrıca yazılı bültenlerden personel kayıtlarına, personel sicillerinden arşivlere kadar pek çok alanda ihtiyaç duyulan kırtasiye eksikleri de söz konusudur; ancak zaman içerisinde hepsi halledilecektir. Aynı dönemde Amerikalıların yaşadıkları bir sorun ise, Kahire'den Kıbrıs'a getirilecek malzemeler ve çeşitli yedek parçanın ülke dışına çıkması konusunda ağırdan alan Mısır hükümetiyle yaşanmaktadır. Bazı ofis malzemeleriyle askeri cip ve silahların çeşitli parçalarının adaya sevk edilmesi konusunda askeri ataşenin uçağından istifade edilmesi de planlanmış durumdadır. Getirilen iki askeri cip ise nispeten iyi durumdadır ve bunların tamir ve bakımları da bedeli mukabilinde İngiliz askeri personelince yapılmaktadır. İngilizlerle güvenlik konusunda yapılan toplantıda, Albay Patrick Turnbull, bu tesiste görev yapacak olan ister Amerikan vatandaşı, ister Kıbrıs vatandaşı ve isterse üçüncü dünya ülkelerinden birinin vatandaşı olsun herkesin sicil dosyalarını ve gerekli künye bilgilerinin kendilerine teslim edilmesini talep eder.

Bu aşamada Amerikalıları endişelendiren bir diğer husus ise, özellikle seçme-seçilme hakkına sahip Kıbrıslı Rumlar arasındaki neredeyse % 40'a varan komünist sempatanlığıdır. Nitekim adadaki 6 kasabadan 5 tanesi -o dönemde- komünist Belediye Başkanları tarafından yönetilmektedir.³⁹ Örneğin, adada FBIS tesislerinin açılma sürecinde de Amerikalılar Kıbrıs Valisi Lord Winster'a baskı yaparak, Amerikalılar ve Amerikan tesislerine yönelik komünist tehditlere karşı daha ağır tedbirler almalarını talep ederler.⁴⁰ 19 Ekim 1948 tarihinde İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait Lefkoşa'daki telsiz istasyonunun dinamitlenmesi sonrasında, Amerikalılar da Alsancak'ta dikenli tellerle ilave güvenlik personeliyle tedbirlerini arttırdılar. Konuyla ilgili olarak 12 kişinin tutuklanması ve bunların ifadelerinde patlayıcıların esasında

³⁸ CIA-RDP78-03097A00120040164-1 sayılı, 12 Ağustos 1948 tarihli "*Tasnif Dışı*" ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

³⁹ CIA-RDP78-03097A00120040164-1 sayılı, 12 Ağustos 1948 tarihli "*Tasnif Dışı*" ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

⁴⁰ CIA-RDP57-0384R001200110081-0 sayılı, 23 Ekim 1948 tarihli "*Gizli*" ibareli, 08.21 sayılı Reuters kaynaklı ve FBIS Girne Akdeniz Bürosu Sorumlusuna gönderilen şifre mesaj.

Amerikan tesislerine yönelik olduğunun ortaya çıkması ise, Amerikalıları iyiden iyiye endişelendirir. Bu durum, Amerikalıların başını uzun yıllar ağrıtabilecek türdendir ve ABD'nin tüm dış politikasını ve blok ittifakını komünizm tehdidi üzerinden oluşturduğu süreçte, Kıbrıs'ta Başpiskopos Makarios'un da zaman zaman Sovyetler Birliği'ne yakın bir siyaset izlemesiyle had safhaya çıkacaktır. Örneğin, 1953 yılında FBIS Kıbrıs Bürosu tarafından yakın takip altında tutulan Sovyetler ve Kürtçe yayınlarla ilgili istihbarat ve bilgi öncelikle Tahran ve Bağdat merkezlerine gönderilirken, Irak, Ürdün, Mısır ve Suriye'den toplanan aynı türden bilgiler de öncelikle Bağdat'taki Amerikan Büyükelçiliği'ne sevk edilir.⁴¹ Bu minvalde, Balkan coğrafyasını ilgilendiren bilgiler Atina Büyükelçiliği ve Akdeniz'le Kıbrıs hakkındaki veriler de Lefkoşa Büyükelçiliği ile paylaşılır. Bu durum, yıllar içerisinde ABD'nin komünist bir Kıbrıs görmektense, Enosis'i kabul eden bir ülke haline gelmesine neden olacaktır.

ABD de bu bağlamda enformasyon sağlayabilmek gayesiyle FBIS'i Kıbrıs'ta tesis edince, o zamana kadar değişik coğrafyalarda dinleme yapmakta olan FBIS ve *BBC* arasında toplanan bilgiyle ilgili bir yardımlaşma ve işbirliği söz konusu olur. CIA'e göre, "*Avrupa'daki hükümet güdümündeki radyoların artan bir şekilde parti ve hükümet yetkilileriyle propaganda görevlileri tarafından yapılan resmi yazışmaları, bültenleri, resmi açıklamaları kamuyla paylaşmaya başladıklarından yabancı yayın kuruluşlarını izleme çalışması da İkinci Dünya Savaşı'ndan önce başladı.*"⁴² Tam da bu noktada atlanılmaması gereken bir husus ise, bilhassa 1960'lara gelmeden önce Karavas (Alsancak) ve Lapithos (Lapta) köylerinde ve bu köylere yakın bölgelerde Georges Grivas liderliğindeki silahlı Rum örgütü EOKA tarafından dağıtılan her türlü bildiri ve propaganda malzemesinin Karavas'taki (Alsancak) FBIS Kahire Akdeniz merkezinde görevli Kıbrıslı Rumlarca adı geçen tesiste basılıp dağıtılmasıdır.⁴³

Amerikalılar, Kıbrıs üzerinden yürüttükleri propaganda ve istihbarat çalışmalarına azami dikkat ve özeni gösterirken, bunda ne kadar haklı oldukları zaman içerisinde kendisini gösterecektir. Örneğin, Mart 1954 tarihinde Bulgaristan'da bulunan merkezden gelen Bulgar Komünist Partisi ile ilgili olan bilgi yanlış tercüme edilmiş ve durumu fark eden FBIS Kıbrıs Bürosu tarafından

⁴¹ CIA-RDP83-03097A00120080004-9 sayılı, 7 ekim 1953 tarihli "*Tasnif Dışı*" ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

⁴² Roland A. Way (1958), *The BBC Monitoring Service and Its US Partner*, s. 75.

⁴³ Halil İbrahim Salih (2013), *Reshaping of Cyprus; A Two-State Solution*, USA: Xlibris Corporation, s. 237.

düzeltilen orijinal metin Washington DC'ye gönderilmiştir.⁴⁴ İşin ilginç yanı, ortaya çıkan bu yanlış durumu BBC'nin Caversham merkezi de fark edememiştir. Aynı yıllarda, ABD'nin bu merkezinde farklı işlerde görev yapan Kıbrıslı Türkler de bulunmaktadır.⁴⁵ Örneğin, KKTC Yargıtay Başkanlığı'nda görülen 23 Mayıs 1975 tarihli bir davada, Gireneli Kaptan Ali Hasan, “23 Temmuz 1955 tarihinde bekçi olarak adı geçen tesiste çalışmaya başladığını, 1,5 sene gerek bina içinde, gerekse bina dışında vardiya usulü ile gündüz ve gece bekçiliği görevi yaptığını, bir aralık binanın damında bekçilik yapılmaması hususunda bazı işçilerin şikâyeti üzerine dam üzerindeki bekçilik görevinin kısıtlandığını, 1963 yılına kadar bu şekilde bekçilik yaptığını, 1963 yılında sol kulağının sızlaması üzerine Kıbrıs'ta muhtelif doktorlara gittiğini, 22 Aralık 1964 tarihinde Viyana'ya gittiğini, İstanbul'da bir doktora başvurduğunu, fakat kulağındaki rahatsızlığın devam ettiğini ve bu konuda çok para sarf ettiğini” belirtir. Mahkeme, avukatı olmadığı için bu kişinin davasında davayı tüm yönleriyle inceler ve davalının davacının selameti için gerekli makul tedbirleri alırken salim bir çalışma sistemi idame ettirmekte kusur edip etmediği ve davacının kulak rahatsızlığının kusurlu çalışma sisteminin bir neticesi olup olmadığının ispat edilememesi nedeniyle de davayı reddeder.

Şaşırtıcı bir durum ise, 1960'lı senelerde ABD radyo timleri (ajanları) Kıbrıs'taki İngiliz istihbarat merkezleri üzerinde yoğunlaşmışken, bir taraftan da BBC'nin yayın yaptığı merkez civarında kısıklıvrak yakalanmışlardır.⁴⁶ Bu durum, Amerikan Ulusal Güvenlik Ajansı tarafından dünyanın her tarafında istihbarat, dinleme, gözetim ve kontrol faaliyetleri yürütülürken ortak, dost, müttefik demeden en yakın stratejik ortaklarını bile yakın markaja aldıklarını bir göstergesidir. 1989 senesine kadar ABD'nin sınırları haricindeki buna benzer istihbarat girişimleri ABD Donanma Güvenlik Grubu (*Naval Security Group*) tarafından icra edilmektedir ve burada görevli olan Amerikalılar dünya coğrafyasının değişik noktalarında 48 farklı dinleme merkezinde görev yapmaktadırlar. Amerikalıların bütün bu istihbarat çalışmalarının % 15'lik bölümüyse farkı noktalarda demirlemiş ya da seyir halindeki 90 savaş gemisi tarafından ve denizden icra edilmektedir.

⁴⁴ CIA-RDP80-0765A00120020057-0 sayılı, 19 Nisan 1954 tarihli “*Tasnif Dışı*” ibareli FBIS Londra Bürosu Şefi imzasıyla FBIS Akdeniz Bürosu/Girne adına gönderilen resmi yazışma.

⁴⁵ KKTC Yargıtay Hukuk Dairesi tarafından görülen 28 Eylül 1978 tarihli 14/77, Dava No 58/75 Girne Davası Tutanakları.

⁴⁶ *Time Out*, 21-27 Mayıs 1976.

Kıbrıs'ın stratejik önemi, böylece, bir kere daha ön plana çıkar. Çünkü özellikle Süveyş'te İngiltere ile yaşanan sorunun ardından, ABD, Doğu Akdeniz'deki mevcudiyetini daha da arttırma kararı alır ve antenlerini Sovyet Bloku yerine Ortadoğu ve Akdeniz'e çevirir. Hemen ardından Lefkoşa'nın kuzeyi, doğusu ve batısında NSA antenleri dikilmeye başlanır. Alsancak'ta Rusça ve Slav dillerini bilen yaklaşık 50 askeri personel görev yapmaktadır ve bunlar da yoğunluklarını Akdeniz'e vermeye başlar. 1965 Aralık ayında Londra ve Avusturya Bürosu'ndan gelen 5 Rus ve 2 Arap gözlemcinin katılımıyla, merkezde görev yapan gözlemci sayısı toplam 13'e ulaşır. Böylece, tesiste 9 Amerikalı, 13 yabancı ve 24 de mahalli olmak üzere 46 personel bulunmaktadır.⁴⁷ Ada sathında ise ayrıca 32 Amerikalı ve yabancı personel görev yapmaktadır. Bu süreçte Amerikalıların canını sıkı bir diğer husus ise, Aralık 1964 tarihinden itibaren Kıbrıs hükümetiyle başlayan FBIS personelinin gelecekteki statülerinin ne olacağı yönündeki görüşmelerdir. Bir yandan FBIS için gelen malzemelerin diplomatik statüde kabul edilmesi ve öbür yandan da personelin adaya getireceği malzemelerin gümrüksüz statüde kabul edilmesi konuları tartışılmaktadır. Esasında, bu konu, daha Aralık 1963 tarihinde tartışılmaya başlanmış ve FBIS personelinin tamamı Amerikan Büyükelçiliği'nde görevli diplomatik personel olarak kabul edilmiştir.⁴⁸ Bu arada, Amerikalılar, tesislerin bulunduğu arazilerin kullanılması/kiralanması amacıyla ilk etapta “*pazarlığı başlatmak amacıyla*” Amerika'nın Sesi için yaptıkları üzere 50.000 Sterlin teklif etme düşüncesindedirler.

3. Amerikan FBIS Faaliyetleri ve İnşaat Süreci

Yaklaşık 2.000 dönüm arazi için daha önce 35.000 Sterlin teklif eden Amerikalılara Makarios ve Papadopoulos'un karşı teklifi ise yıllık 350.000 Sterlin olacaktır.⁴⁹ Bu arada, yaklaşık 800 dönümlük bir araziyi satın almış ya da kiralamış olan Amerikalılar, yıllık 350.000 Sterlin ödeme yapmayı pek istememekle birlikte, Rumların ısrarcı olmaları halinde meblağı yavaş yavaş arttırma düşüncesindedirler. Amerikalıların bu süreçte Yunanistan'la bir anlaşma imzalamasının ardından, bu teklif, yıllık 105.000 Sterlin olarak kabul edilir. Yıllar içerisinde GKRY bütçesinde “*kara delik*” olarak da nitelendirilen bu ödemelerin bugün itibarıyla hâlâ bir karşılığı ve belgesi söz konusu değildir. Bu arada daha önce elde ettikleri bazı imtiyazlardan vazgeçmek istemeyen

⁴⁷ CIA-RDP83-03097A00120250001-3 sayılı, 11 Ocak 1965 tarihli “*Tasnif Dışı*” ibareli FBIS Genel Direktörü ve FBIS Akdeniz Şefi'ne gönderilen resmi yazışma.

⁴⁸ CIA-RDP RDP82-03097A00120150051-4 sayılı, 2 Aralık 1963 tarihli şifre telgraf mesajı.

⁴⁹ CIA-RDP RDP82-03097A00120150051-4 sayılı, 2 Aralık 1963 tarihli şifre telgraf mesajı.

Amerikalılar, ayrıca bazı araçların da diplomatik statüde vergisiz ve sorgusuz sualsiz adaya gelişinin önünde yaratılan engellemelerden kurtulmanın yollarını aramaktadırlar.

Bu durum, Rum basınında ise sıkça yer almakta ve sert eleştirilerle karşılaşmaktadır. Amerikalılar, bu eleştirileri önleyebilmek amacıyla 50.000'i arazi kiralama ve 100.000-150.000 Sterlin'i de vergi/harç vb. olmak üzere Rumlara 150.000-200.000 Sterlin yıllık ödeme yapma düşüncesindedirler. Bu arada, bir başka strateji ise, bu ödemelerin peşin olarak ve 10 yıllık dönemleri kapsayacak şekilde yapılması yönündedir ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yatırım kaynaklarına ve gelişimine aktarılacağı düşünülen bu peşin ödemeler konusunda Rumlardan verecekleri cevap beklenmektedir.⁵⁰ Konuyla ilgili olarak ABD Lefkoşa Büyükelçisi Fraser Wilkins tarafından Makarios'a gönderilen 25 Ekim 1963 tarihli "*Tasnif Dışı*" ibareli yazıda da aynı şeyler dile getirilmektedir:⁵¹

"Kıbrıs'taki Birleşik Amerika Misyonu'nda görevli personelle ilgili yaptığımız son görüşmeyi hatırlıyorsunuzdur. Bildiğiniz üzere, Kıbrıs'taki İngiliz yönetimi döneminde açılan Amerikan radyo tesislerinin göreve devam etmesi yönünde 11 Ocak 1960 tarihinde Amerikan Konsoloslukuna gönderdiğiniz mektuba göre göreve devam ediyoruz. Mektubunuz, ayrıca adadaki tesislerin çalışmaya devam etmesi yanında, buradaki personelin de göreve devam edeceği yönündeki kararların gerekli olduğu takdirde Kıbrıs'ın özgürleşmesinin ardından ABD hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nden birinin talebi halinde üzerinde düzenleme ve tanzim çalışması yapılabileceği esasına dayanmaktadır. Bu görüşmemize istinaden, şu anda her iki hükümetin böyle bir anlaşmanın devamı yönünde hemfikir olduklarını söylemek mümkündür. Konuyla ilgili olarak hükümetimin bu konuda ortaya koyduğu esasları şahsınıza sunmaktan şeref duyarım:

A-) Amerikan hükümeti, Kıbrıs'taki muhabere tesislerinin bu anlaşma hükümlerine göre devam ettirilmesi konusunda yetkilidir.

B-) Amerikan hükümeti, Kıbrıs'taki adı geçen bu tesislerde personel görevlendirme, bahsedilen tesislerin yönetilme ve devam ettirilmesi hususunda yetkilidir. Personel, Lefkoşa'daki Amerikan Büyükelçiliği'nde, FBIS Alsancak tesislerinde ve Alayköy ile Değirmenlik'te bulunan Bölgesel Radyo Ofisi (Regional Radio Office)'nde görevlendirilecektir.

⁵⁰ CIA-RDP RDP82-03097A00120150051-4 sayılı, 2 Aralık 1963 tarihli şifre telgraf mesajı.

⁵¹ CIA-RDP RDP82-03097A00120150051-4 sayılı, 2 Aralık 1963 tarihli şifre telgraf mesajı.

C-) Amerikan hükümeti, gerekli hallerde ve karşılıklı anlaşmaya bağlı olarak ilave tesisler yanında aşağıda belirtilen tesislerin işletilmesinden de sorumludur;

- 1-) Alsancak,
- 2-) Alayköy,
- 3-) Değirmenlik.

Ç-) Muhabere tesisleriyle ilgili bir tesisi kullanmak özellikle aşağıda belirtilen hususlar anlamına gelmektedir;

- 1-) Radyo, telli/telsiz muhabere hatları, yüksek ve çok yüksek frekans, ultra yüksek frekans yayınları ve mikrodalga iletişim ağlarının kurulması, bakımı ve işletilmesiyle ilgili yetki,
- 2-) Anılan tesislerde gerekli işletim ve idari personelin görevlendirilmesi yetkisi,
- 3-) 'Yasak Bölge' tesis etme ve gerekli hallerde Amerikan personeli kullanmak suretiyle iç güvenlik tesis etme yetkisi.

D-) Amerikalı yetkililer tarafından muhabere tesisleriyle halen kullanımda olan şu anki radyo frekansları sabit kalacaktır. Önümüzdeki dönemde muhabere tesisleriyle ilgili olarak ihtiyaç duyulacak yeni radyo frekansları Amerikan hükümetince Kıbrıs hükümetinden talep edilecektir.

E-) Şu anki anlaşmayla ilgili olarak, 18 Nisan 1948 tarihinde imzalanmış olan Viyana Konvansiyonu'nun Diplomatik İlişkiler maddesinin 1. bendine uygun hareket edilecektir.

1-) a-) Diplomatik pasaport taşıyanlarla Büyükelçilik personeli olarak daha önceden tanımlanmış olan diplomatik personel⁵²,

b-) Geriye kalan personel de misyonun teknik ve idari personelidir.

2-) Yukarıda belirtilen kategoriler ve personelle ilgili dokunulmazlık ve ayrıcalıklar da Viyana Konvansiyonu'yla belirtilen haklardır.

F-) 1-) Kıbrıs'taki muhabere tesislerinin yerine bakıldığında, Amerikan Misyonu'na ait yerlerin malum tesislerle ilgili yönetim sorunlarına neden olacak kadar büyük olduğu anlaşılacaktır. Bu kapsamda, gelecekte aşağıdaki şartların yerine getirilmesi de zorunludur;

⁵² Orijinal yazıda bu ifade "diplomatic agent" olarak geçmektedir.

a-) Anılan Amerikalı personeline personel ailelerinin park cezası ve küçük trafik suçları gibi sıradan adli olaylarda herhangi bir imtiyaz ya da dokunulmazlığının olmadığını beyan ederiz.

b) Konuyla ilgili muafiyet araç ehliyetleri, taşıt kayıt, taşıt plakaları, telsiz ve TV ruhsatlarında uygulanmayacaktır;

2-) a-) Misyonda görev yapan personel ve ailelerinin resmi ve özel postalarıyla ilgili özel bir posta hizmetinin konulması karara bağlanmıştır.

b-) İdari faaliyetleri kolaylaştırmak maksadıyla misyonun idari ve işletim personeli tarafından özel posta sistemi ya da yönetim vasıtasıyla özel kullanım için alınacak malzemelerde gümrük ya da ihracat rüsumuyla ilgili hususlar Kıbrıs hükümeti tarafından yapılmayacaktır. Bu tesislerin kullanımı personel ve ailelerine tahsisli olacaktır. Bu mallar, başka birine satılmayacaktır. Bu şekilde yapılan satın alma işlemleri makul ölçülerde tutulacaktır. Bu tip malzemenin satın alınması dışında personel mahalli kaynaklardan da alışveriş yapabilecektir.

G-) 1-) Muhabere tesislerinin etkili kullanımını sağlamak üzere Kıbrıs hükümeti de aşağıda belirtilen sorumlulukları üstlenecektir;

a-) Hâlihazırda devam eden kiralama işlemleri ve özel şoförlerin çalışma şartları,

b-) Amerikan hükümeti adına/için gerekli olduğu hallerde muhabere tesislerinin sağlıklı çalışabilmesi maksadıyla ilave arazi tahsisi konusunda menfaatler,

c-) Belirtilen misyon tesislerinin ihtiyaç duyduğu ölçüde su temin edilmesi,

ç-) Adı geçen tesislere giriş çıkış konusunda serbestinin devam ettirilmesi,

d-) Yeterli ölçüde polis ve itfaiye unsuru bulundurulması,

e-) Gerekli olan hallerde bu tedbirleri almak üzere bahsedilen tesislere civar bölgeler ya da mahalli radyo istasyonlarından Amerikan menfaatine olmak üzere elektrik/elektronik müdahalelerde bulunmak,

f-) İhtiyaç duyulan hallerde anılan tesislerin etrafında gerekli güvenlik tedbirlerini almak

2-) *Anlaşmalara uygun olarak ABD hükümeti bu anlaşmanın devamı, yardımlar ve 1. paragrafta belirtilen hususlarla mülk sahiplerine yapılacak ödemeler de dâhil Kıbrıs hükümetine yıllık olarak... ödemeyi taahhüt eder.*⁵³

Hükümetim bu mektup ve cevabınızın iki ülke arasında cevabi yazınızdan itibaren 10 yıllık bir süre için bir anlaşmanın yapıldığını ve taraflardan birinin anlaşmanın bitirilmesi için bir yıl önceden bilgi vermesi gerektiğini kabul eder.”

4. FBIS Lefkoşa Tesisleri ve Faaliyetleri

Bu arada Amerikalılar tarafından istihbarat çalışmaları için Mia Milia (Hamitköy-Değirmenlik) bölgesinde ve Lefkoşa yakınlarında Yerolakkos'da (Alayköy) bugün faaliyette olmayan ev GKRY'ye nakledilen dinleme istasyonları tesis edilir. Mia Milia ve Yerolakkos dinleme istasyonları, adada egemen güç olan İngiltere'nin tamamen kontrolü, bilgisi ve müsaadesi dışında faaliyete geçmiş gizli merkezlerdir. Şüphesiz, daha sonraki süreçte İngiltere'nin bu istasyonlara yönelik bir itirazı ya da tereddüdü söz konusu değildir. Durum böyle olunca da, açılan bu tesisler konusunda, ABD, ne adada yaşayan insanlara, ne de İngiltere'ye bilgi verme ihtiyacı hissetmiştir. Bu süreçte İngiltere'ye ait Agrotur özerk askeri üs bölgesinde çalışmakta olan ABD personeli ise, özellikle Ortadoğu coğrafyasında muhtemel bir savaş çıkıp çıkmayacağı üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Öte yandan, Amerikalılar, 1960'lı senelerde Ortadoğu coğrafyasında yaşanan sıcak çatışma ve savaş ihtimaliyle ilgili olarak adadaki Agrotur ve Dikelya özerk askeri üsleri, Alsancak, Değirmenlik ve Alayköy gibi karasal istihbarat ve dinleme merkezlerinin ateş kontrol radarı, mikrodalga haberleşmeleri, hava savunma radarları ve diğer hedefler tarafından yayılan düşük ölçekli görüntü ve ses istihbaratını tespit etmek ve bilgi arşivlemekte istenilen randımanı vermediklerini de değerlendirmektedir. Durum böyle olunca, özellikle Doğu Akdeniz'de farklı misyonlarla seyir halinde olan ABD savaş gemileri vasıtasıyla istihbarat toplama faaliyetlerine hız verilir. Bu faaliyetler, bugün de hız kesmeden devam etmektedir.

Lefkoşa'daki bütün istihbarat personeli ise, ABD'nin GKRY'deki Lefkoşa Büyükelçiliği'nde bulunmaktadır ve 1991 senesinde Körfez Savaşı esnasında bir yandan adadaki İngiltere'ye ait özerk askeri üsleri ve özellikle Agrotur'u askeri yığınak, lojistik destek ve ileri karakol

⁵³ Daha önce olduğu üzere, bu resmi yazıda da, sonrakilerde de, özellikle Annan Planı sürecinde çok tartışıldığı sırada da, ABD'nin GKRY hükümetine ne kadar ödemede bulunduğu resmi ağızlarından hiçbir şekilde ifade edilmemiştir.

bağlamında azami derecede istifada ederek kullanırken⁵⁴, bu dinleme istasyonu stratejik bir misyon üstlenmiş; bunun yanında Lübnan’da yaşanan rehine sorunu sürecinde rehinelere buldukları konumu belirleme işi de icra edilmiştir. Günümüze bakıldığında, ulusal menfaatleri bağlamında her türlü yabancı medya kuruluşları ve her türlü iletişimin takip, kontrol ve denetimi Amerikalılar için klasik bir savaş süreci işinden başka birşey değildir. 1992 senesinde NSA yönetimince “Echelon” denilen telekulak sisteminin nasıl çalıştığı konusunda, “Tanımlanmayan bir istihbarat toplama merkezi; sadece yarım saatte 1 milyon veri toplayabilir, bunlardan 6.500’ü hariç hepsini gözden geçirir ve sadece 1.000 tanesi bu konuyla ilgili olarak bir kenara konulur. Bunlardan her 10 çıktı bir analist tarafından incelenir ve tek bir rapor hazırlanır...” denilir. Teşkilatın günlük raporları 1-2 sayfayı geçmezken, en hassas davranılan bölge ise Ortadoğu coğrafyasıdır. Şüphesiz, kendi halinde bir birey için evinde istifade ettiği bilgisayarının, günlük yaşamında faydalandığı sabit telefonunun ya da adeta bir parçası haline gelmiş cep telefonunun başkalarınca takip edilip kontrol edildiğini düşünmek ve buna inanmak çok da kolay değildir. Öte yandan, bilhassa Echelon adı verilen sistem doğrultusunda George Orwell’in “1984” adlı bilimkurgu romanı, adeta 21. yüzyıl itibarıyla yerini bulmuş ve hepsi hayata geçmiş gibidir.

2005 senesi bitiminde, ABD tarafından FBIS’in birkaç özelliğinde değişikliğe gidilince, kuruluşun adını değiştirme düşüncesi ortaya çıkar ve böylece yeni isim Açık Kaynak Merkezi olur. Burada arşivlenen bütün veriler Amerikalılarca uluslararası strateji ve siyasetin belirlenmesi amacıyla kullanılırken, eldeki bütün bu verilere muhtaç olan üçüncü ülkelere ya da ilgili taraflara da satılması söz konusu olur. 1992 senesi itibarıyla “Kıbrıs’ta CIA’nın izleme ağının da bir parçası olan”⁵⁵ FBIS, dünya coğrafyasının her köşesinde 55 ayrı lisanda 3.500’i aşan süreli yayını, 50 değişik ülkede 29 farklı lisanda olmak üzere haftada 790 saat TV yayını kontrol altında tutmaktadır.⁵⁶

1949 senesinden bu yana en üst düzey kapasiteyle faaliyette olan merkezde 20 Temmuz 1974 tarihinde 13’ü ABD vatandaşı olmak üzere toplam 85 personel görev yapmaktadır.⁵⁷ Merkez, 20 Temmuz 1974 günü Türkiye’nin Kıbrıs Barış Harekâtı’na başlamasıyla birlikte buradaki bütün

⁵⁴ Harp Akademileri Komutanlığı (1995), *Kıbrıs’ın Dünü Bugünü Yarını*, İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, s. 89.

⁵⁵ Brendan O’Malley & Ian Craig (1999), *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and the Turkish Invasion*, Londra: I.B. Taurus Press, s. 283.

⁵⁶ Kalev Leetaru (2010), “The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008”, s. 20.

⁵⁷ FBIS Foreign Broadcast Information Service Eyewitness Reports from the FBIS Mediterranean Bureau, 20-23 July 1974, Lefkoşa ve Washington DC, 18 Eylül 1974, s. 4.

çalışmalarını durdurmuş ve görevli bütün personel kıyıya yanaşan ABD donanmasına bağlı uçak gemileri vasıtasıyla önce savaş alanı dışına çıkartılmış, sonra da ABD'ye nakledilmiştir. 6 dönümü operasyonel ve destek birimiyle iki resmi konutun konuşlandığı esas merkez, 167 dönümlük kısmı ise antenlerin yerleştirildiği alan olan bu istasyon doğrudan ABD Büyükelçiliği'ne aittir.⁵⁸ Merkez, 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'taki ABD Büyükelçiliği vasıtasıyla yetkilendirilen üst düzey bir personelin sorumluluğuna devredilmiş, sonrasında da ABD donanmasından 7 deniz piyadesi ve 18 Kıbrıslı çalışanın korumasına girmiştir. Bu gruba, daha sonra büro şefi, başmühendis ve aynı merkezdeki konutta olanların aileleri de iştirak etmiştir. 20-23 Temmuz 1974 sürecinde savaşın şiddetlenmesiyle bu personel binalardan çıkamamış ve mahsur kalmışlardır. Personel binanın ABD'ye ait olduğuyla ilgili işaret, flama, bayrak asma telaşındayken, bu binaya bir havan mermisi isabet etmiş, diğer personel ise 10 kilometre mesafedeki Girne'ye gelerek Finlandiya Barış Gücü misyonundan yardım talep etmiştir. Buradaki bütün personel, daha sonra 23 Temmuz 1974 günü İngiltere'ye ait askeri helikopterlerle HMS Hermes uçak gemisine nakledilir.⁵⁹ Devonshire, Andromeda ve Hermes gemileriyle İngiliz uyrukluların ve diğer yabancıların tahliyesi konusunda, İngiltere Başbakanı Harold Wilson, *"Nereden bakılırsa bakılsın Kıbrıslı Türklerin toprakları olarak kabul edilemeyecek yerleri işgal etmeye çalışan Türk kuvvetlerinin neden olduğu bir katliam ve yağma savaşının tehdidi ile karşı karşıya kalmış olan insanları kurtarmak"* diyecektir. Savaş gemileri vasıtasıyla tahliye edilen personel, daha sonra İngiltere'ye ait Agrotur egemen askeri üssüne nakledilir. Bu personel, daha sonraki süreçte kendilerini Lübnan'ın Beyrut kentine ulaştıracak Amerikan USS Trenton uçak gemisine nakledilecektir.⁶⁰ Öte yandan, İngiltere'ye ait Hermes ve Rhyll savaş gemileri, Dikelya egemen askeri üssü açıklarında, Andromeda savaş gemisi ise İngilizlerin adadaki istihbarat merkezlerini korumak amacıyla Agrotur üssü yakınlarında seyir halindedir. FBIS'in adadaki merkezi ise en stratejik FBIS merkezlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir ve Ortadoğu'daki pek çok yayını takip etmenin ötesinde, bilhassa SSCB hudutlarına kadar giden muazzam bir şebeke ve donanıma sahiptir.

⁵⁸ FBIS Foreign Broadcast Information Service Eyewitness Reports from the FBIS Mediterranean Bureau 20-23 July 1974, Lefkoşa ve Washington DC", 18 Eylül 1974, s. 3

⁵⁹ Brendan O'Malley & Ian Craig (1999), *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and the Turkish Invasion*, s. 307.

⁶⁰ FBIS Foreign Broadcast Information Service Eyewitness Reports from the FBIS Mediterranean Bureau, 20-23 July 1974, Lefkoşa ve Washington DC, 18 Eylül 1974, s. 5.

FBIS Lefkoşa Bürosu, 20 Temmuz 1974 günü başlayan Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında, Girne yakınlarındaki Alsancak köyünde bulunan Amerikan tesislerinin kapatılması neticesinde, ABD hükümetinin Rum Ortodoks Kilisesi'nden 99 yıllığına kiraladığı arazide inşa edilen yeni tesislerle 17 Ağustos 1975 tarihinde açılmıştır. Esasında, Amerikalılar, Alsancak'ta bulunan tesislerini tahliye etmeye ve burada görevli personelini de Amerikan uçak gemileriyle ada dışına çıkartmaya neredeyse harekâtın başladığı ilk saatlerde başlamışlardır. FBIS Lefkoşa bürosu, esas olarak Mısır, Lübnan, Libya, Yunanistan ve doğrudan Kıbrıs adasını içine alan bir sorumluluk bölgesinde görev yapmaktadır. Bunlara ilaveten, Türkiye'dekilerin yanında İran ve Lübnan'daki gizli/yeraltı radyoları da kapsama alanına girmektedir. Ortadoğu'daki Arap radyoları da bu kapsamda görev alanı içerisindedir. Savaş, çatışma gibi kriz dönemlerinde, FBIS Lefkoşa Bürosu, Ortadoğu, Avrupa ve Rusya Federasyonu ile ilgili yayınlara ilaveten İbranice yayınları görev alanına alan Tel Aviv bürosuyla da yakın ilişki içerisindedir. Büro, şüphesiz, mütemadiyen bir sorun yumağı halinde olan Kıbrıs'la ilgili istihbarat ve bilgi aktarımı konusunda Lefkoşa'daki Amerikan Büyükelçiliği ile de yakın irtibat ve işbirliği halindedir ve büronun ana iletişim ağları da Büyükelçiliğin sahip olduğu altyapı ve iletişim ağları üzerinden yapılmaktadır.⁶¹

5. Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi ve Sonrası FBIS

Adadaki Amerikan istihbaratına göre, 11 Şubat 1959 tarihinde Rum ve Kıbrıslı Türk liderler arasında Zürih'te Kıbrıs Sorunu'na yönelik kapsamlı bir mutabakata varılması sorunun bittiği anlamına gelmemektedir.⁶² Rapora göre, Başpiskopos Makarios, müzakerelerle ilgili genel memnuniyetini bildirmiştir ve muhtemelen nihai antlaşmayı da imzalayacaktır; ancak adadaki bazı terörist unsurların da içinde bulunduğu bazı uzlaşmaz Rumlar, antlaşmayı reddedip sorun yaratmaya devam edeceklerdir.⁶³ Amerikalılar ise, yeni kurulacak bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin siyasi yapısının Batı menfaatleri açısından kaçınılmaz tehlikeler barındırdığı düşüncesindedir. Buna göre, adada son derece geniş ve iyi organize olmuş komünist bir parti bulunmaktadır ve bu partinin güç kaynaklarından birisi de parti içerisinde neredeyse hiç muhalif bir sesin çıkmamasıdır. Antlaşma metnindeki ayrıntıların aktarıldığı raporda, Dışişleri, Savunma ve anayasa konularında Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın veto haklarının olduğu, adanın Yunanistan ya da Türkiye ile birleşmesinin ortadan kalktığı, bunun garantör

⁶¹ CIA FBIS Fact Sheet, 1 Eylül 1986.

⁶² CIA-RDP80-0765A00120020008-5 sayılı, 11 Şubat 1959 tarihli "Kıbrıs" başlıklı brifing notu.

⁶³ CIA-RDP80-0765A00120020008-5 sayılı, 11 Şubat 1959 tarihli "Kıbrıs" başlıklı brifing notu.

devletler olarak Yunanistan, Türkiye ve İngiltere tarafından kabul edildiği, % 70 Kıbrıslı Rumlar ve % 30 Kıbrıslı Türkler olmak üzere tek bir yasal meclisin kurulacağı, İngiliz askeri üslerinin devam edeceği ve Türkiye ve Yunanistan'a da adada küçük birer askeri güç bulundurma yetkisi verildiği de ifade edilmektedir.

Adadaki sorunun çözümüne yönelik Yunan tarafının isteğine uygun bir yolun olmayacağı gerçeği, Yunan hükümet yetkililerinin Yunanistan'a yönelik sorunları Batı ve NATO'ya yönelik tehditler olarak algılama ve yansıtma istekleri ve içeride komünist oylarda ortaya çıkan artış ve Ankara'nın iç sorunlara daha fazla yoğunlaşma arzusu ise, bu antlaşmanın imzalanmasındaki ana sebepler olarak gösterilmektedir. Amerikalı istihbaratçılara göre, ayrıca, Bağdat Paktı'nın zayıfladığı korkusuyla Türkiye'nin zayıf ya da düşman devletlerce kuşatıldığı gerçeği de Türkiye'yi Yunanistan'la stratejik bir uzlaşmaya sevk etmiştir. Aynı durum, Amerikalı istihbaratçıların hazırladığı 8 Aralık 1959 tarihli rapora da yansımış durumdadır. Buna göre, *“Kıbrıs'taki Amerikan tesislerinin devam eden operasyonlarının garanti altına alınması konusunda takip edilecek prosedür adanın gelecek Şubat ayında bağımsızlığını kazanmasının ardından Başpiskopos Makarios'un bu konudaki kararına bağlı olarak belirsizliğini korumaktadır. Esasında, Makarios, konunun Amerikalı yetkililerle Kıbrıslı liderler arasında tartışılmasını teklif etti. Daha sonra da Londra'da Türk, Yunan, İngiliz ve Kıbrıslı temsilcilerden oluşan bir müşterek komite tarafından konunun ele alınmasını ve prensip olarak ABD ve İngiltere'yle yapılmış olan hâlihazırdaki anlaşmaların devamını kabul etti. Nihai anlaşmanın detayları da Kıbrıs bağımsızlığını kazandıktan sonra Amerikalı ve Kıbrıslı Rum temsilciler tarafından müzakere edilecekti. Bununla birlikte Makarios 5 Aralık tarihinde eski pozisyonuna geri dönüş yaptı...”*⁶⁴

Bu rapora göre, FBIS Girne yakınlarında bir dinleme/izleme istasyonuna, Dışişleri Bakanlığı da Lefkoşa'da bir röle istasyonu ve *“bazı belli faaliyetlere”*⁶⁵ sahiptir. Amerikalılar, 19 Şubat 1959 tarihli Londra-Zürich Antlaşmaları'nın yeni kurulan devlete hâlihazırdaki hükümetin *“uygun yükümlülükleri”* yerine getireceği düşüncesindedir. Amerikan istihbaratına göre, Makarios ise, Amerikan *“tesislerinin”* devam eden faaliyetlerinin kendisi açısından kabul edilebilir olduğunu belirtmiş, fakat *“bu misafirperverlik”*⁶⁶ için bir ödeme yapılmasını beklediğini de eklemiştir.

⁶⁴ CIA-RDP Central Intelligence Bulletin, 2010/32 sayılı, 8 Aralık 1959 tarihli *“Çok Gizli”* ibareli rapor.

⁶⁵ CIA-RDP Central Intelligence Bulletin, 2010/32 sayılı, 8 Aralık 1959 tarihli *“Çok Gizli”* ibareli rapor.

⁶⁶ CIA'nın raporunda bu konuyla ilgili olarak verilen cümle *“Makarios has repeatedly has indicated that continued operation of these facilities is acceptable to him but has also warned that compensation for this “hospitality” will be expected.”* şeklindedir. CIA-RDP Central Intelligence Bulletin, 2010/32 sayılı, 8 Aralık 1959 tarihli *“Çok Gizli”* ibareli rapor.

Makarios'un beklenti içerisinde olduğu şeyler ve Amerikalılar bahsettikleri bu misafirperverliğin neler olduğu konusunda bu araştırmanın önceki bölümlerinde ayrıntılı bilgi verilmiştir. 6 Şubat 1960 günü ABD Ulusal Güvenlik Konseyi (*U.S. National Security Council/NSC*) de, 16 Ağustos 1960'da garantör devlet olarak Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın altına imza attığı, Kıbrıslı Türklerle Kıbrıslı Rumların da imzalamasının ardından tesis edilen Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yönelik yeni bir strateji ortaya koymuştur. Buna göre, radyo istasyonlarının söz konusu olduğu dönemlerde, Konsey, Kıbrıs'taki Amerikan haberleşme istasyonlarından kesintisiz faydalanma kararı almıştır.⁶⁷ Bu kapsamda Amerikan istihbaratınca Kıbrıs'ta kullanılması gereken tesisler ise şu şekildedir,⁶⁸

“1-) Alsancak'taki FBIS izleme merkezi,

2-) Washington DC/ABD'ye bilgi aktaracak olan ve Kıbrıs adası etrafındaki geniş bir alandan yayın yapan güçlü bir verici istasyon,

3-) Amerikan Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) tarafından işletilmekte olan haberleşme merkezi.”

FBIS'in yakından kontrol altına alıp gözlediği başlıklar arasında; ulusal politika, uluslararası politika, siyasi ve askeri liderler, ulusal ve uluslararası ekonomi, terörizm, acil durumlar, insan hakları, siyaset, basın-yayın faaliyetleri, teknoloji, silahlanma, barışı koruma faaliyetleri, çevre, sağlık, göç, uyuşturucu, çatışma ortamları ön sıradadır.⁶⁹ ABD Ulusal Güvenlik Konseyi'nce bahsedilen adadaki Amerikan haberleşme tesisleri ise, Girne Alsancak FBIS gözlem istasyonu, Kıbrıs'ın etrafından son derece güçlü alıcı ve tekrarlayıcılarla (*repeaters*) yayınları direkt Washington DC'ye gönderen bir istasyon ve NSA tarafından faaliyette olan bir haberleşme istasyonudur. Bu istasyon kanalıyla takip edilen devletler ise; İsrail (62.254), Mısır (59.810), Irak (173.234), Türkiye (81982), İran (170.214), Filistin'dir (110.829).⁷⁰ Bölge ülkeleri dışında, Japonya (216.446), Güney Kore (152.083), Fransa (145.677), Sırbistan Karadağ (143.009), İngiltere (93.609), Hindistan (74.019), Almanya (66.887) ve İtalya (54.091) da söz konusudur.

Bu arada, *BBC* İzleme Servisi Başkanı J. T. Campbell ise adaya ziyaretten yeni dönmüştür ve Washington DC'deki FBIS merkezine gönderdiği 23 Haziran 1960 tarihli yazısında, özellikle

⁶⁷ Makarios Druşotis'ten aktaran: *Politis*, 7 Mayıs 2006.

⁶⁸ Makarios Druşotis'ten aktaran: *Politis*, 7 Mayıs 2006.

⁶⁹ Kalev Leetaru (2010), “The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008”, s. 23.

⁷⁰ Parantez içinde verilenler, 1994-2004 sürecinde bu devletlerden sağlanan verilerdir. Bu süreçte Rusya 478.817 ve Çin de 466.682 kaynakla ilk iki sıradadırlar. Bakınız; Kalev Leetaru (2010), “The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008”, ss. 27-28.

Girne merkezli işbirliği ve dayanışmadan son derece memnun olduğunu, son olarak Washington DC'den gönderilen Kıbrıs konulu yazıdan pek bir şey anlamadığını, ortadaki muğlaklığın düzeltilmesi gerektiğini, “*sahada*” İngiliz-Amerikan işbirliğinden son derece memnun olduğunu, sahadaki yakınlık ve etki gücünün son ziyaretinde kendisini son derece derinden etkilediğini, herhangi bir değişikliğe gidilmesi durumunda bunun her iki ülkenin çıkarlarına uygun olmayacağı kanaatinde olduğunu belirtir.⁷¹ Bu konuda daha sonra herhangi bir değişikliğe gitmek söz konusu olmayacaktır. Nitekim, İngiltere ile ABD, daha önce üzerinde uzlaşmaya vardıkları anlaşma uyarınca işbirliğine devam ederler. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanının ardından bir süre sonra Amerikan Başkonsolosu da seçilen Taylor Belcher, Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Başpiskopos Makarios'u ziyaret ederek, FBIS'in adadaki faaliyetleri konusunda onu bilgilendirir ve ABD hükümetinin bilgi paylaşımı karşılığında Makarios'a bir takım ekonomik kazanç ve destek konusunda hazır olduğunu ifade eder.⁷² Makarios ise, 22 Ekim 1959 günü kalem aldığı bir yazıyla, tesis edilecek 2.000 kişilik Kıbrıs Cumhuriyeti Ordusu'nun silah ihtiyacının ABD yönetimince karşılanmasını ister; ancak bu talep ABD yönetimince kabul görmez. Bu arada, ABD yönetimi, her ne kadar askeri destek anlamında isteksiz olsa da, iki ülke arasında bir işbirliği programına hazır olduğunu da açıklar. Bu süreçte ABD-Kıbrıs Cumhuriyeti ilişkileri bir süre son derece ılımlı ve yapıcı bir seyir izler. Bu bağlamda, Makarios ABD'yi ziyaret eder ve ardından ABD Başkanı John Fitzgerald Kennedy ile görüşür. Müteakiben, ABD Başkanı John F. Kennedy'nin Dallas'ta suikasta kurban gitmesiyle ABD Başkanı olan Başkan Yardımcısı Lyndon Johnson da iade-i ziyaretle Kıbrıs'a gelir.

6. Kıbrıs Cumhuriyeti ve Akritas Planı

ABD, bu arada Yunanistan kanalıyla Amerikan CIA modelini uygulayarak Kıbrıs Cumhuriyeti merkezi istihbarat teşkilatı KYP'yi (Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών) Yunanistan üzerinden organize eder, finansal destek sağlar ve Akritas Planı denilen illegal yapılanmanın başındaki İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis'e de altyapıdan ekipman teminine, bilgi ve istihbarat toplamadan gözleme varıncaya kadar her türlü desteği vermekten kaçınmaz. Aynı süreçte Makarios da Yorgacis'i de yanına alarak, adada Amerikalılar tarafından oluşturulan istihbarat merkezlerinin faaliyetlerine ses çıkarmaz, itiraz etmez ve olup bitenleri sadece seyretmekle

⁷¹ CIA-RDP80-0765A00120050025-2 sayılı, 23 Haziran 1960 tarihli, *BBC* İzleme Servisi Başkanı imzasıyla FBIS Washington DC merkezine gönderilen resmi yazı.

⁷² Makarios Druşotis'ten aktaran: *Politis*, 7 Mayıs 2006.

yetinir. Öte yandan, 1959 Londra ve Zürih Anlaşmaları'nın ardından Kıbrıs'ta garantör devlet olan İngiltere de, Dikelya ve Agrotur askeri üslerini özerk bir yapıya sokar. Kıbrıs adasının 254 kilometrekarelik kısmını teşkil eden % 2,7'lik alandaki İngiliz üs bölgelerinde, dönemsel olarak 10.000 askeri personele kadar çıkan bir güç söz konusudur. Her iki üste, bugün itibarıyla toplam 2.668 Kıbrıslı Türk ve Rum personel de bulunmaktadır. 1948 yılında Filistin bölgesinden, 1954 yılında da Süveyş'ten çekilen ve o tarihe kadar Kanal bölgesinde yaklaşık 80.000 kişilik bir askeri güç bulunduran İngiltere'nin kelime dağarcığına “*son derece belirsiz ve karmaşık bir iş olan*” ve “*acil ve önemli*” sıfatlarını üzerinde taşıyan Kıbrıs adası da girer. Bütün bunlar yaşanırken, Amerikan stratejisi ise çok önemlidir; ancak net bir tavır da belli değildir. ABD'nin bakış açısında, genellikle Kıbrıs üzerinde hangi ülkenin bayrağının dalgalandığı hususu çok da önemli olmamakla birlikte, ABD'ye ve Batı Bloku'na yakın bir ülkenin saflarında olması gerektiği görüşü ağır basmaktadır.

Bütün bunların ardından, dönemin Kıbrıs hükümeti de herhangi bir özel anlaşma veya herhangi bir finansal tazminat talebi olmadan Kıbrıs'taki telekomünikasyon istasyonlarının faaliyetlerine itiraz etmez. 21 Aralık 1963 günü Kıbrıslı Rumların İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis yönetiminde “*Akritas Planı*”⁷³ denilen ve Kıbrıs'ta bütün Kıbrıslı Türkleri ortadan kaldırmayı ve adayı tamamen bir Yunan adası yapmayı planladıkları saldırıların başlamasıyla, Makarios-ABD ilişkileri de gerginleşmeye başlar. Irk, dil, din ayrımı gözetmeksizin ülkesinde yaşayan herkesin mal, can ve namus güvenliğini sağlamakla yükümlü olması beklenen Kıbrıs Cumhuriyeti İçişleri Bakanı Yorgacis'in⁷⁴ silahlandığı eski EOKA'cılarının saldırılarının ardından, tansiyon, 21 Aralık 1963 Cuma günü 02.00'de iyice yükselir ve 2 masum ve silahsız Kıbrıslı Türk hayatını kaybeder.⁷⁵ 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları'nın imzalanmasından sonra, Atina'da yayımlanmaya başlayan ve Atina'dan Kıbrıs'ta bulunan EOKA mensuplarına gönderilen 21 Nisan 1966 tarihli *Patris* gazetesinde ana hatlarıyla yayımladığı bir plan meydana çıkar. Buna göre,

⁷³ Kızılay Genel Müdürlüğü Arşivi (KGMA). K-4709.1964.9-4/1 Kıbrıs. Adnan Öztrak'ın Kıbrıs'a Ait Notları ve Emirleri Dosyası. Ayrıca bakınız; Rauf R. Denктаş (1997), *Rauf Denктаş'ın Hatıraları, Cilt V*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, s. 260.

⁷⁴ 1955 yılına kadar Kıbrıs Ticaret Odası'nda çalışan ve o tarihte EOKA'ya katılmak için görevinden ayrılan eski İçişleri Bakanı ve EOKA'nın gemi azya alıp bütün Kıbrıs'ı kan gölüne çevirdiği 1955-1958 yıllarının, 1959-1963 ve Türklere karşı katliamların doruk noktasına çıktığı 1963 sonrasında başrol oyuncusu Polikarpos Yorgacis de, kaderin bir cilvesi olarak, döktüğü kanda boğulmuştur. İngiliz askerlerince EOKA'ya karşı yapılan harekâtlarda üç kere yakalanmasına rağmen daha sonra Makarios'u taşıyan helikoptere ateş açmak ve suikast suçlamasıyla yakalanmıştır. Daha sonra da Hermes Operasyonu olarak isimlendirilen bir operasyonla, 15 Mart 1970 tarihinde Mia Milya (Değirmenlik) yolunda bir otomobilin içinde kendi iç hesaplaşmalarının bir sonucu olarak pusuya düşürülerek muhafızıyla beraber öldürülmüştür.

⁷⁵ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA).030.01.64.394.29.

EOKA liderlerinden Polikarpos Yorgacis'ten Cumhurbaşkanı Makarios'a, Nikos Sampson'dan Glafkos Klerides'e kadar birçok kişinin kanlı katliamlardan sorumlu olduğu, adını bir 9. yüzyıl Bizans destanından alan “*Akritas Planı*” için düğmeye basılır ve ada kan gölüne döner. Bundan sonra, Makarios ise, ABD'ye yönelik görmezden gelme ya da destekleme faaliyetlerinden uzaklaşır ve Bağlantısızlar Grubu ve Sovyetler Birliği yönünde bir tavır ortaya koyar ve Sovyetlerle dostluk anlaşmaları imzalayan Mısır gibi Ortadoğu ülkeleriyle yakınlaşır.⁷⁶ Böylece, Makarios, 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti devletini Garanti ve İşbirliği Antlaşması dışına çıkartma kaygısı içerisindeydi. Böylece, Makarios, biraz da gönülsüz imzaladığı kuruluş ve garantörlük anlaşmalarından uzaklaşmak isterken, ABD başta olmak üzere İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ise Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devamından yanadır.

7. Bizim Çocuklar Meselesi ve FBIS

“*Bizim Çocuklar*” ifadesi, Türk siyasi hayatına ilk defa gazeteci Mehmet Ali Birand'ın “12 Eylül; Saat 04.00” isimli kitabıyla girmiştir. Buna göre, 12 Eylül askeri darbesi sürecinde dönemin CIA Türkiye masası istasyon şefi Paul Henze, askerî müdahaleyi haber aldığı anda, kendisine bu haberi ulaştıran diplomatın “*‘Our boys have done it’ – ‘Bizimkiler yaptı’* veya *‘Bizim çocuklar işi bitirdi’*” şeklindeki konuşması söz konusu darbeye ilgili olarak ABD'nin rolünü de tartışmaya açık hale getirmiştir. Amerikalıların Türk siyasi hayatının içine girip “*Bizim çocuklar*” şeklindeki yaklaşımı yıllar boyunca konuşulup tartışılmıştır. Öte yandan, 19 Mayıs 2011 tarihinde vefat eden Paul Henze, 2003 yılında bir Türk gazetesine verdiği demeçte, “*Bizim çocuklar işi başardı*” sözlerinin kendisine ait olmadığını, tam tersine Mehmet Ali Birand'ın uydurması olduğunu belirtmişse de, Birand'ın 1997'de Henze ile yaptığı görüşmenin sesli ve görüntülü kayıtlarını yayımlamasıyla, dönemin ABD Başkanı Jimmy Carter'a ulaştırılan bu haberle ilgili durum anlaşılmıştır. Aynı şekilde İngiliz yayın kuruluşu BBC de, 2011 yılında Bilgi Edinme Yasası kapsamında yapılan bir başvuru üzerine gizliliği kaldırılan 12 Eylül 1980 darbesine ilişkin ABD Dışişleri Bakanlığı belgelerini üç günlük bir yazı dizisi ile yayımlamış ve bu durumu teyit etmiştir.

Yıllar sonra ortaya çıkan bir başka belge ise, ABD'nin FBIS ve CIA aracılığıyla Kıbrıs'ta da “*Bizim çocuklar*” olarak adlandırdığı kişilerin varlığını ortaya koymaktadır ve kıtasal güç olarak Amerika'nın bu taktiği dünyanın farklı coğrafyalarında farklı menfaat hesaplarıyla yapmaya

⁷⁶ Brendan O'Malley & Ian Craig (1999), *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and the Turkish Invasion*, s. 196.

devam etmektedir. FBIS tarafından hazırlanan 10 Aralık 1985 tarihli ve FBIS-0503/85 sayılı belgeye göre, GKRY’de seçim öncesi verilen bazı demeçlerde Amerikan karşıtlığı söz konusudur; ancak FBIS, bu durumu, “*Bereket versin bizim çocuklar kazandı*’ – ‘*Fortunately our boys won*” cümlesiyle özetler:⁷⁷

“1-) AKEL, Kipriyanu’yu DİKO ile AKEL arasında Başkan Reagan’ın talebiyle Aralık 1984 tarihinde yazılan ‘minimum programı’ sonlandırmakla suçladı. AKEL, Kipriyanu’ya ayrıca Amerikan helikopterlerine Larnaka’da ve Lefkoşa’daki FBIS merkezinde kolaylık tesisleri sağlamakla ilgili de saldırdı. Kipriyanu ise, Reagan’ın böyle bir talebi olduğunu inkâr etti ve hükümetin helikoptere anılan tesisleri sağlamasıyla ilgili kararını da savundu...”

2-) Komünist AKEL Partisi lideri Papaionnou ise, Başkan Kipriyanu’yu 5 Aralık tarihinde AKEL’le olan 1984 tarihli ‘minimum program’ anlaşmasını Başkan Reagan’dan gelen bir mektuba istinaden bozmakla suçladı. AKEL’in resmi yayın organı olan Haravgi’deki 6 Aralık tarihli bir habere göre, AKEL, Kipriyanu’yu ayrıca Reagan’la komşu Lübnan halkına yönelik bir müdahalede kullanılmak üzere Larnaka’daki tesisleri kullandırmak üzere gizli bir anlaşma yapmakla da suçladı. Gazete, Kipriyanu’yu ayrıca ABD’ye Lefkoşa’da gizli bir radyo istasyonu (Yeni FBIS tesisleri) kurması için müsaade etmekle de suçladı. Gazete, Kipriyanu’dan buna karşılık Amerikalılardan ne kopardığını açıklamasını da talep etmiştir.

3-) Başkan Kipriyanu, 5 Aralık tarihinde AKEL’in ‘minimum programın’ iptaliyle ilgili suçlamalarına ve DİKO’nun resmi yayın organı Eleftherotypia’nın ve Cyprus Mail gazetelerinin Amerikan hükümetiyle ‘sözde gizli anlaşmaları’ suçlamalarına cevap verdi. Kipriyanu, suçlamaları ‘utanmazca yalanlar’ olarak nitelendirdi. Kipriyanu, ayrıca, AKEL’le işbirliğinin bitmesinin sadece AKEL yönetimin Kıbrıs meselesindeki kabul edilemez yaklaşımları olduğunu belirterek, ‘Komşumuz Lübnan’a yönelik müdahalede kullanılmak üzere NATO ülkelerine tesis kolaylığı sağlamak için yapılan gizli anlaşmalar yoktur.’ dedi. FBIS merkeziyle ilgili olarak da, Kipriyanu, merkezin sadece mahalli radyo yayınlarını kaydetmek için var olduğunu, sömürge döneminden bu yana görevde olduğunu ve 1960 antlaşmalarıyla operasyonlarının devamına karar verildiğini de belirtti...”

Çok net anlaşılabilir bir husus, ABD’nin sömürge döneminden bu yana Kıbrıs’ta varlığını sürdüren, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti sürecinde ve sonrasında da faaliyetlerine devam eden bu tesisleri, gerek

⁷⁷ CIA FBIS tarafından hazırlanan 10 Aralık 1985 tarih ve FBIS-0503(5 sayılı “Tasnif Dışı” ibareli şifre mesaj.

GKRY içerisinde ve gerekse strateji/güvenlik bağlamında uluslararası camiada tartışılmaya devam edecektir. Şüphesiz, Amerikalılar bütün bu faaliyetleri için Kıbrıs'ta da “*bizim çocuklar/our boys*” olarak ifade edecekleri üst düzey şahsiyetleri bulmaya ve kullanmaya devam edeceklerdir.

Sonuç

1950'li yıllarda dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından “*yönünü İskenderun Körfezi'ne dönmüş bir uçak gemisine*” benzetilen Kıbrıs adası, bugün konjonktürel değişikliklerle de en az 50 uçak gemisi değerindedir. ABD'den Rusya Federasyonu'na, Çin'den Fransa'ya kadar askeri güçlerini bu bölgeye yığmış ülkeler, daha Birinci Dünya Savaşı sürecinde İngiltere'nin Fransa ve İtalya'yı da yanına alarak bölgede tesis ettiği Doğu Akdeniz Özel İstihbarat Bürosu (*Eastern Mediterranean Special Intelligence Bureau/EMSIB*) gibi bugün de aynı istihbarat faaliyetlerine Londra merkezli GCHQ (*Government Communication Headquarters*) ve Washington DC merkezli NSA (*National Security Agency*) desteğiyle Echelon üzerinden yürütmeye devam etmektedir. Bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte, bu istihbarat faaliyetlerinin en büyük kısmını ise espionaj (*espionage*), yani sanayi casusluğu oluşturmaktadır. Bütün bu yasal/gayri yasal girişimlere destek sağlayan organizasyonlardan birisi ise FBIS olmaktadır ve Doğu Akdeniz coğrafyasında FBIS Kıbrıs ayağı GKRY üzerinden faaliyetlerini aralıksız sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

1. Arşivler

- ABD Foreign Broadcast Information Service (FBIS) Arşivi.
- ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA) Arşivi.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA).
- Kızılay Genel Müdürlüğü Arşivi (KGMA).

2. Kitaplar

- Denктаş, Rauf R. (1997), *Rauf Denктаş'ın Hatıraları, Cilt V*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Harp Akademileri Komutanlığı (1995), *Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Yarını*, İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- Leetaru, Kalev (2010), "The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008", *Studies in Intelligence*, Cilt 54, Sayı: 1, Mart 2010, ss. 17-35.
- O'Malley, Brendan & Craig, Ian (1999), *The Cyprus Conspiracy: America, Espionage and the Turkish Invasion*, Londra, I.B. Taurus Press.
- Salih, Halil Ibrahim (2013), *Reshaping of Cyprus; A Two-State Solution*, USA: Xlibris Corporation.
- Way, Roland A. (1958), *The BBC Monitoring Service and Its US Partner*, Washington DC: CIA Historical Review Program.

3. Süreli Yayınlar

- *Eleftheria*
- *Politis*
- *Studies in Intelligence*
- *Time Out*

4. Diğer Kaynaklar

- Campbell, Duncan (2000), *Signals Intelligence and Human Rights-the Echelon Report*, Washington DC: Electronic Privacy Information Center.
- KKTC Yargıtay Hukuk Dairesi tarafından görülen 28 Eylül 1978 tarihli 14/77, Dava No 58/75 Girne Davası Tutanakları.
- FBIS Foreign Broadcast Information Service Eyewitness Reports from the FBIS Mediterranean Bureau, 20-23 July 1974, Lefkoşa ve Washington DC, 18 Eylül 1974.

UNDERSTANDING THE NEW RUSSIAN ENERGY POLICY AFTER THE CRIMEAN CRISIS: A CASE STUDY ON TURKSTREAM, POWER OF SIBERIA, AND NORD STREAM 2 NATURAL GAS PROJECTS

Mesut Hakkı CAŞIN¹

Sina KISACIK²

Abstract: Between 1991 and 2000, Russia has experienced the negative consequences of the disintegration of the Soviet Union internally and externally. However, thanks to the centralist policies pursued by Vladimir Putin, accompanied by a positive international atmosphere and increasing energy prices, Russia has again become a noteworthy global power since the 2000s. Moscow has been exporting natural gas and oil to European markets mostly via Ukraine. However, Russia has used gas disruptions to punish Ukraine's rapprochement with the Euro-Atlantic bloc since the Orange Revolution (2004). The Kremlin seeks to control Ukraine because of its global significance to Russia — geostrategically, geopolitically, geoeconomically, and geoculturally. The rejection of the EU Association Agreement in November 2013 by the then-Ukraine President Viktor Yanukovich resulted in the Maidan Events, the downfall of Yanukovich, pro-Europeans coming into power in Ukraine, and the annexation of Crimea by Russia. After that, the Euro-Atlantic bloc began to heavily sanction Moscow. Despite those sanctions, Russia has not altered its Ukraine policy. Russia has attached great importance to completing the TurkStream, Power of Siberia, and Nord Stream 2 projects. This paper will elaborate on the main parameters of Russia's new foreign energy policy after the Crimean crisis by focusing on these three natural gas pipeline projects.

Keywords: *Russia, Crimea, TurkStream, Power of Siberia, Nord Stream 2.*

Article Category: Geopolitics/International Relations

Date of Submission: 19.02.2021

Date of Acceptance: 20.02.2021

¹ Prof. Dr., Yeditepe University Department of Law, Istanbul, Turkey, Member of Advisory Council on Foreign and Security Policies under the Presidency of Republic of Turkey.

Email: mesutcasin@hotmail.com.

² Ph. D., Political Science and International Relations. Lecturer at Özyeğin University's Social Sciences Institute, Public Law Master Programme (with thesis), Energy Law Module.

Email: sina1979@hotmail.com / sina.kisacik@ozyegin.edu.tr.

ORCID: 0000-0002-3603-6510.

KIRIM KRİZİ SONRASINDA RUSYA’NIN YENİ ENERJİ POLİTİKASINI ANLAMAK: TÜRK AKIMI, SİBİRYA’NIN GÜCÜ VE KİZEY AKIM 2 DOĞALGAZ PROJELERİ HAKKINDA VAKA ANALİZİ

Öz: 1991 ve 2000 yılları arasında, Rusya, Sovyetler Birliği’nin dağılmasının olumsuz sonuçlarını içeride ve dışarıda tecrübe etmiştir. Ancak Vladimir Putin tarafından izlenen merkeziyetçi politikaların olumlu uluslararası atmosfer ve yükselen enerji fiyatlarıyla birleşmesi sayesinde, Rusya, 2000’li yıllardan bu yana yeniden önemli bir küresel güç haline gelmiştir. Rusya, Avrupa piyasasına petrol ve doğalgazı çoğunlukla Ukrayna üzerinden ihraç etmektedir. Fakat 2004 yılında Turuncu Devrim ile başlayan süreçte Ukrayna’nın Avro-Atlantik blok ile yakınlaşması, Rusya tarafından gaz kesintileri ile cezalandırılmıştır. Kremlin açısından Ukrayna, jeostratejik, jeopolitik, jeoekonomik ve jeokültürel açıdan önemli bir ülke olmasından ötürü kontrol altında tutulmalıdır. Kasım 2013’te Ukrayna’nın o zamanki Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç tarafından AB ile Ortaklık Anlaşması’nın imzalanmasından ulusal güvenlik sebepleri ile vazgeçmesi, Maidan Olayları ile sonuçlanmıştır. Ayrıca, bu durum, Viktor Yanukoviç’in görevinden ayrılması, Avrupa yanlılarının Ukrayna’da başa geçmesi ve Kırım’ın Rusya tarafından ilhakına yol açmıştır. Bundan sonra, Avro-Atlantik blok tarafından Rusya’ya yönelik olarak ağır yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır. Fakat Rusya, yaptırımlara rağmen Ukrayna politikasından geri adım atmamakta ve o dönemden beri Türk Akımı, Sibirya’nın Gücü ve Kuzey Akım-2 projelerinin geliştirilmesine özel bir önem atfetmektedir. Bu çalışmada, Rusya’nın Kırım krizinden bu yana uyguladığı yeni dış enerji politikasının ana parametreleri, söz konusu üç boru hattı projesine yoğunlaşmak suretiyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Rusya, Kırım, Türk Akımı, Sibirya’nın Gücü, Kuzey Akım 2.*

Introduction

From 1991 to 2000, Russia experienced the internal and external ramifications of the Soviet Union's collapse. Russia's situation began to improve under the administration of Vladimir Putin, an ex-KGB officer, since March 2000. Once again, Russia has become a notable global power because of the Putin administration's centralist policies, supplemented by an encouraging international atmosphere and growing energy prices.

Since the early days of the Putin administration, the Kremlin has preferred proactive foreign energy policies to amalgamate Moscow's internal and external power. Moscow has been shipping natural gas and oil to European markets primarily through Ukraine. However, beginning with the 2004 Orange Revolution, Ukraine has become an area of conflict between Russia and the Euro-Atlantic bloc. Russia has penalized Ukraine's gradual rapprochement with the Euro-Atlantic bloc by disrupting these natural gas supplies. Control of Ukraine is still significant to the Kremlin geostrategically, geopolitically, geoeconomically, and geoculturally; and Western control over Ukraine must be disallowed by using all hard and soft power tools.

The refusal of the EU Association Agreement in November 2013 by then-Ukraine President Viktor Yanukovich brought about mass demonstrations known as the "Maidan Events". Eventually, demonstrations ended with the collapse of Yanukovich's government, pro-Europeans' coming into power in Ukraine, and the annexation of Crimea by Russia. After that, the Euro-Atlantic bloc (the United States and the European Union) implemented heavy sanctions against Russia.

Despite these sanctions, Russia has not stepped back from its Ukraine policy. Moreover, Moscow has been establishing new transportation projects for natural gas with Turkey, China, and several European countries to counter these sanctions. Within this frame, Russia has attached great importance to completing the TurkStream, Power of Siberia, and Nord Stream 2 projects since the Crimean crisis.

In this paper we analyze the chief considerations of new Russian energy policies since 2014, concentrating on the TurkStream, Power of Siberia, and Nord Stream 2 natural gas pipelines. The first part highlights the significant components of Russian energy policy during the 1990s and 2000s. Second, we examine the important aspects of the 2013–2014 Ukraine (Crimean) Crisis. The third part describes the noteworthy natural gas projects developed by Russia since

2014, namely TurkStream, Power of Siberia, and Nord Stream 2. Finally, we conclude with our evaluations and projections.

1. The Fundamental Parameters of Russian Energy Strategy in the 1990s and 2000s

The disintegration of the Soviet Union destabilized the Russian economy. Through privatizations and incorporation with international markets, instituting a free-market economy became the favored plan to rebuild the Russian economy. However, this caused an economic crisis in Russia in the 1990s due to low oil prices and few completed energy projects.³ Russia's post-Cold War energy policy was designed to make Moscow an energy monopoly, benefitting from increasing oil and gas prices. Rosneftgaz, founded by the conversion of the Fuel and Oil Ministry into a firm, will likely perform an active part in this process. With government support, Rosneftgaz grew by working together with the Western companies in new fields (e.g., Sakhalin Island and Northern Siberia). However, due to disagreements between the Duma (Russian parliament) and the government, contracted agreements could not be realized, and new contracts could not occur. The 1998 economic depression also negatively affected the Russian energy policy in the 1990s. An upsurge in the Russian foreign trade deficit and depreciation of the Russian ruble accompanied this impact. Responding to these negative economic indicators, Moscow developed and implemented new energy projects. Consequently, in this way, the Russian economic system has recovered.

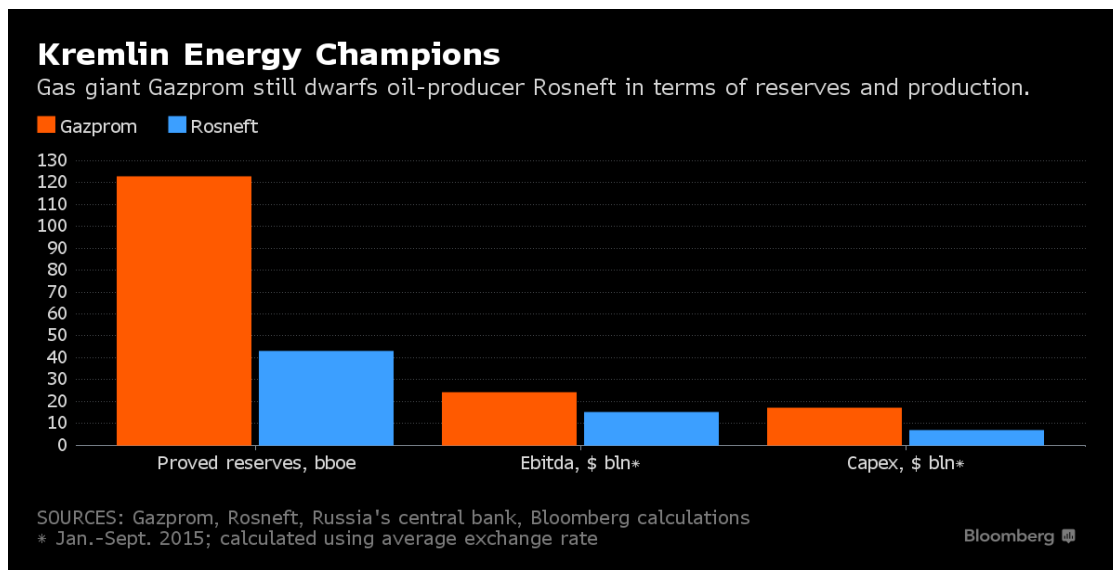
The renaissance in the energy field, predisposed by this recovery, has prompted oil and directed hydrocarbon exports to reach the projected points.⁴ Net oil exports were around 3 million barrels per day in 1994 and rose to 4 million barrels in 2000. This increase has continued and reached 7 million barrels in 2008 and 7,250 million barrels in 2013. Due to this progress, the Russian economy maintained an average of 4.4 % growth between 2002 and 2014, with half of the export originating from energy sales. Therefore, there was significant growth in the country's GDP and GDP per capita. The GDP per capita was approximately \$3,000 in Russia in 2000; this increased to \$7,000 in 2014. Indisputably, this success was the result of energy strategies implemented by Vladimir Putin. Putin succeeded Boris Yeltsin and became the Russian President in 2000.

³ Anna Andrianova & Dina Khrennikova (2016), "How Cheap Oil Is Squeezing Russia's Economy – It's expanding the deficit and spurring inflation", *Bloomberg*, 26.01.2016, Date of Accession: 09.08.2016 from <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-01-26/how-cheap-oil-is-squeezing-russia-s-economy>.

⁴ Martin Russell (2015), "The Russian economy: Will Russia ever catch up?", European Parliamentary Research Service, March 2015, Date of Accession: 09.08.2016 from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/551320/EPRS_IDA\(2015\)551320_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/551320/EPRS_IDA(2015)551320_EN.pdf), p. 5.

Meanwhile, the Russian state was gaining control over the Russian energy sector through expropriations, owing to Putin's assessment of energy reserves in the context of national security. Two academicians from Pittsburgh University first suggested this policy in a paper titled “*Strategic Planning and Politics*”, written in 1978. Putin used six pages of this study in his Ph.D. Dissertation in the St. Petersburg Mining Institute.⁵ The study's principal hypothesis was that the state should direct national champion industries, and the income from them should be reserved and used for the sake of the public.⁶ Thus, it is unsurprising that the Russian government controls approximately 50 % of Gazprom's shares, and Rosneftgaz has control over other energy companies. Implementing this strategy began with Viktor Chernomyrdin's dismissal from Gazprom, a former nomenclature, in 2000 and the elimination of Russian oligarchs including Vladimir Gusinsky, Boris Berezovsky, and Mikhail Khodorovsky—from the energy sector by numerous allegations and detentions.⁷

Graphic I: The Importance of Energy Companies for the Russian Federation⁸

⁵ The name of this dissertation is “Mineral and Raw Materials and The Development Strategy of Russian Economy (Mineral ve Hammadde Kaynakları ve Rus Ekonomisinin Gelişme Stratejisi)”. Cited from Cenk Başlamış & Okay Deprem (2018), *Vladimir Vladimiroviç Putin: Rusya'yı Ayağa Kaldıran Lider*, İstanbul: Doğan Kitap, p.184, Azime Telli (2015), “Rusya Federasyonu'nun Enerji Kaynakları”, in *Putin'in Ülkesi: Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi*, (ed. by İrfan Kaya Ülger), Ankara: Seçkin Yayıncılık, p. 189.

⁶ Sezin İba Gürsoy & Adnan Seyaz (2015), “Rusya'nın Enerji Politikaları: Dar Etkiden Geniş Etkiye Geçiş”, in *Enerji Diplomasisi*, (eds. by Hasret Çomak & Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, pp. 200-201.

⁷ Cenk Başlamış & Okay Deprem (2018), *Vladimir Vladimiroviç Putin: Rusya'yı Ayağa Kaldıran Lider*, pp. 147-161, 184-185.

⁸ Stephen Bierman & Elena Mazneva (2016), “Rosneft May Top Gazprom as Kremlin's Crown Jewel of Energy”, *Bloomberg*, 14.03.2016, Date of Accession: 30.01.2021 from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-03-14/rosneft-may-top-gazprom-as-kremlin-s-crown-jewel-of-energy>.

Since Russia's independence, a combined and officially developed "Foreign Energy Policy" has held a central place within the Russian economic system. The year 2000 was a turning point for Russia due to Putin's presidency and his dynamic contribution to Russia's new foreign policy⁹ and energy strategy.¹⁰ Russia has seen extensive alterations within the framework of domestic and foreign policy, especially after the transition into the Putin era in 2000. Putin has underscored, "Unless Russia is socially and economically developed, one cannot mention the possibility of being a superpower again and if this is not done, it will be wiped out".¹¹ Putin established order within the country through centrist policies, positively affecting Moscow's prestige and power in the international arena. As the Kremlin acquired power and provided order within Russia, it improved the proficiency of its foreign policy.¹² Within this perspective, Putin has successfully amalgamated Russian foreign policy with the Russian energy strategy. Nevertheless, the revival of Putin's Russia is also indebted to a constructive international atmosphere. In the first term of Putin's presidency, the Russian economy benefited from high hydrocarbon prices in the international market.

Timely increases in energy demands of countries like China and India, and uncertainties in countries with energy resources, have increased energy prices. Russia holds one of the world's most significant hydrocarbon reserves and enjoys increased status within the energy sector's milieu under current conditions.¹³ Moscow currently controls just about 25 % of the world's gas reserves and 10 % of oil resources. Oil production is anticipated to continue for 22 more years based on existing reserves. The estimate for gas production is 80 more years.¹⁴ The Russian hydrocarbon sector holds to a common theme: despite 25 years of reform initiatives, its structure and decisions are still principally regulated by the central planning mechanism and the staff of the former USSR. Chief features of this are:

⁹ "National Security Concept of the Russian Federation - Approved by Presidential Decree No. 24 of 10 January 2000", Date of Accession: 08.11.2016 from http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6B6BZ29/content/id/589768.

¹⁰ Mesut Hakkı Caşın (2015), *Novgorod Knezliği'nden XXI. Yüzyıla Rus İmparatorluk Stratejisi*, Ankara: Atlas Kitap, pp. 363-365.

¹¹ Tuğçe Varol-Sevim (2014), "Rus Dış Enerji Politikası ve Yeni Hedef Kuzey Doğu Asya", *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 11, No.41, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/694316>, p. 91.

¹² Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Türkiye-Rusya Federasyonu Arasındaki Mevcut Gerginliğin Avrupa Enerji Güvenliğine Olası Yansımaları Hakkında Bir Değerlendirme", in *Mavi Elma: Türkiye-Avrupa İlişkileri*, (eds. by Ozan Örmeci & Hüseyin Işıksal), Ankara: Gazi Kitabevi, pp. 95-96.

¹³ Valeriy Kryukov (2014), "Mix of Russian Liquid Hydrocarbons: Reasons/Sources for Change and Further Prospects", *Perceptions*, Vol. XIX, No: 3, pp. 61-63.

¹⁴ Ainur Nogayeva (2011), *Orta Asya'da ABD, Rusya ve Çin: Stratejik Denge Arayışları*, Ankara: USAK Yayınları, pp.55-56. Cited by Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", Unpublished Ph.D. Dissertation, Yeditepe University Social Institute Department of English Political Science and International Relations, p. 156.

1. A pledge to the alteration from one oil and gas deposit to another (firstly it represented the Volga-Ural Petroleum Field, then the Western Siberia and the Far East, and the Arctic Shelf Area and Far Eastern Seas),
2. A principal emphasis on retaining and swiftly developing known or large fields (a highlight on economies of scale),
3. Creation of operations for producing hydrocarbons intended for domestic consumption, as well as export to other countries,
4. The composition of a single and strictly merged infrastructure to the conveyance, handing out, and shipping of hydrocarbon resources.

Thus, the six essential targets of Russian energy policy are put forward by Nikolai Kaveshnikov as:¹⁵

1. The realization of energy exports to the Commonwealth of Independent States, which prefers the cheap pricing of the older market-centered model,
2. Prioritizing of EU countries in terms of export and the guaranteeing of branching out in energy supply—Eastern Siberia-Pacific Ocean Line, Russian-Chinese Natural Gas Pipeline, starting the construction of a liquefied natural gas (LNG) plant in Sakhalin Island, and LNG export to the United States,
3. Taking energy contracts with EU countries into account and making them as long-term as possible,
4. Facilitating steadier and more cost-effective energy transportation with EU countries by creating direct energy transportation lines as far as possible,
5. Ascribing proper worth to Central Asian countries. In that context, growing energy investments in the region and the continuing of the region's pricing regime. Furthermore, establishing supply continuity via energy transportation lines passing from the Caspian region to the Russian Federation,
6. Developing electricity, petroleum products, construction services, and nuclear energy exports instead of crude oil to diversify energy exports.

¹⁵ Nikolay Kaveshnikov (2010), "The issue of energy security in relations between Russia and the European Union", *European Security*, Vol. 19, No: 4, pp. 596-597. Cited by Mesut Hakkı Caşın & Giray Saynur Derman (2016), *Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar*, Ankara: SRT Yayınları, pp. 384-385.

Moscow holds the largest share of the world's verified gas resources. It represents the second largest oil producer in the world and the third principal energy consumer. Energy resources compose 65 % of Russian exports.¹⁶ The prominence of energy resources has increased steadily within Russian foreign policy. Gazprom, however, is the most vital establishment to Moscow's energy policy. Gazprom, instituted in 1989 as one of the most influential energy firms of the world, fundamentally works on the heating, electricity power, geological exploration, production, transportation, storage, processing, and marketing activities of hydrocarbons.¹⁷ The company holds 17 % of the world's gas reserves, representing 60 % in the country. Gazprom intends to retain its leadership among global energy firms by increasing new markets, differentiating its business activities, and ensuring the security of supplies. The Kremlin accounts for 22.5 % of the world's gas production. Gazprom exclusively contributes 25 % of Russia's tax income.¹⁸ Natural gas became dominant in Russia's energy economy long ago. In 2030, gas will constitute 55 % of Russia's primary energy consumption. Gazprom's recognition as the world's prevalent gas company comes from the dominance of natural gas within the Russian economy. After his Gazprom presidency, Dmitry Medvedev became the President of the Russian Federation between 2008 and 2012 and later worked as Putin's closest ally. Gazprom produces 65 % of Russian gas and obtains more than half of the gas that it drills from vast gas basins, specifically Urengoy, Yamburg, and Medvejye. Additionally, due to decreasing reserves in these basins, Gazprom has explored technological innovations to expand operations in new basins.¹⁹

Gazprom sells its natural gas to central and Western Europe through long-term agreements. Within the EU, considered the primary buyer, Germany, Italy, Turkey²⁰, France, and Hungary are the primary importers of Russian gas in bulk. Gazprom supplies natural gas acquired from independent producers via mid and long-term contracts along with the gas it produces.²¹ Gazprom provides this gas to consumers and profits from exportation. Moscow sells 65 % of its gas to the EU. Predictions estimate that this rate will increase in the future. The Kremlin

¹⁶ Ainur Nogayeva (2011), *Orta Asya'da ABD, Rusya ve Çin: Stratejik Denge Arayışları*, pp. 56-58.

¹⁷ Gazprom, "About Gazprom", Date of Accession: 09.08.2016 from <http://www.gazprom.com/about/>.

¹⁸ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Türkiye-Rusya Federasyonu Arasındaki Mevcut Gerginliğin Avrupa Enerji Güvenliğine Olası Yansımaları Hakkında Bir Değerlendirme", pp. 96-97.

¹⁹ Valeriy Kryukov (2014), "Mix of Russian Liquid Hydrocarbons: Reasons/Sources for Change and Further Prospects", p. 78. Cited by Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", pp. 160-161.

²⁰ Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", Unpublished Ph.D. Dissertation, Yeditepe University Social Institute Department of English Political Science and International Relations, p. 161.

²¹ Mesut Hakkı Caşın & Giray Saynur Derman (2016), *Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar*, pp. 390-392.

seeks to carefully institute its supremacy in Eurasia by countering color revolutions in the region. Russia attaches greater importance to opportunist bilateral connections and issue-based many-sided links afore being principal position in the region. To that end, energy is Moscow's most effective tool.²² The Kremlin's economic goal remains reinforcing its energy position in the world markets via coordinating activities with other energy producers, expanding pipelines in new geographical directions, increasing energy prices for its neighbors, and controlling former USSR territories' transportation systems.

Moscow's efforts in Ukraine are focused on controlling Ukraine's energy infrastructure. Moscow has established a parallel system to decrease reliance on Kyiv for gas transport to Europe.²³ The Kremlin has sought authorizations from Turkey and Southern European states to build a pipeline transporting its energy to Europe under the Black Sea with the objective of bypassing Kyiv. Moscow has forced Kyiv to share possession of Naftogaz, a state-controlled energy firm of Ukraine. Moscow has acquired shares of Naftogaz as a means to avoid escalating new energy conflicts and prevent natural gas crises like those in 2005 and 2006. As accentuated by Konstantin Kosachyev, the then-President of Foreign Affairs Committee of State Duma, the central issue has been to create a distinct transit zone among European, Chinese, and Asian markets for Ukraine and Russia. In Central Asia and Caucasia, the Kremlin has endeavored to bring hydrocarbon-rich states namely Azerbaijan, Turkmenistan, and Kazakhstan to sell their resources less competitively to Europe and China through the negotiation of pricing deals with these three states to secure the valued assets. Along with remarkable prices and an operative transportation network, Caspian states remain uncertain about building new pipelines proposed by the non-Russian states.²⁴

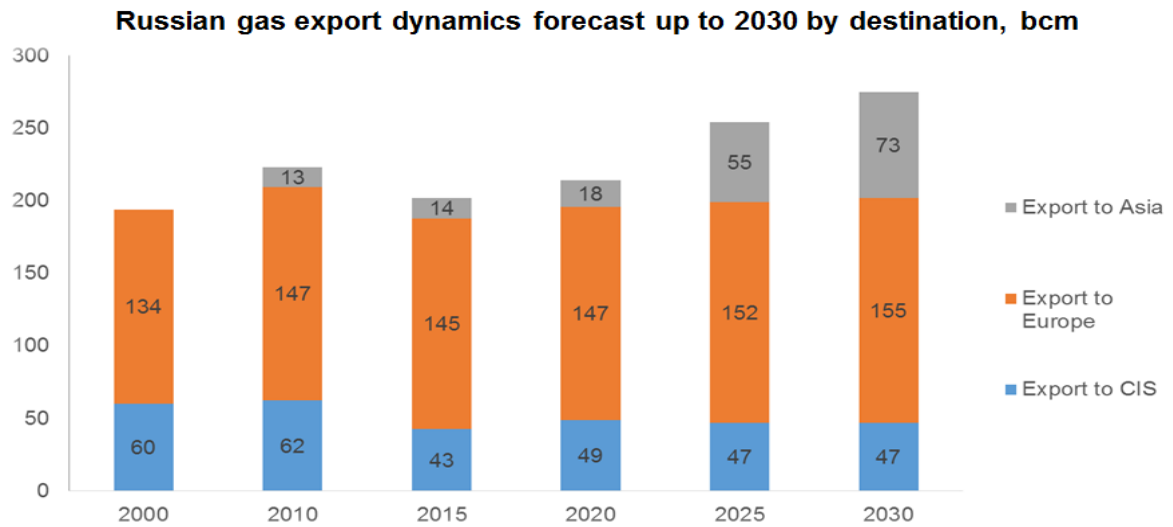
Graphic II: *Russian gas export dynamics forecast up to 2030 by destination, bcm*²⁵

²² Habibe Özdal (2015), "Rusya'nın Eski SSCB Ülkeleriyle İlişkileri", in *Putin'in Ülkesi: Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi Siyasal Sistem, Ekonomi, Güvenlik, Dış Politika* (ed. by İrfan Kaya Ülger), Ankara: Seçkin Yayıncılık, pp. 438-439.

²³ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Türkiye-Rusya Federasyonu Arasındaki Mevcut Gerginliğin Avrupa Enerji Güvenliğine Olası Yansımaları Hakkında Bir Değerlendirme", pp. 98-99.

²⁴ Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", pp. 162-163.

²⁵ Tatiana Mitrova & Gergely Molnar (2015), "Russian Gas Market: Entering New Era", Cedigaz Insights: Country Reports, 09.03.2015, Date of Accession: 18.02.2021 from <https://www.cedigaz.org/russian-gas-market-entering-new-era/>.

Source: Authors, ERI RAS

2. The Ongoing Ukraine Crisis (Annexation of Crimea by Russia)

After the formal collapse of the Soviet Union in December 1991, Ukraine became an independent state. However, during its post-independence era, Ukraine has always remained a battleground between Russia and the Euro-Atlantic bloc due to its geopolitical, geostrategic, geoeconomic, and geocultural standing. Ukraine has felt consistent pressure from both Moscow and the West. In November 2013, the then-President of Ukraine Viktor Yanukovich refused to approve the Association Agreement with the EU—citing national security concerns—and suspended the preparation committee working on this deal. Subsequently, he inked a deal including \$15 billion in financial support and similar reductions on gas prices with Moscow. However, pro-Westerners in Ukraine opposed this decision and prepared demonstrations against him. As the result of numerous events, Yanukovich had to step down from the presidency. Moreover, the crisis spread to other regions of Ukraine, such as Crimea and Eastern Ukraine. Since then, disagreements between the Kremlin and the Western bloc have continued escalating with reciprocal limitations and strong statements.²⁶

However, there is a context for Crimea's criticism of Russian Eurasianism. The Kremlin's interest in Crimea is grounded in its sustained push to claim the Black Sea region during Catherine the Great's administration (1762-1796). That goal was achieved with the 1774 Treaty of Küçük Kaynarca. Then, Crimea became a territory of Tsarist Russia in 1783.²⁷ For

²⁶ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Russian Eurasianism versus American Eurasianism within the Perspectives of Brzezinski and Dugin: A Case Study on the Recent Ukrainian Crisis", *International Journal of Arts & Sciences*, Vol. 9, No: 2, p. 174; Cenk Başlamış & Okay Deprem (2018), *Vladimir Vladimiroviç Putin: Rusya'yı Ayağa Kaldıran Lider*, pp. 243-251.

²⁷ Nazım Cafersoy (2014), "Rusya'nın Deniz Stratejisi ve Karadeniz", in *Hazar'dan Karadeniz'e Stratejik Bakış*, (ed. by Okan Yeşilot), İstanbul: Yeditepe Yayınevi, pp. 139-141.

centuries, the Black Sea region has represented a substantial geographical interest for Moscow because it is the base to the Straits, Dardanelles, and the Mediterranean. These have been closely associated with Moscow's centuries-long strategy of accessing warm seas. At Vladimir Putin's direction, the Kremlin has placed considerable focus on naval power through countless national security, foreign policy, and military doctrines in recent years. Among the many strategic doctrines established by Moscow, the Russian Maritime Doctrine 2020, published on July 27, 2001, has been one of the most significant. This doctrine stresses that Moscow remains a dominant naval power due to its historical and geographical locations and its ability to reach the world's three oceans.²⁸ The document concentrates on the country's exceptional naval power, the endorsement of measures to continue Russian supremacy, and the Russian naval fleets' global portability. It also establishes Sevastopol as a critical military base within the framework of the Black Sea Fleet. In an agreement between Vladimir Putin and Viktor Yanukovich in 2010, Russia has safeguarded naval access to Sevastopol until 2042.²⁹

On May 11, 2013, Alexander Fedotenkov, the deputy admiral of the Black Sea Fleet, has stressed the Kremlin's determination to continue basing in Sevastopol after 2042. Additionally, the Kremlin now controls new bases in Abkhazia and South Ossetia following the 2008 Russian-Georgian War. These bases are being used for strengthening its domination in the Black Sea region as well. Furthermore, Ankara, the Russian base in the Mediterranean/Black Sea has become a much more distressing question when considered with Moscow's policies to launch naval fleets in Crimea and Georgia. The 2020 Russian Naval Doctrine proposed a new focus: sea lines used for Russia's transfer of energy resources to outside markets. Therefore, the Nord Stream in the Baltics, and the South Stream and Blue Stream in the Black Sea, prove the concrete applications of Russian naval doctrine.³⁰ After the 1991 August Coup and the breakdown of Republics, the USSR has slowly deteriorated, and Crimea has become an independent republic in Ukraine. Ethnic Russians residing within the peninsula have started to increase efforts to free Crimea and re-integration with Russia. At the

²⁸ For more information please see, "Maritime Doctrine of Russian Federation 2020: APPROVED President Russian Federation Vladimir Putin, Pr-1387", 27.07.2001, Date of Accession: 14.02.2017 from http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian_Maritime_Policy_2020.pdf; President of Russia (2015), "Russian Federation Marine Doctrine: Vladimir Putin held a meeting to discuss the new draft of Russia's Marine Doctrine", 26.07.2015, Date of Accession: 14.02.2017 from <http://en.kremlin.ru/events/president/news/50060>.

²⁹ Sławomir Matuszak & Anna Górska (2010), "Ukraine and Russia: a hindered rapprochement", Centre for Eastern Studies, Issue: 44, 15.12.2010, Date of Accession: 14.01.2017 from https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_44_0.pdf, pp. 1-2.

³⁰ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Russian Eurasianism versus American Eurasianism within the Perspectives of Brzezinski and Dugin: A Case Study on the Recent Ukrainian Crisis", p. 176.

same time, Moscow's nationalist forces have stated their sponsorships to the Russian community in Crimea. The enduring existence of the former USSR's primary naval base in Sevastopol has reintroduced Crimea's status as a principal point of conflict between Moscow and Kyiv.³¹

Russia's policies toward the peninsula focused on the idea that the peninsula belonged to Moscow. This explains the Kremlin's strategy of supporting the ethnic Russian minority in the region and, also, its assessment that Crimea related matters are an internal situation. The anti-government demonstrations starting at the end of November 2013 have inverted as a result of violent protests against the January 16th laws. Russia, the major neighbor of Ukraine, was quiet on the way to these events, which shocked everybody.³² The \$50 billion-Sochi Winter Olympic Games were regarded as the central reason for this silence. Given that the boycotts of the organization were viewed as a precise plan in terms of revealing new Kremlin, Putin had favored remaining silent to avoid damaging it. However, after the creation of Ukraine's new government, Yatsenyuk's Prime Ministry, and the cessation of the Russian language as the official language, as well as the invalidation of the Law on Minority Languages, pro-Russian marches in the Crimea Autonomous Republic have increased. This has caused the issue to spread to other cities of North Ukraine. The Kremlin's military responded to these marches. Most importantly, the Kremlin downplayed the fact that these activities had been planned before the events in Ukraine. On February 28, 2014, the Kremlin organized a four-day military exercise, which involved 150,000 soldiers.³³ For some experts working on this issue, the Kremlin has revealed its goal to consolidate its position within this region via large-scale military operations. Within this framework, this action of the Kremlin ought to be evaluated as Russian severe cautions in the direction of Ukraine for not using force in Crimea. When we look at Crimea's current status, such as their 60 % Russian population and its protective nature regarding its independence from Russia, it's understandable that they see a pro-active policy and military action (direct or indirect) as normal.³⁴ To understand this situation better, we must understand the Kremlin's reaction to the Western perception of their actions regarding Ukraine, exemplified by the remarks of

³¹ Atilla Sandıklı & Elnur İsmayıl (2016), "Ukrayna Krizi'nin Bölgesel Güvenliğe Etkileri ve Türkiye", in *Bölgesel Sorunlar ve Türkiye*, (eds. by Atilla Sandıklı & Erdem Kaya), İstanbul: BİLGESAM Yayınları, pp. 358-362.

³² Mesut Hakkı Çaşın (2015), *Novgorod Knezliği'nden XXI. Yüzyıla Rus İmparatorluk Stratejisi*, pp. 411-416.

³³ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Russian Eurasianism versus American Eurasianism within the Perspectives of Brzezinski and Dugin: A Case Study on the Recent Ukrainian Crisis", p. 177.

³⁴ Cenk Başlamış & Okay Deprem (2018), *Vladimir Vladimiroviç Putin: Rusya'yı Ayağa Kaldıran Lider*, pp. 258-269.

Mikhail Margelov: “*Since the beginning of the Ukraine Crisis, the West has failed to forsake the principle according to which only Western interests are legitimate. Nor has it learned the lesson of the events of August 2008, when Russia intervened in the war unleashed by the regime of Mikheil Saakashvili, in order to enforce peace in the region. The Georgian Crisis should have made clear to everyone that Russia is not only ready to make its voice heard, but is also prepared to use force when its national interests are at stake.*”³⁵

On March 16, 2014, pro-Russian groups organized an unfair and predetermined vote on Crimea’s status. The independence referendum that was denied by 99 % of Crimean Turks has now ended up with 97 % approval for Crimea’s re-integration with Russia.³⁶ This was regarded as illegal by several Western governments, accompanied by the United States, as well as Turkey and the EU. But, on March 18, 2014, Putin announced the signing of a draft law, predicting the occupation of Crimea and Sevastopol and the formation of federal regions in the renowned Ekaterininsky Saloon in the Kremlin Palace. Between March 20 and March 21 of 2014, this decision was successively approved by State Duma and the Russian Federation Council.³⁷ The Western world has been incompetent in counteracting this initiative, and they have issued many unproductive sanctions aimed at Russian interests. Limitations on the traveling of Russian currency and Russians, the exclusion of Moscow’s involvement from future G-8 meetings, and the deferral of military and civilian relations with the Russian government are among the suggested sanctions. These efforts by Western governments are unlikely to deter the Kremlin from advancing its geopolitical interests. To place it plainly, Moscow has been effective in controlling the circumstances to accomplish a victory in Crimea. Russian President Vladimir Putin did pay an official visit to Crimea in order to participate in the remembrance ceremonies of the Soviets’ victory against Nazis (Victory Day) on May 9, 2014. Putin’s speech about the reintegration of Crimea with the Russian Federation as a historic event has underscored that the year 2014 will be remembered in Crimea as the year of reuniting with Russia and their pledge to historic legitimacy. On May 11, 2014, a referendum for the consecutive formation and confirmation of independence of Lugansk and the Donetsk People’s Republics from the Ukraine was organized by the pro-Russian groups in these two regions. Following this referendum, the newly formed People’s

³⁵ Richard Sakwa (2016), *Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands*, New York: I.B. Tauris & Co. Ltd, p. 5.

³⁶ *Russian Times* (2014), “95.7 % of Crimeans in referendum voted to join Russia - preliminary results”, 16.03.2014, Date of Accession: 14.02.2017 from <https://www.rt.com/news/crimea-vote-join-russia-210/>.

³⁷ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), “Rusya Federasyonu’nun Yakın Çevre Doktrini Kapsamında Dağlık Karabağ ve Ukrayna Politikaları Anlamak”, in *VIII. Uluslararası Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi Küresel ve Bölgesel Sistemde Devlet ve Devlet dışı Aktörler* (eds. by Tayyar Arı & Ferhat Pirinççi), Bursa: DORA Basım-Yayın Dağıtım, pp.76-77.

Republic of Donetsk has accepted its unification with Russia. On May 24, 2014, the People's Republics of Donetsk and Lugansk united in a ceremony with numerous Russian officials present and now label themselves as Novorossiya (New Russia).³⁸

Map I: Russian influence in Europe³⁹

As of November 25, 2018, Russia's Federal Security Service took hold of three Ukrainian Navy ships after the vessels trespassed through Russian territorial waters in the Kerch Strait and continued to take part in risky maneuvers while traveling from the Black Sea to the Sea of Azov port of Mariupol. The Russian Foreign Ministry has stated that the three Ukrainian vessels they arrested during the Kerch Strait incident have since been returned. The Russian Foreign Ministry has stated that the return of these vessels has been possible ever since Moscow concluded its inquiry and that the ships were not needed anymore. Also, Russia will continue to pledge to defeat instigations at its border. Similarly, Ukrainian Navy Commander Ihor Voronchenko has mentioned that *"the procedure of Russia's return of the three Ukrainian vessels, detained last November in the Kerch Strait for illegally crossing Russia's maritime border, is being completed, and the vessels will be soon hauled to Odessa. The acceptance and transfer is being finalized, and we are starting the haulage."* The International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) began the first trials concerning the vessels from November 21-22, 2019. Ukraine's Deputy Foreign Minister for European

³⁸ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "Russian Eurasianism versus American Eurasianism within the Perspectives of Brzezinski and Dugin: A Case Study on the Recent Ukrainian Crisis", pp. 179-180.

³⁹ Oksana Grytsenko & Oleg Sukhov (2016), "Kremlin influence rises in Europe", *Kyiv Post*, 17.11.2016, Date of Accession: 01.02.2021 from <https://www.kyivpost.com/world/kremlin-influence-rises-europe.html>.

Integration, Olena Zerkal, has mentioned that Kiev will not discard its policies to bring Russia to justice within the International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS) even subsequently the giving back of the Ukrainian vessels. However, Moscow has pointed out that it will not participate in the trials, as the ITLOS is unauthorized to deal with the case.⁴⁰ Dmitry Peskov, spokesman for the Kremlin, has put forward Russia's official stance on this issue: "*Russia's decision to return to Ukraine the vessels, detained in 2018 in the Kerch Strait for illegally crossing Russia's border, has nothing to do with the International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS). As for vessel transfer, you know that on board of these vessels the violation of the state border of the Russian Federation was conducted. So, our border guards and the Federal Security Service deal with this, and we ask you to address them for comment.*"⁴¹

The act of returning the Ukrainian ships is intended to be an additional confidence-building initiative between Moscow and Kyiv. For example, Ukrainian President Volodymyr Zelenskiy hopes for a top-level meeting in the Normandy Format with French President Emmanuel Macron and German Chancellor Angela Merkel. These will remain the highest-level talks carried out since 2016. While the relationship between Moscow and Kyiv remains uncertain, Zelenskiy's unanticipated win in April 2019 has demonstrated a transformation in the long-standing clash.⁴²

3. Moscow's Important Pipeline Projects in Post-2014 Crimean Crisis Period

As of July 16, 2014, Washington has imposed new sanctions on the financial, defense, and energy sectors of Moscow. Here it would be uncertain that the Europeans which would remain more directly influenced economically would participate these sanctioning policies. However, on July 17, 2014, a shocking incident occurred. The separatists, believing that they were targeting a Ukrainian troop plane, and using a Russian-made ground to air missile, shot down a Malaysian airliner in Eastern Ukraine. All of the 298 passengers perished; two-thirds of them were Dutch, but other European nations participated in the new sanctions. In this context, then-U.S. President Obama's Treasury Secretary, Jacob Lew, emphasized that the sanctions would turn out to be "the centerpiece of the international reaction to Russia's hostile engagements within the Ukraine". The war has drawn on since then and seen at least 14,000

⁴⁰ *Sputnik International* (2019), "Russia Transfers to Kiev Three Ukrainian Vessels Detained during Kerch Strait Incident", 18.11.2019, Date of Accession: 24.04.2020 from <https://sputniknews.com/world/201911181077338505-russia-transfers-to-kiev-three-ukrainian-vessels-detained-during-kerch-strait-incident/>.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Deutsche Welle* (2019), "Russia returns navy vessels seized from Ukraine", 18.11.2019, Date of Accession: 24.04.2020 from <https://www.dw.com/en/russia-returns-navy-vessels-seized-from-ukraine/a-51286196>.

deaths, broadening the gap between Russia and Ukraine, and also between Russia and the West. One group of sanctions have targeted specific individuals and organizations deemed close to Putin or taking active positions in Crimea and the Donbas. A second group of sanctions included limiting Moscow's access to the global financial system and its capability to advance money within the international markets, simultaneously preventing foreign investment toward Russia.⁴³

In addition to these punishments, the economic factors of the politically driven Ukrainian Crisis have been an important issue.⁴⁴ Moreover, the Russian economy has experienced a severe halt as a result of taking out foreign investments, as well as the implication of speculations. For instance, on March 10, 2014, the Russian stock exchange market experienced a 12 % loss, the lowest level in the last six years. Subsequently, the Russian Central Bank increased the interest rates from 5.5 % to 7 % to avoid the devaluation. The sanctions were implemented instantaneously by Western states after the Russia's annexation of Crimea. Sanctions continued in 2015 and 2016. These sanctions have overwhelmingly damaged Russia-EU relations because the most powerful component of these two foreign policy actors' mutual economic connection has been their energy-intensive commercial activities.⁴⁵ While the trade volume between Germany and Russia in 2012 remained more than 76 billion Euros, the trade volume between Moscow and the EU occurred at the level of 335 billion dollars. As of 2013, Russia was listed as the foremost energy supplier of Germany, importing 71 % of the country's energy. Furthermore, Moscow supplied Germany with 35 % of its oil, 38 % of its gas and 25 % of its coal. As one of the primary gas suppliers of the world, Russia supplies a third of Europe's gas demand, 40 % of Germany's requirements (the leading economy of Europe), and all of the Baltic States' gas consumptions.⁴⁶

Moscow and Brussels embrace a mutually supportive economic association. The European states need Russian natural gas, and Russia needs the European market and its technological progress. While a win-win situation exists, the relationship between the EU and Russia can be

⁴³ Daniel Yergin (2020), *The New Map: Energy, Climate, and The Clash of Nations*, Great Britain: Allan Lane-An Imprint of Penguin Books, pp. 95-96.

⁴⁴ Maria Domańska & Szymon Kardaś (2016), "The consequences of the Western financial sanctions on the Russian economy", Centre for Eastern Studies, 23.03.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_203.pdf, pp.2-5.

⁴⁵ "Economic impact on the EU of sanctions over Ukraine conflict", European Parliament Briefing, October 2015, Date of Accession: 16.09.2016 from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI\(2015\)569020_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI(2015)569020_EN.pdf); Andrew Rettman (2016), "Sanctions to have little impact on Russia in 2016, US says", *EU Observer*, 13.01.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from <https://euobserver.com/foreign/131812>.

⁴⁶ Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of The Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", pp. 293-294.

described as “interdependence.”⁴⁷ As a result, the sanctions carried out against Russia after Crimean Invasion had two effects. Both Karl-Thomas Neumann, the Chairman of Board of Directors of OPEL, and Martin Sonnenschein, the Central Europe director of A.T. Kearney (an international consultancy firm) have emphasized that “*those advocating the implementation of sanctions toward Moscow plays with the fire in which these will have impacts on European countries.*”⁴⁸ The circumstances in which the EU adopts a collective policy towards the Kremlin are yet to be seen. Therefore, it is understandable to look at the sanctions as an exceptional achievement. Similarly, when experts stress that the European countries cannot successfully pursue a cohesive policy on Moscow, they also assert that Moscow is successful in splitting the European countries on energy policies. The reason why the ongoing Ukrainian Crisis favors an energy feature which includes Russia, Ukraine, and EU, and holds the likelihood of an energy crisis- is because 66 % of Russian gas enters Europe through Ukraine. In considering the former 2006 and 2009 gas crises between Moscow and Kyiv, it is not surprising that the Ukrainian Crisis has impacts on energy as well. It ought to be emphasized that the third group of sanctions is intended to limit Moscow’s energy tools. Care has been exercised in building sanctions that will not affect Moscow’s existing oil production, considering the concern of raising the price of oil at a time when it is already high. Conversely, it has become increasingly obvious that new growth fields have necessitated Western technology and partners. For instance, Western involvement offshore in the Arctic has not been allowed. Though little of Moscow’s Arctic shelf has been explored, the enormous area is said to possess abundant hydrocarbons. According to the U.S. Geological Survey, the extensive Arctic continental shelf forms are possibly the largest unexplored prospective field for oil left on earth. Nonetheless, even more is at stake for Moscow. Moscow’s major goal in the Arctic remains consolidation of its supremacy within the area, opening it up to trade and political rivalry, to which the Kremlin attaches huge strategic prominence. In order to make this goal clear, two Russian mini submarines even planted a titanium version of Russia’s flag in the seabed, fourteen thousand feet below the North Pole. In response, the then foreign minister of Canada, another Arctic power, has stated

⁴⁷ Lilia Shevtsova (2016), “How the West Misjudged Russia Part 11 -The Sanctions on Russia: How Hard Do They Bite?”, *The American Interest*, 04.04.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from <http://www.the-american-interest.com/2016/04/04/the-sanctions-on-russia-how-hard-do-they-bite/>.

⁴⁸ Alexey Khlebnikov (2016), “Two years of Russia-West sanction war: Things won’t be the same again”, *Russia Direct*, 06.08.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from <http://www.russia-direct.org/debates/two-years-russia-west-sanction-war-things-wont-be-same-again>.

“This isn’t the fifteen century. You can’t go around the world and just plant flags and say, ‘we are claiming this territory.’” However, Russia has attempted to do just this.⁴⁹

Moreover, shale oil has been targeted, as well as Moscow’s vast non-conventional reserves, which include the enormous Bazherov Basin, beneath the West Siberian Basin. For a long time, there was no way to successfully run production in that complicated geological area, despite its potential. However, the shale revolution in the U.S. is a plausible solution to the issue of Bazherov-horizontal wells and multilevel hydraulic fracturing. It should be noted that this idea was not developed solely by Russia. In 2013, the U.S. Energy Information Administration projected that Moscow’s unproven, yet technically recoverable, shale oil reserves could be potentially larger in comparison with the U.S. Western partners, with their combined technology and experience, may assist in a huge deal. Discovering and advancing the “fragrant plugs” involves questioning the perseverance, abilities, statistics, and test and fault. As said by a Russian petroleum engineer in Siberia, “We have to gradually, bit by bit, discover the keys.” Therefore, Russian firm have recruited Western partners and technology. Nonetheless, under new sanctions, the Western firms withdrew. A Russian observer has mentioned that “the Western firms have been frightened to touch the Bazhenov as if it remained a fire. Therefore, Russian firms continue to enhance and develop their skills by themselves. Eventually, Moscow will be able to replace what they couldn’t purchase from the West with Russian-made equipment, affirming Secretary of State George Schultz’s statement from the 1980s that Soviet natural gas sanctions cannot work. Also, the sanctions have feasibly delayed the Bazhenov advancement by half a decade or more. However, within the age of supply surplus and wide-ranging conventional prospects for Russia, Moscow doesn’t see this postponement as a negative.⁵⁰

As of February 12, 2021, Russia-EU relations have been diminished even more over Aleksei Navalny’s detention. The most obvious political opponent of Russian President Vladimir Putin, Navalny was detained on January 17, 2021 upon his arrival from Germany, where he spent five months recovering from the effects of a nerve agent that he had been exposed to. He accused the Kremlin for the attempted assassination. Russian authorities have renounced the accusations. Before that, a court in Moscow imprisoned Navalny for two years and eight months for the violating the terms of his probation while recovering in Germany. The probation been reduced from a 2014 fraud verdict that Navalny has denied as fake, and which

⁴⁹ Daniel Yergin (2020), *The New Map: Energy, Climate, and The Clash of Nations*, pp. 97-98.

⁵⁰*Ibid.*, p. 98.

has remained illegitimate, as per the European Court of Human Rights. Navalny returned to court on Friday, regarding an accusation of insulting a World War II veteran who performed in a video last year promoting constitutional adjustments that permitted an extension of Putin's rule. Navalny has described the people in the video as “corrupt stooges,” “people without conscience” and “traitors.” He has countered the defamation concerns as part of the Kremlin’s initiatives to ridicule him, and if convicted, he might be penalized or sentenced to community service. Following his visit to Russia last week, European Union Foreign Policy Chief, Josep Borrell, has mentioned that the EU needs to uphold strong policies in terms of its relationships with Russia and consider new sanctions within the context of Navalny’s imprisonment. Although Borrell did meet with Lavrov, Moscow has disregarded diplomats from Germany, Poland, and Sweden for attending demonstrations in support of Navalny. These three EU countries have all responded in kind Monday, each firing a Russian diplomat. Borrell has also said that he is considering presenting offers for probable engagements, contrary to Russia, while he leads the summit of the bloc’s foreign ministers on February 22, 2021.⁵¹

On February 12, 2021, the Russian Foreign Affairs Minister Sergey Lavrov responded to these initiatives: *“We don’t want to be isolated from international life, but we must be ready for that. If you want peace, you must prepare for war. We proceed from the assumption that we are ready for a split with the European Union. We recognize the importance of economic ties with the 27 EU nations. Russia would continue engaging in mutually beneficial cooperation. At the same time, Russia must prepare for the worst and increasingly rely on its own resources. We must achieve that in the economic sphere, if we see again, as we have felt more than once that sanctions imposed in some areas create risks to our economy, including in the most sensitive spheres, such as supplies of parts and components.”*⁵²

Simultaneously, Dmitry Peskov, spokesman for the Kremlin, expressed the following facts: *“If we face a destructive course that will hurt our infrastructure, our interests, Russia must be ready in advance for such unfriendly steps. We must be self-reliant. We must ensure our security in the most sensitive strategic areas and be prepared to replace everything we could*

⁵¹ Vladimir Isachenkov (2021), “Russia says it's ready for split if EU imposes new sanctions”, *ABC News*, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://abcnews.go.com/International/wireStory/russia-ready-cut-ties-eu-ops-sanctions-diplomat-75847191>.

⁵² *Interfax* (2021), “Russia ready to break off relations with EU – Lavrov”, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://interfax.com/newsroom/top-stories/71077/>; Ben Aris (2021), “Russia’s Lavrov threatens to break off diplomatic relations with EU if sanctioned”, *BNE IntelliNews*, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://www.intellinews.com/russia-s-lavrov-threatens-to-break-off-diplomatic-relations-with-eu-if-sanctioned-202809/>.

be deprived of with national infrastructure in case madness prevails and such unfriendly actions take place.”⁵³

European Commission spokesman Peter Stano has mentioned that “*the EU welcomes mutually beneficial cooperation whenever the other side is ready for such cooperation and for such a dialogue.*” He added that Russia has “*indicated that they are not really willing to go in this direction.*” German Foreign Ministry spokeswoman Andrea Sasse has defined Lavrov’s explanations as “*really disconcerting and completely incomprehensible to us. We are interested in cooperation with Russia.*”⁵⁴

3.1. Turkish Stream Natural Gas Pipeline with Turkey

The implementation of the EU’s Third Energy Package (TEP) in 2011⁵⁵ has damaged Gazprom. The TEP has given third party access to the pipeline based on stated tariffs or the methods taken by national regulatory authorities, as well as splitting transmission assets and marking transmission network operators. However, immunity from these requirements is set by the National Regulatory Authority, which also needs to be confirmed by the European Commission.⁵⁶ Consequently, this by-law has created fundamental difficulties regarding Moscow’s gas exportations to the EU, such as abiding by the regulatory sphere in terms of new pipeline capacities. For Gazprom, it has not been able to employ the full capacity of the Nord Stream Pipelines, OPAL and NEL. Despite the fact that the German partner of the project arranged for an exclusion allowing Gazprom to operate OPAL at 100 %, the EC Competition Authority fixed it at 50 %. Gazprom and the European Commission (EC) discussed the issue for almost a year and came to an agreement to allow 100 % operational capacity by Gazprom. Demands for access were established by independent parties and determined by holding auctions.⁵⁷ Not surprisingly, the EC supported this release in March of

⁵³ Vladimir Isachenkov (2021), “Russia says it's ready for split if EU imposes new sanctions”, *ABC News*, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://abcnews.go.com/International/wireStory/russia-ready-cut-ties-eu-ops-sanctions-diplomat-75847191>.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ European Commission Energy, “Market Legislation”, Date of Accession: 23.09.2016 from <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/market-legislation>.

⁵⁶ European Commission (2010), “Commission Staff Working Paper Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas- The Regulatory Authorities”, Brussels, 22.01.2010, Date of Accession: 22.09.2016 from https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2010_01_21_the_regulatory_authorities.pdf.

⁵⁷ Jonathan Stern & Simon Pirani & Katja Yafimava (2015), “Does the cancellation of South Stream signal a fundamental reorientation of Russian gas export policy?”, *The Oxford Institute for Energy Studies*, January 2015, Date of Accession: 10.03.2017 from <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Does-cancellation-of-South-Stream-signal-a-fundamental-reorientation-of-Russian-gas-export-policy-GPC-5.pdf>, pp. 3-4.

2014. Nevertheless, it would reverse that decision, revealing the technical matters and concerning the issue with the worsening of Brussels-Moscow liaison in Kyiv. Even so, the OPAL indemnity evaluation procedure was concluded by the EC in December 2014. Gazprom's failure in the postponement of the deadline in its reimbursement deal over the indemnity caused the German parties interpretation to be void of the substantial exceptions that the EC was considering. Aleksandr Novak, the Energy Minister of Russia, indicated that Gazprom hopes to be an exception and operate at 100 percent capacity in the OPAL pipeline, as requested by the Kremlin.⁵⁸

Due to the adverse developments regarding OPAL, Gazprom would prefer to not file an exception for South Stream. Instead, Gazprom would prefer to sign deals with the countries directly involved with its development. Nevertheless, these agreements would be judged by the EC as a violation of Third Energy Package. The EC would also request a negotiation or rejection, if not for the other member countries possibly being intimidated by the breach of standard procedures under EU law.⁵⁹ It would also begin discussions under the rules of World Trade Organization with the hopes of repealing TEP's discriminatory feature. Also, the countries supposed to host South Stream would be tested: their refusal of intergovernmental settlements would make these countries accountable for the punishments applied by Moscow, or the detainment of these settlements would make the concerned countries lawfully liable to fines applied by the EC.⁶⁰ Within that background, the EC would begin a breach process against Sofia – one related to the contradiction of the Third Energy Package and another associated with the legality of pipeline's procurement. This breach process ended with the pipeline's construction being stopped by Sofia in August 2014.⁶¹ On the other hand, after the Ukraine Crisis and the takeover of Crimea, the connection between the European Union and Russian Federation would be suspended. This created a great problem when organizing dialogues between Brussels and Moscow. It has caused the faltering of the Moscow-Brussels working group regarding South Stream, as well as deferral within the setting of EU decision-

⁵⁸ "Gas markets: Commission reinforces market conditions in revised exemption decision on OPAL pipeline", 28.10.2016, Date of Accession: 28.02.2017 from http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3562_en.htm.

⁵⁹ Katja Yafimava (2013), "European Regulatory Challenges for South Stream: The Way Forward", 04.12.2013, Date of Accession: 22.09.2016 from <https://www.naturalgaseurope.com/pdfs/gas-dialogues/Yafimava%20Presentation.pdf>, pp. 17-18; *Euractiv* (2013), "South Stream bilateral deals breach EU law, Commission says", 04.12.2013, Date of Accession: 22.09.2016 from <https://www.euractiv.com/section/competition/news/south-stream-bilateral-deals-breach-eu-law-commission-says/>.

⁶⁰ Jonathan Stern & Simon Pirani & Katja Yafimava (2015), "Does the cancellation of South Stream signal a fundamental reorientation of Russian gas export policy?", p.4.

⁶¹ Nina Byalkova (2014), "Brussels opens infringement procedure against Bulgaria over South Stream – media", *See News*, 03.06.2014, Date of Accession: 22.09.2016 from <https://seenews.com/news/brussels-opens-infringement-procedure-against-bulgaria-over-south-stream-media-423705>.

making processes. This also includes other numerous gas linked matters with Kremlin including DG COMP Procedures. The lack of discussion by both sides, and lack of agreement on regulatory matters, would end with the invalidation of South Stream.⁶²

Given the on-going political watershed between Russia and Ukraine, the EU has suspended the authorization process for the South Stream. As an alternative, they have proposed to uphold the pipeline projects transporting gas from Baku. On December 1, 2014, Russian President Vladimir Putin, along with 10 ministers, paid a visit to Ankara, Turkey. Moscow and Ankara made significant decisions regarding energy issues during Putin's official visit. Among those decisions, the annulment of the South Stream Gas Pipeline Project by the Kremlin was the most noteworthy due to the discontent from the Union. After South Stream's invalidation, the energy monopolies of Russia, Turkey, Gazprom, and Botaş would settle on a Memorandum of Understanding (MoU). This agreement covered the assembly of an offshore gas pipeline through the Black Sea on the way to Turkey.⁶³ Ankara and Moscow's good relationship was damaged by the Syrian Crisis which has been on-going since 2011. The Syrian Civil War appears to be well-defined as a "proxy war" surrounded by Ankara and Moscow.⁶⁴ Because of this, Moscow can be characterized as the essential power and one of the five permanent members of UN Security Council, which powerfully underwrite the Bashar Assad regime till the outbreak of war. On the other hand, Ankara is the major regional player that has backed the Syrian opposition. Their patronage is not merely rhetorical or diplomatic; in fact, Moscow and Ankara have provided logistical and military support to both sides in the Syrian Civil War. Yet, Arab Spring has symbolized one of the most important incidents to have occurred in the region, virtually rearranging its social and political structure to a new regional order. In the scope of this article, Russia has determined new political tactics within the region.⁶⁵

The initial disturbances in Syria have threatened Moscow's Mediterranean policies, and it has led to advanced precautions for guarding its national interests over Tartus and Lazkia.

⁶² Jonathan Stern & Simon Pirani & Katja Yafimava (2015), "Does the cancellation of South Stream signal a fundamental reorientation of Russian gas export policy?", p.5.

⁶³ Sina Kısacık (2014), "A Farewell to South Stream: A Win-Win Situation for Russia and Turkey or A Zero-Sum Game for Russia and EU?", Uluslararası Politika Akademisi, 17.12.2014, Date of Accession: 11.03.2017 from <http://politikaakademisi.org/2014/12/17/a-farewell-to-south-stream-a-win-win-situation-for-russia-and-turkey-or-a-zero-sum-game-for-russia-and-eu/>.

⁶⁴ Şener Aktürk (2014), "Toward A Turkish-Russian Axis? Conflicts in Georgia, Syria, and Ukraine, and Cooperation over Nuclear Energy", *Insight Turkey*, Vol.16, No: 4, p. 19.

⁶⁵ Sina Kısacık & Furkan Kaya (2016), "An Assessment on the Future of Ongoing Turkish-Russian Relations: "Clash of Interests or Convergence of Interests", *International Multilingual Academic Journal*, Vol. 3, No: 2, pp. 183-184.

Kremlin believes that if the Assad Regime falls, it might result with the consolidation of jihadist forces, and also cause the dispersal of insecurity to the Caucasia and Southern Russia. Putin has indicated that he will disburse power in Syria to Western powers. Russian Foreign Minister Sergey Lavrov has publicized that Syria's territorial integrity must not fall apart.⁶⁶ After a short period of time, Russia started to send its air, navy and land forces to Syrian territories and execute widespread, active military operations against ISIS. Turkish President Recep Tayyip Erdoğan countered this initiative and Turkey's opposition to this operation because of its national interest in the Middle East. Turkey has also stated that if Moscow carries on with its illegitimate routine and denounces Ankara for the dropping of a Russian plane over Syria, Russians must also overlook numerous national advantages regarding Turkey. Likewise, the Turkish-Russian Crisis is caused by the latter's military interventions in Georgia⁶⁷ and Crimea, all impacting the Syrian Question. On the other side of the coin, Putin has stated that his country has delivered military aid and logistics to Damascus, officially approving Moscow's patronage to Assad.⁶⁸ Moscow and Damascus have been significant partners, and the Russian navy keeps a reparation base in Tartus.⁶⁹ Furthermore, Moscow continuously provided arms to Damascus, until the eruption of the Syrian Civil War. Because Moscow has reflected on its position to not participate against ISIS terrorism, Damascus and Kurds should be armed to fight against ISIL.⁷⁰

On November 24, 2015, a Russian SU-24 war plane flying over the Turkish-Syrian border entered the Turkish airspace for 17 seconds. Although it was warned by Turkish jets 10 times in five minutes, the Russian plane ignored the warnings and was downed by Turkish war planes. This fueled tension between Ankara and Moscow. Ankara has claimed that the Russian aircraft entered Turkish airspace and was shot by Turkish war planes within the rules of engagement. Afterwards, the Kremlin blamed Ankara for this incident and would pursue policies against Turkey, including numerous embargoes in multiple fields and the

⁶⁶ Suman Varandani (2015), "Russia's Fight against ISIS: Moscow Won't Stop Targeting Islamic State Group in Syria after Ceasefire", *International Business Times*, 24.12.2015, Date of Accession: 04.10.2016 from <http://www.ibtimes.com/russias-fight-against-isis-moscow-wont-stop-targeting-islamic-state-group-syria-after-2239301>.

⁶⁷ Cenk Başlamış & Okay Deprem (2018), *Vladimir Vladimiroviç Putin: Rusya'yı Ayağa Kaldıran Lider*, pp. 252-257.

⁶⁸ Mesut Hakkı Caşın & Giray Saynur Derman (2016), *Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar*, p. 457.

⁶⁹ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2020), "Cutting the Gordian Knot: Turkish Foreign Policy Towards Cyprus During AK Party Era (2002–2020)", *STUDIA IANALIZY NAUK O POLITYCE (Studies and Analyses of Political Science)*, Vol. 1, pp. 51-53.

⁷⁰ Volkan Özdemir (2015), "Downing of Russian jet: Another test for Russia-Turkey relations", *Russia Direct*, 26.11.2015, Date of Accession: 05.10.2016 from <http://www.russia-direct.org/opinion/downing-russian-su-24-jet-another-test-russia-turkey-relations>.

postponement of energy projects, specifically the Turkish Stream and the Akkuyu Power Plant. When the crisis between Ankara and Moscow was happening, along with reciprocal harsh accusations and Russian embargoes toward Turkey, a central initiative would come from Turkey with the goal of resolving this problem on June 24, 2016. Turkish President Erdoğan would express regret for downing the Russian jet on November 24, 2015, and announce Turkey's enthusiasm for the restoration of its relationship with Russia which were both recognized by the Kremlin.⁷¹ Erdoğan's statements concerning this issue were: *"As the President of Republic of Turkey, I would like to inform the family of the deceased Russian pilot that I share their pain and to offer my condolences to them. May they excuse us. We had no wish or intention to down a plane of the Russian Federation. I share their pain with my whole heart. Russia and Turkey have agreed to take necessary steps without delay to improve bilateral relations, specifically noting regional crises and the fight against terrorism"*.⁷²

As relations between Turkey and the Russia have improved after Ankara's public apology to Moscow, the Presidents of Turkey and the Russian Federation have met together multiple times. Within the framework of making TurkStream operational, Gazprom got permission from Ankara for the construction of the project's undersea section on September 14, 2016. On October 10, 2016, the energy ministers of Turkey and the Russian Federation, Berat Albayrak and Aleksandr Novak respectively, signed the agreement regarding the operation of the TurkStream. This project means that more Russian gas will be transferred to Turkey under the Black Sea. The project's delivery of 31.5 billion cubic meters (bcm) per annum means that it will practically hold two times more than Blue Stream.. During the signing ceremony, President Erdoğan indicated that *"this agreement will be helpful for the normalization of these two countries' strategic relationship and added that negotiations for the finalization of this project will be made between two countries' energy ministries"*.⁷³

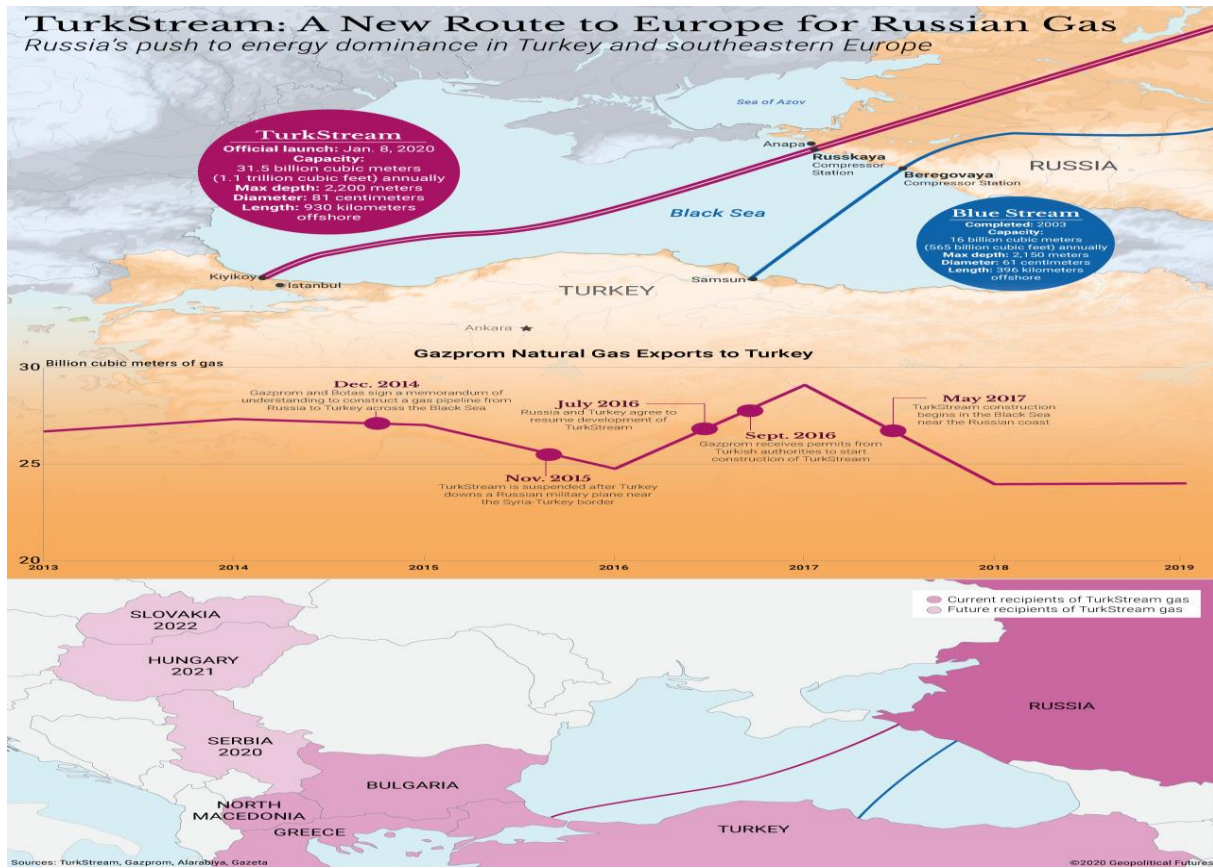
Map II: Turkish Stream routes⁷⁴

⁷¹ Pınar Özden-Cankara (2020), "2000'li Yıllarda Türkiye-Rusya İlişkileri", in *Türk Dış Politikası (2000'li Yıllar): Cilt III: 2000'den 2018'e kadar Alanlar ve Konular* (eds. by Serkan Kekevi & Ömer Kurtbağ), Ankara: Berikan Yayınevi, Second Edition, pp. 479-489.

⁷² *Hürriyet Daily News* (2016), "Putin says Turkey 'apologized' for downing of Russian jet", 30.06.2016, Date of Accession: 12.10.2016 from <http://www.hurriyetdailynews.com/putin-says-turkey-apologized-for-downing-of-russian-jet-.aspx?pageID=238&nID=101107&NewsCatID=353>; *The Moscow Times* (2016), "Turkish President Apologizes For Downing Russian Bomber", 27.06.2016, Date of Accession: 12.10.2016 from <https://themoscowtimes.com/articles/turkish-president-apologizes-for-downing-russian-bomber-53457>.

⁷³ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2018), *Rusya Siyaseti ve Rus Dış Politikası: Teorik Çerçeve-Tarihsel Arka Plan-Örnek Olaylar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, pp. 384-385, 431-433.

⁷⁴ Geopolitical Futures (2020), "TurkStream: A New Route to Europe for Russian Gas", 10.01.2020, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://geopoliticalfutures.com/turkstream-a-new-route-to-europe-for-russian-gas/>.

This project will be comprised of two parallel lines; each line able to carry 15.75 bcm per annum and travelling 900 kilometers all through the Black Sea from Russia's Anapa Port. It will surface at Kiyıköy, positioned at Turkish Thrace, and then carry on as a subsea pipeline to Ipsala, contiguous with Greece. This pipeline will be linked to the existing Trans-Balkan Pipeline, bringing Russian gas through Ukraine and the Eastern Balkans to İstanbul at Lüleburgaz. At Ipsala, which stands to be placed opposite of Kippoi, a Greek town, this line will hold the opportunity to connect with the envisioned TANAP and TAP's junction in Ipsala-Kippoi. Here the closing links stand the main constituents of SGC to carry roughly 10 bcm of Baku's gas to Europe through western Turkey and onwards. The reason why Ipsala stands to be selected as the terminal point of the Turkish Stream is that Gazprom, a Russian energy giant, may well consider participating in TAP within the upcoming terms, wherein TAP is envisioned to possess an additional 10 bcm-capacity that will be used by third parties in the post-2020 period.⁷⁵ In that regard, Alexander Medvedev, the deputy chairman of Gazprom, identified the Russian objective of this subject at the European Gas Conference held in Vienna on January 24, 2017 as: "Russia has sufficient installed capacity upstream to deliver more than 100bn m³/yr of extra gas to Europe but that it faces an infrastructure

⁷⁵ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2018), *Rusya Siyaseti ve Rus Dış Politikası: Teorik Çerçeve-Tarihsel Arka Plan-Örnek Olaylar*, pp. 433-434.

problem. In order to bring this gas to Europe we need additional infrastructure, which we are working on with our European partners – Nord Stream 2 and Turkish Stream. This capacity will not be sufficient to bring all this to Europe. So this is why we are talking to use available capacity on the Poseidon project that will be ready soon, or maybe TAP.”⁷⁶

As of November 26, 2020, in an interview made by Ceenergynews, Dr Erich Jurdik, Deputy CEO of construction of TurkStream, has underlined the following issues on the importance of this project as; *“TurkStream is fully operational and ready to increase gas shipments to Turkey and countries in South-Eastern Europe. Each of the countries who would like to be involved in the project is responsible for their own extension of the pipeline. Bulgaria has already begun importing Russian gas via TurkStream at the beginning of the year. The next step is to deliver gas flow to Serbia by enabling physical reverse flow operations. The construction of the Bulgarian section of Balkan Stream has been completed in combination with the Balkan Stream; TurkStream is all about energy security...”*⁷⁷

Based on the high-level declarations coming from Russia it is understood that Russia has notified the European countries that Russian gas will go through Turkey in the future. Bulgaria, Romania, Hungary, Serbia, and Italy remain watchful of over this project, with plans to circumvent the Ukraine option for the gas transference to European markets since late December 2019. On January 8, 2020, the TurkStream Natural Gas Pipeline Project has officially become operational with Russian President Vladimir Putin’s visit to Turkey. Consequently, a new natural gas flow from Russia to Turkey has started.⁷⁸ As of December 3, 2020, Russian deliveries to Europe through Nord Stream have occurred at 158 million cu m/d from November, amounting to 4.74 Bcm over the previous month. Supplies within the Yamal-Europe corridor by Belarus into Poland have plunged somewhat to 3.05 Bcm in November from 3.08 Bcm in October. In November, the largest change in deliveries has been in the TurkStream pipeline, where streams have risen to their highest level. One of the 15.75 Bcm/year legs on TurkStream which activated in January- is intended to transport Russian gas

⁷⁶ John Roberts & William Powell (2017), “Gazprom Eyes TAP for Russian Gas”, *Natural Gas World*, 24.01.2017, Date of Accession: 28.02.2017 from <http://www.naturalgasworld.com/gazprom-eyes-tap-for-russian-gas-355480>.

⁷⁷ Evelin Szöke (2020), “European gas puzzle: the TurkStream project – interview with Deputy CEO of construction, Erich Jurdik”, *Ceenergy News*, 26.11.2020, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://ceenergynews.com/interviews/european-gas-puzzle-the-turkstream-project-interview-with-deputy-ceo-of-construction-erich-jurdik/>.

⁷⁸ Sina Kısacık (2020), “The Rising Importance of Shanghai Cooperation Organization as a New Player in the Eurasian Energy Security: A Special Focus on Selected Oil and Natural Gas Pipeline Projects”, in *Yeni Dünya Ekonomi ve Güvenlik Mimarisi / New World Architecture of Economy and Security (5. İstanbul Güvenlik Konferansı Tam Metin Bildiriler Kitabı)* (eds. By Rüştü Salim Savaş Biçer & Ahmet Yıldız), İstanbul: TASAM Yayınları, p. 564.

to the Turkish market unswervingly, whereas the other 15.75 Bcm/year legs stream gas out of Turkey into Bulgaria. Both have replaced deliveries formerly transported through Ukraine over the Trans-Balkan pipeline. In November, deliveries by TurkStream into Bulgaria remained at 0.6 Bcm, or an average of 20 million cu m/d, certainly the highest everyday average of streams. Along with serving the Bulgarian market, TurkStream also serves Greece and North Macedonia. It is expected that the extra extension of TurkStream via Bulgaria and Serbia into Hungary might be prepared to stream gas by beginning of 2021. However, experts have assumed that Serbia may stay somewhat behind because of a compressor station, which means that the first transports may simply come about within the spring 2021.⁷⁹ On January 8, 2021, Aleksei Miller, Chief Executive Officer of the Russian gas producer Gazprom, highlighted the latest situation of TurkStream as follows; *“Today marks one year since the grand ceremony of opening of the TurkStream offshore gas pipeline. It safely transports the Russian gas via the Black Sea for consumers in Turkey and as many as six European states: Bulgaria, Greece, North Macedonia, Romania, Serbia, and Bosnia and Herzegovina. Gazprom has increased utilization of the gas pipeline since commissioning 2.2-fold, particularly for European consumers - 2.5-fold. In 2020, Turkey, Greece and North Macedonia increased gas purchases from Gazprom.”*⁸⁰

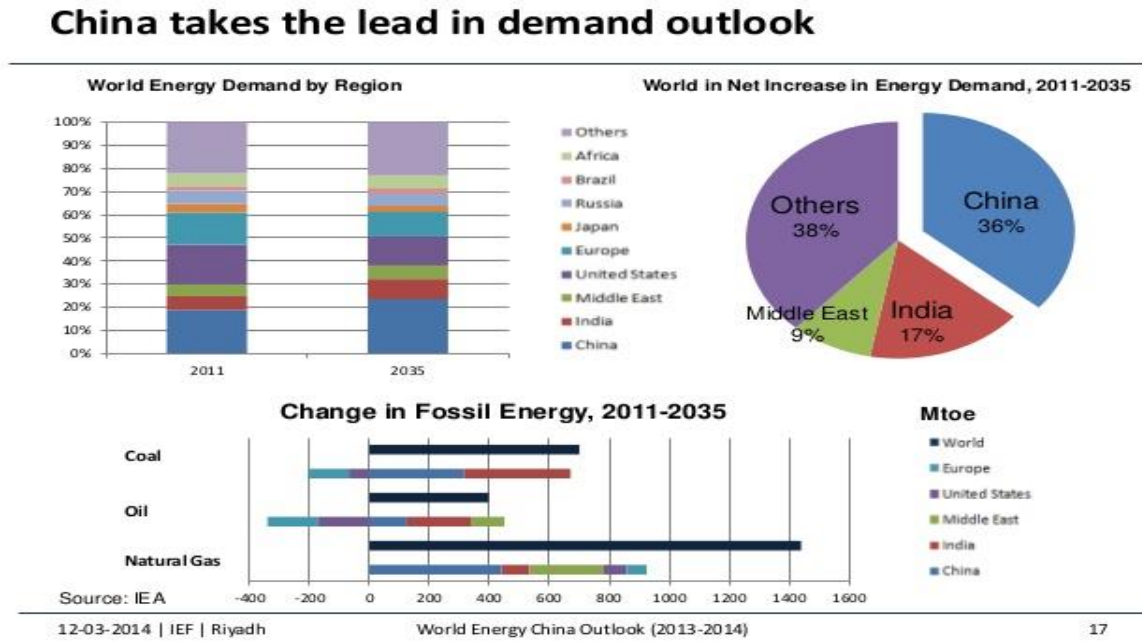
3.2. Power of Siberia Natural Gas Pipeline with China

Another consequence of the 2013 Ukraine Crisis with Eurasian energy security has been growing energy relations between Moscow and Beijing. For the Oil and Gas Journal, China holds 3 trillion cubic meters of proven gas reserves. Nevertheless, China National Petroleum Company (CNPC), a state company, states that the country possesses 6 tcm of proven gas reserves. As a result of growing demand, China would become a gas importing country for the first time in the history after the 20 years in 2007. For the International Energy Agency, China unavoidably has a determining factor within the global energy market. IEA envisions that as of 2035, China will consume more energy than the United States, following China, with 77 %.⁸¹

⁷⁹ Stuart Elliott (2020), “Russian gas flows to Europe remain at 2020 highs in November”, *S&P Global Platts*, 03.12.2020, Date of Accession: 29.01.2021 from <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/120320-russian-gas-flows-to-europe-remain-at-2020-highs-in-november>.

⁸⁰ TASS: *Russian News Agency* (2021), “Utilization of TurkStream up 2.2-fold in one year, 2.5-fold for Europe, says Gazprom CEO”, 08.01.2021, Date of Accession: 02.02 2021 from <https://tass.com/economy/1242911>.

⁸¹ Mesut Hakkı Caşın & Sina Kısacık (2018), *Avrupa Birliği Enerji Hukuku ve Güvenlik Algılamaları*, İstanbul: Çağlayan Kitap & Yayıncılık & Eğitim, pp. 265-266.

Graphic III: World Energy Demand By Region and in China as of 2011 and 2035⁸²

When looked at from the Russian point of view, the Western European markets stand 6,000 kilometers far away, while the Chinese market is situated 2,000-3,000 kilometers away from Moscow's resources in Eastern Siberia. For the Kremlin, the energy exportations to China remain centralized. To Moscow, the new markets have become much more essential due to the structure and problematic situations of the European market. This includes Europe's initiatives for decreasing the volume coming from the Russia within the context of energy security. From Beijing's point of view, the country's energy demand in its emerging economy increases everyday. For Beijing, the principal supplier will remain Moscow for this growth and energy demand. For Beijing, it is a central goal to further Russian-Chinese collaboration in part due to Iran's standing in the international community, Iran being one of China's central oil suppliers.⁸³

Russian energy policy has concentrated on realizing long term and constant energy exportation, along with safeguarding the future of the world energy market at the globalization and regionalization stages.⁸⁴ After the "Shale Gas Reform" in the U.S. , Qatar has become a challenger for Moscow in the European market and has paved the way for the

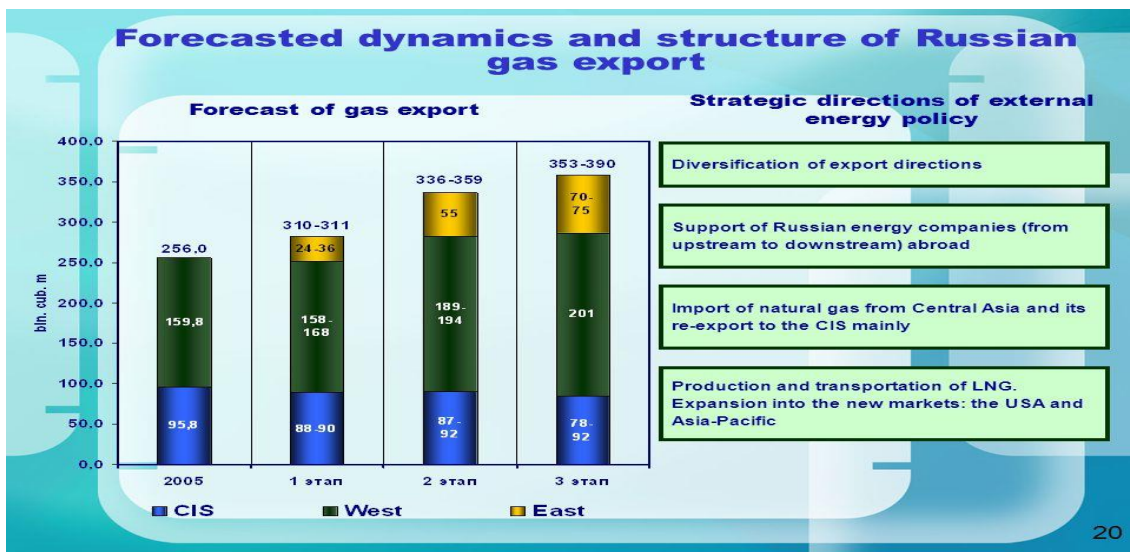
⁸² Xiaojie Xu (2014), "World Energy China Outlook (2013-2014)", 12.03.2014, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://www.slideshare.net/wyakab/china-energy-outlook>.

⁸³ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2021), "Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Enerji Güvenliği Politikaları Çerçevesinde Çin-Rusya İlişkilerini Anlamak", *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Vol. 2, No: 1, p. 17.

⁸⁴ Mesut Hakkı Çaşın & Giray Saynur Derman (2016), *Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar*, pp. 430-431.

Kremlin to front a severe competition. Consequently, Russia has begun to pursue an “Eastern Oriented Policy” in order to better its market and downsize its risks. “*The Russian Energy Policy till 2020*” published in 2003 and “*The Russian Energy Policy till 2030*” in 2009⁸⁵, has made changes in that manner. These alterations have been focused on the collaboration of Russia with Asia-Pacific countries in energy exports. Because of this, the Kremlin has started to progress regional energy partnerships. Beijing, Tokyo, Seoul and New Delhi are viewed by Moscow as important partners in the energy field. Consequently, Moscow wishes to offset its reliance on the European market. In that sense, it has been developing eastern energy politics. Moscow plans to export energy to the region by creating a comprehensive oil and gas refinery, a carry and supply mechanism between Eastern Siberia and Far East countries. Russia’s Eastern Energy Policy backs up the foreign direct investments of Chinese state energy companies. Chinese and Russian energy policies facilitate these two countries’ collaboration in energy.⁸⁶

Graphic IV: Forecasted dynamics and structure of Russian gas export⁸⁷

⁸⁵ For more info please see, *Ministry of Energy of the Russian Federation* (2010), “Energy Strategy of Russia for Period up to 2030 - Approved by Decree N° 1715-р of the Government of the Russian Federation dated 13 November 2009”, Date of Accession: 21.10.2016 from [http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_\(Eng\).pdf](http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_(Eng).pdf); Alexey M. Mastepanov (2014), “On the development of the new Energy Strategy of Russia (ESR-2035)”, 30.10.2014, Date of Accession: 21.10.2016 from http://www.energystrategy.ru/ab_ins/source/Mastepanov_30.10.14.pdf.

⁸⁶ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2021), “Şanghay İşbirliği Örgütü’nün Enerji Güvenliği Politikaları Çerçevesinde Çin-Rusya İlişkilerini Anlamak”, pp. 12-14.

⁸⁷ Alexey Gromov (2009), “Energy Strategy of Russia for the Year 2030: Approaches, Priorities and Reference Points”, 23.10.2009, Date of Accession: 02.02.2021 from <http://slideplayer.com/slide/8403192/26/images/20/Forecasted+dynamics+and+structure+of+Russian+gas+export.t>.

After that, a framework agreement was made between Gazprom and CNPC on how the gas supply will be realized in December 2009. Despite the total number of contracts, including the initial contracts signed in September 2010 outlining overall principles, the agreement was not concluded and Beijing was credited with pulling down gas prices. Despite this, Moscow and Beijing would settle on the final agreement concerning the gas during Chinese President Jinping's visit to Moscow in March 2013.⁸⁸ The general subject of this contract would be drawn in September 2013. In the final stage, the price negotiations would become most important. Russia would retract its preliminary price of \$400 for 1,000 cubic meters and China would raise its proposal from \$300 per 1,000 cubic meters to around \$350 per 1,000 cubic meters. Then, the agreement would be made between Moscow and Beijing.⁸⁹ On May 21, 2014, Gazprom and CNPC would finalize the agreement on building this pipeline that will transfer 38 bcm of Russian gas annually to China.⁹⁰ The importance of this agreement would be assessed by Alexei Miller, the president of Board of Directors of Gazprom, stating, *"This deal is the greatest deal in the history of Russian Federation and Gazprom. During the 25 year-period of this deal, more than 1 trillion cubic meters of natural gas will be exported. The Russian gas will have been transported to a completely new market. Only within the Russian Federation, an investment of \$55 billion will be made ranging from production to transportation."* On the other hand, China's use of a high percentage of coal in its energy mix, 67.5 %, attempts to poise this situation with the growing use of gas and also to lessen dependence on coal. So, the Chinese government has stated that it foresees its country's gas demand rising from 170 bcm in 2013 to 400-420 bcm in 2020. Russia has long worked on finishing this project. Nonetheless, the parties did not decide on economic standings involving the gas price.⁹¹ Moscow did not wish to trade gas to China below the price that it exported to Europe, but Moscow has been in severe conflict with Europe, due to the fight between Ukraine and Russia surrounding the annexation of Crimea, and would concede to Beijing. However when the Kremlin overcomes European bans with a new option, it sets up an

⁸⁸ Melissa Akin (2013), "Russia, China find compromise on gas deal after 15 year standoff", *Reuters*, 25.03.2013, Date of Accession: 21.10.2016 from <http://www.reuters.com/article/russia-china-gas-idUSL5N0CH1IH20130325>.

⁸⁹ Gazprom (2013), "Gazprom and CNPC sign Agreement on major terms and conditions of pipeline gas supply from Russia to China via eastern route", 05.09.2013, Date of Accession: 21.10.2016 from <http://www.gazprom.com/press/news/2013/september/article170593/>.

⁹⁰ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2021), "Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Enerji Güvenliği Politikaları Çerçevesinde Çin-Rusya İlişkilerini Anlamak", p. 18.

⁹¹ Necdet Pamir (2017), *Enerjinin İktidarı: Enerji Kaynaklarını Elinde Tutan, Dünyayı Elinde Tutar!*, İstanbul: Hayykitap, Third Edition, pp. 302-303.

additional affiliation with China, where Moscow supplies essential financial support that its energy sector needs.⁹²

For this project, a combined complex production system is established by pooling the production systems in Chayandinskoye gas field in Yakutistan, with 1.2 tcm reserves, and Kovyktinskoye gas field in Irkutsk, holding 1.5 tcm reserves. The preliminary phase of this project plans for 38 bcm of gas to go to China. In May 2014, Alexei Miller, Gazprom Head, and Zhou Jiping, the President of CNPC, would conclude the deal concerning a 38 bcm-gas sale each year with 30 year-duration. This agreement holds more significance for both sides and was completed in the aftermath of discussions about Russia's desire to reduce its reliance on Europe for energy trades. Russia also strives to lessen China's endeavors to differentiate its resources separately with its country's increasing energy demand.⁹³

It is anticipated that the price of transporting gas through this pipeline will remain lower than the gas price of the eastern route.⁹⁴ In the final analysis, by developing such a project to primarily benefit the Chinese market, Moscow aims to send a message to Europe that it holds another huge export market besides Europe. Other advantages, in terms of Moscow's relationship with China, are the relative proximity of Chinese markets compared to European markets and the exclusion of third-party countries (explicitly Ukraine and Poland) on the route. Another significant project that ought to be mentioned is the Altai Natural Gas Pipeline also known as Power of Siberia 2 that aims to supply gas from the western route too. During the Asia-Pacific Economic Cooperation Summit in Pekin in November 2014, numerous mutual contracts were made among member states.⁹⁵ The most important one among these agreements was the Russian-Chinese deal and the Memorandum of Understanding (MoU) detailing the 30 bcm-gas export to China. Despite this, the MoU remains optional when it is assessed under the agreement regarding the annual transfer of 38 bcm of Russian gas to Beijing. That transfer began in 2018 and was settled in Putin's visit to Shanghai in May 2014. It stands clear that Russia and China mark conclusive steps for energy collaboration. Those agreements can be well-defined as "Win-Win" milestones by the significant benefits for both countries. When it is observed within the agenda of Moscow, it remains obvious to vary its hydrocarbons trade markets. Moscow's worsening relationship with the EU due to the

⁹² Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of The Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", pp. 325-326.

⁹³ *Ibid.*, p.326.

⁹⁴ Necdet Pamir (2017), *Enerjinin İktidarı: Enerji Kaynaklarını Elinde Tutan, Dünyayı Elinde Tutar!*, p. 305.

⁹⁵ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2021), "Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Enerji Güvenliği Politikaları Çerçevesinde Çin-Rusya İlişkilerini Anlamak", p. 18.

Ukraine Crisis, low hydrocarbon prices in the global markets, and devaluing the Ruble force the Kremlin to unsurprisingly think through such divergent projects.⁹⁶

On December 2, 2019, Chinese President Xi Jinping and Russian President Vladimir Putin inaugurated an enormous cross-border natural gas pipeline project called “Power of Siberia”.⁹⁷ At this inaugural ceremony, both Putin and Jinping underlined the importance of this pipeline project and called “Power of Siberia” a sign of their alliance. The “Power of Siberia” project will include a gas pipeline originating in the Chayandinskoye and Kovyktinskoye fields in eastern Russia spanning more than 3,000 kilometres (1,864 miles) to Liaoning in north-eastern China. President Putin has called it “the world’s biggest construction project,” and it is predicted to last for 30 years. The project is expected to introduce \$400 billion (€363 billion) into Russia’s economy. Kremlin officials expect the pipeline to ship 38 bcm of gas annually when it is completed in 2025. President Putin has assessed the formal inauguration of the Power of Siberia Natural Pipeline as “*a genuinely historical event. This step takes Russo-Chinese strategic cooperation in energy to a qualitative new level and brings us closer to fulfilling the task, set together with Chinese leader Xi Jinping, of taking bilateral trade to \$200 billion (€181 billion) by 2024.*” Chinese President Xi Jinping has also said that, “*China-Russia relations are entering a new era*” and that the pipeline is an “*example of deep integration and mutually beneficial cooperation.*”⁹⁸

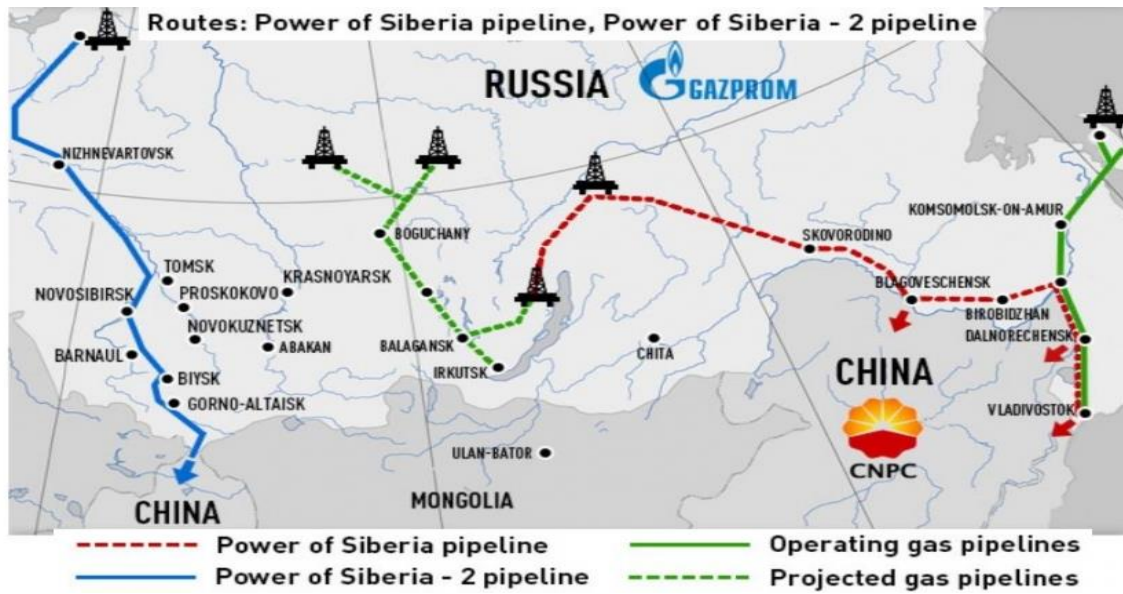
As of January 27, 2021, Gazprom has constructed 98 km of one natural gas pipeline (meaning 12 percent) that will connect the Kovyktinskoye and Chayandinskoye fields in Yakutia. When finished, the 803-km pipeline will be an extension of Gazprom’s Power of Siberia system, which presently transports gas from Chayandinskoye to China. The issue for Gazprom is ensuring the 1.8 trillion cubic meter Kovyktinskoye field operates on schedule: expanding by drilling new wells, maintaining active well clusters, and building two new gas usage facilities. Gazprom expects to begin sending gas from the field via Power of Siberia by late 2022.⁹⁹

⁹⁶ Sina Kısacık (2017), “The Ukraine Policy of The Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security”, p. 328.

⁹⁷ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2021), “Şanghay İşbirliği Örgütü’nün Enerji Güvenliği Politikaları Çerçevesinde Çin-Rusya İlişkilerini Anlamak”, p. 19.

⁹⁸ Sina Kısacık (2020), “The Rising Importance of Shanghai Cooperation Organization as A New Player in the Eurasian Energy Security: A Special Focus On Selected Oil and Natural Gas Pipeline Projects”, p. 556.

⁹⁹ *Oil & Gas Journal* (2021), “Power of Siberia extension 12 % complete”, 27.01.2021, Date of Accession: 29.01.2021 from <https://www.ogj.com/pipelines-transportation/pipelines/article/14196324/power-of-siberia-extension-12-complete>.

Map III: Power of Siberia Pipeline, Power of Siberia – 2 Pipeline Routes¹⁰⁰

3.3. Nord Stream 2 Natural Gas Pipeline Project

Nord Stream is a project that will transport natural gas underneath the Baltic Sea between Russia's Vyborg province and Germany's Lubmin province. When both 1,224 kilometer pipelines are complete, gas will move between Germany and Russia. This makes the project sui generis. The Nord Stream pipeline is projected to carry 55 bcm of gas annually. While Gazprom is the principal shareholder in this project, with 51 % of shares, the German BASF Wintershall and E.ON Ruhrgas possess 15.5 % of shares each. The remaining 18 % of shares are split evenly between the Dutch N.V. Nederlandse Gasunie and the French GDF Suez, each holding 9 %. In this situation, the Russian, German, and French shareholders maintain control over 82 % of the total shares. The Baltic countries and Poland have opposed this project with valid reasons. Gazprom has selected former German Chancellor Gerhard Schroder as the head of project, hoping to soften Northern European countries' reactions. It was planned that the project would be complete by quarter four of 2015, with both pipelines capable of providing 55 bcm Russian gas to the EU for at least 50 years.¹⁰¹ The first line of Nord Stream began operation in November 2011 and reached its projected volume of 27.5 bcm.¹⁰² The second line, planned to be the same capacity as the first line, was finished in April 2012 and began

¹⁰⁰ *Gas to Power Journal* (2020), "Gazprom starts pre-investment phase of 'Power of Siberia 2'", 30.03.2020, Date of Accession: 10.02.2021 from <https://www.gastopowerjournal.com/projectsafinance/item/10710-gazprom-starts-pre-investment-phase-of-power-of-siberia-2>.

¹⁰¹ Ozan Örmeci & Sina Kısacık (2018), *Rusya Siyaseti ve Rus Dış Politikası: Teorik Çerçeve-Tarihsel Arka Plan-Örnek Olaylar*, pp. 322-323.

¹⁰² *Offshore Engineer* (2020), "Timeline: Nord Stream 2 Gas Pipeline's Difficult Birth", 15.12.2020, Date of Accession: 03.02.2020 from <https://www.oedigital.com/news/483906-timeline-nord-stream-2-gas-pipeline-s-difficult-birth>.

operations in October 2012. Studies on the construction of third and fourth lines are ongoing. For this reason, Gazprom, E.ON, Shell and OMV would act on an MoU / Good Will Protocol for Nord Stream 3 and 4, maintaining the 55 bcm in the third and fourth lines plus the current 55 bcm on June 18, 2015. After the signing ceremony, top executives from Gazprom, BASF, E.ON, ENGIE, OMV and Royal Dutch Shell arranged a Shareholding Agreement on the enactment of the Nord Stream 2 Project. The executives arranged to increase gas supply to the EU market at the Eastern Economic Forum held in Vladivostok on September 4, 2015. The project would continue under a new company, New European Pipeline AG. Per the contracted document, Gazprom holds 51 % of shares in the project company. E.ON, Shell, OMV and BASF/Wintershall each have 10 % shares. The remaining 9 % of shares are controlled by ENGIE. Extending one of these pipelines to England is being discussed. This line could be used to provide gas to England, the Netherlands, France, Denmark and other EU members.¹⁰³

It is clear that this project is extremely significant for the Kremlin's economic and strategic interests. Noting those interests, there is frequent debate when the EC approves countless decisions explicitly lessening reliance on Russia, differentiating resources, and ensuring the security of supply. The project that will increase Europe's dependency on Moscow for natural gas is being implemented under Berlin's leadership.¹⁰⁴ The EC recommends to the European Parliament that a non-EU member country should not possess more than 30 % of the shares, the security of energy supply, and resource diversification goals. It must be underscored that deliberation over this project should be a priority. Berlin and other capitals primarily consider their own interests and their particular circumstances. Under such conditions, the interests of countries and companies outweigh the Union's interests and policies. On June 9, 2016, Nord Stream 2 AG and Allseas companies signed a Good Will Protocol to organize laying the first line of the pipeline in the Baltic Sea. Nearly a year later, on April 24, 2017, Nord Stream 2 AG, ENGIE, OMV, Royal Dutch Shell, and Uniper and Wintershall signed the pipeline's financing agreement. These five European companies committed to finance half of the pipeline's total cost. A group of EU countries, led by Poland and the Czech Republic oppose the Nord Stream 2 Project for several reasons, including environment and increasing

¹⁰³ Sina Kısacık (2017), "The Ukraine Policy of The Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security", p. 285.

¹⁰⁴ Necdet Pamir (2017), *Enerjinin İktidarı: Enerji Kaynaklarını Elinde Tutan, Dünyayı Elinde Tutar!*, p. 301.

Gazprom's monopoly.¹⁰⁵ The European Union has demanded that member countries should make their own decisions and initiatives. One topic of conversation has been the project's accordance with the European Union's Third Energy Package. The Nord Stream 2 Company has underscored that these concerns are unnecessary and attests that this project does not affect the Third Energy Package. However, EU officials have claimed that the continental/land-based part of this pipeline has to be evaluated within the context of the package.¹⁰⁶

As of December 30, 2020, Russia has been increasing work on the Nord Stream 2 pipeline before the U.S. tightens sanctions. These sanctions would affect the project's goal to supply extra natural gas to Germany. The project coordinator announced that the sections of the 1,230-kilometer (764-mile) pipeline within Germany's exclusive economic zone have been laid. The next phase of construction will continue in Denmark's part of the Baltic Sea, where most of the remaining 157-kilometer segment will be laid. Within this framework, experts envision that Nord Stream 2 may be fully operational by the end of 2021 if all goes well. Uniper SE's Chief Executive Officer, Andreas Schierenbeck, has said that *"I firmly believe the pipeline will be completed. People don't have to like the pipeline, but Europe needs it."* The German firm is one of the central sponsors of this project.¹⁰⁷ Mateusz Kubiak, a senior analyst at Warsaw-based energy consultant Esperis, has said, *"Should the Senate override Trump's veto on the defense bill, the new sanctions against Nord Stream 2 will turn into reality. It might be just another factor that will make it more difficult for the Russians to effectively and timely restart works in the Danish waters in January. All of the additional pipe-laying activities will now be sanctioned, including surveying, trenching and rock placement."*¹⁰⁸

Washington has been adamant that Nord Stream 2 will give Moscow too much power. Officials from Europe and Washington are emphatic that American liquefied natural gas supplies a superior alternative. In response, President Putin has countered that *"Nord Stream 2 benefits the economies of Germany and Europe since the price of Russian pipeline gas is 20*

¹⁰⁵ *Offshore Engineer* (2020), "Timeline: Nord Stream 2 Gas Pipeline's Difficult Birth", 15.12.2020, Date of Accession: 03.02.2020 from <https://www.oedigital.com/news/483906-timeline-nord-stream-2-gas-pipeline-s-difficult-birth>.

¹⁰⁶ Necdet Pamir (2017), *Enerjinin İktidarı: Enerji Kaynaklarını Elinde Tutan, Dünyayı Elinde Tutar!*, pp. 301-302.

¹⁰⁷ Vanessa Dezem & Daniel Flatley & Dina Khrennikova (2020), "Russia Accelerates Nord Stream 2 Project to Beat U.S. Sanctions", *World Oil*, 30.12.2020, Date of Accession: 30.01.2021 from <https://www.worldoil.com/news/2020/12/30/russia-accelerates-nord-stream-2-project-to-beat-us-sanctions>.

¹⁰⁸ *Ibid.*

% lower than that of U.S. LNG.” In the final week of 2020, Kremlin spokesman Dmitry Peskov has said that, *“U.S. sanctions can complicate the completion of Nord Stream 2.”* At the same time, Deputy Prime Minister Alexander Novak has appeared on the state TV channel, Rossiya 24, to say that *“the pipeline will be completed because good for European business. It’s a commercial project, which is, in the first place, in the interests of our foreign partners.”*¹⁰⁹ As of January 27, 2021, the Nord Stream 2 pipeline remains the object of disapproval for decision-makers inside and outside the European Union. After the poisoning and detention of resistance figurehead Alexei Navalny, many Members of the European Parliament have supported a non-binding resolution¹¹⁰ requesting instant termination of the nearly completed (95 %) infrastructure project. In a parliamentary discussion from January 20, 2021, regarding the arrest of Navalny¹¹¹, MEPs from across the political spectrum were extremely vocal with their disapproval of the pipeline. Kati Piri, a Dutch MEP from the S&D group, stated, *“anyone who still believes that we should continue with Nord Stream 2 is blind to what kind of regime we are dealing with in Moscow.”* Sergey Lagodinsky, a German MEP from the Greens group, has said, *“the project undermines democracy and solidarity with Russian, Ukrainian and Polish society.”* Urmas Peat, an Estonian representative of the liberal group Renew Europe, has emphasized that the EU must be unified in its attitude toward Russia when creating its energy policy. The resolution of the European Parliament, culminating with 581 Yes votes and 50 No votes, showcases high admiration of Alexei Navalny and a robust denunciation of the Kremlin. After requesting the Nord Stream 2 route’s cessation, MEPs want to target one of Russia’s most valued possessions; its moneymaking gas ships.¹¹²

Markus Pieper, a German MEP from the EPP, remains among the minority sponsoring the pipeline. Peiper posits that *“If Germany wants to phase out nuclear power and coal at the same time, natural gas will be needed as a bridge into the hydrogen age. Seen in this way, the end of Nord Stream is the beginning of American liquefied gas. It’s a lot more expensive and*

¹⁰⁹ *Ibid.*

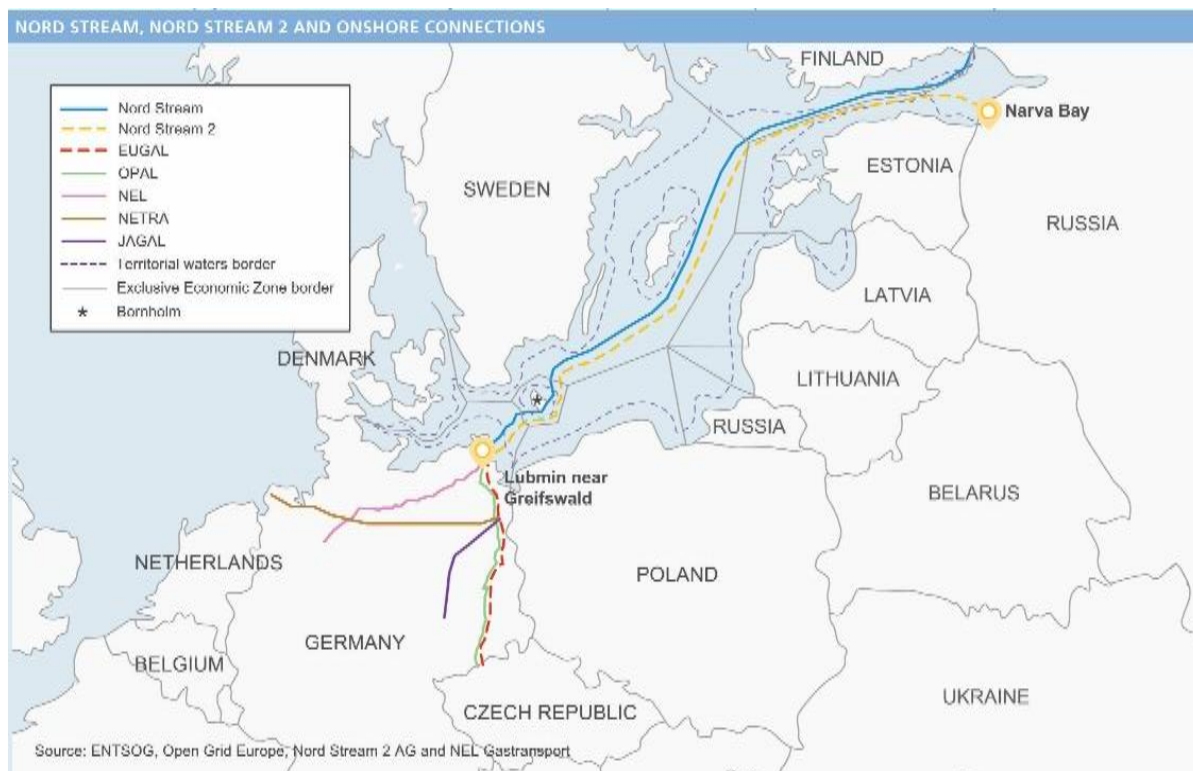
¹¹⁰ European Parliament (2021), “2019-2024 Plenary sitting Joint Motion For A Resolution pursuant to Rule 132(2) and (4) of the Rules of Procedure replacing the following motions: B9-0090/2021 (S&D) B9-0092/2021 (ECR) B9-0093/2021 (Verts/ALE) B9-0094/2021 (Renew) B9-0095/2021 (PPE) on the arrest of Aleksei Navalny (2021/2513(RSP))”, 20.01.2021, Date of Accession: 10.02.2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2021-0090_EN.pdf.

¹¹¹ Sadık Arpacı (2021), “Navalny Cephesi: 23 Ocak-2 Şubat Döneminde Rusya’da Yaşananlar”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 03.02.2021, Date of Accession: 10.02.2021 from <http://politikaakademisi.org/2021/02/03/navalny-cephesi-23-ocak-2-subat-doneminde-rusyada-yasananlar/>.

¹¹² Jorge Liboreiro & Stefan Grobe (2021), “Nord Stream 2: MEPs and US pressure Germany to stop Russia pipeline”, *Euronews*, 27.01.2021, Date of Accession: 30.01.2021 from <https://www.euronews.com/2021/01/27/nord-stream-2-eu-parliament-and-biden-administration-pressure-germany-to-stop-russia-pipel>.

polluting, but it's business for the U.S. So for the U.S., whether Trump or Biden, Nord Stream is not about security interests, it is about their own business with fracking - at the expense of the environment."¹¹³

Map IV: Nord Stream, Nord Stream 2 and Onshore Connections¹¹⁴

As of February 12, 2021, Senators Jim Risch (R-ID) and Jeanne Shaheen (D-NH) have given a memo to U.S. President Joe Biden, advising President Biden to completely apply the Protecting Europe's Energy Security Act (PEESA)¹¹⁵, which blames Russia of exhausting its “energy export pipelines to form national and regional dependences over Russian energy supplies.” The memo asserts that the pipeline running from Russia to Germany, will be a “potent new geopolitical tool for Russia, allowing it to deprive Ukraine, Slovakia, and other

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ Diane Pallardy (2020), “Poland unlikely to prevent derogation for Nord Stream 2 gas pipeline”, *Independent Commodity Intelligence Services (ICIS)*, 01.04.2020, Date of Accession: 10.02.2021 from <https://www.icis.com/explore/resources/news/2020/04/01/10488615/poland-unlikely-to-prevent-derogation-for-nord-stream-2-gas-pipeline>.

¹¹⁵ U.S. Department of State Bureau of Energy Resources (2020), “Protecting Europe's Energy Security Act (PEESA)”, 20.10.2020, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://www.state.gov/protecting-europes-energy-security-act-peesa/#:~:text=PEESA%20provides%20the%20United%20States,Europe's%20political%20and%20economic%20welfare>. Also see; U.S. Department of State Bureau of Energy Resources (2020), “Protecting Europe's Energy Security Act (PEESA) PEESA Public Guidance/FAQs”, 20.10.2020, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/10/PEESA-Public-Guidance.pdf>; U.S. Congress (2019), “116th Congress 1st Session H. R. 3206 To impose sanctions with respect to the provision of certain vessels for the construction of Russian energy export pipelines, and for other purposes.”, 11.06.2019, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://www.congress.gov/116/bills/hr3206/BILLS-116hr3206ih.pdf>.

nations of transit fees. It would tie Western Europe to Russian gas, and the political coercion that accompanies it, for the next 40 years,” marking the natural gas pipeline as a “risky project.” A U.S. State Department Spokesperson has highlighted that Washington will work with its allies to ensure that Europe maintains a trustworthy, differentiated energy supply system that does not destabilize their collective security. While Biden has called the pipeline a “bad deal for Europe”, German Environment Minister Svenja Schulze has previously stated that Germany will likely be dependent on gas until 2040. The U.S. lawmakers' letter to Biden comes with demands for the European Union to place new sanctions opposing Moscow and companies participating in Nord Stream 2. Andrea Picchielli, a member of Italy's Lega party, believes that the European Union ought to realize that, while sanctions cost Russia a lot, they also impact European economies. Picchielli has also emphasized that trade between Europe and Russia has decreased in recent years and that demanding new sanctions during the coronavirus pandemic is categorically irrational.¹¹⁶

On February 14, 2021, in an interview with Rossiya 1, Russian Deputy Prime Minister Alexander Novak evaluated the latest developments on Nord Stream 2 as follows, “*The Nord Stream 2 pipeline doesn't face the risk of being unused as EU countries are interested in it. The pipeline is in full compliance with European laws. It is simply a competition on the part of American partners who want to sell their LNG to Europe. So, in essence, we're witnessing non-market methods of competition on their part. I have no doubt that Nord Stream 2 will be completed despite attempts by the US to stop it. The pipeline is 95 % ready.*”¹¹⁷

Conclusion

Between December 1991 and March 2000, Russia experienced the negative consequences of dissolving the Soviet Union both internally and externally. However, when Vladimir Putin came into power after the March 2000 Presidential Elections, this negative trend started to lessen. Within this context, Russia has benefited from positive international relations and increasing energy prices. It should also be noted that the Putin administration has enacted a number of centralist policies.

¹¹⁶ Evan Craighead (2021), “US Lawmakers Urge Biden Administration to Enforce Sanctions to Impede Nord Stream 2 Construction”, *Sputnik International*, 13.02.2021, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://sputniknews.com/us/202102131082060184-us-lawmakers-urge-biden-administration-to-enforce-sanctions-to-impede-nord-stream-2-construction/>.

¹¹⁷ Tim Korso (2021), “No Way Nord Stream 2 Won't be Used as Russia's Partners in EU Need Project, Official Says”, *Sputnik International*, 14.02.2021, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://sputniknews.com/russia/202102141082073591-no-way-nord-stream-2-wont-be-used-as-russias-partners-in-eu-need-project-official-says/>.

Moscow has been proactively benefiting from its position as one of the most prominent energy reserves in the world and has used its energy production as an advantage in foreign relations. When considering the case of Ukraine, Russia has always known Ukraine's geostrategic, geopolitical, geoeconomic and geocultural significance for the Kremlin's foreign and security policies. As such, the Kremlin has tried to control Kyiv's pro-Euro-Atlantic tendencies by any means necessary. In this sense, Russia has strongly opposed Ukraine and Georgia becoming members of Euro-Atlantic institutions like the European Union and NATO. At the end of 2013, Victor Yanukovich, then President of Ukraine, suspended negotiations with the EU on signing a partnership agreement, citing national security reasons. This suspension fuelled pro-European demonstrations in Ukraine known as the Maidan Events. In these protests, the pro-Europeans in Ukraine demanded a signed partnership agreement with the EU. Yanukovich rejected signing an agreement with the EU, preferring to sign a comprehensive agreement with Russia instead. This increased tension in Ukraine, culminating with Yanukovich's resignation and pro-Europeans coming into power in the Ukraine. Protests have subsequently spread into Crimea and Eastern Ukraine, where many Russian-born people live. After the 2014 Winter Olympics in Sochi, Russia became intensely involved in increasing tension surrounding Crimea and Eastern Ukraine as of March 2014. Through Moscow's powerful intervention, Russia has annexed Crimea and further complicated the situation in Eastern Ukraine.

In the aftermath of Moscow establishing a new status quo within Eastern Ukraine and occupying Crimea, both the U.S. and the EU have implemented new, comprehensive sanctions toward Russia. Russian natural gas transportation projects in particular are monitored closely by Brussels and Washington. Additionally, the EU and the U.S. have pressured several countries not to pursue energy transportation projects with Russia. To enforce this, the U.S. has outlined sanctions for countries that intend to develop natural gas transportation projects with the Russian Federation. The European- and American-centered sanctions also seek to harm Moscow's position in the world energy market. Moscow has been pursuing a "differentiated markets policy" in order to overcome these sanctions. Therefore, the advancement of TurkStream with Turkey, Power of Siberia with China, and Nord Stream 2 with some European countries should be understood within this milieu of sanctions imposed by Washington and Brussels. Despite the threat of sanctions toward both Russia and its partner countries, Moscow and its partner capitals are determined to complete their energy transportation projects by prioritizing their national interests. It is easily argued, then, that the

updated sanctions and threat of further sanctions from the U.S. and the EU are not stopping Russian energy transportation projects. It can be expected that this condition will not change in the short, near, or long term. This is because Russia and its partner countries are/will be creating their energy security policies within the framework of their national interests.

In summary, even though the Vladimir Putin Administration has been deeply affected by Western sanctions since 2014, Moscow has continued to orchestrate huge natural gas transportation projects with Turkey, China, and some European countries under its “Diversified Energy Export” policy.” The development and completion of TurkStream and Power of Siberia, as well as the probable completion of Nord Stream 2, exemplify this issue. Additionally, the firm stance and supportive policies of partner countries that develop comprehensive energy relations with Russia strengthen Moscow’s position. Though we do not know when sanctions targeting Russia based on their relationship with Ukraine will end, Russia will certainly be able to advance new energy transportation projects with multiple countries in the coming years.

REFERENCES

- Akin, Melissa (2013), “Russia, China find compromise on gas deal after 15 year standoff”, *Reuters*, 25.03.2013, Date of Accession: 21.10.2016 from <http://www.reuters.com/article/russia-china-gas-idUSL5N0CH1IH20130325>.
- Aktürk, Şener (2014), “Toward A Turkish-Russian Axis? Conflicts in Georgia, Syria, and Ukraine, and Cooperation over Nuclear Energy”, *Insight Turkey*, Vol.16, No: 4, pp. 13-22.
- Andrianova, Anna & Khrennikova, Dina (2016), “How Cheap Oil Is Squeezing Russia’s Economy – It’s expanding the deficit and spurring inflation”, *Bloomberg*, 26.01.2016, Date of Accession: 09.08.2016 from <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-01-26/how-cheap-oil-is-squeezing-russia-s-economy>.
- Arpacı, Sadık (2021), “Navalny Cephesi: 23 Ocak-2 Şubat Döneminde Rusya’da Yaşananlar”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 03.02.2021, Date of Accession: 10.02.2021 from <http://politikaakademisi.org/2021/02/03/navalny-cephesi-23-ocak-2-subat-doneminde-rusyada-yasananlar/>.
- Aris, Ben (2021), “Russia’s Lavrov threatens to break off diplomatic relations with EU if sanctioned”, *BNE IntelliNews*, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://www.intellinews.com/russia-s-lavrov-threatens-to-break-off-diplomatic-relations-with-eu-if-sanctioned-202809/>.
- Başlamış, Cenk & Deprem, Okay (2018), *Vladimir Vladimiroviç Putin: Rusya’yı Ayağa Kaldıran Lider*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Bierman, Stephen & Mazneva, Elena (2016), “Rosneft May Top Gazprom as Kremlin's Crown Jewel of Energy”, *Bloomberg*, 14.03.2016, Date of Accession: 30.01.2021 from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-03-14/rosneft-may-top-gazprom-as-kremlin-s-crown-jewel-of-energy>.
- Byalkova, Nina (2014), “Brussels opens infringement procedure against Bulgaria over South Stream – media”, *See News*, 03.06.2014, Date of Accession: 22.09.2016 from <https://seenews.com/news/brussels-opens-infringement-procedure-against-bulgaria-over-south-stream-media-423705>.
- Caşın, Mesut Hakkı (2015), *Novgorod Knezliği’nden XXI. Yüzyıla Rus İmparatorluk Stratejisi*, Ankara: Atlas Kitap.

- Caşın, Mesut Hakkı & Derman, Giray Saynur (2016), *Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar*, Ankara: SRT Yayınları.
- Caşın, Mesut Hakkı & Kısacık, Sina (2018), *Avrupa Birliği Enerji Hukuku ve Güvenlik Algılamaları*, İstanbul: Çağlayan Kitap & Yayıncılık & Eğitim.
- Cafersoy, Nazim (2014), “Rusya’nın Deniz Stratejisi ve Karadeniz”, in *Hazar’dan Karadeniz’e Stratejik Bakış* (ed. by Okan Yeşilot), İstanbul: Yeditepe Yayınevi, pp. 139-149.
- “Council Regulation (EU) No 692/2014 of 23 June 2014 concerning restrictive measures in response to the illegal annexation of Crimea and Sevastopol”, Date of Accession: 16.09.2016 from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R0692-20141220&qid=1444987014323&from=EN>.
- Domańska, Maria & Kardaś, Szymon (2016), “The consequences of the Western financial sanctions on the Russian economy”, Centre for Eastern Studies, 23.03.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_203.pdf.
- Dezem, Vanessa & Flatley, Daniel & Khrennikova, Dina (2020), “Russia Accelerates Nord Stream 2 Project to Beat U.S. Sanctions”, *World Oil*, 30.12.2020, Date of Accession: 30.01.2021 from <https://www.worldoil.com/news/2020/12/30/russia-accelerates-nord-stream-2-project-to-beat-us-sanctions>.
- “Economic impact on the EU of sanctions over Ukraine conflict”, European Parliament Briefing, October 2015, Date of Accession: 16.09.2016 from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI\(2015\)569020_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569020/EPRS_BRI(2015)569020_EN.pdf).
- Elliott, Stuart (2020), “Russian gas flows to Europe remain at 2020 highs in November”, *S&P Global Platts*, 03.12.2020, Date of Accession: 29.01.2021 from <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/120320-russian-gas-flows-to-europe-remain-at-2020-highs-in-november>.
- Euractiv (2013), “South Stream bilateral deals breach EU law, Commission says”, 04.12.2013, Date of Accession: 22.09.2016 from <https://www.euractiv.com/section/competition/news/south-stream-bilateral-deals-breach-eu-law-commission-says/>.
- European Commission (2010), “Commission Staff Working Paper Interpretative Note on Directive 2009/72/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in

Electricity and Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas- The Regulatory Authorities”, Brussels, 22.01.2010, Date of Accession: 22.09.2016 from

https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2010_01_21_the_regulatory_authorities.pdf.

- European Commission (2015), “Commission Notice of 25.9.2015 Commission Guidance note on the implementation of certain provisions of Regulation (EU) No 833/2014”, Date of Accession: 16.09.2016 from https://europa.eu/newsroom/sites//newsroom/files/docs/body/1_act_part1_v2_en.pdf.
- European Commission Energy, “Market Legislation”, Last Update: 22.09.2016, Date of Accession: 23.09.2016 from <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/market-legislation>.
- European Parliament (2021), “2019-2024 Plenary sitting Joint Motion For A Resolution pursuant to Rule 132(2) and (4) of the Rules of Procedure replacing the following motions: B9-0090/2021 (S&D) B9-0092/2021 (ECR) B9-0093/2021 (Verts/ALE) B9-0094/2021 (Renew) B9-0095/2021 (PPE) on the arrest of Aleksei Navalny (2021/2513(RSP))”, 20.01.2021, Date of Accession: 10.02.2021 from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2021-0090_EN.pdf.
- *Gas to Power Journal* (2020), “Gazprom starts pre-investment phase of ‘Power of Siberia 2’”, 30.03.2020, Date of Accession: 10.02.2021 from <https://www.gastopowerjournal.com/projectsafinance/item/10710-gazprom-starts-pre-investment-phase-of-power-of-siberia-2>.
- “Gas markets: Commission reinforces market conditions in revised exemption decision on OPAL pipeline”, 28.10.2016, Date of Accession: 28.02.2017 from http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3562_en.htm.
- Gazprom (2013), “Gazprom and CNPC sign Agreement on major terms and conditions of pipeline gas supply from Russia to China via eastern route”, 05.09.2013, Date of Accession: 21.10.2016 from <http://www.gazprom.com/press/news/2013/september/article170593/>.
- Gazprom Company, “About Gazprom”, Date of Accession: 09.08.2016 from <http://www.gazprom.com/about/>.
- Geopolitical Futures (2020), “TurkStream: A New Route to Europe for Russian Gas”, 10.01.2020, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://geopoliticalfutures.com/turkstream-a-new-route-to-europe-for-russian-gas/>.

- Gromov, Alexey (2009), “Energy Strategy of Russia for the Year 2030: Approaches, Priorities and Reference Points”, 23.10.2009, Date of Accession: 02.02.2021 from <http://slideplayer.com/slide/8403192/26/images/20/Forecasted+dynamics+and+structure+of+Russian+gas+export>.
- Grytsenko, Oksana & Sukhov, Oleg (2016), “Kremlin influence rises in Europe”, *Kyiv Post*, 17.11.2016, Date of Accession: 01.02.2021 from <https://www.kyivpost.com/world/kremlin-influence-rises-europe.html>.
- Gürsoy, Sezin İba & Seyaz, Adnan (2015), “Rusya’nın Enerji Politikaları: Dar Etkiden Geniş Etkiye Geçiş”, in *Enerji Diplomasisi*, (eds. by Hasret Çomak & Caner Sancaktar & Zafer Yıldırım), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, pp. 193-214.
- *Hürriyet* (2015), “Rusya’yla ilişkilerde enerji hassas konu”, 07.10.2015, Date of Accession: 08.10.2016 from <http://www.hurriyet.com.tr/rusyayla-iliskilerde-enerji-hassas-konu-30251447>.
- *Hürriyet Daily News* (2016), “Putin says Turkey ‘apologized’ for downing of Russian jet”, 30.06.2016, Date of Accession: 12.10.2016 from <http://www.hurriyetdailynews.com/putin-says-turkey-apologized-for-downing-of-russian-jet-.aspx?pageID=238&nID=101107&NewsCatID=353>.
- *Interfax* (2021), “Russia ready to break off relations with EU – Lavrov”, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://interfax.com/newsroom/top-stories/71077/>.
- Isachenkov, Vladimir (2021), “Russia says it's ready for split if EU imposes new sanctions”, *ABC News*, 12.02.2021, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://abcnews.go.com/International/wireStory/russia-ready-cut-ties-eu-ups-sanctions-diplomat-75847191>.
- Kaveshnikov, Nikolay (2010), “The issue of energy security in relations between Russia and the European Union”, *European Security*, Vol.19, No.4, pp. 585-605.
- Khlebnikov, Alexey (2016), “Two years of Russia-West sanction war: Things won’t be the same again”, *Russia Direct*, 06.08.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from <http://www.russia-direct.org/debates/two-years-russia-west-sanction-war-things-wont-be-same-again>.
- Kısacık, Sina (2017), “The Ukraine Policy of The Russian Federation and The Paradigms in European Energy Security”, Unpublished Ph. D. Dissertation, Yeditepe University Social Sciences Institute, Department of English Political Science and International Relations.

- Kısacık, Sina (2020), “The Rising Importance of Shanghai Cooperation Organization as a New Player in the Eurasian Energy Security: A Special Focus on Selected Oil and Natural Gas Pipeline Projects”, in *Yeni Dünya Ekonomi ve Güvenlik Mimarisi / New World Architecture of Economy and Security (5. İstanbul Güvenlik Konferansı Tam Metin Bildiriler Kitabı)* (eds. by Rüştü Salim Savaş Biçer & Ahmet Yıldız), İstanbul: TASAM Yayınları, pp. 547-577.
- Kısacık, Sina (2014), “A Farewell to South Stream: A Win-Win Situation for Russia and Turkey or A Zero-Sum Game for Russia and EU?”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 17.12.2014, Date of Accession: 11/03/2017 from <http://politikaakademisi.org/2014/12/17/a-farewell-to-south-stream-a-win-win-situation-for-russia-and-turkey-or-a-zero-sum-game-for-russia-and-eu/>.
- Kısacık, Sina & Kaya, Furkan (2016), “An Assessment on the Future of Ongoing Turkish-Russian Relations: “Clash of Interests or Convergence of Interests”, *International Multilingual Academic Journal*, Vol. 3, No: 2, pp. 166-202.
- Kısacık, Sina & Kaya, Furkan (2016), “Russian Eurasianism versus American Eurasianism within the Perspectives of Brzezinski and Dugin: A Case Study on the Recent Ukrainian Crisis”, *International Journal of Arts & Sciences*, Vol.9, No: 2, Date of Accession: 03.01.2017 from <http://www.universitypublications.net/ijas/0902/pdf/H6V949.pdf>, pp. 161-185.
- Kısacık, Sina & Kaya, Furkan (2016), “Rusya Federasyonu’nun Yakın Çevre Doktrini Kapsamında Dağlık Karabağ ve Ukrayna Politikaları Anlamak”, in *VIII. Uluslararası Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi Küresel ve Bölgesel Sistemde Devlet ve Devlet dışı Aktörler* (eds. by Tayyar Arı & Ferhat Pirinççi), Bursa: DORA Basım-Yayın Dağıtım, pp. 45-84.
- Kısacık, Sina & Kaya, Furkan (2016), “Türkiye-Rusya Federasyonu Arasındaki Mevcut Gerginliğin Avrupa Enerji Güvenliğine Olası Yansımaları Hakkında Bir Değerlendirme”, in *Mavi Elma: Türkiye-Avrupa İlişkileri* (eds. by Ozan Örmeci & Hüseyin Işıksal), Ankara: Gazi Kitabevi, pp. 81-113.
- Korso, Tim (2021), “No Way Nord Stream 2 Won’t be Used as Russia’s Partners in EU Need Project, Official Says”, *Sputnik International*, 14.02.2021, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://sputniknews.com/russia/202102141082073591-no-way-nord-stream-2-wont-be-used-as-russias-partners-in-eu-need-project-official-says/>.

- Kryukov, Valeriy (2014), “Mix of Russian Liquid Hydrocarbons: Reasons/Sources for Change and Further Prospects”, *Perceptions*, Vol. XIX, No: 3, pp. 61-80.
- Liboreiro, Jorge & Grobe, Stefan (2021), “Nord Stream 2: MEPs and US pressure Germany to stop Russia pipeline”, *Euronews*, 27.01.2021, Date of Accession: 30.01.2021 from <https://www.euronews.com/2021/01/27/nord-stream-2-eu-parliament-and-biden-administration-pressure-germany-to-stop-russia-pipel>.
- “Maritime Doctrine of Russian Federation 2020: APPROVED President Russian Federation Vladimir Putin, Pr-1387”, 27.07.2001, Date of Accession: 14.02.2017 from [http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian Maritime Policy 2020.pdf](http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian_Maritime_Policy_2020.pdf).
- Mastepanov, Alexey M. (2014), “On the development of the new Energy Strategy of Russia (ESR-2035)”, 30.10.2014, Date of Accession: 21.10.2016 from http://www.energystrategy.ru/ab_ins/source/Mastepanov_30.10.14.pdf.
- Matuszak, Sławomir & Górska, Anna (2010), “Ukraine and Russia: a hindered rapprochement”, *Centre for Eastern Studies*, Issue: 44, 15.12.2010, Date of Accession: 14.01.2017 from https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_44_0.pdf.
- Ministry of Energy of the Russian Federation (2010), “Energy Strategy of Russia for Period up to 2030 - Approved by Decree N°1715-r of the Government of the Russian Federation dated 13 November 2009”, Date of Accession: 21.10.2016 from [http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_\(Eng\).pdf](http://www.energystrategy.ru/projects/docs/ES-2030_(Eng).pdf).
- Mitrova, Tatiana & Molnar, Gergely (2015), “Russian Gas Market: Entering New Era”, *Cedigaz Insights: Country Reports*, 09.03.2015, Date of Accession: 18.02.2021 from <https://www.cedigaz.org/russian-gas-market-entering-new-era/>.
- “National Security Concept of the Russian Federation - Approved by Presidential Decree No. 24 of 10 January 2000”, Date of Accession: 08.11.2016 from http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/589768.
- Nogayeva, Ainur (2011), *Orta Asya'da ABD, Rusya ve Çin: Stratejik Denge Arayışları*, Ankara: USAK Yayınları.
- Offshore Engineer (2020), “Timeline: Nord Stream 2 Gas Pipeline's Difficult Birth”, 15.12.2020, Date of Accession: 03.02.2020 from <https://www.oedigital.com/news/483906-timeline-nord-stream-2-gas-pipeline-s-difficult-birth>.

- *Oil & Gas Journal* (2021), “Power of Siberia extension 12 % complete”, 27.01.2021, Date of Accession: 29.01.2021 from <https://www.ogj.com/pipelines-transportation/pipelines/article/14196324/power-of-siberia-extension-12-complete>.
- Örmeci, Ozan & Kısacık, Sina (2018), *Rusya Siyaseti ve Rus Dış Politikası: Teorik Çerçeve-Tarihsel Arka Plan-Örnek Olaylar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Örmeci, Ozan & Kısacık, Sina (2020), “Cutting the Gordian Knot: Turkish Foreign Policy Towards Cyprus During AK Party Era (2002–2020)”, *STUDIA I ANALIZY NAUK O POLITYCE (Studies and Analyses of Political Science)*, Vol. 1, pp. 23-64.
- Örmeci, Ozan & Kısacık, Sina (2021), “Şanghay İşbirliği Örgütü’nün Enerji Güvenliği Politikaları Çerçevesinde Çin-Rusya İlişkilerini Anlamak”, *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Vol. 2, No: 1, pp. 1-24.
- Özdal, Habibe (2015), “Rusya’nın Eski SSCB Ülkeleriyle İlişkileri”, in *Putin’in Ülkesi: Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi Siyasal Sistem, Ekonomi, Güvenlik, Dış Politika*, (ed. by İrfan Kaya Ülger), Ankara: Seçkin Yayıncılık, pp. 427-456.
- Özdal, Habibe (2016), *Sovyetler Birliği’nin Dağılmasından Kırım’ın İlhakına Rus Dış Politikasında Ukrayna*, Ankara: USAK Yayınları.
- Özdemir, Volkan (2015), “Downing of Russian jet: Another test for Russia-Turkey relations”, *Russia Direct*, 26.11.2015, Date of Accession: 05.10.2016 from <http://www.russia-direct.org/opinion/downing-russian-su-24-jet-another-test-russia-turkey-relations>.
- Özden-Cankara, Pınar (2020), “2000’li Yıllarda Türkiye-Rusya İlişkileri”, in *Türk Dış Politikası (2000’li Yıllar): Cilt III: 2000’den 2018’e kadar Alanlar ve Konular* (eds. by Serkan Kekevi & Ömer Kurtbağ), Ankara: Berikan Yayınevi, Second Edition, pp. 465-502.
- Pallardy, Diane (2020), “Poland unlikely to prevent derogation for Nord Stream 2 gas pipeline”, *Independent Commodity Intelligence Services (ICIS)*, 01.04.2020, Date of Accession: 10.02.2021 from <https://www.icis.com/explore/resources/news/2020/04/01/10488615/poland-unlikely-to-prevent-derogation-for-nord-stream-2-gas-pipeline>.
- Pamir, Necdet (2017), *Enerjinin İktidarı: Enerji Kaynaklarını Elinde Tutan, Dünyayı Elinde Tutar!*, İstanbul: Hayykitap, Third Edition.

- Rettman, Andrew (2016), “Sanctions to have little impact on Russia in 2016, US says”, *EU Observer*, 13.01.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from <https://euobserver.com/foreign/131812>.
- Roberts, John & Powell, William (2017), “Gazprom Eyes TAP for Russian Gas”, *Natural Gas World*, 24.01.2017, Date of Accession: 28.02.2017 from <http://www.naturalgasworld.com/gazprom-eyes-tap-for-russian-gas-35548>.
- Russell, Martin (2015), “The Russian economy: Will Russia ever catch up?” , European Parliamentary Research Service, March 2015, Date of Accession: 09.08.2016 from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/551320/EPRS_IDA\(2015\)_551320_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/551320/EPRS_IDA(2015)_551320_EN.pdf).
- “Russian Federation Marine Doctrine: Vladimir Putin held a meeting to discuss the new draft of Russia’s Marine Doctrine”, 26.07.2015, Date of Accession: 14.02.2017 from <http://en.kremlin.ru/events/president/news/50060>.
- *Russian Times* (2014), “95.7 % of Crimeans in referendum voted to join Russia - preliminary results”, 16.03.2014, Date of Accession: 14.02.2017 from <https://www.rt.com/news/crimea-vote-join-russia-210/>.
- *Russian Times –RT* (2014), “Russia and China seal historic \$400bn gas deal”, 21.05.2014, Date of Accession: 19.10.2016 from <https://www.rt.com/business/160068-china-russia-gas-deal/>.
- Sandıklı, Atilla & İsmayıl, Elnur (2016), “Ukrayna Krizi’ nin Bölgesel Güvenliğe Etkileri ve Türkiye”, in *Bölgesel Sorunlar ve Türkiye* (eds. by Atilla Sandıklı & Erdem Kaya), İstanbul: BİLGESAM Yayınları, pp. 341-383.
- Sakwa, Richard (2016), *Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands*, New York: I.B. Tauris & Co. Ltd.
- Shevtsova, Lilia (2016), “How the West Misjudged Russia Part 11 -The Sanctions on Russia: How Hard Do They Bite?” , *The American Interest*, 04.04.2016, Date of Accession: 16.09.2016 from <http://www.the-american-interest.com/2016/04/04/the-sanctions-on-russia-how-hard-do-they-bite/>.
- Stern, Jonathan & Pirani, Simon & Yafimava, Katja (2015), “Does the cancellation of South Stream signal a fundamental reorientation of Russian gas export policy?” , *The Oxford Institute for Energy Studies*, January 2015, Date of Accession: 10.03.2017 from <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Does->

[cancellation-of-South-Stream-signal-a-fundamental-reorientation-of-Russian-gas-export-policy-GPC-5.pdf](#) .

- Szöke, Evelin (2020), “European gas puzzle: the TurkStream project – interview with Deputy CEO of construction, Erich Jurdik”, *Ceenergy News*, 26.11.2020, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://ceenergynews.com/interviews/european-gas-puzzle-the-turkstream-project-interview-with-deputy-ceo-of-construction-erich-jurdik/>.
- TASS: *Russian News Agency* (2021), “Utilization of TurkStream up 2.2-fold in one year, 2.5-fold for Europe, says Gazprom CEO”, 08.01.2021, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://tass.com/economy/1242911>.
- *The Moscow Times* (2016), “Turkish President Apologizes For Downing Russian Bomber”, 27.06.2016, Date of Accession: 12.10.2016 from <https://themoscowtimes.com/articles/turkish-president-apologizes-for-downing-russian-bomber-53457>.
- Telli, Azime (2015), “Rusya Federasyonu’nun Enerji Kaynakları”, in *Putin’in Ülkesi: Yeni Yüzyıl Eşiğinde Rusya Federasyonu Analizi*, (ed. by İrfan Kaya Ülger), Ankara: Seçkin Yayıncılık, pp. 189-204.
- Umbach, Frank (2014), “Russian-Ukrainian-EU gas conflict: who stands to lose most?”, *NATO Review Magazine*, Date of Accession: 17.09.2016 from <http://www.nato.int/docu/review/2014/nato-energy-security-running-on-empty/Ukrainian-conflict-Russia-annexation-of-Crimea/EN/index.htm>.
- U.S. Congress (2019), “116th Congress 1st Session H. R. 3206 To impose sanctions with respect to the provision of certain vessels for the construction of Russian energy export pipelines, and for other purposes”, 11.06.2019, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://www.congress.gov/116/bills/hr3206/BILLS-116hr3206ih.pdf>.
- U.S. Department of State Bureau of Energy Resources (2020), “Protecting Europe’s Energy Security Act (PEESA)”, 20.10.2020, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://www.state.gov/protecting-europes-energy-security-act-peesa/#:~:text=PEESA%20provides%20the%20United%20States,Europe's%20political%20and%20economic%20welfare>.
- U.S. Department of State Bureau of Energy Resources (2020), “Protecting Europe’s Energy Security Act (PEESA) PEESA Public Guidance/FAQs”, 20.10.2020, Date of Accession: 15.02.2021 from <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/10/PEESA-Public-Guidance.pdf>.

- Varandani, Suman (2015), “Russia's Fight against ISIS: Moscow Won't Stop Targeting Islamic State Group in Syria after Ceasefire”, *International Business Times*, 24.12.2015, Date of Accession: 04.10.2016 from <http://www.ibtimes.com/russias-fight-against-isis-moscow-wont-stop-targeting-islamic-state-group-syria-after-2239301>.
- Varol-Sevim, Tuğçe (2014), ““Rus Dış Enerji Politikası ve Yeni Hedef Kuzey Doğu Asya”, *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 11, No.41, Date of Accession: 12.02.2021 from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/694316> , pp. 87-108.
- Xu, Xiaoje (2014), “World Energy China Outlook (2013-2014)”, 12.03.2014, Date of Accession: 02.02.2021 from <https://www.slideshare.net/wyakab/china-energy-outlook>.
- Yafimava, Katja (2013), “European Regulatory Challenges for South Stream: The Way Forward”, European Parliament, Brussels, 04.12.2013, Date of Accession: 22.09.2016 from <https://www.naturalgaseurope.com/pdfs/gas-dialogues/Yafimava%20Presentation.pdf>.
- Yergin, Daniel (2020), *The New Map: Energy, Climate, and The Clash of Nations*, Great Britain: Allan Lane-An Imprint of Penguin Books.